N°. 7 (4°

Ad Historiam Julij Pontederæ

De Stirpium Partibus.

Historia Botanica initium. 1

Stirpium historia quae humana diligentia culturae admittuntur
quaeque in hoc Horto inveniuntur, cum sibi omnis divisa
in partes duas quarum prima continentur quae nullo flore
ut Plinius inquit, exhibentur, altera quae florem producunt
a floriferis tradendae Botanices initium ducam. Quare
quoniam duo summa discrimina noscuntur, earum nempe
quae florem nullo folio sive petalo decorum ferunt, propterea
imperfectus et dicitur et habetur, atque earum quarum
flores coloratis foliis exornantur, peculiaris floris histo-
riam proximo aggressus, de iis stirpibus ante omnia agere
instituo, quae florem ex pluribus foliis componunt; Stis
proximas adjiciam, quae ex unico folio florem constituunt,
tum de imperfectis floribus verba faciam, novissima
quibus, propterea quod sero perficiuntur, quarum flores
erunt, Ovi. Stad. existimare quae
desiderantur. Nihil tamen, ut exordium sumo, caetera simi-
polypetalo florem edunt, unde exordium sumo, caetera simi-
litudine inter se concernere. Multas ac varias differentias sub-
eant, et in plurima genera dissimillima dissocianter, ut sua
quae ordine ac tempore ostendam. Interea illas stirpes ex-
deamus quarum flores tetrapetali gignuntur, singulisque
nis staminibus, totidemque apicis exornati. Huiusmodi ha
in partes quamvis quidem sunt, quae fructum unica semine
foecundiani, sunt quarum fructus interiectis membrana
in duos loculos distinguuntur, multae siliquam ferunt, non-
nulla fructum exiguum in plura quam in duo loculamenta di-
visum producunt. Meminisse ~~tamen~~ etiam ante omnia convenit,
et iterum atque iterum secunda cogitatione perpendere oportet,
naturae opera, quae in immensum producuntur, ac variantur
summa decorantur, humanis finibus et institutis non compre-
hendi, sed extra limites quibus mortales circumscribere tentant.
Immensa sunt quae
extendi, et longe ac late sine lege vagari.
natura nobis suppeditanda proveniant, singulari varietate mixta,
multiplici forma praedita, modo similitudine aliqua inter se co-
pulata, modo differentia disiuncta, quae, dum per genera
digeruntur, degenera apparent, ac magna inter confusione inter
se separantur. Equidem et in animantibus, et in stirpibus
quorum humana infirmitas assequi valet, genera Ponimus
quibus ac nonnullarum partium conformatione quadam subsisti-
tuuntur, sed generibus alia subinde immiscentur, quorum forma in
multis eadem, diversa in multis ac dispar. Capreae genere Cervus
ac Capra comprehenduntur, sed utrique non idem, propterea
tanquam dissimile in alia dividitur, quod ad Cervum propriusque
ad Capram Rangiferi, Capreae, Damae accedunt, ut ad Capram
rupicapra, ibexque. Inter aves genus multiplex in quo majores
minores, ac minimae recensentur, Anas habetur, et cuius singulis
discriminibus alia discrimina oriuntur, quae in proportione quadam
situm transeunt. Nam Mergus nonne corpore, habitu, pluma
ferme Anas? Rostro tamen acuto Ardeas, crenatis
undique serratum positis, Falcam magis imitatur. Quid? Anser nonne
Anas? Longiori collo, et contracto rostro per se cum Cygno consistit.
Ardea, Grus, Ciconia genere non discriminantur, quibus proxima
et cognata Falcinellus atque Singulare, nisi rostrum in arcum deorsum
inflecterent. Avosetta quoque cum Falcinello et Arquata inflexo
rostro componitur, ut rostro sursum curvans digitisque pelle
connexis ad Anatem refertur, reliquo corpore Ardeis par. Natura itaque
in plurimum genus discriminantur.

+ ut de animalibus
paucum disseram)

ſ magnitudine
Naturas similitudine contra
~~animalibus~~ ingenio, congruere,
magnitudine ~~differunt~~
quae tamen distinguuntur
Mures cauda protensa
et alata; vespertilio.
nos membranis
quibus per pedes ani-
nectuntur, quibus
alitus fiunt, et per
aerem feruntur, talpa
item crassa capite, et scalpendum
unguibus magis, ac
validis, oculis exiliis
pupilla tantum ani-
mantem, propterea
apud antiquos caeca
habita, cantor (?) vide
aut oculis capita fodere sui
et Tullius, quid talpae ni-
desiderabo lumen putas?

generibus insistit, sed dissimilia subinde immiscet, atque aliis
generibus alia atque alia genera affirmat, ut varie in omnibus
diversa, multiplex, mirabilis. Haud secus in stirpibus praestan-
tissima vero omnium conditricis potentia suspicitur, quae itemque per
genera in genera transiit, eaque amplificat, ... ac variare
ac variare decorat, tot discrimina plenissime exequitur
pulchritudine exornat dispositione definit, et numero
moderatur. Res plane infiniti operis esset, atque immensi de
singulis referre, quibus aeterna majestatis virtus libera sem-
per, soluta, et ab omni instituto segregata sua munera stir-
pibus impertitur. Pauca quae nunc memoria mihi sufficit ex

primum explicandis

propositis floris polypetali stirpibus in exemplum subiiciam: plura
cum ad singula genera aggrediar, ex uniuscujusque historia da-
bitur ostendere. Magno stirpium numero celebrantur Gerania,
quae, thecis quinque in rostrum vel Ciconiae vel Gruis Ardeaeve productis, se-
mina excipiunt, eademque petalis quinque aequalibus ac simi-
libus, et leniter ad exteriora inclinatis coronant. Ex hac tamen
similitudine Gerania quae ex Africa deferuntur, recedunt, quorum
petala inaequalia ac dissimilia, dissimilique modo disposita
Gerani notam et naturam infirmant. In eodem polypetalo flore
cernere est Rubum, Fragariam, Comaroidem, multis seminibus
foeta genera, ac calyce integro cui petala ac stamina affi-
guntur, inter se convenire; quae si reliquis partibus parva gi-
gneret alma parens terra, minus multo pulchra, ampla ac varia
mirabilisque diceretur. Itaque Rubi semina succoso cortice ob-
duxit, Fragariam carnoso thalamo inseruit, Comaroidis in sicca
sede collocavit. Rubo multis compar Rosa, calyce et semine
separatur; calyx enim succo refertus ac carnosus pomoque si-
milis semina sibi adhaerentia multa lanugine fovet. Ex hac di-
crepantia Rosa dicitur, non Rubus. Ad Rosam florendi modo
ac calycis figura nonne proxima Agrimonia accedit? At tamen
diversa traducitur; quod calycem siccum, atque uncis circum-
undique vallatum, saepius quae in sinus discretus producit.
Rosa quoque Pyrum, Malum, Cydoniam suo flore exornat
sed calyce ab se disiungit, et decuit. Hic tumens in orbem
et undique clausus cavo totus evadit, ac multo humore
abundans pomum non calyx appellatur. Idem calyx diversa
induit in Punica, dissimilia in Myrto, nec quae in Myrto in Corno, Am-
gularia, Mespilo, Chamaenerio, Anagyra reperiuntur. Per tot itaque
discrimina ab uno principio ad alia atque alia natura cursus agit
ineffabilis potentia decuit, mortaliumque instituta,
artis industriam quibus eadem certis finibus retinere ac coercere
nituntur, illudit, ac contemnit. Equidem illud sine ulla dubita-
tione sine ulla dubitatione asserere non verebor, nullum esse ge-
nus certis signis ab homine constitutum, cujus corpus, et

si minima quaeque attendantur.

in dissimilem qualitatem non transeat, per se proprio vocabulo
nuncupandum. Alsinem esse genus constituimus, cujus flos
polypetalus, rosaceus, fructus vesiculosus, rotundus vel conicus qui
... se aperit, semina ex unico situ multa offendit, calyx ...
profunde sectus. Quibus partibus multa complectuntur; sed multa
proximis legibus se subducunt. Ecce Myosotides affines, et quorum
tam socias qua ... novum vagantur, fructus oblongos et fi-
nitur curvos offerentes. Ecce Alsinastrum quod calycem non di-
visum praeseferens novam sedem requirit. Ab hoc continuo
se subtrahunt Lychnides flore, calyce, apicibus, foliorum disposi-
tione totoque habitu simillimae, quod petala ad ... intra
se coniuncta, nonnullisque appendiculis ornata faciunt. Ipsae
Lychnides e vestigio trifariam discriminantur: quae ...
indiscretum ac siccum ostendunt, inter Lychnides recensentur, quae succo
refertum edunt, Cucubali nomine appellantur, denique Visca-

gines, habentur, quarum fructus excussi in tertios loculos
dissiliuntur. Quamquam cum in omnibus tota natura sit, id est
ineffabilis perfectio quae cuncta decore exornat, similitudine so-
ciat, varietate segregat, copia distinguit, usu commendat, qua
fiducia sibi blandiuntur mortales, ut naturae undis defini-
re, genere oratione complecti, memoria ac perceptione assequi, quae
nullis limitibus, nullis legibus, nullisque vinculis ullo modo
sunt cohibenda? Sed quoniam nostrae imbecillitati inservire
debemus, stirpesque in plures dividere oportet, quo faci-
lius memoria inhaereant, et minori labore recenseantur,
regulis quibusdam ac modis utamur, nec more ista esse non
naturae consilia atque instituta, sed infirmitatis nostrae
adminicula quo tantarum rerum molem commodius sustinere
valeamus.

Ad propositum itaque ordinem quasi in viam reversus, primae
divisionis cum tria stirpium genera sint, Isatis, Myagrum, Rapistrum,
de unoquoque sigillatim agam. Isatis cognoscitur flore
tetrapetalo, petalis decussatim positis, staminibus senis quorum
summis apices iidemque croci imponuntur, calyce ex quatuor
bracteis deciduis, fructu sicco compresso, linguae simili, in quo
medio sinus iacet, et in sinu semen unicum teres, utrinque [illegible]
hac a nostratis recensentur Isatides silv. et sativa, sed sylv-
estris ab incultis locis ad culturam traducta.
eadem ac sativa, Plantaginis folio. Glastum
Hac appellatur Isatis sativa, quae apud Gallos nunc
etiam dicitur voce Gallica vitiata, quae apud Salmasius, guastum
quasdam [illegible], olim, ut opinatur, Salmasius, glastum
Hac voce veteres libri depravati sunt. ut Caesaris de bello
Gallico, ubi tradit omnes se Britannos glastro inficere quod
efficit caeruleum colorem, quo visu hostibus horribiliores esse
videntur: pro glastro vitro. Plini
liber XXII in quo habemus: simile Plantagini glastum in Gallia
vocatur, quo Britannorum coniuges nurusque toto corpore
oblitae quibusdam in sacris et nudae incedunt, Aethiopum colore
imitantes. Mela: Britanni incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpo-
ra infecti: Vitruvius qui propter inopiam coloris Indici
cretam selinusiam, aut anulariam vitroque quod Isatim
Graeci appellant, inficientes imitatione faciunt Indici coloris.
In omnibus libris Turnebus ex vitro, vitreum vitri
colorem constituit, et sane apud Latinos vitrum
color h.e. hyacinthinus celebratur.

In margin: in quibus fructus in deserti [illegible] produ- itur)

In margin: imitantes

Folia ad ea discutienda vel in pus movenda quae subcutim
coeunt, imponuntur, hac ratione sordida et putrescentia
ulcera purgant, et ad cicatricem perducunt, cruenta
ac vulnera glutinant et sanant. Laudatur est aqua cocta
illis qui lienis tumoribus tentantur.

Myagrum brevioris parata fuit, quaeritur autem circa fru-
ctum ac sena stamina suis apicibus ornata, calycem deci-
duum. Fructus triangulus, cui ad latera loculi inanes iacet,
inter quos tertius sinus, semina subrotundo foetus.

Rapistrum

Bursa pastoris, adversus sanguinis profluvia, mensium abundantiam,
dysenterias ab omnibus commendatur. In vulneribus omnibus vulne-
rum suturas habetur. Sacris ignibus imponitur, et depurandis ulceribus.
Sequitur cochlearia, cuius fructus tumet eo quod se genus consistit
distinctus media membrana in sinus duos in quibus semina conden-
tur, septo hinc et hinc affixa.
Cochleariae natura acris et mordax, illis morbis medetur qui ex
nimio sale oriuntur, ut erat peculiare ac proprium remedium
adversus scorbutum, quo maxime septemtrionales populi qui
piscibus sale conditis vescuntur, laborant; proprterea [illegible]

In margin: Adstringit valde et exsiccat confirmat, modoso [illegible] [illegible] subducto; ideo in omnibus aluis, utrinque fluoribus

naturæ providentia apud Danos, Frisios, Hollandos anglosq[ue]
magna copia nascitur.
Coclearia folio cubitali T. Raphanus rusticanus Ger. Raphanus
sylv. sive Armoracia J.B.
Hæc item stirps detergendi, incidendiq[ue] facultate insignis, calculosis
et renoribus tentatis medetur. Ad tussim acrem et respirandi
difficultates ex lacte cocta datur. Ad scorbutum quoq[ue] præcipue
Inter condimenta ciborum a Germanis frequenti usu recipitur,
qua tamen si parcius modo adhibetur, caput male afficit, et
nervorum principia lædit.

Lepidium distinguitur, quoniam fructus acuminatus surgit, Lati
tasca eiusdem referens.

Lepidium latifolium C.
Ad cocleariam natura ac sapore accedit, quare contra ea
mala quibus coclearia medetur, accersitur: imponitur
contusum ex axungia et Helenii radice subactum contra Ischiadicos
dolores. Succo cutis macula asperitatesq[ue] tolluntur.

Lepidium gramineo folio, sive Iberis J. Iberis cardamantica Ad
Virtute Lepidio et Coclearia cognata, urinas movet, uiscera
ab infarctu liberat, medetur Scorbuticis. Imponitur ex adipe suilla
coxendicum doloribus.

Lepidium humile, incanum, arvense J. Ad Drabam ceterum refer-
tur, sed fructus forma, ac flore a Lepidii genere non separa-
ratur. Facultate quoque convenit, sed imbecillior habetur
ac minus efficax.

Thlaspi et Nasturtium ex quadam naturarum convenientia
retinentur, quoniam uno genere comprehenduntur, ne etiam
in antiquorum medicina confundantur. Distinguuntur propter-
ea externis signis, et Thlaspi habetur cuius folia integra vel mar-
gine leviter crenata aut serrata: Nasturtium in quo folia
profunde secantur.

Nasturtium hortense C.
Naturam fervidam habet, sed ad multa utilia prædicatur: usurpant
medici herba et semine. Laudantur ad omnes internas collectio-
nes ac tumores. Menses quoque movens, lotium quam plurimum
cogendi. Summis laudibus adversus scorbutum prædicatur Nas-
turtium, nullis scorbuticis viribus impar. Imponitur ad foedam
scabiem, sacros ignes, et ulcera manantia ex suis adipe contusu

armenta nostra aduersus, non uideo. At ferae immanitate et saeuitia nos infestantes, serpentes et pisces nonnulli ueneno armati rapaces aues circa uillas uolitantes ac cohortali gregi insidias

3 ac perniciem molientes, minutorumque animantium caterua nostro generi molesta, frugibus noxia, pomiferis arboribus exitiales, nonne humana conditio magis tuta, et tranquilla

si remoueantur, ac prosperitas felicior existimanda? Profecto quidem, si ad usum nostrum res omnes naturales referantur. Sed immensa diuini opificis uis et potestas uarietate et dissimilitudine cuncta ~~dis~~ ~~ssens~~, sortiens et moderans, postea quam ea quae homini necessaria erant, suppeditauit, caeteris quoque animantibus ita prospexit, ut nullum genus uel cibi inopia, uel insidiatoris uiolentia ad internetionem extingueretur. Itaque multa unguibus et morsu instruxit, quo facilius uim repellerent, multa noxiis succis infecit, quibus armata tutius uitam agerent, multa pennis exornauit alatis quo celerius per aerem ab aucupe se subducerent, excepit alia squamis ut in aquis degerent, et ad latebras tuta diffugerent,

5. ne piscatoris ... hamisque ... ingenio ... tutius ... faciles ... crusta et lapideo cortice alia, ne ... molle corpus ... [illegible] alia denique terra, arboribus, saxis abscondidit, ne ... adhaerens insidiis ... munimento ... tuta et secura ... [illegible] si molesta

si inertia, si noxia quae ad naturae ornamentum, non ad nostrum usum, et utilitatem ... contexta ... sunt et amplificata, si de medio tollantur, ... quantum et animantium numero minuitur, quantum syluis, saltibus, aquis, speluncis, recessibus frequentia detrahitur, quantum rerum

quantum aeri decus pulchritudinis eripitur, quantum nobis delectationis, diligentia, sedulitatis, quantum monumenti et subsidii quo minus ad coelestium rerum contemplationem animos erigamus, adimitur, quantum de rerum magnificentia, praestantia, uniuersis rerum conditori si ipse modo ... derogatur. Non est igitur cur de animalibus nonnullis ~~conqueramur~~, quae ad naturae perfectionem necessaria reperiuntur, conqueramur, praesertim cum in nostro genere tot et tam uaria ingenia gignantur quae nostris commodis, quae paratis summo labore opibus, quae publicae

acrius et auidius tranquillitati, et otio, ... quae fera, et immanes ... seuientes aduersantur. Quorum nefanda cogitata et scelera nisi seueris legibus coercerentur, ac poenis et suppliciis assidue resisteretur, profecto inter hyrcanos saltus, Lybycasque solitudines, quam in urbibus et oppidis degere praestaret. Morbatum itaque genus per membra scindatur, a ... remoueantur inertia; a ... morbosa, abiiciantur noxia. Quota pars sana ... relinquetur? Exigua sane et incaenura, quorum sublata tot ingenium uarietate et dissimilitudine quibus praecipuum decus

seu scenae uariae ... lux affluens ... rapaces ... scorta, ... insidiatores si ... subducantur ... si ... libidini indulgentes ... animantium ... crassissimus, si ... et decus ... honor et dignitas ... inest, praestantissimum rerum ornamentum extinguitur. Quicquid igitur animal iure ac merito redarguere et uincere poterit uel quod inutile, uel quod molestum, uel quod saeuum et ferox, est homo, si a recta ratione recesserit, ... quem nimirum incommodum et ... crudelissimus, immanissimus, si ... si humanitatem exuerit,

nusquam evadat?

Id manifestum habemus probaturque nisi maxime fallimur nihil esse quod de animalium natura conquerantur homines: agite nunc O. A. id ipsum in strigibus brevitate summa perpendamus. Principio striges ita dicuntur, ut quae inhonorae nullaque utilitate probatae procreantur, aliae ut nobiles praestantia et celebritate excellant, aliae vero quorum gratia illa hominibus, quae sapientia nostra agnoscere videbatur, recensuimus / primas expedias, illas quae propter nocendi vim a nonnullis dicuntur, et damnantur. Ac primis initio ducto, quid in iure ac merito carpant, et culpent homines non perspicio plane, siquidem quae in natura majestate abdita sunt, seque ab inquirentibus subducunt ac penitus recedunt, despicatui et reprehensioni ducere, quid aliud est quam vel humanam imbecillitatem vel ignaviam et negligentiam nostram incusare? Iacent enim ignota et obscura sive quia rarita est in nostris sensibus infirmitas ut ea assequi et patefacere non possimus; sive quia pari ingenii magnitudine, pari diligentia, sedulitatis, laboris contentione, par sciendi et cognoscendi studium ad eadem pervestiganda, et intelligenda afferre posthabemus. Si igitur nonnullarum strigium vis et facultas ignoratur, propterea quod in iis pervestigandis mentis nostrae acies obtunditur, ingeniumque collabascit, nostram conditionem doleamus, meminentes nos homines esse quibus multa quidem non omnia tamen cognoscere et intelligere a natura concessum. Sin vero nostra culpa id fit, torporem nostrum ignaviamque excutiamus omnia quae a pastoribus et incolis sciri possunt quaeque aliquando fortuito contingunt, summa cura investigemus; hac enim ratione disciplinas nostras tractas, auctas et ad hanc amplitudinem perductas videmus.

Ad medicas striges nunc transire oportet, quas quod aliquo nomini et usui minus respondent, contemnunt medici non animadvertentes quot et quanta adversus medicamentorum vires facultatesque repugnant. Nam corporis habitus, humorum dissimilitudines, aetatum discrimina, anni tempora, regionum intemperies aegrotantium ignavia, vires, vivendi ratio, morborum quoque ipsorum alia atque alia natura, causa, intentio, discrepantia diligentissime si attendantur, adaturque remedia aut nunquam aut perraro opportuno tempore, et loco legi; ne ubi diligentes non negare ex incolibus et quantis patribus pravari, nihil erit quod eius strigium virtutes male accipiant, atque insectentur. Perpendere item expedit, remedia adminicula auxilii quidem esse quorum ope quod definitum est, vita producatur, nullam tamen medicinam homini praevenire posse et aeternam fieri, siquidem et nova sub alimenta et sedes relinquenda necessario sint cunctis animantibus, et egregius vates numeris complexus est:

Tarda manent omnes metam properamus ad unam.

Venenatarum strigium sunt extremo loco agere sumus soliciti, id vario superest, quas si cum animantibus quae nocendi vi nobis infesta et contraria sunt, conferamus, quibus a perversione vindicantur, illa quoque ab omni vitio et corrupti acciminuntur. Etenim nobis nostras striges natura non praestat

(quippe ut Lucretii versibus utar quippe videre licet pinguescere saepe cicuta barbigeras pecudes homini quae est acre venenum nullaque dicendi copia)

uo, sed sibi, ut ornamentum esset neque homo cui omnia quae
ad vitae praesidium necessaria sunt, abunde suppetunt, hinc cibum
capere cogitur, sed animalia nonnulla quae venenis vescuntur
ut etiam ex plantarum omnium quas in Italia gignit, teterrimo na-
pello quoddam cochleae genus vivat et gliscat. Desinant itaque
homines quicquam quod terra fert, improbare et rejicere quoniam
singulis inest suum quodque decus, utilitas, praestantia, singulisque
inhaeret naturae honor, dignitas, et pulchritudo, ex quorum dissimilitu-
dine et commixtione adeo venusta, adeo praestans, adeo multiplex
et varia rerum species exoritur, ut non mea quae nulla, sed nullius
uberrimi ingenii vi et facultate non praestantissima, non pulcher-
rima non summa divini divina sapientia opera, sed humillima
contemptissima, et quam maxime inhonora, atque infima recensendo
celebrando possint.

Si igitur stirpes quae nobis nocent, quaeque animantibus brutis
alimentum praebent (singulis animantibus arboribusque pro-
prium animantium genus nutriendum attribuitur) penitus excinde-
rentur, quae ex his vivunt, et nutriuntur, cibi inopia nonne con-
tabescere, et perire cogerentur? At quoniam ex minutis ani-
mantibus ~~alia atque alia~~ majora nutrimentum capi-
unt, illis subductis, haec quoque in vitae discrimen ad-
ducerentur, et subinde alia atque alia quoad ad ho-
minem ventum erit, qui dum de nonnullis stirpibus quae sibi
nisi sua culpa ~~non~~ obsunt, queritur, tanta ac praecipua
ciborum copia destitutus, seram suae credulitatis poeniten-
tiam aget, cum ex fame erit laborandum

Haec habui quibus officio impulsus juventutem nos-
tram ad stirpium disciplinam alacrius suscipiendam, re-
tinendamque firmius exhortarer, ne ab optimo studio omnibus
quidem, sed medicinam facientibus vel in primis ne-
cessario ineptissimis nonnullorum hominum detractio-
nibus ullo tempore possit retardari. Nunc iam oppor-
tunum est, de ipsis stirpibus singillatim agere, ab illis
principio capto, quarum flores foliis fiunt colore insigni ador-
natis, quae propterea a nostris perfecti ac petalodes ap-
pellantur. Horum cum duo praecipua sint discrimina, quae
a foliorum numero constituuntur, quoniam vel plura folia
circa se fundunt, atque explicant vel ex unico folio prin-
cipium ducunt, ab illis stirpibus exordiar quarum flores
a foliorum congerie polypetalos vocant. Porro quoniam huius-
modi stirpes non unam habent naturam, neque semper eodem
foliorum ordine et numero florem producunt, sed alia
atque alia discrimina sortiuntur, aggrediendum primum quae
florem tetrapetalum gignunt, propter foliorum dispositio-
nem cruciformem vulgo appellatum. In quo quidem
floris genere quatuor animadvertere et deprehendere oportet
quae ad florem cruciformem constituendum necessario con-
currunt: folia nempe circa fructum quatuor: eadem tamen

erecta, et expansa, sed ad angulum ab exortu inclinata:
stamina quatuor rotundaque apices: Calyx denique
tetraphyllus. Quae si ~~[illegible]~~ ea qua solertiaque ingeni per-
pendisset Tournefortius Gallus vir in hac arte summus
nunquam Epimedio inter tetrapetalos flores nomen se-
demque dedisset, nunquam Chelidonio maiori; quorum al-
terum ad anomalos flores, ad rosaceos alterum perti-
nere ~~[illegible]~~ censemus. Iis breviter constitutis de propositis
stirpibus iam agamus, quadrifariam distributis; itaque
primas ostendam quae de interno floris sinu fructum exhi-
bent, in plura loculamenta divisum, deinde illas quae
siliquam ferunt interposito septo in binos sinus discretam
tertio loco de illis agam quae fructum parvum gignunt duo-
bus loculis semina foventem, denique ~~subnectam~~ quae
fructu parvo atque indiscreto unicum semen occipiunt
subnectam.

Quae ab antiquissimis temporibus in hominum usu maxime recepta ac probata habentur, cum ea praecipua sint prima, simplicia, eademque summopere necessaria mortalibus a natura constituta quae ex stirpibus ad cibum, et operimentum desumuntur, cognoscendarum stirpium institutum adeo vetustum invenitur, ut ab ipsis orbis terrarum primordiis nulla ratione separare possimus.

Etenim mortales primi omnium rerum egeni cum famis desiderio tangebantur, non visco aves fallere, non pisces hamo capere, non feras sagittis vel laqueis venari quae secura aetate otium, satietas, ac luxuria patefecerat, edocti ex iis quae in promptu erant, nulloque cogente terra indulgentia fundebant, vitam ducebant. Aestus etiam ardore vexati non textis umbraculis, aut pileis palliisve ad arcendos soles usi magna herbarum folia circa caput implicabant, cum frondosus ramus ab arbore defractus minus molestiam praestaret. Immutatis deinde temporibus, et saeviente hieme, iisdem foliis praesertim lanuginosis vari quadam arte contextis, ac nudo corpori adversus frigoris et calorem vim circumpositis, torpida membra fovebant. Tectuo regu-riasque casas, quibus imbres atque hiemes declinarent et foetus ederent ac somnum per quietem commodius caperent, ex qua alia materia ~~[illegible]~~ nisi ex stirpibus frondem, culmum, caricem, arundinem, virgulta, sarmentaque et tigna largiter praebentibus constituta? Quid? Cum aculeo quis saucius, vel acuta silice vulneratus, aut praeceps de sublimi devolutus debilitatem membrum trahebat, unde medicam opem exposcere, unde fascias et linteola ad prohibendum sanguinem sumere, unde odores lenimenta, medelamque inquirere solitus? Ad stirpes vero recta concurrebatur: ex his folia, lanuginem pannos, resinam, medullam, succum vulneri imposita, et circumducto vimine vel iunco firmata. Propterea inter stirpes plurima laesis corporibus medelis compertum esse crediderim; quod ad ea mala quae ictu vel ferro inferebantur, frequentius quam ad internos morbos adhibita herba: sicut quia rudis mortalium genus medicinam quam palatum propter validum saporem respuebat, ipsum quoque respuerit;

erecta et expansa sed ad angulum ab erroru inclinata

sive quia externis inimicis erumnis afficerentur, sive
nativo uel incautio amicorum errore incederet. Quapro-
pter prima hominum cura, ac prima instituenda cura
disciplina stirpes inquirere, perpendere, et cognoscere
quo mitius miserae aetati agerent, et melius circumposita
mala evitarent. Ut igitur alimenta sanis communibus
ita remedia aegrotantibus eodem tempore inquisita
ta. Propter quod cum in confesso sit tradita a solertissimis
rissimis civis persuasione inductum medicinam quam
ex scriptis colligitur esse antiquissimam, nemine
tamen extitisse adhuc inventio qui ex veteribus
monumentis cum origine constitueret, et prae
clara artis auctorem cuius tam eximium in huma
num genus collatum beneficium memori mente pe
colaverunt, in lucem proferret. Quod profecto mi
rum videbitur cogitanti plerasque artes et disci
plinas quae cum medica composita esse, prae stanti
necessitate, existimatione infima subsident, ab initio
cardo reperi, earumque repertores et ultima cerum
ratis tenebris erutos egregia praedicatione decorari.
Quorum causam ego saepius atque accuratius animo
repetens, magnum inter medendi facultatem caeterasque
artes discrimen discernam intercedere adverti; quia
hae longe inferioris aetatis gradus postquam hominum
frequentia non modo sibi necessaria, sed etiam
nus utilia, et nonnunquam supervacanea appe
atque illustrigare instituit, inventa fuerunt,
in medium prolatae. At medicina quae ad vitam conservandam
reparandamque semper utilis, semper
quisita, semper comparata dicitur, sub ipsa mo
lium primordia nata atque alta censetur, scilicet
a primo humanae naturae ortu, et ab eo tempore
quo homines esse coeperunt, nulla ratione s
paravanda. videtur Nam ut alimenta, somnus, quies qui
corpus alitur, et spiritus sustentatur, tam nesci
esse quam mortales ipsi habenow, cognoscimus;
ne sine cibo, sopore, laboris operumque inter
sione ad brevissimum spatium producitur vita;
medicinalis scientia quae alimentorum vires
facultates perpendit, quae motus naturae inv
stigat, quae quietis et contentionis modum consti
definit, eodem tempore inventa atque excogitata
~~communibus~~ ~~certa~~, ~~atque~~ ~~aequevam~~. Neque est
cerva difficile quod admiratione animum im
et fidem derogat, si perpendamus inde mor
genus nullo casu, nullo exemplo, nullo auctore
quid

quid sibi expediret, cognitum et probatum habens
indiscretis primum alimentis, deinde discretis frui-
se adductum; quoniam illa dubia quotiens tantum
pendebat, hanc certa experientia moderabatur.
Nam ~~Etenim~~ fama accumulatus homo quidquid usui
sibi ablandiebatur, neque usum sapori ~~[illegible]~~ recipiebat
colligere, parare, utrisque ingerere nullo
discrimine dum pergit, dissimilium rerum mixtura
dissimili modo affectus, atque ancipiti dolore circa
praecordia penetrabatur consilium et rationem capere
cogitur quibus se tot malis exsolvat angoribusque.
Itaque quid sibi alui profluvium pararet, quid inter
anxietatem et ventriculi dolorem excitaret, quid totum
immoderatum subduceret, quid stillatim egereret,
quid denique nauseam, languorem, maciem, febrem
ceteraque inter medentes quae multifariam discrimi-
nantur, efficeret, necessitate adactus perpendit. Quibus
animadversis, iam suae sortis atque imbecillitatis gnarus
ac quotidiana ~~ad~~ reparandarum virium necessitate pres-
sus vitae praesidia non specie ac sapore quae quam
fallacia signa sint, suo periculo tenebat, sed magna
circumspectione ac cura sibi paranda ducebat, innoxia
ab noxio, utili ab inutili, alibili ab illo quo corpus debilitari
sentiebat, secretis, cognita ac probata cibo designat.
Sane dum ad illa tempora respicio, infelicis humanitatis con-
ditio mentem subit, atque hominum miseratio animum
excruciat, qui per tot discrimina summa anxietate
et sollicitudine victum quaerere cogebantur, ne cibum et
nutrimentum capere existimantes aut morbum con-
traherent, aut in praesentem mortem incurrerent.
Propterea initio mortales non superbia aliqua quae
inferior aetas adeo intemperanter affectum, ut omnia
sibi vindicet, affectos crediderim, verum miserrimae
suae sortis haud nescios dum brutis animantibus (quae
sibi apta, nulla habita experientia, sequunt) benignius
indulsisse naturam quam sibi, animadvertebant, di-
ligentius in alimentorum disquisitione incubuisse ab
iis se abstinentes quorum esu ~~[illegible]~~ venter nimis solvebatur,
vel lotium cruentum manabat, vel dolorifico sensu
intestina distendebantur. Alimentorum itaque, et
non alibilium cognita et perspecta natura, quae a
cibariis fuerant secreta, cum incidebat necessitas,
ad medicinam revocari corpora, dum quis alvo soluta
aut contracta et dura, dum urina incommodis ~~[illegible]~~, dum
nausea et cruditate laborabat. Hac prima medi-
cinalia rudimenta fuisse videntur, dum singula in
suas quaeque qualitates digererent homines, ~~[illegible]~~ nova nomi-

...ad angulum ab exortu inclina...

accedebant cum fortuito fieret ut in amplificanda
cibali materia ignota facultas detegeretur; iisdemque
alia atque alia per singulas aetates subinde appo-
sita fuere, quousque ad nos ventum est quibus tan-
ta medicamentorum ubertas affluit, ut iam nu-
delecta, nullo studio, nullo consilio remedia a-
curandos aegros traducantur. Igitur nullum a-
tinet tempus, nulla ratio inest, ac verum omnium ignara a-
nulla solers et prudens mortalium frequentia quae
ad stirpium studium, quodam necessitatis telo adigente
non adducerentur. Neque tamen simplex stirpium di-
sciplina primo quoque hominum aevo habenda, veru-
gemina ad cibum altera, altera ad medicinam pertin-
simul nata ac consociata. Et quae ad alimenta in
duas partes abit: quod quaedam ~~eorum~~ hominibus an-
animantibus brutis communia ceu arborum fructus, ce-
reales herbae, legumina, olera: quaedam animanti-
propria ut trifolium, medica, cytisus, gramina, fr-
ondes. Propter quod tunc orta agri colendi industria
dum quisque ut parata quae probaverat, cum usu
cognoscere haberet, in certum locum traduxit, solo an-
subacto quo melius grandescerent. Tunc primum po-
maria instituta; tunc culta atque olera circum
casas digesta; tunc passim atque in honore nascen-
legumina nomine certo signari coepta. Posquam
cerealibus frugibus tantum et pomis ali paratum est, de pa-
ficio inquisitum, ac lectis inter ~~silvestria~~ illustria frugibus
et sacco fractis farina commoda innotuere. Quibus
cognitis et probatis, quo minore labore sparsa sem-
colligerent, et priva ad messem pararent, seorsum
ab aliis per novalia serere, nata runcare, ma-
turitatis signa pervidere, legendique opportu-
nitatem intueri mortales singuli ... omnia ope a-
nisi. Ab his ad lautiora, stirpibus tamen nunquam
neglectis, ventum est. Ad animalia alenda, at-
servanda ad epulas, quotidiani cibi fastidium
homines detorsit. Itaque silvestria deprehendunt
atque ut mansuescerent, caveis et claustris in-
cluderent, appositis herbis, radicibus, et seminibus qui-
bus libera natura adnotaverant. Propterea c-
iam parata segetes seminum ubertate ministra-
bant, ad largiorem pabuli copiam, et ut haberent
unde foenum parare demererent, prata subinde instituunt.
Porro sive primum vivendi genus, sive secundum, sive t-
tium

tium perpendimus, eandem semper noscendarum stirpium necessitatem intuemur; quoniam et inculta homines diu deceperant, et culta diu servant, et secta diu gregibus, actibus, armentisque ministrant, cognita et probata sequi cogebantur, ne noxia sibi sumerent, atque inutilia et aliena animalibus praeberent. His exordiis medicina excitit, stirpibus multifariam distributis; quippe multiplex et varia ipsarum natura detecta.

Quodam ordine stirpium historia semper pertractata

Propterea ipsam Botanices infantiam quadam regula educatam, ac per partes utcumque digestam quisque mihi facile tribuet, quod indiscretum herbarum et fructuum usus recentes homines cito confecisset. Itaque secretis et probatis quae ad alimoniam pertinere inventa, reliqua per certas classes distributa. Quae ad externa vulnera, tumores, ul- [stirpes] cera atque ictus utilia expertrices, tumoresque, atque ictus utilia experti re- bices, [illegible] sepósita. Deinde in cen- nebant, primum in suum genus seposita. Deinde [illegible] sunt vedacta quibus ventre subduci deprehensum. Mox nomen obtinuere quae in cibum sumpta [illegible] fre- quentius ac largius reddebant. Tum illis sedes data quibus febres solvebantur, praecordiorum dolores in- [illegible] remittebant, soluta alvus cohibebatur, deter- mescebat venter, obstructa viscera. Deferuesce- bant. Novissime infesta pecori, infestaque homi- nibus a communi usu remota, dum fortuito con- tingeret, ut vel sola vel cibis immixta inter varia torquerent, vomitus moverent, egerent sangui- nem, torporem mentis et perturbationem adduce- rent, ac demum corporis debilitatem, languorem ac mortem ipsam inferrent. Propterquod inter utilia [stirpis] natura quae noxia milia viderentur pro uniuscujusque natura quae noxia vel utilis signabantur, historiam fuisse constitutam, ac per partes digestam. Quibus subtilius ac diligentius subinde discretis, singulisque cum nova experimenta accederent, amplificatis, factum est ut pars colonis atque olitoribus cederet, pars medicis addicerentur. Quarum autem vires incompertae [illegible] nulla utilitate commodo atque usu humani generis atque animalium homini alendo apta videbantur, hae omnes neglectae atque inhonorae sine nomine vivebant.

... sed ad angulus ab exoru inclinan...

Quia ab antiquissimis temporibus in hominum
usu maxime recepta ac probata habentur
ea principia sint, quae ex stirpibus ad cibum
et oblectamentum desumuntur, quorum plurimique
usi ab animalibus aliud longius probabatur, hoc
tamen

prima, simplicia, ac summopere necessaria mortalibus a natura constituta

cognoscendarum stirpium institutum adeo generis-
rum invenitur, ut ab vasis odiis tamen primordiis
nulla ratione separare possimus. Etenim morta-
les primi omnium rerum egeni cum famis desiderio
angebantur, non visco aves fallere, non pisces
hamo captare, non feras sagittis, vel laqueis
venari edocti quia secura aetate acies, sa-
gittas, securiora patefecerat sed iis quae in
promptu erant, nullos cogente tamen
indulgentia fundebat, vitam ducebant.
Aestus aliud ardore vexati non teretis umbracu-
lis, non pileis, pathisca ad arcendos solis radios
[illegible], sed frondosis ramis ab ardore defensi
minus molestum sibi faciebat cum frigora
quoque foliis praesertim lanuginosis [illegible]
ris, et nudo corpori circumpositis
arcerent. Sed cum tuguria [illegible]
et mapalia, quibus imbres, hiemes [illegible]
declinarent, somnumque per quietem
caperent quae et alia materia constituta
nisi ex stirpibus, frondes, ulvam, arundines
virgulta, stipitesque ac tigna praebentibus
[illegible]. Quid? cum quis aculeo sentis
vel acuta silice vulneraretur aut praeceps
de sublimi decideret, debilitaret membra
unde medica ope excrescere
[illegible]; unde erumpentem sanguinem
unde fascias [illegible]
summovere, unde dolori lenimentum in-
quirere solitus? Ad stirpes confestim concurrebat
ex his folia, lanuginem, [illegible], resinam
succum vulneri imposita, et circumducto
vimine, vel iunco firmata, progrediente
inter stirpes plurimas vulneratis con-
ducibus medelam comperit esse credi-
derim, quod ad ea mala quae ictu
vel ferro inferebantur, frequentius quam
ad internos morbos adhibita fuere sive
quia [illegible] genus medicinae [illegible]
malorum [illegible] ipsa [illegible] crebrius affecta-
sive quia [illegible] vel invalido [illegible]
barum [illegible], vel [illegible] valetudine [illegible]
cedet, firma [illegible], [illegible]
[illegible] hominum

Margin notes:

iisdem foliis

vel quadam arte

adversus frigora, atque hyemales ventos inermia membra fovebant,

commodius

medullas,

pristinam integritatem restituebant.

cura, ac prima disciplinae institutio ad in-
quirendas cognoscendasque stirpes impende-
batur, quo ~~commodius~~ minus misere vitam traducerent ~~et~~ aer-
umna mala ~~declinarent~~ equitarent. Hinc omnis agri co-
lendi studium, dum quisque quae proba-
verat, ut parata haberet, cum usus et
necessitas posceret, in certum locum traduc-
subacto solo ut citius et melius grandescerent. Tum
primum pomaria instituta, deinde vites
atque alia circa casas digesta, tum
passim atque inhonora nascentia segetum
nomine certo signari coepta. Postquam fru-
gibus tantum et pomis ali pertaesum es-
de pomificio [illegible], ac sacri
inter successiva frugibus, et sacro
[illegible] commoda innotuere,
et usibus cognitis et probatis, ut gravi
semina [illegible] labore coligerent, et ma-
ad messem pararent, secreta ab aliis, s[illegible]
ve, [illegible] maturitatis signa — seu novalia
[illegible] opportunitatem
[illegible] singuli summa ope
intenti [illegible]
[illegible] animal-
[illegible] homines deterr-
n. quotidiani [illegible] fastidium [illegible]
itaque [illegible] consecu-
[illegible]
[illegible] ratione ad tertium vitae gra-
gradatim [illegible] nam primo alimenta erant qu-
nas [illegible] sua sponte ferebat, ut disci-
inculata terra sua sponte ferebat, ex quo nata agri-
tura, quae cultu praebebat, ex quo nata agri-
cultura, quae colendi ratio tertio ad pastoritiam
alia agri colendi ratio tertio ad pastoritiam
vitam humana ingenia traducit. Quidquid
... ad vitae quasi
[illegible] ad nostra aetatem accessit, non ad vitae
[illegible] ad vitam amplificandam accessit. Porro
sive primum vivendi gradum sive secundum,
sive tertium perpendimus, eandem semper ne-
cessitate intueri[illegible]
scendarum stirpium homines [illegible] et culta
quoniam et inculta [illegible] agrestibus, quibus
[illegible] serunt, et sacra [illegible] ministrant cognita semper et [illegible]
armentisque ministrant cognita semper et [illegible]
bata sequi cogebantur, ne noxia sibi sum-
erent, atque incertia, et aliena animalibus
verint. Igitur nullus [illegible] nulla
tam iners et ignava aetas, nulla solaris, et [illegible]
dans nostra frequentia quae ad stirpi-
um studium, quoddam quasi necessitatis telo ad-
gente, non adducerentur. Neque simplex [illegible]
[illegible] disciplina [illegible] prima etiam aetate [illegible]
[illegible] ad cibum altera, ali-
banda, sed gemina ad medicinas pertinens simul para-
consti[illegible]

humanum genus.

2

nonnulla tamen ex ipso Theophrasto cognoscere licet accuratius animaduersa, et diligentiori studio elaborata quam ea quae uel a Graecis uel a Latinis inferiori aetate ad nos transmissa sunt, inueniuntur. Quod profecto nemini mirum esse uidebitur perpendenti naturae operam cuius praeceptis; idcirco insipientis est quid sibi proprium uindicare, quod omnibus cognoscendum suscipiendumque fundit terra, atque in commune profert. Equidem inter ea quibus nostra aetas excellit, ad determinanda stirpium genera occulta cum eximia utilitate praebeat probe noscere ac penitus intueri unde fructus oriantur, quod in aliis stirpibus de interno flore surgunt, in aliis flos fructibus innascitur id non ignorasse ueteribus ex Theophrasto apparet. Nam libro περὶ φυτῶν ἱστορ. I de eiusmodi genere scribit: σχεδὸν δὲ καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἐν μέσῳ τὸ περικάρπιον ἔχει. τάχα δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ περικαρπίου, καθάπερ ῥοά, μηλέα, ἄπιος, κοκκυμηλέα, μύρρινος, καὶ τῶν γε φρυγανικῶν ῥοδωνία. καὶ τὰ πολλὰ τῶν στεφανωτικῶν. κάτω γὰρ ὑπὸ τὸ ἄνθος ἔχει τὰ σπέρματα, φανερώτατον δὲ ἐπὶ τοῦ ῥόδου διὰ τὸν ὄγκον. Sed quis Viticem siue ἄγνον, in qua arbore de imo flore agnoscitur fructus, a Theophrasto propositum opinabitur? Profecto qui ἄπιοι pro ἄγνος constituerunt, non aliena sequuntur, cum pyros inhaerentes summo pomo flores producat. Quid de κοκκυμηλέα dicemus quam prunum interpretantur? Si ex Aegyptia arbore quam Philosophus libro IX designat, communeque cuius mespilo persimilis natura, nomen acceperint, certo argumento reperiendi nequeunt. Quippe Aegyptiacam κοκκυμηλέαν quae parit fructum gignat, arbor ipsa lateat, ignoratur. Si uero de nostratibus prunis quas Graeci post Theophrastum κοκκυμηλέας appellarunt, id coniiciunt, falsis coniecturis ducuntur, pruni enim omnes in floris sinu fructus producunt. Sed alia ex Theophrasto cursim perpendamus. Flores fructibus innascentes gignentibus stirpibus alias adnectit, quibus nostri compositos flores attribuunt, neque conglobatos, quoniam cum ex unico folio efformentur simplices habendi et dicendi etsi plures in unum coacti ac communi calyce concludantur. Verum Theophrastum audiamus: ἔνια δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν σπερμάτων καθάπερ ὁ ἄσπαρος καὶ ὁ κνίκος, καὶ πάντα τὰ ἀνθώδη· καθ' ἕκαστον γὰρ ἔχει τὸ ἄνθος· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ποωδῶν ἔνια, καθάπερ τὸ ἀνθέμιον. In quibus duo adnotanda ueniunt: primum σπερμάτων mihi non ualde probatum cum malim ἐπισπερμάτιον: alterum sine ulla dubitatione falsum

ἄκοπος quod intra floris conglobati spinas a quibus quam
longissime removeretur, in centro collocatur. Acanos si-
millima scriptura ab antiquis quae, spina carduis proxim
et Cnico cognata, ut etiam ex libro VI cognoscitur. Neque
haec sola quibus florum sedes determinantur, innotuere
antiquis: ipsa florum discrimina per partes digesta in
lumine. Etenim flores quos Theophrastus τὰ χνοώδη appel
nonne ii quos nostra aetas imperfectos, stamineos, |
vocat, quippe in Hedera quam in exemplum subiicit, pen
viridia a floris ratione rejecit. Quae vero τὰ φυλλ
dē dicuntur, ut in Amygdala, Malo, Pyro, nonne flores
separati existimanda; ut τὰ μονόφυλλα monophy
lli. Sunt alia plurima quae persequi longum est,
quibus antiquissimorum diligentia declaratur.
Praeterquod secutos auctores mirari subit qui po
habita prisca disciplina, nullo delectu de stirpib
commentati sunt. Inter quos Dioscorides eminet,
quem majores nostri adeo stulta persuasione s
ctabantur, hunc unum tanquam summum antiqui
lumen suspicientes, ut ad insaniam fere redigeren
tur, dum quisque perturbata, incondita, imper
cta, falsa ~~illustrare~~, ~~et~~ retegere, ac illustrare
viribus contendebat. Itaq. dum altercationibus, iur
contentiis disceptando ~~de~~ stirpium historiam intell
sordes retentas, eo longe praestare quae quotid
nova detegebantur, censebantque in Indis
meliora reddere, et singulis partibus aff ~~[illegible]~~ d
genter expensis, ac sub oculos apta figura posi
atque perficere quam supervacanea cura inqui
re ubi tantum Rictamnus, Cynoglossum, Crime
neque caulem, neque florem, neque semen ferent
gignerentur. Mitto alia atque alia quae cura parum
ventes a stirpium cognitione accesserunt. Porro, etsi
huiusmodi maculis aspergatur Plinius, minus tam
mala accipiendus, nam homo universis naturae op
ribus ~~de~~scribendis intentus bona ac mala sine dis
crimine miscuit ac perturbavit, professus quae
na, ac falsa in ~~suos~~ commentarios redigere neque
quod ad institutum suum pertinere opinabatur, pos
haberet. Sed de antiquis ex quibus nullus constit
historia ordo deduci potest, satis nisi plura non
Ad posteriores veniamus, quos fertilitate mira
cuius ab hoc rerum stirpium studiosissimos tali
florum omnium summus Caspar Bauhinus haberem
qui toto vitae curriculo colligendis, digerendisque stirpi
inseruit ausus post hominum memoriam de omnibus
fere quae a prima origine posteritati tradita superer

Ill.mo Sig.r Giulio Sig.r 11

Huius itaq. libri [illegible] Pinax [illegible] sat strictio
multa complexus [illegible] natura germinantis com
pendio congessit, ideoque longe [illegible] opus
quod quadraginta annorum spatio [illegible] 30 y 124 elaboratum
[illegible] ac perspicua ac [illegible] describit
ta [illegible] Sane insignem laborem, eximium in
genium, impigrum laborem, curam, diligentiam, studium
nulla unquam satis debita laude prosequentes, atque
quis [illegible] atque industriae honor habebitur, cinqu
in humano genere [illegible] beneficia grati animi officia, observantia, [illegible]
collaro [illegible] Plurima igitur praefecit Bauhinus, non
[illegible] at homo, at [illegible] ea quae hac aetate
omnia tamen, at homo, at [illegible] a doctis [illegible] indo
in tanta stirpium amplitudine [illegible]
imperfecta atque desiderantur. Nam [illegible] stirpes [illegible] generis
[illegible] [illegible] iis neglectis quae maxime attendenda
[illegible] [illegible] genera naturali [illegible] et ad [illegible]
Sono due o tre giorni che ho potuto dal Sig. Ill.mo ottenere le carte necessarie ad in ordinem digessit.
Prospera a [illegible] [illegible] [illegible] voluerunt
ultimare l'affare dei campatici e delle gravezze per [illegible] indebitamente
[illegible] Bauhino culpa [illegible]. Eiusdem quoad
pagate et ecco il motivo per il quale fin ad ora o poco o nulla ho operato.
ordinem [illegible] quid inconcinnius quam graminibus ac
Ho cominciato ad esaminare il processo e molto ho [illegible] ma per sapere il
[illegible] [illegible] et Phalangium adiicere: hole
tutto sarebbe bene che il Sig. Ill.mo mi desse notizia dello stato presente dell'
ribus Amaranthus, Mercuriale, Parietariam, floribus con
affare cioè di ciò che si è concluso nel ultimo consiglio [illegible] tenutosi [illegible]
globatis, Ambrosiam et Botryn, umbellatis Pimpinellas,
[illegible] [illegible] per sapere se [illegible] Sig.i avvocati sono persuasi
Radiculatam, [illegible]. Quae horum similitudinem
della giustizia nostra e ci darebbe lume per succedere a [illegible]
se conquirens Gentianam cum Plantagine, Bistorta [illegible]
faccessero. Io sono opinione che contro del [illegible] [illegible] si debbano le nostre
Pyrola, Sagitta cum [illegible], [illegible] cum [illegible]
azioni e che mal si tenti di [illegible] l'indebito dagli Ufficii delle gravezze e Ca-
[illegible] cum Verbasco, [illegible] Verbena quae
mpatici. Il consiglio ottava a ciò che più ci giova et a quella strada che
eximio Viro [illegible] constipavit [illegible]
più agevolmente ci conduca al fine. Se il prefato Sig. Ill.mo non vuol da me
[illegible] [illegible] a nomine [illegible] excogitata [illegible]
lo farò prendere per gl'occhi [illegible] di lui [illegible].
[illegible] [illegible] in eo esset, ut singulis
Resta devo ringraziare infinitamente V. S. Ill.ma dell'amore e della premura
scriptoribus [illegible] stirpium ratione quid [illegible]
che nostra e [illegible] e mio fratello nel indirizzarlo sul buon pensiero per po-
[illegible] diligenter [illegible] [illegible] nomina [illegible]
ter dar forma alla sua opera già incominciata. Con la [illegible] egli non
classes redigeret, [illegible] [illegible]
può travagliare e quella solo a lui [illegible] per sperar molto. Sarà un opera
magnitudine laborans [illegible], ac falso nu-
adorna d'antiche notizie e d'utile e [illegible] [illegible] può dar onore al [illegible]
mero [illegible]. Neque a vero [illegible] solus [illegible]
nome e stato degno di qualche gratitudine; ma da qual [illegible] si [illegible]
Bauhinus [illegible] ad alia [illegible] [illegible] eius fra-
[illegible] se non da lei. [illegible] contribuiranno la propria fatica
ter Joannes, [illegible], Matthiolus, Lobelius, Tabernae
montanus, Gerardus aliiq. quamplures [illegible] magna vo-
lumina [illegible] stirpium

eoq. emoribus plurimis incubuerat ~~[illegible]~~ considerarem
~~Itaque natura~~ (si nostri proximos excipiamus per qu
Botanica ad summum decus evecta est) vix ante fuit
Idcirco nisi Andreas Caesalpinus, et Fabius Columna
Italia summonentur semper forcenda [illegible]
inter tenebras adhuc et quisquilias Botanica de[illegible]
forasse delitesceret. Nam ~~[illegible]~~ Theophrastus
proxime imitatus ita de stirpibus scripsit, ita flore
fructus, acrumque partes, situs, discrimina, positiones
summa diligentia persecutus est, ut stirpium dissolu
tio, quantum monstrationi dari, ad perfectionem plurim
accederet. Non negaverim nostra immixta, et tamen
constituta, quae diligentiorem curam requirerent. Sed
quia ars singulari ingenio consummata inveniri
per gradus mortalium opera meliora redduntur
quandoquidem principia tot difficultatibus et tene
incognita sunt, et plurima auctoribus suis se sub
doceant penitus. Accedat, quod in multis praest
Caesalpinus, in praedicibus, perfecit Fabius Colu
mna, quoniam non solum stirpes ~~[illegible]~~ sedulo
rime explanavit, partes omnes quae ~~[illegible]~~ ne
cessario haberentur, accurate definiens, cum etiam
in exemplo inefabili arte pictas ~~[illegible]~~ inquit
ribus subiecit. Hi igitur posterioris auctoribus quin
seva memoria floruerunt, et praecipue Tournef
(cui prima in hac arte damus) ~~[illegible]~~ fac
Feliciter, atque ad praeclara inventa, quibus [illegible]
cuiusque immortalitati est consequentur excitaverunt
videndum sane, ac aestimandum dolendum cum uno [illegible]
ratio qua sola ad naturae op
pervius suspicienda accedere possumus, tanta ingen
~~[illegible]~~ tanto stirpium apparatu tanta laboris
temporis iactura homines Philosophiae addictos in
causa tendentes effecisse, ut hac disciplina in varias
fere sectas miserrime scinderetur. Nam prima hab
quam Tournefortius [illegible], altera quae ad Raium
Britannum refertur, quam etiam Belgae ex parte sibi
dicant, tertia Rivino adiicitur, eaque caetera Germa
offertur et decoratur. At inquies quis est qui auram
primis, nec praedicatione decoras, quae maxime probo
gentibus omnibus, singulis, monumentis hoc
nore commendatae? Scilicet inter egregia et [illegible]
circa quae stirpium disciplina quaeritur, [illegible]
noxia obteritur, et demergitur. Equidem [illegible]
homines ferventes in liberis civitatibus extitisse
ingenio qui vel egestate coacti, vel ambitione
vel nefandis scelestis coniurati ut leges et [illegible]
cia excitaverunt, ad recte constitutam rempublicam ing

et tanta est in nostris sensibus imbecillitas

ogni industria et ogni attenzione e detto ciò poco dimora nelle
dia ritorno della S.r dotta mano. Io non desidero che 'l genio
V. S. Ill.ma ma son certo che non potrò corrispondere a suoi favori perciò
poco io posso dare. Fassi fine raccomandandole il cuore et l'umilme
nte protestandomi

al V. S. Ill.ma

eademque explorandae veritati

tranquilla cum et honesta pace se sustinere posse diffidebant, seditiones, dissidia
alma excitaverunt. Verum enim vero quo furore, qua insania compulsi nonnulli, qui
in annis miserrimis, atque omni
miserandae conditione Botanicae adde adducere conati sunt, quae a prima hominum constitutione mortalium quisque maximis ornamentis pro viribus decoravit, pro meritis tantis quantis rependeret cum hinc potus, cibus, vestimenta
et adversus morbos auxilia desumeremus,
quamquam ut multorum ingenia insignis, studia, praestantia, eruditione inter ac praeclaras disciplinas principatus sedes, summos
gradus nuperrime obtinerat. Equidem in Vaillantio Gallo qui primus nuptias plantarum et sexus diversos cives ad conciliabula vocavit, quid
efferri potest (si tamen pro scelere tanta illa
copia scilicet) quo se excuset. Cum Tournefortio patriae gloriam nulla ratione eripere
posset, et tamen aequo animo ferre illius res
maximis laudibus apud omnes decorari, vera in
se ingloriam contemni, non Tournefortii
quae fimis innixa fundamentis concessit nititur
quaerere, sed totam Botanicam temporibus stirpium
edito libello quo a fabulosis foecunditate in memoriam
ad socium connubia, foecunditate sectatores tamquam
revocavit. Haec igitur eius sectatores tamquam rat
diurna oracula de quibus nulla umquam ratio afferiret, amplecti cupiverunt
delira atque tenendo effecerunt, ineptissimis commentis
sua stirpium historiam praestant Jacobus provinciam
ingurgitaverunt. Quid igitur primus laudibus prosequetur, quid deinceps? Admiratione ne ducemus consequar, quid deinceps? mares que ac foeminas
nubia inter stirpes celebrabo, maresque ac foeminas
iustis nuptiis coniungam, seposito hermaphroditis,
ad quas genitale coman pronubos ventos
defensi interdicam. Nunc iam, ut mos fuit veteribus, Flora per artacalia votis invocanda ut
arbores bene deflorescant, sed Pomonius
et fruges neque arbores bene deflorescant, sed Pomonius
tamquam novus hymenaeus victimis placandus, quo
leniori aura ab apicibus susceptum spiritum ad foemellas deferat, easdemque foecundos, ac plurima
sobole agricolas opulentos. Et quando insanire iuvat
vernacularum etiam licebit: In hac iterum luditur
veniemus, ut nova stirpium nomina ediscamus.
Nam quis opinabitur Convallaria esse polygamam,
Gloriosam Methonicam, Petilium Coronam imperialem, Bulbocodium vernum, Hermodactylum, Zea Mays, Helenium

cor amoribus. plurimis incubuerat (caesariis) condiderunt

1r

Melicam sicut Sorghum, Fagum, Castaneam, Pistaciam
Lentiscum, Tussilaginem, Parasitam, Athamantam
Meum, Bubonem, Apium Macedonicum, nisi quo-
tidiano studio praeclara disciplina imbuatur.
Ut primum per ista vestigia quae satius pe-
riora historia diffundimus, cognita et percepta
tenebis, iam intima cognoscere et suspicere li-
cebit, quibus singulae stirpes tanta elegantia
et magnificentia declarantur, ut non de terra
orta, sed caelo delapsa videantur. Et revera qui
caudex, et stirpes primo aspectu semper aliqua
signa ferat, non invenies, quae praedita narraverim
foliis ancipitibus, pinnatis, palmatis, subulatis,
ternatis, quinatis, radicatis, caulinis
fasciculatis, ciliatis, fistularibus, spinulosis, un-
guinantibus. Quin flores pedunculati semisexfidi
grandes, masculini, foeminini, hermaphroditi, an-
drogyni, decorinosi; fructus autem sarcotini
uniloculares, biloculares, tuberculati, bacca-
ceo bisflora corymbi terminatrices, rami saniti
spiniformes, caules paniculati corymbosi, fistu-
losi. Ista credo ne taedium, sed vinco, ut
fraternitas, sed ne mihi magis stomachum
noceant, ab huiusmodi in
quinamentis me avocato, quoniam et
paucorum meminisse iam prudentiae
videtur.

8

Perfectam atque absolutam Botanicam institu-
tionem rationem mortalibus non concedi.

dixer aliquis
Quid igitur? Si postrema non probas, cur praeci-
ma non intelexis? Equidem ista et intueor crebro
et pro mea mediocritate sequor, atque amplectar
sed quoniam idem cuncta non spectant, [illegible] in
et contraria feruntur, quisque quae seligere et susci-
pere debet, qua apta ad institutum iter [illegible] habenda.
Non ergo perfecta omnia? Profecto, ut mea fert opinio
non [illegible] quandoquidem perfecta invenis mortalium ne-
mini concessa. Satis superque est homini quandam
perfectionis imaginem atque umbram consectari, cum
ea in natura majestate lateant, seq. nostris sensibus
subducant. Neque multa industria, [illegible] acrisq inge-
nii esse videtur perspicere quousque humana conditioni
accedere liceat, ne sua imbecillitatis modum transgredi-
tur. Pauca cognoscere, plura suspicere et venerari
[illegible]. Siquis mentis aciem longius intendit, primo obrutu
[illegible] et subinde cogitur ad humilia
subsistit, haeret, haerendoque deficit cogitur ad humilia
respicere, cum tantae intelligentiae lumen mortalis oculus
non substinere non possit. Qui igitur stirpes in sua
quasque genera recte adicere [illegible], ac genera in
ordines absolute et perfecte digerere tentat, is se
mortali atque infima conditione impediri non intelli-
git, dum id solum praestare atque afficere potest qui
probe
stirpes omnes cognitas perspectasque habebit. At quot
stirpium pars hominibus cognita? Minima si cum iis
quas immensi montium recessus, maria omnia, lacus
flumina, ac circumfusus undique oceanus abditas
genera
servant, conferatur. Ex tam exiguo numero, de
quibus multum cuius flores et fructus, nascendique in-
doles ignoratur, est subducendum, leges constituantur
quibus innumera naturae opera atque humanae
mentis non perspicienda coarctantur. Itaque cum stru-
ctis universas innumerabili virtute rerum omnium partes
ac moderatur Deus solus cognitas habeat, qui easdem
perfecta ratione constituit, ac singulis quod attribuit
generandi, ac propagandi ingenium, pulcherrima calet,
is tantum quid in stirpibus ad genera constituenda et
tandendum sit, quid ad ordinem determinandum excellat,
quid ad cognoscendum aptius intueri oporteat, percipit
et comprehendit. Cur igitur ad earum veram explanationem
notionemque quaerendam principium invenire, praestantiam percipere
amplitudinem assequi, numerum recensere, discrimina co-
gnoscere humanae vires non valent, mortales et labilem

~~Dn.~~ Jacobo ~~Antonio~~ Cortuso 141. ~~Horti~~ Pata-
vini ~~Praefecto~~

mente intendimus, atque in ueritas ~~semper~~ nimium audaces
~~[illegible]~~ nitimur, at ~~[illegible]~~ non intelligenda in-
telligere, definire, ~~et~~ moderari totis uiribus conamur.
Quae nos dementia tam longe a naturali limite quem nemini
praeterire fas, protrudit atque impellit? Cum ~~[illegible]~~ abditiores,
mus, ut uera ex naturae adytis eruta in apricum profe-
rantur? Quotquot id conati sunt (quorum numerus
late patet) hos omnes uulgo fabulas fuisse, atque
eorumque scripta siqua in memoriam exciere, interva-
delirament recenseri uidemus. Non alia sorte nobis
nobis haud ~~[illegible]~~ dissimilia audentibus futuram credamus.

6

Quoniam vero nostra infirmitas gravi a sublimioribus ad inferiora confugit: facilia cogitationes deffectamus, quae quotidiana notione, et communi utendi usu deprimuntur.

Naturae autem opera ita suscipiamus, ut contemplanti similes non moderanti tantum scire et cognoscere nobis vindicemus quantum humana intelligentia promitti seq. intendi valet. Et quoniam stirpes non ultimum locum inter sublimia obtinent, in quibus tanta et tam praeclara divinae virtutis praestantia ac magnitudo venitur, eas diuturna cura versantes dabimus operam, ut rationem aliquam neque veram in omnibus neque perfectam, sed ad perturbatam tantarum rerum molem aptam, nostrisque sensibus facile investigemus. Propterea cum in stirpibus partes quinque praecipuae sint, radix nempe, caulis, folium, flos, et fructus quarum ex his usu discentibus minus decorum ac difficile demonstret, diligentior est perquirenda. Radix primum occurrit, quae si fixa effodiatur, et hac forma genus constituendum sit, vereor ne maxima stirpium pars unico nomine concludatur. Hac liberiore seposita, inveniatur bulbosa, quae plurimae stirpes caetera, inter se dissimiles nituntur. Ex bulbonis partibus itaque certum signum dessumi non potest. Non magis quod ex tubere, quomodo tantum similia nemo vel utcumque inveniet qui bulbocastanum, Ranunculos, Anemonem, Hyacinthum indicum tuberosum appellatum, Cyclaminem, dentem canis in unum genus coniungat. Propterea si tuber eos solum, vel multiplex per intervalla dispositum genera constitueret, cum in omnibus quae singulari generi subiiciuntur, non idem reperiatur in Acorosa nec in Bermundiana in Valeriana, in symphyto, in Sclarea in Tithymalo, in Scrophularia quaedam in fibras sparsas radicati favent, alia tuberosa. Cur quae radice conveniunt congenera non habentur. Siquis haec clara et manifesta sub dubia luce consideret et generis signa ex radice dessumenda adhuc contendat, vellem scire quid extollet in Visco, Agarico, Lichene, fuco, Cuscuta, in quibus nulla radix existima reperitur.

Quoniam ex radice quod quaerimus non satis nobis constitisse videmus, ipsum in caule diligenter perscrutemur. Sed quis in re herbaria tam hospes et peregrinus habetur, qui caulem ad demonstrandum genus in usum revocet. Paret adeo anceps, varia, multiplex consistet caulis, ut non tantum in dissimillimis similis surgat verum etiam in simillimis, ac congeneribus dissimilis, inaequalis, dispar producatur. Adde in multis nullum omnino gigni. Quare et caulem quoque dimittamus, quoniam in superiaciis

Margin notes:

Caput stirpium quibus partibus ad generis instituendi rationem ac ordinem uti possimus

sed veri, et perfecti imaginem quaerendo

quid in radice pari, et congeneris quae Ornanthe, Filipendula, Peronia Apium, Armeria, Ranunculus, Anemone, Hyacinthus, Crocus, (?) ... Secundum in radicibus tanta est quanta maxima esse potest cognitionis dissimilitudo, quae causa singula in propria generis qualitate recipiuntur et peculiari appellatione nuncupantur.

diligentia ac curam impendere non est nostri.
Praestabit igitur folium, quod ex quinquepartita di-
visione tertium accedit. ~~Veteres~~ O grave quidem hu-
iles a natura quam floribus, ac fructibus attribuere;
quippe flores adulta stirpe, tantum manifestantur,
citoque decidunt, et contabescunt, fructus item quam-
vis diutius haereant, celerius tamen quam folia dela-
buntur, et seminantur, cum folium primum explicatum
dicernendum sit, et in nonnullis etiam semper virent, ac
magnitudine insignis perquirenti facile se osten-
tet. Verumtamen neque in folio nostra industria
acquiescit, et certa consistit, namque cernere est
plurima foliis simillima, ut Platanus, Vitis vini-
fera, Acer, Aconitum Lycoctonum, Tragi hircla agni-
Ricinus et alia atque alia quae ob foliorum formas
in unum genus revocari non possunt, neque quae natu-
ra seclusit, hominum stultitia committantur. Non
neque enim esse multa vulgo nascentia, ut gramina,
graminibusque affinia, quibus in foliorum similitudo
tanta est, ut genera numero refertissima nul-
folii discrimine separantur. Id enim in plerisque
bulbosis animadvertitur. Omnia tamen propter
flores florisque sedem ac fructus et semina in diver-
sa distrahuntur. Illud etiam inter necessaria
recipiendo subest, tantam foliorum aequalitatem
in graminibus non constitutam, ut ea ad generum
normam revocarent homines, sed ut ea forma
aptior esset animantibus celebretas ad carpen-
dum accommodata, quam facilis ad concoquendum.
Idcirco fertilitate mirabili generantur gramina
at ne ullo in loco capris, ovibus, bubus, iumentis
pabulum deesset, montes, colles, valles, paludes,
prata, atque arva longe tenent, largeque. In bulbis
item quae plurimi foliis pares atque aequales funduntur,
aliud ac vulgo opinamur, naturae artificium
elucescit. folia n. longa ut lata, carnosa, sed in
laciniis non dedecta lentis ac viscidis succis
quibus bulbus alitur, faciliorem viam praebent, dum
recta atque curriculis nullis anfractibus, angustiis
urgentur et coarctantur. At multa genera propter
folia constituta ~~[illegible]~~ ab omnibus recepta et probata.
Non falsa quaerimus, sed quod ex natura inte-
gro certa ratione fieri possit, investigamus.
Nonne etiam ab radice Bistorta a Persicaria, Bul-
bocastanum ab Oenanthe, ~~[illegible]~~ Siser a Sisaro, Orni-
thogalum a Phalangio, Xiphium ab Iride separan-
tur. Quis item, nisi caulis discrepantia move-
ret, propria appellatione Bellidem seorsum a
Leucanthemo, Thymo, Psyllio, Sambuco, Hierac-
Jacobaea, Gramine paniculato nuncuparet.
Sed nominibus iam receptis et probatis nimium ho-
minibus indulgent, ut studiosorum commodis in-
cumbunt, genera fingunt et refingunt, quae neque
ipsi probant, neque probanda aliis ducunt.

6

quod inter caeteras herbas, frondesque iucundius legitur,

abunde

Serpyllum, Plantagine, Ebulum, Dentem Leonis, Tussilaginem, arun-dine

7

15 Mirari itaque desinamus, si etiam foliis rarorum attributum sit, ut Anacampseros non sedum dicatur, Cucumis Anguria, Dracontium Aron, Blattaria Verbascum, Coronopus Plantago, Cruciata Gallium, Lentiscus Terebinthus, Ptarmica Millefolium. Quam coniecturam affert primo obtutu stirpium figura, eam arripimus, cum certo ac certo rimari ac patefacere non liceat, et dubia atque ambigua sequimur, nequid ... Proinde quod etsi in Venta...

(margin:) saepe fallaces

ΔΔ Qua in re et hoc prospexerimus quod primum ac maximum duco, annotare sueuit, foliorum figuram sic natura instituit, a generis notis vetiti, ac reperiendis eadem non solum inter cognatas stirpes dissimillima verum etiam in eadem stirpe maxima discrepantia fundantur. Quot n. reperiuntur stirpes, in quibus infima folia a superioribus forma repugnantur. Quibus igitur foliis genus determinare debemus? summis an infimis? Si summis, cur infima quae prima prodeunt, posthabentur? Si infimis, qua ratione summa quae ... rius stirpi adhaerent, negliguntur? Nam itaque nulla causa invenitur, propter quam illa ceu illa folia seligantur quae omnia unius matris proles ... Haec si sequimur, nullo consilio ducimur; omnia autem sectantes dubiis, inaequalibus, fallacibusque generis determinatis deteruminatamus.

... a foliorum ... vulgi opinio... ...tis desiitur ... tacite fatentes ...is constitutio... Δ ...ta reliqui... ...et perspicaci ... Neque longiori ...tes, singulas ...eg fallaci ...dem, ante oc... ...t incuitae ... fructum ...lateant, sicut ...sci, quoniam ... sine seminis ... stirpes quae ...entur, cur ... non favat ad ...neam ... ...ndum, ut etiam ...recisfauis ... omnes dese... ...isi natura ...endi ...ca scata ca...

consilio, ut dicamus, ... inter caeteras partes rerum, semen et fructum habemus, quippe illa praestare, manifestum. ... omnia ex semine explicantur, et semini inserviunt, floribus ipsis seminis gratia conservantur. Quae cum ita sint, semen et fructum stirpis. Quae diligenter attendere, pronunciemus ante omnia diligenter attendere, insolu... modum inveniri, discrimina noscere, ... oportet quo ... rependere, sinus rimari oportet, quo ... melius distribuantur stirpes, et quo proprius ad veram rationem accedamus.

Seminibus ac fructibus adiiciuntur flores, quos proximos in stirpium disciplina ducimus. Animadvertentes tantaque similitudine in multis gigni ut non incuerisimilia secum videantur illi qui primas in constituendis generibus floribus dedere. Equidem in Geranio, Ranunculo, Anemone, Clematitide, Lychnide, Convolvulo, Chamaedry, Campanula, Alsine et aliis quae congenera plura uno nomine complectuntur, semi...

diligentiam ac curam impendere non est nostri.
Praestabit igitur folium, quod ex quinquepartita di-
visione tertium accedit. ~~Velum~~ Grave quidem hu-
ius a natura quam floribus, ac fructibus constitu-
quippe flores adalto stirpe, tantum manifestantur
cito que decidunt, et contabescunt, fructus item quam-
vis diutius haereant, celeriusque tamen quam folia dela- satis f
buntur, et seminantur; sed folium primum explicatum
diuturnum sit, et in nonnullis etiam semper virens a
[illegible] facile se ostendit
magnitu-
do. Ver
acquiesc-
plurima
ferat, [illegible]
Pricienti
in uno
va seel
negare
gravi
tanta a
[illegible]
6
bulbos
flores [illegible]
sa dist-
neuter
in Eu
notum
aptior
dum acc
adiuve
at, ne
prabulum
spata
quod inter caeteras bulbos, frondesque fecundius legitur, item ga-
rum, aliu [illegible]
elucescit; folia ni longa vel lata, carnosa, sed [illegible]
lacinias non dedecora lentis ac cuspidis succi
quibus bulbus abitur, faciliore viam praebent, [illegible]
cusa atque curriculis nullis anfractibus, angust-
urgentur et coarctantur. At multa genera propter
folia constituta ~~[illegible]~~ ab omnibus recepta et probata.
abunde)
Non facta quaerimus, sed quod ex natura in-
recto vero ratione fieri possit, investigamus.
Nonne etiam ab radice Bistorta a Persicaria, Bu-
castanum ab Oenanthe, ~~[illegible]~~ Sium a Sisaro, Or-
togalum a Phalangio, Xiphium ab Iride separan-
tur. Quis item, nisi cum his discrepantia inter-
Serpyllum, Plantagine, ret, propria appellatione Bellidem seorsum a
Ebulum, dentem Leonis, Leucanthemo, Thymo, Psyllio, Sambuco, Hiera-
Tussilaginem, auricu- Iacobaea, Gramine paniculato nuncuparet
dine hus nominibus iam receptis et probatis nimium ho-
minibus indulgent, vel studiosorum commodis in-
7 vicem, genera fingunt et refingunt, quae ne
ipsi probant, neque probanda aliis fuerunt.

15

Mirari itaque desinamus, si etiam foliis tantum at-
tribuamus [sit], ut Anacampseros non sedem di-
catur, Tricuspis Anguria, Dracontium, Blattaria,
Verbascum, Coronopus, Plantago, Cruciata, Gallium,
Lanriscus, Terebinthus, Ptarmica, Millefolium. Quam
coniecturam, affert primo obscura stirpium figura, eam
arripimus, cum certa et casta nimis ac patefacere non
liceat, et dubia atque ambigua sequimur, nequid
intentatum relinquamus. Propter quod etsi in Penta-
phyllo natura esse non appareat, quod a foliorum
numero nomen obtinet, tamen ex vulgi opinio-
ne sic existimamus, et melioribus notis destitutas
etiam Heptaphyllon una concludimus, tacite fatentes
cum folia amplectimur, eadem ad generis constitutio-
nem non pertinere. Vide in de ΔΔ

Posteaquam radice [caule] folio inter incerta reliqui-
mus, superest, ut animo magis acri et perspicaci
cura de fructu ac flore cogitemus. Neque longiori
sermone legentes morabor, ea per partes singulas
colligendo quibus quid [minusque certi, magis fallax] sit habendum, ante oc-
ulos proponatur. Satis videtur, ut inveni[mus]
fatemur, cognoscere et perpendere fructum

saepe fallaces /

pugnantia / satis con / comprehamur

vel semen sive nostros sensus lateant, sive
manifesta [sint aperta] singulis stirpibus innasci, quoniam
nulla stirps, ut nullum animal sine seminis
principio procreatur. Ideoque stirpes quae
radice, folio, caule, et flore praeditae, [illegible]
natura est, quae id unde orta est, non servat, ut
fovere valeat, si etiam sedem, et idoneam plagam
nascatur, nullam invenimus fatendum, ut etiam
perpetua sterilitate affecta a fructiferis ex
ordine [illegible]. Si igitur stirpes omnes desi[illegible] producunt nisi natura
mine oriuntur, et semen [gignendi] Hoc stante ca-
consilio, ut dicamus, fructum inter caeteras partes
rerum, semen et fructum habemus, quicquid illa
lustrare, manifestum explicantur, et semini in-
omnia ac semine explicantur, et semini in-
serviunt, floribus ipsis seminis gratia con-
stitutis. Quae cum ita sint, semen et fructum
ante omnia diligenter attendere, procreationis
modum invenire, discrimina noscere, involu-
cra perpendere, sinus [illegible] oportet, quo
metius distribuantur stirpes, et quo pro-
pius ad veram rationem accedamus.

Seminibus ac fructibus adiiciuntur flores, quos proxi-
mos in stirpium disciplina ducimus animadvertentes
tantaque similitudine in multis gigni ut non
inverisimilia secuti videantur illi qui primas
in constituendis generibus floribus dedere.
Equidem in Geranio, Ranunculo, Anemone,
~~[illegible]~~ Clematitide, Lychnide, Convolvulo,
Chamaedry, Campanula, Alsine et aliis quae con-
~~[illegible]~~ plura uno nomine complectuntur, semi-

discrepantibus
carent plerumque aqua
quae rudis vetustas
potiora putabant)

na et fructus non perinde ac flores varia atque
generis qualitate in omnibus reperiuntur.
Qua de re secula ~~aetatis~~ merito reiicio, ea
reliqua valde contemnenda rejicio, signo
quodam, quo per tot colorum blandimenta
ad cognoscenda et determinanda genera
~~capta~~ ducerentur homines, nobis in flore
a natura genitus opinor. Principio flores
fructibus seminibusque praecurrunt, et saepe
ante folia, explicantur, nec prius fructus
et seminis forma innotescit, quam, haustu fructus
floris iam tabescentis humore, crescere ac
se attollere incipiat, foliis, squamis, lanugine

Dum nascitur)

eisque obtectus, et plerumque in imo flore
latens, quo vitet ~~infantis~~ ~~fructus~~ infirmitas ab
externis iniuriis melius custodiatur. Tanta
propterea inest floribus elegantia, tanta colo
rum pulchritudo et suavitas, tanta odorum gra
tia, et suavitas, ut aliena etiam agentes
ad se ~~rapta~~ rapiant, atque in sui contempla
tionem etiam invitos atque alliciant. Quid de florum
figura quae tam venusta, tam varia, tam
multipliciter decorantur, dicemus? Profecto
nusquam alibi tanta atque adeo manifesta
et speciosa, quae in floribus monstratur oculis

~~tamen~~

se spectanda subiicit natura, neque tot
aliis eximiis operibus quamvis innumera
perfecerit, maiori iucunditate homines per
fundit. Non praetereundum quoque est, quod
ad florum decus plurimum pertinet, etsi plerique
flores dum specie, fragrantia, pulchritudine
contemplantes excitavere, fructus ac seminis
incremento, et perfectioni etiam inserviant, nonnul
los tamen inveniri, quos ad hominum solum
oblectamentum et ornatum divina parens
procreavit. Flores n. qui pleni dicuntur, p
foliis conferti, tanta coloris varietate sparsi
odoribusque imbuti cuius ergo generis habent
fructumne vel seminis quae nulla post se relin
quunt, afferri semper atque inanes an hom
nis? hominis quidem, nam florum decerpendo nihil
seminis detrahitur, nihil propagationi subduci
tur, nihil animalium cibo aufertur. Et dubi
bimus adhuc quin floribus post fructus ratio
sit attribuenda, in quibus ~~[illegible]~~ versus praestantia

ineffabilis)

nobis praestant, qua duce ad naturae
ordinem imitandum coniti possimus.

Cap. IV.

Natura opera nostris legibus, atque
institutionibus non vincitur

In constituendis itaque atque ordinandis singulis
generibus ~~fructus~~ ac semina adhibeamus,
secuturus flores, quid etiam cum usus et ne
cessitas poscit, foliis, caulibus, ac radicibus in
nitentes, ne nostra culpa ea ab hominum
memoria deleantur, quae confessis vocabulis

scriptores nobilitarunt. Meminisse tamen con-
venit, et iterum atque iterum sedula cogitatione per-
pendere oportet, naturae opera quae in immen-
sum producuntur, ac varietate summa decoran-
tur, humanis finibus et institutis non comprehendi,
sed extra limites quos ignavi mortales circum-
scribere audent, extendi et longe lateque produci. Quapropter
ad agnatos et gentiles ducendi mihi illi videntur
ac proterui qui ex paucis quae perceptione aliqua vere tenent
arguant, de plurimis sententiam ferunt, atque ad
calculos revocant, legesque statuunt, quibus
immensam naturae vim cohibent et vastitudinem.
Hos itaque cernere est, ut angelli dimensione
ad universum terrarum orbem definiendum transire
coelestia aggredi, atque in exigua tabella
mos in ~~exigua~~ atque in exigua tabella
temeritissimorum astrorum motus perscribere, accessus et recessus
ostendere, intervalla designare, orbes singu-
lis attribuere, certagmatoria spatia repletur.
Alios contra ad humiliora conversos vide-
mus, minima et insecta corpuscula moderan-
tes, quos vocat circumpositi aeris partes na-
turae, et singulas proprio nomine nuncupari,
earumque figuras definire, ut inter se coeant, vel vere-
dant, declarare, quibus fulgura, quibus ful-
mina, quibus tonitrua caeteraque quae in
aere contingunt, fiant, diligenti admodum
cura docere. Sunt nonnulli qui terrena
2 omnino pervestigant, non minori solertia et
perspicuitate. Aqua unde concrescat, et
ceu liquida ostendunt, terra quibus corporibus
consistet, sub oculos ponunt, ignem penetrant,
et in partes rescindunt, atque recensent. Tum
pestilentia, lues, morbi ex qua origine causam
oriantur, et ceu modo hoc animalium genus
modo illud invadant, atque affligant, ita recensent
et ita confidentia afferunt, ut non terrae filii
censendi sint, sed tanquam ex sanctiori loco
vel consilio de~~lapsi~~ missi, censendi. Sed ad nos
redeamus quibus non minor curatio potius
deberetur, quippe scriptibus, quam multa
inter abstrusa naturae mysteria numerau-
nulli alii satis nota nisi auctori summo tur, illa sublimiora scrutare nitimur, eaque
scitis nostris et regulis obscuringimus, et veli-
gamus indigantes quae extra normam rea-
gantur, vincere et cohibere non valeur.
O stultas hominum mentes o pectora caeca.
Non resipiimus aliquando, atque hebetis et obtu-
si cordis superbiam deponimus animadvertentes
nos in hunc mundum a deo inductos quasi
suarum operum testes ac laudatores, quos tantum

scire et intelligere decreuit, quanto satis cuius-
quo ab inferioribus ad superiora contemplatio-
nem commodius recurremus? Innumera sunt
naturae dona, singulari varietate mixta, multi-
plici forma praedita, modo similitudine aliqua
inter se copulata, modo differentia disiuncta quae
dum per genera digeruntur, degenera aspi-
rent, ac magna incertitudine separantur.
Equidem et in animantibus, et in stirpibus
quantum humana mediocritas capit, genera
habentur, quibus quaedam et nonnullam
partium conformatione subiiciuntur, sed subinde
generibus alia immiscentur quorum forma in
6 multis eadem, diversa in multis et dispar.
Capreae nomine ~~[illegible]~~ caprea ~~[illegible]~~ comprehenduntur
~~[illegible]~~ Cervus, ~~[illegible]~~ sed utrumque non idem ~~[illegible]~~
proprietate tamquam dissimile in attributionem [illegible] ad Cervum propius quam ad Ca-
pras accedunt Rangiferi, Capreae, Damae ut
ad capras Ibices, rupicaprae. Anas similiter
inter aves genus multiplex censetur, quo
maiores, minores, minimae continentur. Iisdem
subinde diversis alia discrimina in singulis
reperiuntur. Sit mergus nonne colore, habi-
tu, pluma Anas? Rostro tamen acuto Ar-
deas imitatur, cruribus ad imum caudae po-
sitis ~~Phalicam~~. Quid? Anser nonne Anas? Sane
sed longiori collo, et contracto rostro per se
cum genus consistit. Ardea Grues, Ciconia genera non discri-
minantur, quibus proxima et cognata
nisi vocitur ~~[illegible]~~
Falcinellus, atque Arquata, ~~Avosetta~~,
deorsum in arcum inflecterent. Avosetta quo-
que cum Falcinello et Arquata inflexo rostro
congruit, cum idem sursum curvetur: digitis palmae
connexis ad Anatem refertur, toto corpore Ardeis
par. Natura itaque generibus insistit, sed
dissimilia subinde immiscet, atque ex gene-
ribus alia atque alia genera efformat varia
in omnibus, diversa ~~[illegible]~~, multiplex, mirabilis.
Haud secus in stirpibus praestantissima ve-
ro omnium conditrix potentia suspicitur, quae
ita per genera in genera transit, eaque
amplificat, dilatat, ac varietate decorat,
ut discrimina plenissime excogitetur, pulchritudine
exornat, dispositione definit, numero moderatur.
Res paene infiniti operis esset atque im-
mensi de singulis referre, quibus externa magis-
tratis cuiusque libera, semper soluta, et ab omni instrumento
segregata sua munera stirpibus impertitur.
Pauca quae nunc memoria mihi sufficit in
9 exemplum subiiciam: plura cuique inquirenti
ubique pandentur. Magno stirpium numero

quod Equus et Asinus congenera animalia esse nemo inficias ibit sed nemo Asinum equorum generi adiiciet, neque equum asini, quoniam quaedam Asino unde [illegible] conveniunt

17

celebrantur Gerania, quae thecis in rostrum productis
semina excipiunt, et petalis similibus quinque
fere, aequalibus, aliter secus, ad exteriora inclinatis
coronantur. Ex hac similitudine recedunt quaedam
ex Africa delata quorum petala inaequalia, et
dissimili modo disposita Geranii notam infirmant.
In eodem polypetalo flore conveniunt Rubum
Fragariam, Comarum, multis seminibus foetam
genitura, ac calyce integro, cui petala, et sta-
mina affiguntur, praedita. Si reliquis
partibus paria gignerent, rerum nomen multo pul-
chra ac copiosa dicerentur. Itaque Rubi semi-
na succoso cortice obtexit, Fragariae vinoso tha-
lamo affixit, Comari in sicca sede collocavit.
Rubo multis compar Rosa, calyce, et semine
disiungitur; calyx n. succi refertus, multa farra-
gine semina nuda sibi adhaerentia fovet.
Ex hac discrepantia Rosa dicitur, non Ru-
bus. Ad Rosam florendi vim nomine proxima
agrimonia accedit? Attamen in diversa ma-
[illegible]; quod calycem siccum, atque uncis
circumundique vallatum, ac saepe in sinus di-
visum producit. Rosa quoque Pyrum, Malum,
Cydoniam suo flore exornat, sed calyce a se
disiungit, et deducit. Hic mensis in orbem
undique clausus cavo ventre accedit, et multo
humore abundans pomum non calyx appellatur. Sed
calyx diversa induit in Punica, dissimilia in Myrto
neque quae in Myrto, in Corno, Grossularia
Mespilo, Chamaenerio, Onagra. Patet itaque
ac tam varia discrimina ab uno principio ad
alia atque alia naturam vires decessit, la-
boresque nostros illudit ac contemnit. Quid
enim illud sine ulla dubitatione asserere
non verebor, nullum esse genus certis signis
ab homine constitutum, cuius compar in dis-
similem qualitatem non transeat, et prout se
proprio vocabulo nuncupandum. Sed
dicaculi sumus, quia pauca nota tene-
mus, neque ex innumeris quae latent, insci-
tia nostra cohiberi potest. In paucis nihi-
lominus quantum valeamus, nonnunquam
apparet. Alsinem esse genus definimus, cuius
flos polypetalus, rosaceus, fructus exsuccus
rotundus, vel conicus, qui dum se aperit, se-
mina ex unico sinu effundit, calyce demum
profunde sectus. His partibus multa comple-
ctimur, sed multa nostris legibus se subdu-
cunt. Ecce Myosotides, extra normam vagan-
tur, oblongum fructum, et leniter curvum excellentes.
Ecce Alsinastrum calycem non divisum praeseferens
nocturnum sedem poscens. Tam vero quid tam

tam affines, ac quon-
dam socias)

simile flore, calyce, apicibus, foliorum dispo-
sitione, itaque habitu quam Hypericon, Ascy-
ron, Androsaemum. Attamen dissociantur
quod homines fructus similitudinem sequun-
tur, dissimilitudinem et varietatem natura-
tantis propagationi atque fructorum animalium cibo,
uno vel altero gramine genito, providere
deberet, si vero opificis virtutem et magni-
tudinem ex nostra imbecillitate penderemus.
Sed immensae divinae potestati longe plura
quam sensus nostri infirmitas dijudicat, sunt
attribuenda. Itaque tanta est graminum ubertas copia,
tam mirifica seminis dispositio, tam varia figu-
rae elegantia, tam multiplex caulis, radicis, magnitudinis
species, ut nostris viribus ac sensibus nitentes
quid amplius excogitare non valeamus, quam
iis plurima incomperta atque ignota indi-
cata relinquantur. Hactenus ea cursim
attigimus, quae facilem sui contemplationem per-
quirenti praebent; Quid de iis dicemus quorum
inexplicabilis atque interminata subtilitas
humanam aciem effugit attonitam co-
gitationem ~~[illegible]~~ relinquit, singulaque devincit.
Haec profecto tanta solertia, atque varietas
esse fatemur, ut ~~[illegible]~~ Christiane an certi-
ora sine ~~[illegible]~~, procedere scripta
hominum videantur. Quapropter cum in om-
nibus tota natura sit, id est ineffabilis perfe-
ctio, quae cuncta decore exornat, similitudine
sociat, varietate segregat, copia ~~[illegible]~~ dissimili
esse commendat, qua felicia sibi blandiuntur ~~[illegible]~~
moratores, sed potius quae emota mente in-
citantur putantes multis definita, orationem
complecti, et memoria ac perceptione
assequi, quae nullis limitibus, nullis le-
gibus, nullisque vinculis ullo modo
sunt cohibenda.

Caput 5

Cur stirpes in steriles et fructiferas di-
videantur.

Sed quoniam nostrae imbecillitati inservi-
re debemus, stirpesque in partes digerere o-
portet, quo facilius ~~[illegible]~~ memoriae inhaereant
et minori labore reperiantur ~~[illegible]~~, de iis
quae proposuimus ad stirpium notitiam
pertinentibus ita singillatim agamus,
ut flores primum, quoniam ante fructus
evolvuntur, explicemus. Quos prorsus
aggredientes, iterum necessaria esse vid-

(8) arte omnia inquirere, et naturae consilia
enarrabundi recolere siquid forte de sterilibus
stirpibus, infoecundisque floribus nobis prae-
luceat quod in publicum prolatum fabulosa
portenta penitus excutiat. Equidem fas cuique
esse opinor summi artificis opera cum mo-
re suspicere et admirari, quae nos a vulgi
opinionibus atque erroribus liberent, atque ad
sublimiora per contemplanda erigamur. Etsi
in his voluminibus quae Anthologia inscribun-
tur, eorum sententiam labefactari nisi scimus
qui, ab Ethnicis temporibus Palmarum foecun-
ditatione orsa, ineptissimis fabellis totam
stirpium historiam inquinaverunt, tamen quia
adhuc eiusdem sectae homines inveniuntur
tam a veritate aversi, quam sinistris opinio-
nibus adhaerentes, ~~alia~~ alia via insistam, et dissi-
mili ratione ad saniora revocare conten-
dam. Porro id priusquam exequar, istorum se-
curitati paululum assentabor inquirendo quid
steriles stirpes fructiferis conferant, aut
conferre possint, nequid consulto praetermi-
ssisse insimuler, quod ad propositam quaestio-
nem pertinere opinentur. Palmarum tamen
fabellam iterum retexere imprudentia est ve-
ritati illudentis, sive quia gravissimus au-
ctor Herodotus eandem iamdudum omnino re-
solvit, sive quia ~~ex~~ ex intemperantiis debilitas ac ~~soli~~ regionis vitio
non ob stirpis naturam contingit, ut in Ara-
bia, et Iudaea huiusmodi ~~caelestis~~ subsidiis Palma non
requirat per se foecunda. Accedit inter
incertum omnino non esse Palmam dactylos fe-
rentem apicibus quibus nostra Chamaerhi-
phes ornatur, non carere, propterea quod a
sterili genitalis spiritus subsidium expecte-
ndum. Sed certiora ad examen revocamus.
Urtica, Majorana, Vitis vinifera, Laurus,
Rhamnus catharticus minor, in qua folia oblonga
gignuntur, Opulus, Limon, Smilax aspera,
Rhamnus, Bryonia alba sive aspera et alia
plurima ut in sterilem, et fructiferam distin-
guuntur, atque utraque apices ferat, non video
quid infoecunda seminiferae subministret, nam
quidquid apices fructibus ac seminibus praebent,
foecunda sibi parit, ac servat, neque aliunde opem re-
poscit. Atque hoc quidem omnes et intelligere
et probare consentaneum est, stirpes quae
sine apicibus fructum maturum edunt, tanquam

firmissimum argumentum quod nulla cu
possit infirmari, obiiciant. Occurrendum itaq.
est non subtilius disputando, ne tempus
frustra conteras, sed propositis stirpibus quae
testibus vera a falsis secernendo. Novi duo
novimus discrimina. Est in agris frequentis-
sima culta cuius frondibus serici vermes nu-
triuntur. Haec ~~apicibus~~ apicibus carens fructus qui
uberrimos provocat. Est alia valde infrequens
fructu sterilis, apicibusque ornata, quae quo-
niam minus aptam frondem gignit, fabricandis in-
servit. Reperitur tertia de semine orta
sine cultu inhonora, multos apices nullum
fructum afferendens. Cuius apicibus foecunda-
6 tur prima. An secunda neque ~~tanta~~ tanquam vera ac sapi
~~nulla~~, ubi prima abundat. An tertia quae
8. inculta rarissima (nam duas arbores semel
vidi) quae si tota ~~fructibus~~ iulis virenti, varis
frondibus in pulverem genitalem facesceret, unius agelli
floris sufficeret. Juniperus quoque baccis no-
bilita procul a sterili satis ~~fructu~~ fructu exa-
berat, et Lupulus foecunda iter. Non aliter
naturalis declaratur in Fico. Cliton vulgo
apud nos, nec caprificatione ad fructum
cogitur, caprificis apices ferentibus vel per-
dicibus avulsis, vel per insitionem sterilitati
occultis. Sed vero si haec tam clara adhuc
~~in~~ dubia ac incerta remanent, afferam ex
nostro Horto quibus nihil certius, nihil
clarius, nihilque manifestius inveniri aut excogitari
possit. Sabina baccifera appellata non
(ut vulgaris est opinio) indiscreta habenda.
Alia n. baccas tantum edit, iulos per occiput
alia nullo umquam decorata semina. Illa
per annos XX tamen edidit semper fructu foe-
licis proximo ~~autumno~~ autumno ex montibus
delatae sedes ~~attributa~~ attributa. Quibus itaque apici-
bus per tot annos illa foecunda tempori ...
procul seposita. Inter Pinos nomen obtinet
Pinus quae in
eadem stirpe sexum a fructu iulos producit.
Ex hoc atque ... in alijs stirpibus, ...
sata in horto dissimilem indolem osten-
dit. Quotannis amentis pulicata semen
ad maturitatem ducit, longo post tem-
pore adolescenti alia, quae fructum iulis sem...
His maxima probationis pondus adiicit Salix
Orientalis quae in magna proceritate exit, fla-
gellis undique dimissis et oblongis coronata, ~~et~~
~~hanc~~ primam hanc egregio Viro Thomae B...
de Gomez, qui Bisantio ad nos in fictili vase
positam direxit, eandemque publicum Hortum Cli-
nus ... Haec nullis iulis praedita sem...

Margin: suis ~~...~~ fructibus sufficientis pro-

anno

11)

19)

quotannis proficit, ex quo nonnullas stirpes educi-
mus, ipso consilio ut steriles aliquando habeamus.
Huius foecunditatis qui attendunt, et scite diligen-
tissime (perpenderent), quanto intervallo Prisanius
et Paracius interse removeantur, quorum eas
cogitationes conferunt, ex tam sepositis regionibus
(siqua tamen fere sententiam [illegible]) apice munera occa-
cato, ut tam apertos et manifestos errores recitan-
tur. Nonne magna impudentia esse appareret
perspicua naturae opera mendaciorum (chimeris) tenebris
quae prima veritatis perceptione dissolvuntur,
atque evanescunt, obducere, et tenebrare?
Pluribus quas quaestionis levitas pariebatur
inquirendo sum moratus quid utilitatis, quid offi-
cium, quid officii steriles stirpes habeant, propter
inter fructiferas quae constituta sint quibus nihil conferunt,
sicut quia foecunda apicibus non indigent
sine apicibus semina proficientes; sicut quia
quae indigent, aliunde sibi atrahere non
sic opus, cum per se apices producant.
Explorare nunc aggredi, ac patefacere quae
naturae sapientia, gravitati, ac prudentia
magis consentanea existimantur, non con-
temnenda otiosis qui minime fucata ve-
rum cognitione ac doctrina delectantur.
Et quoniam qui de natura operibus cogitant
nihil humile, nihil vile, nihil indecorum mente
versari debent, de sterilium stirpium officio
magnifice loquar, ut sublimioris consilii esse
quae terrena et humana respiciendo opi-
nantur, declarabo. Alius itaque oriuntur.
Lucis enim fervoris quibus animalia ad pro-
pagandam sobolem desideriis impellentur et cura,
diligentiam, ac sollicitudinem singulis statim ac
lucem primam aspiciens, indidit qua unaquaeque
ad sui conservationem, et tutelam egent, intue-
atur, statim intelliget, brevi necessario fore
ut animalibus universas terras re[illegible]
reri, ut animali[illegible] alia ratione procrea-
bis redundaret. Quod ne fieret, nutriendi spatio, [illegible]
sed est, determinato, vivendi [illegible] in intemperiis, ac
aegritudinibus, annis ac coeli [illegible] [illegible]
ingruentibus quaesitis [illegible] [illegible] animalia
ac nutritu interventu ne praeter modum augeantur
gressantibus alimentum paris, ne [illegible] caventur. Neque his soli quamvis
et occuberent, prohibentur augmentum: animalia
[illegible] prohibetur augmentum magno spatio occu-
quae corporis amplitudine [illegible] sobolem levata, ac [illegible] sin-
gulari genita, reliqua, quae ratione corpore de-
crescunt, eo magis foecunda, quod a majori-
bus assequuntur. Praepterea inter majora

inveniuntur quae semper absque utero parvo non edunt, ut in nostro genere videmus, in vaccis ovibus, capris, ac gallinis. Haud secus nimia stirpium propagatio inhibetur. Principio arbores quae rigoria longe ac late se spargentes, atque amplas sedes requirunt, sicut minoribus conservantur, numero exiguo circumscribuntur. Frutices arboribus [illegible] prostrant, herbis cedunt. Herbae plurimae quarum aliae cito ad maturitatem fructus deveniunt, rursus se abdunt, subinde nasciturisque locum relinquentes, aliae, praefecto semine, penitus evanescunt, aliae perraro fructum effundunt. Accedunt grandines quibus semina discutiuntur, pruinae, ~~flores~~ [illegible] occurrentes, gelicidia, frigora, aestus, nimbi, caeteraque quae stirpes affligunt, neque [illegible] eas spargi permittunt. Quid de animalibus dicemus quarum plerumque ex stirpibus vivunt, quae fructus, semina, flores, frondes, germina, ligna, radices edendo? Hoc provido consilio intra modum quem singulis natura definivit, detinentur stirpes.

6

Haec tamen ad stirpes quae tanta ubertate semen pariunt, foecunditatem cohibendam [illegible] visa satis. Stirpes praeterea magna parte bifariam divisae et Natura alia in eodem genere steriles constituta, alia foecunda. Steriles animalcula nutriunt, quae flore succenturiarent; proterea flores ampliores ac copiosiores quam fructiferi emittunt. ~~[illegible]~~ Foecundae speciem servant ac propagant. Haec singularis providentia facta est ut sedes quas sterilis rarius, aliae stirpes nativas ~~[illegible]~~ occupant, nullas semper [illegible] celebrata. Itaque inter arbores multae inveniuntur, sterilitate inferiora, ut Populus, Salix, ~~[illegible]~~ Lentiscus, Terebinthus, Sabina, Juniperus, Alnus, Castanea, Vitis, Ilex, Taxus, Ornus, Opulus, [illegible] Limonia, Alaternus, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Punica

(ac florum praeterea quae pluribus foliis stipatur et pleni dicuntur, naturales exhibebant.)

Ficus, Morus, Siliqua

Malus, Pyrus, Prunus vero, Persica, Cerasus, Palmasire, ~~[illegible]~~ Guaiacana,

Frutices Rhamnoides Rhamnus Tilia, Alaternoides, Uva

~~[illegible]~~ Quae natura, ~~[illegible]~~ quod arbores diffundi et propagari, quae nostris [illegible] neque sunt, habitari [illegible] asserere non [illegible]. Minoris autem incrementi frutices, atque herbas nihil attinet in exemplum afferre, quoniam plurima habentur, et quotidie nova detegentur. Neque solum ~~arbores~~ stirpes sed semper absque pro creata sunt, in fructiferis aliae flores steriles gignuntur, ut in Punica, in Limonia, Citria, Aurantia, Opulo, Cucurbita, Cucumere, Pepone, Melopepone

12)

 Sycioide, Anguria

cum flores ita umbellati plurimi sine semine in herbis delabantur. In quibus omnibus, ut in iis quae seorsum a fructu (inter arbores) edunt, ut Quercus, Cupressus, Corylus, Alnus, Carpinus, Ostrya, Fagus, Platanus, Betula, Ilex, Larix, Pinus, Abies, [illegible] et inter herbas Cynocrambe, Typha, Ricinus, Lacrima Job, Dactylides, Pseudoasphodelus, Urticae, ad quid quae necessarius humor ad seminis perfectionem deferatur. Opinari etiam licet flores inter fructus favos in eadem stirpe procreatos ad nimiam fructus ubertatem cohibendam, divinitus constitutos, ac gemino munere fungi, altero quo fructibus alimentis [illegible], altero quo propagationi, subductis sibi foetibus, (inserviunt) demum.

sedulo que meditatur

stat et pervicacia quae animo quisque suo facile intelligi potest, si animadvertantur, naturae opera tanta sapientia edita, non ludibrio, et contemptui, ut vulgo fit, (neque quaque) habeat, eademque foedissimis commentis, atque inanibus fabulis non maculabit. Nemo (videor) tam cogitatio, dubia, vana, inconstans, atque imperfecta divina praestantia cum opinabitur, sed ut in omnibus, sic in stirpibus, praeclara, admirabilem, providam suspiciet atque eandem summis laudibus, ac debita praedicatione tueri gentibus efferre nitatur. Quamquam si ignavissimi homines iam qui naturam tanquam delirantem viribus et potentia, ac consilio effoetam inducunt, propter fractioris angustias capere, atque ineffabilis rationis quae cuncta constituta ac perfecta invenientur, pondus nimia animi imbecillitate re sustinere possent, nunquam secus de stirpibus ac de universali terra coelique majestate cogitarent. Sed dum ad exitia, inania, ac puerilia respiciunt, puerique a sordibus ad sublimia caput attollere nequeunt, stirpes praecipuo dei opificium inter quisquilias ac purgamenta constituunt, impressimisque ac sordidissimis (purgamentis) coinquinant. Quidni a divina sapientia, divinoque consilio magis alienum, quam stirpes inmotas gigni, firmiter terrae inhaerentes, atque easdem fortuitis fructus protestate donari, quam tamen assequi nequeant. Igitur Juninisi ventorum beneficio perficiantur. Pinus Mugo apicibus carens. Cerris, salix orient. Terebinthus, Morus et alia atque

est sentiendum

Lupulus, Lentiscus, alia fructus (fecundi) naturam quidam tenent, sed easdem perficere ac propagare nequeunt, nisi ventorum sagacitas ubi retarunt cognata scientia proveniant, incessigent atque odorentur. Ventis itaque quibus nihil incertius, nihil inconstantius, nihil magis mutabile, nihil inconstantius, divinitus demandaretur videntur, pro varia munus suscipiant, pro [illegible] neque [illegible] hi, seminalia corpuscula suscipiant, ad coniugales stirpes immissa, aut cum aliis confusa ad coniugales stirpes succedant. Cum itaque eodem tempore innumera stirpes

tanquam observent, ac praesto sint, ac

pariant, innumeri quoque venti necessarii sunt, quibus singulis propria provincia attributa

ideoque alii per colles discurrentes apicum pulvisculum a
sterili Juniperi Laccu ad fructiferas deferunt, alii ex cam
pestri regione sylvantes, amantosque siqua neglecta mo
apices fundat, iisdem receptis, faecundos mores afficiunt, nonnul
Pontus, atq. Asiatica ova incalentes cum foecundationis opportu
nitas ingruit, ad nos euocantur, ut Orientalis Salix fructu
exuberet, sunt etiam qui ex nivalibus jugis nati Pinus Mag
et sabinas apicibus spoliant, atque onusti in campos descendunt
hortumque Palmam ferentes sua munera nobis impart
iuntur. Hac quae nulla ratione fieri possent, fieri, a
quotannis statis temporibus contingere necessario fate
dum est, ut cum insanissimis hominibus omnium sensum ...
capti insaniamus.

A majori mortalium deliramento ad minus quo contag
ne quadam nonnulli infecti ad stirpium nomina ac descri
ptiones communi consensu recepta ac diuturnitate
confirmata euertenda conspirant, veniamus. Equi
dem quam inani labore ac supervacaneo studio contendant
homines verbosis sermonis vulgi rumorem aucupantes,
cum veteribus stirpium vocabulis sublatis, noua, imp
inusitata, portentosa nunt, quisque facile intelligere potest animadvert
endo ab eo solo perfecta nomina posse constitu
qui omnium stirpium virtutes proprietatesque internas
cognitas ac perspectas tenebit. Is si unquam reperi
est aut reperietur, cui Alma parens natura abditis-
sima quaeque, ac per universas terras, maria omni
flumine, ac lacus maxime dispersa ac disgregata
perspicienda ad intelligenda concesserit, is optimus auctor, ac per-
fectissimus stirpium nomenclator sine ulla dubi-
tatione ab omnibus habendus. Sed cum tantam vero
intelligentiam praestantiamq. nisi ab ipso Deo Opti
mo, qui, cum ineffabili virtute cuncta creaverit
vit, atq. inenarrabili modo suis quaeque sedibus
attribuerit genera universa, discrimina et vires
majestate sua complexus apta singulis nomina consti-
tuere, eandemque humanae mente longo verborum
circuitu non declaranda, una voce declarare, ac sub oculos
ponere valet. Nos vero homunculi humanae sortis
imbecillitate defecti ac cognitione certa de seorsim quid
quid intelligere ac percipere tamen valemus, cum diuina
sapientiae scintillas velut quasdam quae de iis quae
contemplamur, effluunt, suscipimus, et veneramur
acribus notis, ac signis neque certis, neque appositis
inniti debemus, quia labili memoriae subsidium ini
errantesque nos per tenebras ducant, et labantes fir
firment. Propterea vera quadam minervia nomina
gimus, aut tradita ab aliis caeca mente sequimur,
certa, perfecta, vera neque pollicemur, neque, mor
tibus non assequenda, assequi conamur. Equidem prae
stantia atque optima nos ignorare non pudet, fateri,
quae secum cum animaduertamus quam pauca ab antiqui
ssimis quos ut omnium artium ac disciplinarum, ita stirpium

13

21

peritissimos auctores et sequimur, et veneramur,
vera ratione nomen habentia inveniantur.
Sane Geranium, Ophioglossum, Glycyrrhiza, Androsaemum
Antirrhinum, ~~[illegible]~~ Lithospermum suis nominibus respondent.
Convenit foliis quercus Chamaedrys, convenit certa
Lychnis sativa, convenit utcunque Aristolochia an-
tiqua. Sed neque Chamaedrys omnes, neque Ly-
chnides, neque Aristolochia ad priscam denomi-
natione aptari possunt. Non dicenda igitur Chamae-
drys quae foliis Melissae, Veronicae, aut Betonicae
imitatur? Non per iocum si nomen quod species
omnes concludat quaerimus. Neque Lychnides ha-
benda ~~Lychnides~~, quarum folia ad lucernarum usum
verti nequeant, neque Aristolochia in quibus tuber ro-
tundum ~~[illegible]~~ repertum utilis longo usu non fuerit com-
probata inter aristolochias recensenda. Quare
neque Cynoglossum erit quod folio caninam linguam
non referat, neque Dipsacus qui foliis circa
eadem inter se ~~[illegible]~~ adhaerentibus aquam non servet
neque concludunt, si vera et clematitis et per se consistant.
Quid? Quae ab inventore appellationem semper
re cum Achillea, Adonis, Artemisia, Lysimachia
Teucrium, Centaurium, Euphorbium, Valeriana, Eu-
patorium, Asclepias, Gentiana, Paeonia, Tele-
phium, cur per species plures deducimus, atque
eodem nomine designamus? Non genus reperit
inventor, sed speciem; igitur una in eodem ge-
nere ab auctore et suus nomen referatur,
reliqua in~~honora~~ atque innominata secernenda.
Jam vero Medica non proprie appellata quod
a Medis accessit, et Colchicum quoniam apud Colchos
~~[illegible]~~ provenerint. Nos variis itaque Medicis, et Colchicis
aliud nomen inveniendum, reperiuntur n. dicuntur
Medica et Colchica cum in Italia reperiantur.
Si igitur quae ab aliquo principio nomenclaturam
invenere, in discrimen adducuntur, quid de iis
quarum nomina obscura sunt dicamus? Bellis, Car-
duus, Pisum, Lens, Cicer, Linum, Lappa, cur appellata sint?
Sed cur obscura et dubia commemoramus? Me-
lissa unde appellata nomen ab Apibus quae hac sin-
gula delectantur. Thymus itaque, Serpyllum, Cytisus,
Origanum, Rosmarinus, Thymbra, Satureia, Citrea mala
Pistacia, Pyrus, Amygdala, Persica et alia innumera
inter herbas, frutices, atque arbores ad mellificium proba-
tissima aut Melissa dicenda et habenda, aut
nomina ad multis communia non vocanda Melissa.
Similiter neque Heliotropium, neque Chamaemelum neque

12

trifolium, nec Glaviceraria, neque Tacouca imposterum
genera existimanda, quandoquidem plurima stirpes
ab huiusmodi generibus longe dissociata et disiuncta
ad solem conuertuntur, aureo flore decorantur
folia ab uno principio ferunt, parietibus insident, ac lac
plurimum fundunt. Id manifestum habemus si certa usque stirpium
nomina longissimo aevo atque usu confirmata ad examen
revocentur, evanescere fere omnia, atque ad nihil redigi.
Noua itaque excogitanda sunt? Profecto si ad hanc
artem [illegible], et levissimorum hominum instituta se[illegible]
mur. Verum qua tandem? unde eruenda? Qua ratione
quo usu, qua similitudine, quibus partibus constituenda
et firmanda? Abditos sapientiae fontes pandant nominum no-
tatores, et vera arcana in medium proferant. Nihil adhuc
nisi stultitiam meram effudisse video. Nunquid sapientiae
dabimus, Hippocastanum in Esculum, Fraxinella in Dictamnum
Azedarach in Meliam, Salicariam in Lythrum, Guajacanam in
Diospyron, Scamonium in Scorzoneram, Acanthium in Onopordum,
Conyzam in Chrysocomam, Absinthium, et Abrotanum in Artemisiam,
Bidentem in Ceratocephalum, et alia plurima convertisse? Quare
in re tam ineptissimi homines se tyrannos et furentes osten-
dunt, omnia tam confundant et misceant, ut vere stirpium histo-
riam penitus ignorare fateantur. Dictamnum n[empe] esse Fra-
xinellam, Esculum Hippocastanum, Diospyron Guajacanam
Jasionem Rapunculum scabiosa capitulo, Physicam Alaterno-
idem, Andrachnem Telephoidem non solum quae ex veteribus
supersunt non confirmant, verum etiam alias stirpes fuisse declarant.
Qua itaque amentia captas recentes appellationes veteribus
ac falsas imponunt? Nomina profecto semel fortuito imposita, sine
consulto nulla ratione immutanda sunt, ne omnia confundan-
tur misceanturque. Nam nomen signum habemus, quo unaquae-
que a cognata separetur. Si vero denominata si conuenient
perfecta erit denominatio; sin minus, imperfecta quidem,
sed ad declarandum aptissima. Qui Zenoe vel Phaseolum
appellat, nota legumina designat. Cogimur tamen originem
non manifestam, ut manifesta in Gentianis, et glycyrrhizis. Sed
omnia quorum stirpium pars vera nominis notam prae se ferunt. Omnia
[illegible] inconsulta denominatione serviant eadem nihilomi-
nus cognoscuntur, et a proximis separantur. Quod sane
dum habemus, quid quaerimus amplius?
[illegible] historicum.
[illegible] stultitia, et quaecunque inscitia [illegible]
[illegible] agit
ad [illegible] nolo ne nomina ab aliquo constituta
temere [illegible] ita auctoribus illis non laudanda
[illegible] animo [illegible] appellatio-
nes [illegible] impositas sublatis, propriis [illegible]

De hordeo nunc est diligentius agendum, quod farris nomine
comprehendi; cuiusque historia ab antiquis tradita secus narrant
ac solebam, est determinanda, quippe dubia et anceps minus
attentos facile in errorem adducit. Equidem tam apud Graecos
quam apud Romanos vulgatum hordeum illud fuisse quod nostri
ζεόπυρον, et Triticospeltum vocant et ad triticum referunt,
quoniam grana glabra, nitida, pura, nullisque glumis vestita
in area flagellis exteruntur, cui non videbitur praeclara
monumenta, ut ordine commemorabo, perpendenti? Et primum
in memoriam revocate quae paulo ante ad illa Plinii: Tunica
frumento plures: hordeum maxime nudum, ex Theophrasto
commemoravi: ἄρα δὲ καὶ ὁ μὲν (πυρός) ἐν Αἰγύπτῳ πολ-
λοῖς· ἡ γυμνή, μάλιστα γὰρ δὴ γυμνοσπέρματος ἡ
κριθή. Ad ista tam clara et manifesta addamus ex libr. περὶ
XV κριθαὶ δὲ — similiter ex libr. XVII. θᾶττον δὲ —
ista de hordeo prolata: γυμνοσπέρματος, γυμνότερα, γυμνότα-
τον hordeacea grana sine tunicis, et glumis nuda de spica
excussa non ostendunt? Perpendite etiam iterum Lactantius Co-
lumellam de hordeo lib. II praecipientem: Iugerum quinque
modii occupabant. Idque ubi paulum maturuerit, festinan-
tius quam ullum aliud frumentum demetendum est. Nam
et fragili culmo, et nulla vestitum palea
granum eius celeriter decidit. Iisdem de causis
facilius teritur quam cetera. Perpendite
et Plinium qui libro XVIII de hordeo haec memoriae
mandavit: In area exteruntur triticum, et siligo, et
hordeum, sic et seruntur pura — fragili enim stipula, et tenuis-
sima palea granum continetur. Quid vobis videtur? Non
ζεόπυρον potius quam hordeum, cuius semina firmis et
tenacibus glumis involvuntur, describi dubitis? Quae etiam
de sementis modo traduntur, me falsum habuisse fatebor.
Seruntur, inquit Varro (l. R.R. I) fabae modii IIII in iugero: tritici
V, hordei VI, farris X. Columella libr. II. et XI praecipit in iu-
gerum hordei modios V vel VI, cum farris cuius grana
glumis continentur, serantur modii IX, vel X, ostendimus.
Neque dissimilis Plinius, cuius verba ex libro XVIII. ac-
cipite: serere in iugero temperato solo iustum est tri-
tici, aut siliginis modios V, farris aut seminis (quod fru-
menti genus ita appellatur) X hordei VI. Item eadem
ferme mensura seminantur area tritico et siligine atque hor-
deo, grana similia atque aequalia habenda, et, cum in tritico,
et siligine nuda, nuda etiam in hordeo, quae in ζεοπύρῳ
gignuntur. Haec quidem vera forma blandiuntur, non
tamen vera diligentiori cogitatione animadversa ma-
nifestantur. Nuda hordea dicuntur, quippe glumae, quae
grana sequuntur, firmiter cohaerent, ut cortice haben-
tur; quare in spica matura nuda apparent grana, quae in
siligine et tritico glumis involuntur. Hac de causa a Theo-
phrasto tritici capsulae nudum vocatur, cuius semina glumis co-
lata de spica descendunt. Et quae gluma in tritico, et siligi-
ne spicarum ... grana firmant, neque bene hiant, emit-
tendo semen, delabuntur, eadem in hordeo, et Loho contineta

cristolium, nec praevaricaria, neque saccuca impositorum

ΛΒ

Polluce L. I. c. XI

περὶ τροφῶν ἵππων: de equorum alimentis

τροφαὶ ἵππων κριθαί, ζειαί, ὄλυραι. χόρτος χιλός. equorum alimenta hordea, spelta, siligines, foenum, pabulum.

Theophr. de causis l. III.

ὁ δὲ πυρὸς μᾶλλον τῆς κριθῆς καὶ τῶν χεδροπῶν (δύναται) διὰ τὸ θερμότερον εἶναι, καὶ χιτῶνας ἔχειν πλείους· ἡ γὰρ ἂν κριθὴ καθάπερ γυμνόν. Triticum magis quam Hordeum et legumina (durat) quia calidius est et tunicas plures habet: Hordeum enim nudum propemodum est.

L. N C X

διὸ καὶ τῶν πυρῶν οἱ τρίμηνοι κουφότατοι, καὶ τῶν κριθῶν ὁμοίως. Propterea tritici trimestre et hordeum trimestre cibi faciliores sunt.

c. XV.

κριθὴ δὲ μᾶλλον ἢ πυρός, διότι τὸ τὰ μὲν γυμνότερα εἶναι τὰ δὲ χιτῶσι πλείοσι διὰ τὸ ἐγγυτέρω τῆς στάχυος ἔχειν τὸ φύλλον. Hordeum magis et triticum (rubigo infestat) quod alterum nudum est, alterum tunicis integitur pluribus, et folium spica gerit proximius.

c. XVII.

θᾶττον δὲ πολὺ κόπτεται κριθὴ πυροῦ· διὰ τὸ μανότερον εἶναι καὶ γυμνότερον. / Hordeum multo celerius male afficitur, quam triticum, quia solutius ac nudius est.

16.

ὁ μὲν γὰρ αἰγίλωψ πολυχίτων· ἡ δ' αἶρα γυμνή. Avena multis tunicis vestitur: Lolium nudum.

Hor[illegible]

cum granis, et caduca grana fulcris destituta et nuda et infirma relinquunt. Propterea praeceptum est agricolis, ut maturius demetatur hordeum, quod, ut ait Columella, nulla vestitum palea granum eius celeriter decidit. Quapropter nudum dicitur in spica hordeum quod ~~[illegible]~~ glumis neque regitur, neque fulcitur: at in area excussum nudum omnino non vocatur, scribente (libr. IV περὶ φυτ. αἰτ.) Theophrasto τὰ δὲ τη-

libr. III περὶ φυτ. αἰτ.) ἡ γὰρ ...

Tamproinde sementis modum non perinde, atque in farre augere in hordeo debemus, quod farris grana crassioribus glumis vestiuntur, et cum bina, terna, et saepe integris rescisis, post triturem inter se conjugantur, ideo magnum intervallum in modio occupant, et pleniori manu sunt seminanda. At in hordeo solutis ... dinibus decutiuntur, appositis glumis paulo quam in tritico, et siligine, majora. Quare a V ad VI modios augent sementis, ut, crebrius iacto semine, ... tam densa prosiliat seges, quam ex siliginis et tritici modis V enasci consuevit.

nobis

Itaq. Veterum ~~[illegible]~~ testimonia recta intelligentia, interpretantibus, iam certum et compertum liquet hordeum quod in consuetudine habemus, tam a Graecis quam a Romanis vulgo usurpatum, appellatumque eo modo quo nos distinguimus, hexastichum, et in Latio, ut memorat Columella (libr. II c. IX, ~~[illegible]~~ et alibi) ... cantherinum quod iumentis potius serebatur. Cholearsse n. priscos propterea turpi nota militibus, qui ignavia male rem gessisset, aut deseruissent ordinem, pro tritico hordeum in cibum dabatur.

mores navasse Plinius (libr. I8 c. 7) cum ex hordeo panis fieret;

Grattuola a similitudine Palmarum erit haud absimile in... [illegible]
Spadix ... [illegible]

Calyx erit qui flores, fructus et semina obducit
Calyx Alkekengi
Vesica calyx amplus tenui cortice efformatus, ut
Graminis.
++ Utriculus involucrum granorum tritici, secales, Auena,

it
Gluma [illegible] utriculi
Arista est Glumae appendix id est acus eminens, asper.
Utriculus involucrum floris, seminisque antequam appellatur: Plinius
libr. XVI. c. XXV. Panicum (...) vero cum florent, flosque ille
utriculis consrat utriculis (cum folliculo) dicitur, et de glumis partic...
Zea, etc. Plin. l. XVIII. c. XI. Alica adulterina fit maxime qui-
dem e Zea quae in Africa degenerat. Latiores eius spicae ni-
grioresque, et breui stipula. Pisunt cum harena, et sic quoque
difficulter detrahunt utriculos, fit... dimidia nudi mensura

Calyx etiam dicitur cupidamus tegmen in glandiferis arboribus, in quo
glans iacet. Plin. libr. XVI c. VI. Continentur (glandes) hispido
calyce per genera plus minus cutem complectente. Vnde Glans
optima in Quercu atque grandissima, mox Esculo, nam roboris
parua, cerro tristis, horrida echinato calyce ceu Castanea.

Galla in glandiferis
Nucamentum (κύτταρος) in glandiferis | e ramis generum horum pani-
culatim modo nucamenta spectaritum compacta depen-
dent, praetereaque ... Plin. l. XVI c. X et mox
Haec abietis mascula Picea vero totis paniculis minoribus gracilioribusque
primori parte nucleos
habent, non item foemina.
Piceae vero totis paniculis
minoribus gracilioribusque
minimos ac nigros. Porro quod Graeci ... appellant. In eadem Pl. l. XVI.
nucamenta compressiora maribus ... ac minus resina roscida
cap. X.
Strobilus nux Pinea: Vlpianus de Pinu ... integri strobili ligni appellatione con-
tinebuntur
Theoph. l. I c. 18
Arbor κερατωνία περὶ ... fert siliquas
Idem l. III c. 17. Arbor magnitudine praestans, semen in siliquis
... magnitudine lentis quo pinguescunt oues. Folijs ...
Fama Graeca. Reciditur ad baculos. Videtur Laburnum
Theophrasto Libr. I c. XVIII
Tres arbores siliquas ferentes nota
Ceronia siliqua dulcis.
Cercis arbor Iuda.
Colutia forasse Laburnum.
Staphisagria fert fructum similem smilaci, idest sciano
Scandens Th. l. III περὶ φυτ. c. 18.
Th. l. IX περὶ φυτ. c. XVI. δῆ γὰρ κλάδ.
κλάδος ramus Ficulnus
κράδος ...
ὅταν τὰς ... κλάδος ... κράδους
εἰ τινες ...
ἐρίνεος caprificus
τὸ ἐρινὰς caprifici fructus | Theo. ib.
ὄλυνθος grossus fico ...
Phleus quam vocant Stoebam circa aculeum folium gerit cum floris
Theoph. l. VI c. I Stoebe Pimpinella spinosa
Φύτεος Theoph. l. VI c. III an Echinopus qui de summo flore:
Cnicus silu. Th. ib. uidetur Carduus benedictus
Echinops ... Th. l. VI περὶ φυτ. c. IV: τὸ δὲ
περικάρπιον τὸ ... τὴν μὲν μορφὴν ἀκανθώδης.
περικάρπιον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα,...
κεφαλὴν δὲ αὐτοῦ ...
Mespilon fructus Rosae Th. l. VI. c. VI περὶ φυτ. ist. de Rosa: ἔχει
δὲ (τὸ σπέρμα) ὑπὸ τὸ ἄνθος ἐν τῷ μήλῳ χνοῶδες ἢ ἀκαν-
θώδες ἔχον δέ τινα χνοῦν.
Surculus ... cui haeret Malum Punicum: Varro R.R. l. c. LIX: Ma-
la Punica demissis suis surculis in dolia arena.

ex folio: praevaricaria, neque Iacobea imposuere

23 Folium

Folium petalodes. folium coloratum, ut in sclarea sativa, in Hormino sativo: in Bugula alpina, villosa, quod cum sit natura folium, colore petalum mentitur. in Tilia

Phyllarium plura folia minuta in unum collecta ut in Cyperochiis

Epiphyllis dicitur foliolum foliis innatum, ut in Rusco sive Hippoglosso

Peltatus πέλτος, [illegible] folium, alicubi folium in orbem circumactum et cavum, ut in Tithymallis de quo fructus effertur. Diosc. libr. IV c. CLIX

Petiolus, et **Pediculus** pars per quam cum articulo simplici folium iungitur stirpibus

Artus pars caduca per quam folium unum vel plura iunguntur per articulationem, quae etiam stirpi committitur per articulum, ut in Vite, Zizypha, mimosa etc

Articulus ipsa iunctura circa quam artus flectitur, vertitur

Folium seminale quod primum in semine evolvitur. ceteris forma dispar

Costa pars folii media quae petiolo, artui, vel stirpi adhaeret. Quaeris πλευρίδος Theophr. l. I c. 16

Nervus quod de costa tamquam ramus oritur, spargiturque per folium.

Involucra pluribus inservientia

Vagina folium summum in graminibus, ac cerealibus stirpibus quo spica ante explicationem continetur. Cic. de Senect. c. 15 culmoque erecta geniculato vaginis iam quasi pubescens includitur. Plin. libr. XVIII. c. 3. Ita enim est in commentariis Pontificum: augurio canario agendo dies constituantur, priusquam frumenta vaginis exeant, et antequam in vaginas perveniant. Festus: Patera frumenta dicebant antiqui, quae de vaginis non bene exibant. Propterea dea Patelena constituta erat, cum vagina aperitur et exit spica August. de Civit. Dei l. IV c. VIII. Caesar

Vaginula parva vagina

Echini folia aculeata, et lorica [aculeata] dicta in Carduus, Cyanis nonnullis quibus caput constatur a similitudine Echinorum qui Ionica ac Dorica Columnarum capitula exornabant. Vitruv. libr. III c. 3, et 7.

Loricula et squamulae foliola quasi squama quae capitula Iaceae centaurii majoris, Chrysanthemi cinguntur, hinc Loricatio et Loricatus

Bractea squama [sive lamella] colorata sicca in Xeranthemo, Carlina [lamella seu rasura lamella]

Spatha capsa sive involucrum in Palmis quo flores et Palmula ead[illegible] tractati continentur. Pl. l. XVI. c. XXVI. Palma sola ut diximus, in spathis habet fructum vaginis propendentem.

De stirpium partibus, atque ipsarum nominibus

Cum in recensendis describendisque stirpibus multa commemoranda sint, quae ad ipsarum partes, naturam, ac cultum pertinere inveniuntur necessaria, opportunum nobis ante omnia videtur haec breviter subiicere quibus prisca aetas in stirpium historia uti solebat, et quae inferiora tempora in supplementum submisere, iis quoque non neglectis quae agricolae et coloni in proprium usum reservabant. Etenim Botanice adeo longe ac late diffunditur, et propagatur, ut fruges omnes dum complectitur, pomiferasque arbores, ac nuces, et glandes recipit, area item sive segetes occupat, et saepe in conservantur horto sedens tanquam promus quoad fructus e fundo in villam invehantur, cum clavi expectet. Itaque discere haud recusat, quid sit palea, quid acus, quid fabalia, malleoli, viviradices, mergi, traduces, dracones, et cur ad uberiorem frumentorum proventum eadem terra nunc vervactum, nunc novale dicatur, investigat. Villam quoque saepenumero subit, ac per oporothecas, granaria, cellasque olearias et vinarias rimando qua ratione poma et grana retineantur, quo tempore ad usum vel ad sementem promantur, quo nomine uvae atque oleae liquor appellatur, qua de causa ab oleo amurca, a lora vini separatur, diligenti admodum studio pernoscit. Quamvis enim non agrestem sed civicam vitam agat, haud tamen abre alienum ducit quae rus agentem, percipere atque ante capere, cum ex fundo in urbem (cellam) pali, ridicae, pertica, arundines, culmina, palea, vinacea, segetes ad horti subsidium sint evocanda. Quid de mergis dicemus quibus agri cultor pampinos stirpes, Botanicus stirpes novas custodit et propagat? Numquid insitio atque emplastratio crebrius in urbe quam in fundo necessaria non censenda? Jam vero seminaria cui magis propria, ac frequentius usurpanda dabimus quam botanico qui de singulis fere stirpibus per taleolas, surculos, bulbos, semina quotannis plantaria instituit? Porro rustica opera cum pastinatio, sartio, runcatio, occatio, putatio, fossio, irrigatio quae ad tempus metastasis (certum) detinent, urbanum cultorem praeterea labore ac propemodum quotidiano non exercent? Quod propterea nemini mirum videbitur perpendenti agricolam paucarum stirpium, botanicum omnium cultorem esse, atque adeo agriculturam veluti botanices particulam ad universam artem accedere, eaque concludi atque expleri. Quamobrem qui stirpium historiam pertractandam suscipit, ab ea origine petere debet, unde fruges et frugiferae arbores coli coeperint, quippe agri colendi ratio et prima, et praecipua, et sola quae mortalibus alimenta praebuit, habetur. Hinc cultura disciplina, hinc stirpium vetustissima nomina, hinc semen, fructus, pomum

...haliis ~~nostra~~ Barbaria, neque Tactica imposuerunt

nux, culmus, arista, vagina, gluma, spica, siliqua, uva, racemus ad arboreos honores traducta. Sunt alia ex nimia rusticitate ad hoc tempus neglecta, quae tamen ob eximiam utilitatem inter cives recipienda ~~...~~ existimo, ceu oscillum, porca, lira, stolo ac pullus sive suffrago, iugum, canterius, flagellum, surculus, uvancus, sariga, scopus idemque scopio et scopius, vimpus tradux. Hae et alia botanicis nominibus immista nunc in ordinem digeram, appositis nonnullis quae propria appellatione definire tam rusticis quam urbanis defuit industria. Quoniam explanationes antequam exordiamur praemittendere oportet, quid sit stirps, et quae discrimina prima subeat, ne secrete in singulis moremur, atque ab instituto ordine avertamur.

Stirps igitur quam nostri improprie plantam appellant, dicitur quae in solo, saxis, testis corticibus, aqua sedem nacta exinde humorem ~~alis~~ indiaiculis corpusculis immissum per fibras et tubulos excipit, atque in certam et determinatam formam explicatur.

Propter gemmas sive oculos (quae inter semina recensentur) stirpes primum bifariam distinguimus: sunt enim quae gemmas extra terram producunt; sunt quae his privantur. Oculum edentes gemina appellatione seiunguntur; quod alia arbor vocatur, frutex alia.

Arbor sive arbos Graecis Δένδρον unico plerumque ac procero caudice vel trunco surgit, et saepe in ramos tanquam brachia funditur ornata gemmis, ut Platanus, Quercus, Ulmus, Populus, Salix, Opulus.

Arboris differentia triplex, quod alia perpetua fronde decoratur, tanquam Ilex, Aquifolium, Juniperus, Arbutus, Cedrus, Tinus, Abies, Taxus, Pinus, Sabina, Laurus.

Alia per hiemem folia deponit, uti Populus, Larix, Tilia, Platanus, Salix, Morus, Ficus, Vitis, Castanea, Nux, Ornus, Pirus, Malus.

Alia, subeunte hieme, frondes non amittit, sed easdem exsiccatas in novam germinationem servat, quo tempore spoliatur, dum nova coma se vestit. Quod in Carpino contingere vidimus, atque in Quercu.

At Frutex minoris quam arbor incrementi θάμνος apud Graecos vocatus plures caudices plerumque stolonesque emittit, ac gemmis decoratur. Qua natura Ligustro inest, Lilac, Corno foemina, Corylo.

Huius item discrimina a foliis dessumpta bina; nam in nonnullis frons semper viridis non delabitur hyberno, ut in Thymelaea Lauri folio semper virenti, in Chamaelea tricocco, in Chamerhododendris, in Jasminis plerisque.

Multi tamen fronde spoliantur quemadmodum Syringa, Paliurus, Berberis, Frangula, Viburnum, Spiraea, Grossularia.

Porro frutices dum sponte vivunt, neque cultu germinandi indoles cohibetur, frutices habendi; nam si arboratori accedat, totamque suffraginem a media virga deplantat, arbores multi evadunt, tales evanuntur in Horto nostro Viburnum, Frangula, Paliurus.

Sequuntur stirpes quae gemmas in caule, ramisque non pariunt.

Vocitantur

dividuntur in Cremium quod nostri suffruticem malunt nuncupari, atque in Herbam.

Cremium media inter frutices atque herbas stirps caulas perennes fundit, in quibus quotannis folia producuntur. Nulla tamen cauli ramisque oculi adsunt. Sicut Geranium, Rosa, Saluia, Tymus, Ruta, Rosmarinus, Chamaedrys frutescens, Teucrium, Stoechas, Smilax. De Cremio Columella inter rustica praecepta libro XII haec tradit: Leuique primum igni, et tenuibus admodum lignis quae cremia rustici appellant, fornacem incendemus. Plinius item libro XII de Cinnamomo haec loquitur: Est et alia fama cum sole diuidi, ternasque partes fieri; dein sorte cremia discerni, quodque soli cesserit, relinqui ac sponte conflagrare. Non me latet cremia apud Harduinum in gemina ex codicibus dessumptum uerti. Verum tres partes cum a Plinio recenseantur, quarum una soli relinquenda erat, duae mercatoribus tradebantur, non uideo qua ratione gemina sorte conueniat ad discernendum. Haec a Theophrasto libro περὶ φυτ. ἱσ. IX accepit Plinius, ibi enim legitur: ἔτι δ' ὅτου τρία μέρη ἐξ... καὶ ὃ ἂν λάχῃ ὁ ἥλιος, καταλεί... διακληρῶσαι, πρὸς τὸν ἥλιον... ὅπερ φασὶ καιομένην ταύτην. Ceterum cremia id esse apparet quod sarmenta idem Plinius paulo ante uocauerat dicens: Sarmenta hasta diuidit sacerdos, deque partem ponit, reliqua mercator in nassas ponit. Quapropter si cremia in dubium uenit, longe potius quam gemina erit germina quod Parmae anno CIƆCCCCLXXXI apud Portilium excusum uidemus. Itaque cremium a cremando quod gracilia sarmenta facile ignem concipiunt, etsi non arida. Propter quod et Graeci φρύγανον, ac φρυγανώδες stirpes appellant.

ἐνέγχοισι διελόντες

cremium)

Superest herba apud Graecos Πόα quae primis gelicidiis caulem semper gemmis carentem amittit.

Herba in duas partes abit; nam alia dicitur annua quae intra annum perficitur, maturoque semine tota exarescit, uelut fruges omnes, Legumina, Ocimum, Lactuca, Molucca, Mercurialis [?], Xanthium, Cucurbita, Pepo.

Perennis alia quae radice diutius uiuit, ut Mentha, ... [?], Tanacetum, Mandragora, Ebulus, ~~Alcea~~ Pulmonaria, Paeonia, ~~...~~ ~~...~~, Amaranthus, Asphodelus, Narcissus, Crocus, Symphytum.

Est tertia quam temporariam appellamus; quod anniculo spatio maturitatem non assequitur, neque ad tempus uiuet, atque usque ad partum seruatur, quemadmodum Ferula nonnulla, Archangelica, Cardui nonnulli, Aethiopis, Lappa, Corydalion ceterum, Cynoglossum. Ad hanc quadripartitam diuisionem stirpes omnes referuntur, quippe ut Theophrasti uerbis dicam: Πρῶτα δέ ἐστι, καὶ μέγιστα, καὶ σχεδὸν ἐφ' ὧν πάντα τὰ πλεῖστα περιέχεται, τάδε· Δένδρον, θάμνος, Φρύγανον, Πόα. Nunc quae communia omnibus, uel propria singulis stirpibus recenseamus.

ex Lygdinis no- minantis)

Semen unde stirpes primordia sumunt, quid sit, nostris epistolis declaratur. In illis notatum est hoc modo: sehmenieu, et uocibus compositum censetur se, meni, eu. Prima apud Graecos ἑ quam Latini se dicunt, aspiratione in s conuersa, ut in multis: sicut secus ab ἑκαί, Valgio apud Festum auctore, sexus ab ἕξις, sal ab ἅλς, sylua ab ὕλη, somnus ab ὕπνος, sub ab ὑπό, super ab ὑπὲρ, sus ab ὗς. Altera meni a μένω descendit; Tertia eu additamentum quoddam uidetur, sicut ornatus quis incertae significationis atque originis. Id apud ueteres scriptores uerbis

[illegible] varietaria, neque factura imposuerit

infiniti temporis crebro annexum comperire est, cuiusmodi sunt apud Plautum, Terentium, aliosque agitarier, irascier, calarier, immutarier, morier, commorier. Quare, ut subducto, semper est semini ab ἕ et φύειν, et quod se manet, seque expectas vel venatas indicas, cum semen id sato fiat, quod fuerat, atque in pristinam naturam revocetur. Hoc itaque primigenium semen dicitur, principium sacrum, ortum, ex quo stirpes omnes proveniunt, nam illa quoque quae, nullo cogente, gignuntur, de semine surgunt, quamvis id nostris sensibus obscurum. Quamobrem cum scripserit Theophrastus περὶ φυτ. ἱστ. II. αἱ γενέσεις τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν φυτῶν ἢ αὐτόματος ἢ ἀπὸ σπέρματος, si quae αὐτόματος oriri statuit, sine semine nasci opinabatur, longe a vero aberravit. Prudentior Varro quamvis a Theophrasto commemorata ad Romanas villas traduceret, qui stirpes sive ex αὐτόματος, sive ex σπέρματος omnes per semen provenire libro rerum rusticarum primo sic significavit: Primum semen quod est principium genendi, id duplex: unum quod latet nostrum sensum; alterum quod apertum. Latent si sunt semina in aere, ut ait Physicos Anaxagoras; et si aqua quae influit in agrum, inferre solet ut scribit Theophrastus. Illud quod apparet ad agricolas, id videndum diligenter. At Vergilius Theophrastum sequutus [omne] quod Varronem stirpes ἐξ αὐτόματος hoc carmine complexus non sine semine novo sine agrestium labore provenire declarat:

Principio arboribus varia est natura creandis,
namque aliae, nullis hominum cogentibus, ipsae
sponte sua veniunt camposque et flumina late
curva tenent, ut molle siler lentaeque genistae
Populus et glauca canentia fronde salicta.

Quae vero ex σπέρματος per homines posito statim subiicit:

Pars autem posito surgunt de semine, ut altae
Castaneae nemorumque Iovi quae maxima frondet
Aesculus atque habitae Grais oracula Quercus.

Eadem retulit ex Vergilio Columella; sed magna sollertia ad veritatem revocavit, quoniam a Vergilii metro rectio de re rustica inchoato volumine, arborum species diversas esse et multiformes fassus, continuo vatis verba subiecit: Quippe, inquit, varii generis (sicut auctor idem refert)

nullis hominum cogentibus, ipsa
sponte sua veniunt:

Sed subinde altero carmine ad pauca redacto hoc modo: multa etiam nostra manu sata proveniunt, primi hanc interpretationem apposuit: quae non ope humana gignuntur, silvestres ac ferae sui cuiusque ingenii poma vel semina gignunt. Est igitur primum semen, et primigenium, unde stirpes omnes originem ducunt, cuius admirabilem potestatem virtutemque non humano sensu percipiendam contemplatus M. Tullius libro qui de Senectute ~~[illegible]~~ inscribitur, haec inseruit: Omitto enim vim ipsam omnium quae generantur e terra: quae ex fici tantulo grano aut ex acini vinaceo, aut ex ceterarum frugum, aut stirpium

minutissimis

27

minutissimis seminibus tantos truncos ramosque procreat.
Plinius quoque libro XVI postea quam constituisset stirpes
omnes aut semine provenire, aut plantis radicis, vel aliquis etiam
quae a nobis secunda semina dicuntur, pro sua diligentia
commemoravit, immensam naturae maiestatem quae in semi-
nibus relucet, laudibus extulit dicens: non omittendo e tam parvo
principio gigni arbores. Quid simile originis suae habent ma-
lorum pirorumque semina?
Secunda semina appellantur gemmae sive oculi, ex quibus
item stirpes explicantur; quandoquidem propagatio quae per
mergos, taleas, malleolos, stolones, surculos, radices insitionesque
fit, propter gemmas contingit, ex quibus nova germina fundun-
tur. Haec semina a Varrone ad prima discrimina vocantur,
quoniam prima quae transferuntur e terra in terram. Idcirco
surculi qui ex stirpis radicibus emicant, semina secundi generis
dicenda. De quibus Vates praestantissimus Georg. II canit:

Pullulat ab radice aliis densissima silva
Ut Cerasis, Ulmisque, etiam Parnasia Laurus
parva sub ingenti matris se subiicit umbra.

De iisdem Plinius libro XVII haec tradit: Sorba semine, et a radi-
ce planta, et avulsione proveniunt. Et: Natura et plan-
taria demonstravit, multarum radicibus pullulante sobole densa
et pariente matre. At libro XVI haud absimilia docuit: sed e
radicibus repullulant Laurus, et mali, et Punicae. A pullulando
itaque haec semina etiam pulli appellata. Quos Cato vocavi-
sset inter rustica monita: ab arbore, inquit, abs terra pulli qui
nascentur. Similiter: arboribus ab terra pulli qui nati erunt.
Eosdem Plinius libro XVII pullulos vocat dum scribit: nullis
vero tales pulli proveniunt, nisi quarum radices amore solis
atque imbris in summa tellure spatiantur.
Ad hunc censum vocantur ipsae radices, bulbi, tubera, atque
oculi, ut in Arundine, Inula, Gramine. quoniam semina quae
de terra in terram traducuntur, ut novas stirpes emittant. Itaque
Scilla, ut Plinii verbis utar, sata bulbis circa latera natis, celerius
provenient. Seritur spongia. Ita radices in se complicatae dicuntur
Asparagus, ut omnibus notum: spongia quoque aliae stirpes
feniculum, et in primis Mentha, de qua idem Plinius libro
XIX memoriae haec prodidit: eodem tempore seritur mentha planta
vel si nondum germinat, spongia. Neque oculorum qui radici-
bus innascuntur, satio, et propagatio inter ultima referen-
da. Hac ratione Iunci atque Arundines amplificantur. Nota
defecit veteribus hoc studium, seritur (de arundine scribit Co-
lumella) bulbus radicis. Apud Plinium etiam libro XVII haec com-
memorantur: Arundo seritur bulbo radicis quem alii oculum vo-
cant, et de Inula: supervacaneum eius semen, quoniam oculis
ex radice excisis ut arundo seritur. Quid? Rosa quoque ex
eodem Plinio hoc modo in sobolem non diffunduntur? caule
conciso inseruntur, et oculis radicis, ut arundo.
Sequitur alterum secundi seminis genus, ut ex arboribus demptum
dimittuntur in terram. Quod in duas partes dispertitur,
alia enim a stirpibus cum radice tolluntur, alia sine radice

...talici nostri barbara, neque Tacouica imposterum

illa bifariam distinguuntur; nam sunt quae per se adhuc
matri adhaerentia radices agunt: sunt quae innata hominum
ope in radices coguntur, quos mergos vocamus. Postea quae
radicata demunt coloni, ac statim in ordines digerunt, stolones
quoque dicuntur. Hoc in C. Licinio sedulo stolonum eversore ce-
lebrat de re rustica i capite Varro, cuius verba subiiciam:
Stolonum confirmavit cognomen, quod nullus in eius fundo reperiri
poterat stolo quod effodiebat circum arbores e radicibus qua
nascerentur e solo, quos stolones appellabant. De iis in Plinio
historiarum naturae libro XVII legimus: avulsique arborum sto-
lones vixere. omnia vero celerius adolescunt, stolonibus abla-
tis, unaque in stirpem redactis alimentis. Frequentius haec
semina plantae (quo nomine universae stirpium propagatio-
nes sationesque intelliguntur) denotantur. In Vergilii Georgi-
cis II hoc carmina laudantur:
Plantis et dura coryli nascuntur.
alibi: Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum
Deposuit sulcis

Libet in hoc genere alia ex Columella Plinioque excerpta af-
ferre: Ille libro XI haec inseruit: melius est thymi novellas
plantas disponere: hic Cinarae cultum ita praecepit libro XIX:
Carduos ergo duobus modis serunt, autumno planta, et se-
mine ante non. Mart. Planta ex eo disponuntur ante idus
Novembr. Ceterum huiusmodi arboribus inutilem fructificatio-
nem sobolem etiam, et suffraginem appellari invenio apud
Columellam; nam libro de re rustica IV haec exstant: et si sobo-
les quam rustici suffraginem vocant radicibus adhaeret,
diligenter explantanda; pariter de Ulmi satione libro V
praecipitur non esse serendam ex samera, sed ex sobo-
libus. Porro stolones eosdemque plantas, suffragines, ac soboles
plerumque edunt Olmi, Fici, Vites, Punica, Cydonia, Mali, et
in fruticum natura quam plurima.
Mergi (quod semel ad radices fundendas humana cura
incitantur) radicatis stolonibus proximi accedunt; nam singul- [illegible] si radice carent, vel a matre te-
ra ad caput radicis nata, in seminario seruntur (de quibus mox dicemus)
plantantur, et in seminario seruntur
ut radicentur. vel in sua sede relicta, effossa humo, curvan-
tur infoveam, ingestaque terra, ut radices capiant, relin-
quuntur, summa parte emicante, ex quo a mergendo dicunt
mergi appellari, Galli item ab eadem origine
nostri rustici afossi tanquam adfossi sed vetustissima
Latinorum consuetudine, qua arvolare, arfari, arflare, ar-
fines pro advolare, adfari, adflare, adfines usurpabant, ut
in epistolis nostris declaravimus. Mergos numeris ita comple-
ctitur Vates:

Silvarumque aliae pressos propaginis arcus
Exspectant.

Mergorum cultus et discrimina plenius libro XIII exequitur
Plinius: propaginum, ait, duo genera, ramo ab arbore de-
presso in scrobem quaternum pedum quoquo, et post bien-
nium amputato flexu, plantaque translata post autumnum.
Et libro XVII. Altera (propago) deflexa vite, vel palmite iuxta
suam arborem, aut circa proxima caelibem. Post annum
propago inciditur ad medullam, ut paullatim radicibus suis
assuescat. Caulis a capite ad duas gemmas reciditur: ter-
tio totus mergus abscinditur. Sed restituenda Plinio vox
ali post assuescat; id enim totum a Columella libro IV Plinius
dessumit:

28

describit. Verum et Columellam docentem audire praestiterit:
Mergi genus est, ubi supra terram iuxta adminiculum uitis curuatur, atque ex alto scrobe summersa producitur ad uacantem palum, tum ex arcu uehementer citat materiam, quae prorsus applicata suo pedamento ad iugum euocatur. Sequente deinde anno insecatur superiore parte curuaturae usque ad medullam, ne totas uires matris propagatio flagellum in se trahat, et ut paullatim condiscat suis radicibus ali.
Neque tantum ab ipsis arboribus palmites ac uirgae in propagines producuntur, uerum etiam ab ipsis tabulatis duramenta in propagines ad uiduum arbustum euocantur, ipsorumque flagella circumcisis nepotibus ac claviculis, necnon dis[...] gemmis quae a duro in [...] annotino extra terram superarunt, circa arborum uacua [...]
quos uinitores dracones uocant.
Saepe etiam inter duramina ac brachia suspenduntur in aere uasa quod alterum propaginis genus appellant, radices (uti Plinii uerbis) in ipsa arbore solicitando, traiectis per uasa fictilia uel quasillos ramis, terraque circumfartis, atque hoc blandimento impetrari inter ramos radicibus. Hac propagandi diligentia quod nostra tempora inter praecipua ducunt, uetustissimos quoque agricolas usos uidemus, cum rusticis Catonis praeceptis haec inserta eademque ad antiquam formam redacta legamus: in arboribus radices uti capiant, calycem pertusum sumito tibi, aut quasillum, per ea ramulum transferito, eum quasillum terra impleto, calcatoque, in arbore relinquito. Ubi biennium erit, ramulum tenerum infra praecidito, cum quasillo serito. Eo modo quoduis genus arborum facere poteris, uti radices bene habeant.
Item uitem in quasillum propagato, terraque bene operito anno post praecidito, cum quasillo serito. Alibi non dissimilia traduntur, quae uitiis nonnullis purgata exscribam: In arboribus uti radices capiant, calycem pertundito per fundum, aut qualum: ramum quem radicem capere uoles, traicito. Eum qualum aut calycem terra impleto, calcatoque bene, in arbore relinquito. Ubi ita fuerit, ramum sub qualo praecidito. Qualum incidito ab una parte perpetuum.
Si uero calyx erit, conquassato. Illum eo qualo aut calyce in scrobe ponito. Eodem modo uitem facito, eam anno post praecidito, serito utroque cum qualo. Hoc modo quod genus uis propagabis. In his [...] sacrorum paucis admonitum uolo. ubi primum in [...] non solum his, ac simillimo Catonis loco, uideri qui [...] radicentur, [...] rami radicem capiant, indicat, sed modum ut radicentur ab antiquis nit, et pleniter descripsit. In erratis autem recepto ab antiquis codicibus positum excusis libris, et Politiani ac Sanctae Reparatae codicibus in re [...] (quod Aldus substituerat) in terram nunc timere [...] qualo aut calyce positori proponito. Itaque cum eo nempe ramo qualo aut calyce praecidito rami in scrobe.
Haec sunt quae partim a natura, partim ob hominum industriam radicata semina ab arboribus dempta demittuntur in terram. Accedunt quae sine radice in propagines secantur, quod, ut ait celeberrimus uates:

> Nil radicis egent aliae, summumque putator
> Haud dubitat terrae referens mandare cacumen.
> Quin etiam caudicibus sectis (mirabile dictu)
> Truditur e sicco radix oleagina ligno.

Ut in nostris epistolis per nos carmen emendatum est, ita posui, praesertim quoniam in antiquissimo omnium Florentino codice

(propagines)

...talis ~~not~~ variebaria neque facouea imposterur

emendationis nostrae confirmationem animadvertisti. Vitio enim
et inepta scribendi ratione orta sunt opiniones, ut sico pro
seco olim scriberetur, neque a veteri consuetudine omnino Vergilius
in cuius libris multa antiquitatis vestigia cernuntur, abhorruisse
existimavi. Itaque hoc Aeneid. libr. XII carmen hoc modo notarim
(margin: in illo monumento)

ille secuti

Adversi frontem mediam mentumque reducta
Disicit, et sparso late rigat arma cruore.

Igitur disicit ab antiquo disicio, unde disseco, sive prisca
forma disico tempore disecui, vel disicui, et disectum sive
disictum mutatur. ~~Sed et adversi~~ ~~[illegible]~~
~~adversi~~ ~~[illegible]~~ Sed ad Georgica
redeamus, in quibus alia semina quae sine radice arboribus
demuntur, recensentur:

Hic stipes obruit arvo
Quadrifidasque sudes, et acuto robore vallos.

Hinc malleoli etiam, talea, surculi, plantae appellata; et ob haec
seminaria eademque plantaria instituta, in quibus non
solum semina ut nascantur, et utiu radices fiant, seruntur,
sed etiam flagella, virga, stolones cum sua parte non radicati
sudes, ~~[illegible]~~ rami, et alia atque alia deponuntur, ut radices
cultus indulgentia in mollibus pulvinis eliciantur, quo quaeque
utiliora in parata sede atque ordine veniant. Haec omnia
semina appellantur, ut a Vergilio Georg. II

seminibus positis superest deducere terram
Saepius ad capita, et duros iactare bidentis.

Ut a Columella libr. III: suppedaneis relictis (in vitiario) spatiis
per quae semina occolantur; item de malleolo eligendo: non
enim solum fecundam esse matrem satis est, ex qua semina pe-
tuntur — ut non solum ex fecundissima vite, sed etiam ex vitis
parte feracissima semina eligantur. Ut a Varrone rerum rusti-
carum primo: secunda semina videre oportet, ne, unde tol-
las, nimium cito, aut tarde tollas. Mox: Tertium genus seminis
quod ex arbore per surculos defertur in terram, si in humum
dimittitur, in quibusdam quom est videndum, ut eo tempore
sit deplantatum quod oportet. Quae tamen ex antiquis libris ita
constituimus, et quom habetur quando, ut illud M. Tullii pro
Cluentio: dies nondum decem intercesserant, cum ille alter filius
necatur. Itaque quando demenda sint semina, tempusque
mandanda, est videndum. Haec viris praeclara Gesnerus edi-
dit: per surculos defertur in terram, sic in humum demittitur,
ut in quibusdam tamen sit videndum, ut eo tempore sit de-
plantatum, quo oportet. Sequuntur ex Varrone alia: in terram
demittunt. Tamen in oleagineis seminibus (arbores) videndum,
ut sit de tenero ramo aequabiliter praecisum, quas alii cla-
volas, alii taleas appellant, ac faciunt circiter pedales. Quae
tamen ex prisca scriptura ad hanc formam redigenda vi-
dentur: in terram demittendum. In oleagineis seminibus arbores
videndum, uti sit de tenero ramo aequabiliter praecisum, quas
alii clavolas, alii taleas appellant, ac faciunt circiter pedales. Ne-
que enim arbores, ut ceteri, ita despicio, ut reiiciendum putem.
Nam videndum arbores hoc est contemplandae oleae et diligenter
circumspiciendae, ut quot rami, et qui, et de quibus fruments
sint in taleas recidendi, cognoscamus. Praeterea rubrica notan-
da

(margin: id fiet tum antequam germinare, aut flo-
rere quid incipiat)

(margin: id enim fit antequam germinare, aut flore-
re quid incipiat. Nam gemmas
anno ante arbores
proferunt: vere sequentis anni
easdem explicant
germinantque)

29

da in signo coeli plaga, ut ad eandem coeli conversionem in seminario statuatur semen.

His seminibus adiiciendi videntur bulbi qui in Lilii scapis, atque in Allii comis proveniunt; quippe a stirpibus decerpti, in terram transferuntur. Neque enim semina primigenia habendi, cum quod bulborum naturam gerunt, tum etiam quod propriae semen hae stirpes producunt. Lacrymas esse tales bulbulos in Lilio nascentes prodit, ut Plinius libro XIV memorat dicens seu lacryma sua Lilia. Et longe antiquior Plinio Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. ΙΙ. ἰδιωτάτη δὲ ἡ ἀπὸ δακρύου· δὴ γὰρ ἔτι δοκεῖ τὸ κρίνον φύεσθαι, ὅταν ξηρανθῇ τὸ ἀπορρυέν.

Restat ut respiciatur secunda seminis divisione quam Varro constituit, tertium genus, quod e stirpe in stirpem traducitur. Hoc tota ex arte pendet, aut subservienti natura, ut foelicioris arboris gemmae per surculos aut per cortices in foecunda aut silvestri stirpi implantantur. Sed vulgus insitio dicitur ut calamos vel palmites aliena matricandos committunt: inoculatio autem vel emplastratio sive emplastrum, ut gemmas, circumciso cortice ita tamen ne eadem laedantur, aut gemmas cum cortice circumposito demum, delibataque alterius arboris parti adaptant. Utrumque inserendi modum divino carmine Vergilius complectitur:

Nec modus inserere, atque oculos imponere simplex.
Nam qua se medio trudunt de cortice gemmae,
Et tenues rumpunt tunicas, angustus in ipso
Fit nodo sinus, huc aliena ex arbore germen
includunt, udoque docent inolescere libro.
Aut rursum enodes trunci resecantur, et alte
Finditur in solidum cuneis via, deinde feraces
Plantae immittuntur, nec longum tempus et ingens
Exiit ad caelum ramis felicibus arbos
Miraturque novas frondes, et non sua poma.

Sed insitio quae per surculos calamosque peragitur, ut agricultura docet, non simplex, quamvis omnium probatissima quae a Vergilio commemoratur. Inoculatio item ab emplastratione seiungitur, ut dicimus. De ista loqui vatem videmus: de eadem et Plinius libro XVII haec refert: Hinc nata inoculatio scalpro simili fistula aperiendi in arbore oculos, cortice exciso semenque includendi eadem fistula sublato ex alia. Sed nostri arboratores ad inserendas Persicas atque Amygdalas probant. At emplastrationem idem auctor mox definit: Emplastratio et ipsa ex inoculatione nata videri potest. Crasso autem maxime cortici convenit, sicut est ficis. Ergo amputatis omnibus ramis, ne succum avocent, nitidissima in parte, quaque praecipua cernatur hilaritas, exempta scutula ita ne descendat ultra ferrum, cortici, imprimitur ex alia cortex par cum sui germinis mamma, sic compage densata, ut cicatrici locus non sit, et statim fiat unitas, nec humorem nec afflatum recipiens. Hanc porro Columella tum emplastrationem quam inoculationem libro V nominat parum pendens magnane an exigua corticis portione secum ducere gemma ut in utraque emplastri modo sit oculus inserendus. Verum ipsius sententiam, cuius auctoritate nitimur: tertium insitionis

[?] Scarificaria, neque Lactuca impostura

genus) quo ipsas gemmas cum exiguo cortice in partem sui delibratam recipit, quam vocant agricolae emplastrationem, vel ut quidam, inoculationem

Porrectiorem ingenii subtilioremque inoculationem invenit in iis stirpibus maxime fructuosam quae nitido, crasso, ac succoso corio vestiuntur. Gemmam circumciso ad tres digitos supra infraque mammam cortice circumcindunt in tubulum eo tempore quo arbores propter humoris copiam facile delibrantur, de virga vel surculo eum tubulo educitur [?] gemmam inserendus ramusculus pariter cortice spoliatus eadem fistula gerente gemmam sibi adnescat induitur eousque sensim dimissa dum cum denudata materia conveniat, et contra tubuli gemmiferi insito cortici nulla interveniente rimula, aptetur. Tum insita virga, distortis acuta falce oculis, omnique suffragine spoliata, exigua stirps de insito eminere relinquitur. Plures surculi in arborem tabulatis, vel stolones ad tres eodem tempore inseruntur, illi quo citius in brachia distribuantur; hi quo melius in mutilis vegetioris Robore largiantur. Si diligenter gemmiferi tubuli aptantur, imprimanturque [?], ne aer vel sol inter librum et materiam penetrare possit, frequentius insita comprehendunt, et cito germina protrudunt. Hoc genus insitionis in Ficis, Pomis, Persicis, Cerasis, Castaneis, Oleis, Salicibus crebro et cum utilitate usurpatur.

Planta (qua voce herbarii omnes qui nunc sunt, ad stirpes significandas abutuntur) semina item secundi generis concludit, et nonnunquam primigenia, si tanquam plantaria stirpes accipiantur. Hac nota sumuntur (voci planta) quaesita ex montibus ad plantationem in campestria delata quae in Columella horto celebrantur:

Nunc et odorata peregrino munere planta
Sicaniis croceae descendant montibus Hyblae.

Nec secus Virgilii musa ut cecinit circa alvearia montanum Thymum, montanasque Pinos esse serenda:

Ipse Thymum Pinosque ferens de montibus altis
Tecta serat late circum, cui talia curae

Continuo adjecit:

ipse feracis
oo Figat humo plantas et amicos irriget imbres.

oo Seneca de Cons. Agricola [?] arboribus [?] radicitus evulsit, aut contortus repentino impetu turbo perfregit, subolem ex illis residuam fovet, et amissarum semina statim plantasque disponit.

Plantae etiam viviradices dicuntur, quae in seminario, semine deposito, ortae adolescunt; sic enim olitorem libro XI monet Columella: Arido quaeque possis plantis serere. Sed id eiusdem auctoris metris expressius significatur.

Alma sinum tellus jam pandet, adultaque poscens
Semina depositis cupiet se nubere plantis.
Et quos mille parit dives natura colores
Disponat plantis olitor, quas semina sevit.

Solemnis tamen vocis notio in secunda semina cessit, sive radices jam agere, sive ut agant, dempta stirpibus ac sata. Ex hic hoc Georgicorum II laudatur:

Hac summa defringe ex arbore plantas

Neque dissimilis Plinius libro XVIII. Sed radici avellitur planta. Verum cumulatior Columella qui plura unde petentur plantae, paucis libro III pertexit: immatura atque intempestiva planta divepta trunco vel terra, vel etiam stirpi recisa inseritur. Idem scriptor eodem libro semen, in seminario radice acta, plantam nuncupat: Satoris autem officium est

est, primum quam recentissimam, et, si fieri potest, eodem mo-
mento quo serere velit, de seminario transferre plantam dili-
genter excemptam et integram. Iulii? Nonne etiam surculum qui
ad insitionem probatur, Vergilius plantam vocat, dum canit:

Aut rursus enodes trunci resecantur, et alte
finditur in solidum cuneis via, deinde feraces
Plantae immittuntur?

Indicare etiam convenit, ramos similiter non propterea secto[s]
ut stirpes sati fiant, denominari plantas, sed etiam ad alios
usus paratos; ~~nonnunquam defractos~~ Cato inter bovum
medicinas herbae Sabinae plantas III numerat.

Perna quoniam intima plantae, stolonis, surculive pars quae
a matre defringitur, plantae proxima recensenda. Locuplex
auctor Plinius libro XVII ad hanc significationem pernam pri-
mus e carnario traduxit: quo in genere, inquit, et cum perna
sua (stolones) avelluntur, partemque aliquam e matris
quoque corpore auferunt secum, fimbriato corpore. Hoc mo-
do plantantur Punicae, Coryli, Mali, Sorbi, Mespili, Fici,
in primisque Vites. Varro etiam similitudinem secutus Var-
ro R.R. volumine I. a planta pedis eandem partem nunc
solum, nunc plantam denominavit: et quae de arbore trans-
feras, ut ea deplantes potius quam defringas, quod plantae
solum stabilius quo latius, ut radices facilius mittat. At, in-
quiet quis, cur ut et mittat quae in Florentinis codici-
bus aut ac mittit leguntur, extremo membro non re-
licis? Bene monitus [sed] [agam], at aut pro ut, necnon mittit
pro mittat verterem. Quorum haec erit interpretatio: latius
plantae solum stabilius haberetur, aut si tale non iudicaretur,
certe facilius radices mittit. Simile exemplum Vergilius
subministrat in I Aeneid. ubi Iuno Eolum sic deprecatur,
ut in optimo Florentino habemus:

Incute vim ventis, submersasque obrue puppis,
Aut age diversos, et dissice corpora ponto.

Quibus et dissice sive disice, ut in eodem vetustissimo
monumento illud Aeneid. VII scribitur:

Disice compositam pacem

de quo veteri, confirmatur, ac vulgatum in Vergilii editio-
nibus disiice [vacillat], prosternitque

Plantarium idem ac seminarium, quod a plantis vocabulum
sumit. Nonnunquam ab ipsa planta sive potius semine se-
cundo non separatur. Id explicat Plinius libro XXI de
Abrotano scribens: plantaria transferuntur. At Vergilius
terram in aere suspensam his numeris designat:

et viva sua plantaria terra.

Surcus, talus, ~~sculus~~ idem, a quo, ut tradit Festus, per diminutio-
nem surculus descendit, tanquam surruculus, deinde surculus,
quod veteres ad brevitatem contrahentes surclos enuncia-
bant.

Surculus igitur, ut planta, multiplex vocabulum. Modo pro hu-
milioris status arbuscula effertur apud Columellam lib. III. neque
enim est cellum tam viduum solum virgultis, ut non aliquos sur-

(Vid. de caule et trunco)

...talis nostra arbustaria, neque Italica imposuerit

culos progenerat, tanquam Piros sylvestres, et Prunos, vel Rubos certe. Hinc ab eodem terra surcularis dicta quae ad nutriendos surculos idonea invenitur. Ager quoque surcularius nempe surculis consitus et colonia lege maiorum Rei Rusticae l. Varro: Colonus in agro surculario ne capra natum pascat. Quae virgulta quoniam consectari solent Cicadae, mas quidem ut in iisdem coniugia celebret cantuque flammam accendat; foemina autem ut aridos ramusculos ad deponenda ova occupet, quae inter has specie maior, surcularia dici Plinius libro XI testatur. Praeter haec quodquod secundae notae semen cognomento eodem in cognitionem venit. Itaque surculus pro malleolo sane, ut apud Varronem R. R. I. Quod (sabulo) subalbus ad serendos surculos alienus. Apud Columellam libro III. Sed ubi plurimis vetus emeritis annorum stipendiis fideles surculos constituerit. ibid: Sed genus surculi probatissimum domi conserat, faciatque vitiarium. Libro IV. Altera ergo vinea fructuosis potius surculis inserenda erit. Multa alia ex Plinio possumus afferre, sed in re iam confirmata non est terendum tempus.

Sequuntur tenuiores stirpis rami, ac virgulta surculi appellata, qua voce crebro utitur Plinius, ut ipsius verbis verare ducor. Libro XVII de serenda Salice tradit: sed in hoc quoque providens natura facile nascenti, et depacto surculo, incuriosius semen ~~dedit~~ dedit. De propagandis Ficis: Hos ergo in surculis nodos cum seruntur, medios secare oportet, ita ne profluat medulla. Et in Fico quidem dolabrale paxilli solo patefacto seruntur. Caveat tamen in iis quis credat paxilli ad surculos pertinere, ad quos referendum dolabrales manifestum. Paxillum instrumentum est quo aperitur ad deponenda semina solum; idcirco legamus: paxillo patefacto solo. Quod per se clarum, ex sequentibus: eodem paxillo (surculos) depressi et spissari, illustratur. Abrotanum etiam surculis propagari libro XXI ostendit: Abrotanum odore iucundo gravi floret. Est autem flos aurei coloris. Vacuis sponte provenit. Cacumine suo se propagat. Seritur autem semine melius quam radice, aut surculo. Sed cur Harduinus a veteri excusa scriptura vacuis sponte provenit recessit, interpretans vacuum vel quia semine vacuum, vel quia sine semine sponte proveniat? Quod utrumque minus verum; quod enim, ut praecipit Plinius, melius seritur semine quam radice aut surculo, vel semine vacuum, vel sine semine gigni dicemus? Quare ad veterem vacuis redeamus, et loca libera, stirpibusque carentia in quibus Abrotanum subit, intelligamus. Ne tamen unius scriptoris auctoritate niti videamur, ex aliis probatissima testimonia afferamus. In II de Oratore scribit M. Tullius: Amabo te, inquit, da mihi ex ista arbore quos seras surculos.

Hac vacui notionem secutum video Georgicorum auctorem Lib. Georg. II + vacuos si sit digesta per agros.

Et M.

AB. Seneca Epist. CXII. Non qualibet insitionem vitis patitur: si vetus et exesa est, si infirma gracilisque, aut non recipiet surculum, aut non alet, nec applicabit sibi, nec in qualitatem eius naturamque transibit.

Et M. Varro de re rustica libro I. In seminario quae surculis
consita, et cum molliora habent natura cacumina, ut Olea ac
Ficus, ea summa integenda binis tabellis dextra ac sinistra deli-
gata. Quod animadversum est Florentinis libris antiquis restituimus:
id vulgatum sit deligandis. De Ficis similiter haec a Varrone intro-
ponenda: Quaedam quod tardiora, surculis potius utuntur, uti
in Ficetis faciunt.

31

Proxima in communibus surculi significatio quae insitor de-
truncatas ad inserendum virgulas denotat. Postea, inquit Cato,
capito tibi surculum quod genus inserere voles. Columella lib. IV.
Tum considerato surculus teres, solidique corporis, nec fungosae
naturae. Temperatur ita surculus, ut calamo non assimilis.
Idem libro XI. surculi quoque silentes ad insitionem nunc prae-
cipue utiliter vacue leguntur. AB. His ex Plinii XVII unum exemplum
adiiciamus: Quidam huic generi miscuere fissuram in libris
exempta corticis tessella, surculo a latere plano adigendo.
~~Olea ita [illegible], quamvis [illegible]~~.

sed audiamus obiter quid Vergilii musa in Geor. II nobis de surculo insusurrat:
nec surculus idem
Crustumiis, Syriisque piris gravibusque volemis.

Item non desunt in rusticatione exempla quae surculos ad
ramusculi vocabulum, remoto insitionis ac satus usu, traducunt.
Germen ait Festus dici, quod ex arboris surculo nascitur. Varro
Rei Rusticae I. Mala Punica demissis suis surculis in dolia are-
na. Quae repetit Plinius lib. XV. Mala Punica M. Varro et in
doliis arena servari iubet, et immatura obrui terra in ollis
fundo effracto, sed spiritu excluso surculo pice illito.
Nobilitatur et iuris consultis surculum, quo ex possessione
aliqua ab arboribus defracto, delatoque ad praetorem, in eo
quasi in toto fundo ius ~~suum~~ clientis persequebantur. Hinc
exstant in Ciceronis III de Orat. haec praeclara: non ut recu-
peraret antiquam possessionem, sed ut ex iure civili surcu-
lo defringendo, usurpare videantur.

Talea etiam et taleola, ac claucola inter secunda semina recensentur quod ex ar-
bore praeciditur, atque in terram ad radicem capiendam de-
poni solent. Est autem ramus vel virga pedalis aut sesqui-
pedalis, (vel majoris longitudinis) utrinque secta. Taleas, inquit Cato, quas in scrobe
saturus eris, tripedaneas facito. Columella lib. III. complu-
res taleolas terrae mandaverunt, hoc est sarmenta in partes
divisa. Plinius lib. XVII. non inhumare taleas, aut siccare
prius quam serantur, utilius compertum. Verum quod siccare
si antiqua forma placet, scribendum sicare; si communis
atque urbanior, secare, nempe rescindere. Idem de
Myrto ac Moro: Myrtus et taleis seritur; Morus talea
tantum. Varro R.R. I. In oleaginis seminibus arbores viden-
dum uti sit de tenero ramo aequabiliter praecisum quas alii
claucolas, alii talias appellant, et faciunt circiter pedalis.
Non praetermittenda alia ex eodem Varronis libro, quae toties
inter medicos versata adhuc medicinam renoscunt. Similiter
Oleae semen cum sit nucleus, quod ex eo tardius enascebantur
colis quam e taleis, ideo potius in seminario taleas, quas
disci, serimus. Ex Politiani commentariis, librisque vel calamo
scriptis, vel primitus forma excusis emendandum: nucleus in ma-
nuscriptis, vel primitus forma excusis emendandum
culeus: (taleas, atque e taleis in) talias atque e taliis ex prisca scriptura et aliis disci

[illegible] neque [illegible] imposuere

in discimus.

Virga et virgula cum sit gracile virgultum, talea surculique partes et nomen in satione tulere. Plinius lib. XVII de salice: Perticalis (ita a perticandis perticis salix major dicta) et virga, et talea seritur. Varro R.R. I. Rosa conciditur in virgulas palmares et obruitur. Haec eadem postea transferuntur talea [illegible] dic. Ipse de Cytiso: aut etiam de Cytiso duriores virgulta deplantantur. Et haec quidem ad semen, quae sequuntur ex Varronis R.R. I desumpta ad ramusculum spectare docebo: Mala Punica etiam immatura cum haerent in sua virga. Id profecto Columella libr. XII pediculum nuncupat. Pediculos Punicorum sicuti sunt, in arbore intorquent. Deinde: Granata leguntur cum suis pediculis. At Plinius surculum, et Varro alio in loco, ut diximus, item dicere maluere. Columella lib. IV

O de pampino inducto: cum deinde paulum indurueri[t] [illegible] virga; cum duriores singula desecantur — Vitis ad unam virgulam revocetur.

Calamus apud institores surculus est, videlicet resecta ad inserendum falce parata. Hoc usus Plinius libro XVII: inseritur autem Oleastris calamo, et inoculatione. Insigne in eo [illegible] calamum inserebant. Calami exacutio medullam ne nudet.

Vicissitudo de calamo et trunco

Malleolus virgineum semen secundum haberetur. Malleolus autem (ut Columellae verba ex libro III huc tradam) novellus est palmes, innatus prioris anni flagello, cognominatusque a similitudine rei, quod in ea parte qua deciditur ex vetere sarmento, prominens utrinque, malleoli speciem praebet. Haud secus a Plinio libr. XVII describitur: solebat capitulatus utrinque a duro surculus seri: eoque argumento Malleolus vocatur etiam nunc.

Tot secundi seminis discriminibus expositis, ad primigenia semina est veniendum, quibus universa stirpium historia nititur, quibus praecipua differentia declarantur, quibusque germinantia quaeque sua principia, formam, decorem, ac potestatem quam maxime excellant, debent. Id a nostris primum bifariam discriminatur, in semen atque in fructum; quoniam ad generis constitutionem cuiusque natura maxime sunt necessaria ante omnia explicanda est, et per partes diligentius cognoscenda. Quod dum veteres confusum, et permixtum alterum cum altero [illegible] maluere, assecuti sunt, ut in singulis stirpibus [illegible], [illegible] quia in dubia historia nihil certi perspicere, et [illegible] cernere valemus. Quem enim [illegible] auctoritas in fructu non fefellerit, Theophrastum cum legerit de frumento scribentem περὶ φυτ. ἱστ. I. πλείω δὲ ἀκροκάρπια τῶν ἄλλων ἢ τῶν δένδρων, De Ferula libro VI. ἔχει οἷον [illegible] τὰ σταχυώδη. [illegible] ἐν ταύτῃ δὲ τότε ἄνθος [illegible] ὁ καρπὸς τινὰς [illegible] μεγάλας [illegible]. De Cha[illegible] De Cumino libr. VII. πολυκαρπότερον δὲ τὸ [illegible]. De Chamadry libr. IX. τὸν δὲ καρπὸν καθαίρειν χολήν. Dioscorides item quantas rudes quantasque stirpium confusiones herbariis non reliquit, fructum quod erat semen, et contra appellando. Puta de Gentiana libro III. καρπὸν δὲ ἔχων ἐν κάλυξι πλάτυν κοῦφον, [illegible] τῷ σφονδυλίῳ. De Elelisphaco quam Salviam vocant: καρπὸν δὲ ἐπ' ἄκρος τῶν καυλῶν ὥσπερ ὁρμίνου ἀγρίου ἔχει. De Chamadry eadem quam Theophrastus: [illegible] δεῖ

De Cnico utroque et de primo: καρπὸν δὲ ἔχει μέλαινα [illegible] μέγαν [illegible] πικρόν: de altero: καρπὸν δὲ ἔχει πικρὸν [illegible]

ὅτι ἐγκύμονα τῷ καρπῷ. De Anagyride: καρπὸς ἐν κερατίοις μακροῖς τὸ σχῆμα νεφριτόν. De Androsaemo: καρπὸς ἐν κάλυξι ὅμοιος τῷ τῆς μελαίνης μήκωνος. De Scorpioide: σπέρμα δὲ περιπέφυκεν ἀπὸ μέσου τοῦ καυλοῦ ὑπόδασυ κάτω νεῦον. ὡς καὶ τοῖς ἱματίοις ἐνίσχεσθαι ἐμπλακέν. De altero Aconito libr. IV. καρπὸς δὲ ἐν λοβοῖς ἐπιμήκεσι τρισίν. De Coryledone ἐν τῷ (καυλῷ) τὸ σπέρμα. Quid? Amomum etiam siliquarum acervum in Glycyrrhiza fructum constituit: καρπὸς δὲ πλατάνου σφαιρίων μέγεθος, τραχύτερος, λοβοὺς ἔχων ὡς φακοῦ. Ignoscent quod minus mirari subit in Plinio qui multa huiusmodi Graecorum ex scriptis secutus in scriptibus [illegible] semina fructibus saepe immisto, ut Hypoglossi libr. XV. semine inter folia rubro. Rubia libr. XIX. semen eius rubrum est. Myrti libr. XXIII. Semen eius medetur sanguinem exscreantibus. Seminis succus alvum sistit, urinam ciet; Juniperi libr. XXIV. Semen stomachi, pectoris, lateris doloribus utile. Asclepiadis libr. XXVII Folia hederae habet: semen securidica, quod a Dioscoride eadem intuetur ante, σπέρμα ὡς πελεκίνου scribendo, desumpserat. Vera tamen fortuito excidit in Salice (cuius semen priusquam ut maturum effunditur) ut fructum ex Homero acciperet, tamquam Vatis Odyss. κ'.

μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι

Ocyssime autem, inquit, salix amittit semen, antequam omnino maturitatem omnino sentiat, ob id dicta Homero frugiperda. Sed cur in Plinio maculas quibus ipse Columella a quo longe clarior omnia habemus, inficimus, colligendo innovamus. Non hic etiam libris VIII, et XII semen cum baccis semper fructibus confundit. Quo tempore, ait, matura sunt Myrti semina. Cum obiiciuntur Myrti et Lentisci semina.

Erunt tamen forsasse qui quod a nobis haud perspicuum videtur, laudi auctoribus tribuant. quandoquidem qui fructum nuncupandi stirpium foetum designat, eoque semen item continetur. Similiter qui semini quod fructus habendum, fructus nomen imponit, generationis primordium sumit, atque hoc principio fructusque et generationis ... concludit. Quod nos physica tractantibus aliis sinimus, hoc utroque concedimus. Sed aliud est φυσικὸν agere, aliud quod est ἱστορικὸν ac Botanικὸν pertractare. Illis omnia per summa capita, ac veluti principia persequi datum: hi nisi membratim quaeque sub oculos ponant, atque accurate minuta quoque efferendo describant, historici et botanici nomen amittunt. Itaque industria admodum curata, qui stirpium historiam condit, atque imperitos docendi munus obit, semen a fructu seiungere debet, neque in tanta verum obscuritate ambiguis vocibus decipiatur.

Nunc opportunum mihi videtur ea seminum vocabula contexere, quae vetustas ad usum protulit, ut industrius Botanicus auctoritate et similitudine securus certis vestigiis insistat, ne ad rustica ac barbara tempore delabatur. Igitur primum est granum videndum, quo plerumque semen, nonnunquam etiam fructum aliquem propter similitudinem antiqui indicarunt. Granum proprie frugum semen, ex quo Granarium locus ad servanda grana constituitur. M. Tullius libr. 1. de Divin. Midae, inquit, illi Phrygio cum puer esset, dormienti

[illegible] neque [illegible] [illegible]

formica in os tritici grana congesserunt. Varro de R. R. 1 in hordeo et tritico (spica) tria habet continentia granum, glumam, aristam — granum a gerendo: id enim seritur, ut spica gerat frumentum — e spicis in area excussa grana — quae singulis è spica excreverunt grana. Columella lib. II de frugibus: Granum autem rutilum, siccum et diffissum, si eundem colorem interiore habet, integrum esse non dubitabimus. Plinius lib. XVIII. Ex hordeo alterum caput grani in radice exit, alterum in herba quae et prior floret. — Grana Milii et Panici [illegible] membranis continentur — Grana in scopula [illegible] rosea spicantur. Veruntamen uox ad alia semina transfertur. Varro R. R. 1 Fici enim semen naturale intus in ea fico quae edimus quae sunt minuta grana. — Quare è re est potius in seminario surculos de ficeto quam grana de fico expedit obruere, praeter quam si aliter nequeas, uti siquando quis trans mare semina mittere, aut inde petere velit; tunc enim vesticulas per ficos quas edimus, maturas perserunt, et eas quum inarere [illegible], compi-cant, ac quo cidunt, mittunt. Sed illa vesticulas per ficos [illegible] [illegible] libris sic traducenda videntur: per vesticulas ficos. Ovidius Trist. V Eleg. 11.

Quodcunque seponitur grana paravit habet.

Plinius lib. XVII. Circa grano et propagine seruntur. Q. Serenus Samonicus:

Allia parva manu, Piperis tot permole grana.

Plinius lib. XXVII. Cocco Gnidio color cocci, magnitudo grano piperis maior.

Neque satis usu ad semina determinanda adhiberi granum, ad fructus etiam traducere. Hoc de acino uvaceo Ovidius Trist. IV eleg. VI cecinit:

Vix quoque ut ostentis tumeat, facit uva racemis:
vixque merum capiant grana quod intus habent.

Hoc frequentius in malo Punico quod propterea Granatum dicunt, usurpavit ut Ovidius Metamorph. V

quoniam ieiunia virgo
Solverat, et cultis dum simplex errat in hortis
puniceum curva decerpserat arbore pomum.
Sumptaque pallenti septem de cortice grana
presserat ore suo

ut Scribonius Largus comp. CLXXXVI. Prosunt malorum Punicorum grana assidue data; ut Columella lib. IX grana mali Punici tunsa ut Petronius Arbiter: infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali [illegible] [illegible] recessere [illegible] ad thus, sal, et coccum traducere. [illegible] cato in vestigiis scribit dari bubus sanis [illegible] grana tria. Q. quoque Serenus Samonicus inter medicamenta salis et baccae granum refert. At Plinius coccum cum grano componit [illegible], atque expressius lib. IX Coccum Galatiae rubens granum — anniculo grano languidius succus: idem a quadrimo [illegible]. [BC] Latinique itaque et late cum per Latium grani vocabula pervagarentur, neque minus vernacula consuetudine nunc pateat [illegible] semina idem [illegible], iisdemque circumscribi [A B] Salmasius semina sua quaeque esse [illegible] denominanda, quorum nonnulla exempla [illegible] scriptoribus scripserunt. A

Prima granum et probatissima tritici est de quo Columella lib. II Prima, ait, et utilissima sunt hominibus frumenta, triticum et semen adoreum. Tritici genera complura cognovimus. Verum ex his maxime serendum est quod robus dicitur, quoniam et pondere et nitore praestat. Plinius lib. XVIII. Sunt autem duo prima earum (frugum) genera, frumenta, ut triticum, hordeum — In area excreverunt triticum, et siligo, et hordeum — Tritici genera plura quae fecere gentes. Varro R. R. 1. Quod far comparatum Campano? Quod triticum Apulo? — At triticum condi oportet in granaria sublimia — & conditum triticum manet vel annos quinquaginta.

Siligo item e tritico secernitur, quod in hac Cisalpina Gallia [illegible] sim seritur. Columella lib. II. Secunda conditio est habenda siliginis [illegible]

idem de Legumine: Granumque Faba Marsica. Petronius Arbiter: Partem leguminis super mensam effudit, iussitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego.

« Tertullianus [illegible] de semine [illegible] de fructu [illegible] Virginibus [illegible] scribitur: Granum est primo et de grano frutex oritur et de frutice arbuscula [illegible]

idem de Hortorum cultu: Necubi sanguineis se floribus induit arbos Punica, quae rutilo mitescit tegmine grani.

B Glans item non unius arboris semen: nam in Quercu, Ilice, Subere, Fago, Ippocastano, et castanea invenitur, coriaceo cortice tecta.

BC) Sed lib. XXV granum aeque frugum speciem significandam non induxit, sed de Psyllio ibi scribit: Faba granis in cacuminibus, foliis canino capiti [illegible] simillimis, semine autem pulicis. [illegible] Dioscorides lib. IV [illegible] κεφάλια [illegible] in Plinio nemo [illegible] foliis canino capiti non dissimilibus [illegible] sic Dioscorides: [illegible] non dissimilibus [illegible]

cuius species in pane praecipua pondere deficitur. Cato in rusticis Siliginem, Triticum in loco aperto, celso, ubi sol quam diutissime siet seri oportet. Plinius libro XVIII. Frumenti genera non eadem ubique neque ubi eadem sunt, iisdem nominibus. Vulgatissima Far, quod adoreum veteres appellavere, Siligo, Triticum — Siliginem proprie dixerim Tritici delicias: candor est et sine virtute, et sine pondere, conveniens humidis tractibus, quales Italiae sunt, et Galliae comatae. Siligo (cuius discrimina inter stirpes a nobis recensentur) haberi Triticum quod a Casp. Bauhino Pin.

33

A Siligine sationis tempore ~~secernitur~~ sejungitur, quod trimestre appellandum na[illegible] utrumque autumnali sidere a nobis per plures annos satu nulla differentia deprensa. Quare assentiri par est Columellae libro II scribenti: Triticum est trimestre, cuius usus agricolis gratissimus, nam ubi propter aquas, aliamve causam matura satio est omissa, praesidium ab hoc petitur. Id genus est siliginis. Tam insigni accedente quod inter Siliginem et trimestre triticum similitudine declaratus, triticum de quo disserimus, per hanc Cisalpinam Galliam vulgatissimum, ex quo candidissimus panis conficitur, manifesto argumento esse Siliginem constituimus.

Far sive semen adoreum qui in Tuscia inquiunt, longe a triticis discedunt; neque enim incernuntur grana, sed nervosa, quae glumis firmiter adhaerentibus vestita moliuntur, in [illegible]. Non temere hoc coniicimus, sed Columellam sequimur libro II tradentem: magis apte tamen id eiusmodi genus adoreum quam triticum servatur. quoniam folliculum quo continetur, firmum et durabilem adversus longioris temporis humorem habet. Neque dissimilia ex Plinii libro XVIII habemus: In area excutiuntur Triticum et Siligo, et Hordeum. Sic enim seruntur pura, qualiter moliuntur (Peius metuntur quia tosta non sunt. E diverso Far, Milium, Panicum purgari nisi tosta non possunt. Itaque haec cum suis folliculis seruntur cruda. Et Far in vaginulis suis servant ad sata, atque non torrent. Et alio loco: Far quia difficulter excutitur, convenit cum palea sua (nempe cum glumis) condi, et stipula tantum et aristis liberatur.[22] Probatur etiam ex seminis modo, ut idem Columella libro II expresse significat: Iugerum agri pinguis plerumque modios Tritici IV, mediocris V postulat: adorei modios IX, si est laetum solum, si mediocre, X desiderat — Tradunt [illegible] copiis eorum qui bene arant in singula iugera Tritici V adorei VIII modis observare praecipiunt. Adiiciamus alia libro XI: Et quoniam sementis mentionem facimus, non intempestive quantum cuiusque seminis iugerum agri recipiat referemus. Iugerum agri recipit Tritici modios IV vel V. Farris adorei modios IX, vel X, ordei modios V, vel VI. Quod Farris grana glumis induta maius spatium quam nuda triticea, tenent, propterea in serendo mensura duplicatur, ne sementis nimis rara prosiliat.[20] Conveniunt Plinii quoque monita quae ex libro XVIII huc traducam: serere in iugero temperati soli iustum est Tritici aut Siliginis modios V, Farris aut seminis (quod frumenti genus ita appellatur) X, hordei VI. Itaque Far, ut nostri nunc [illegible] vocant, Hordeum cuius grana per trituram glumas non deponunt, sed tenaciter servant, dicendum. Farris sive adorei vel seminis adorei quatuor discrimina Columella libro II recenset.

I Far quod appellatur Clusinum candoris nitidi.

II Far quod vocatur vennuculum rutilum

III Far vennuculum candidum utrumque maioris ponderis quam Clusinum.

IV Semen trimestre quod dicitur Halicastrum. Idque pondere et bonitate est praecipuum.

De his quia coniicere haud alienum erit: verba autem proferre quam...

22) Far quod in spicis condideris per messem, et ad usus cibarios expeditius velis, promendum hieme, ut in pistrino pisatur, ac torreatur. Messum Far promendum hieme in pistrino ac torrendum quod ad cibarium expeditiorum esse velis.

20 Varro similiter libro I R.R. auctor est seri fabae modios IV in iugero, hordei VI, Farris X.

...Galicus ~~nota~~ haviebaria, neque Sacouca inyiosrevis

uis recurimas fruges et diligentius perquisiuerim, et sedulo consecutim ac colam, non ulla mihi fiducia esse potest, ut frumenta tum tare discernantur. Tria recensemus Farra, in quibus grana glumis tenaciter concluduntur. Primum spica Tritici, aristis mutilatum, glumis sociata sequentibus, quod ad Clusinum potest quodam modo referri. Inter Farra sine dubitatione tenetur, siquidem etiam Plinio libro XVIII Far sine arista esse. Appellatur ... Casp. Bauhino ~~...~~ Zea dicoccos ... inter hoc Far et Zeam ... vel Zea major Theatr. 412 ... frumento recensetur, quod idem Bauhinus. Alterum Far non longe ab ... Germanica nuncupat, spica Tritici, Theatr. 421 Zeocrithon sive Oryza Germanica ... aristis ciliata, compressa, nitida, grano glumis cohaerente. Sed et majus et minus nouimus, coloris in spica nunc rubri, nunc albi. Multis in regionibus colitur, ideoque a Germanis, Graecis, Illyricis, Siculis, Romanisque saepe nobis transmissum. Spelrone vulgo innotescit, quamuis a Zea siue Spelta plurimum discriminatur ... Columella uernaculum, siue ut libro XI seruatur, uernaculum idem se affirmare non ausecim, non multum esse dissimile cognosse satis habeo. Verumtamen ad Graecorum Olyram, siue Galliarum Arincam, pertinere etiam, ... ostendam, sed conjecturas (quid enim aliud in re adeo dubia possum afferre?) ... tuam auctoritate confirmare conabor. Scribit Plinius libr. XVIII. Arinca Galliarum propria, copiosa et Italiae est. — Est Arinca dulcissima, ipsa spissior quam Far, et major spica, eadem et ponderosior. Raro modius grani non XVI libras implet. Exteritur in Graecia difficulter, ob id iumentis dari ab Homero dicta. Haec est quam Olyram uocat. Arinca igitur eademque Olyra cum sit ponderosior quam Far, cum Farre uernaculo Columellae concenit, quod majoris ponderis quam Clusinum hic auctor esse confirmat. Quis item nescit Zeocrithon Bauhini spica majus quam Far sive Zea major, grani quoque ... ponderare? Grana ... nic ... gravioribusque pendere ... significat Plinius ... sed nota glumis purgari ... ... Theophrastus confirmat, assentitur Columella atque auctoritate nobilior Theophrastus confirmat. In Zeocritho autem grana qui Far uernaculum inter Olyram concludit. ... tenacibus glumis uestiri nemo ... ab agricultura studio remotus ignorat, quandoquidem hac de causa quia ... difficilius purgantur iumentis plerumque ~~...~~ ceduntur, ut de Olyra Iliad. V canit Homerus

~~...~~ δὲ καὶ λευκὸν ~~...~~ καὶ ὀλύρας

— Παρὰ δὲ σφὶν ἑκάστῳ δίζυγες ἵπποι.

ἕστασι, κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι, καὶ ὀλύρας.

Quare mendosissimus Plinii Liber XVIII posteriorum cura existit, ubi legitur: Hordeum maxime nudum, et arinca, sed praecipue auena; in antiquis enim Alica non arinca habetur. Verumtamen si ad Theophrastum a quo sumpsit Plinius, oculos et cogitationem conuertimus, inueniendus est locus, quem hoc modo ... habemus: Tunicae frumento plures, hordeum maxime nudum, et arinca, sed praecipue auena, et hoc ordine, ut ... monet Pintianus, constituendus: Tunicae frumento plures, et arinca, sed praecipue auena. Hordeum maxime nudum. Ex his Theophrastus hist. plant. lib. VIII ratio ... consequitur: ζεὰ δὲ καὶ ὁ μὲν (nempe πυρὸς) ἐν χιτῶσι πολλοῖς. ἡ δὲ κριθὴ γυμνοσπέρματον ἡ κριθή. πολύλοπον δὲ καὶ τίφη καὶ ἡ ὀλύρα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ μάλιστα πάντων ὡς ... ὁ βρόμος. Omnia mihi diligentius perpendenti nonnulla in Plinio ... ... uidelicet: Tunicae frumento plures, hordeum maxime nudum ... (Tunicata tiphe) et Arinca, sed praecipue auena.

Seuticum Farris discrimen quod semen trimestre, atque Halicastrum Columella uocat, in Zea adnotare non ita ambigimus ... Plinii libro XII haec memoriae ... succurrunt: Quae Zea utuntur, non habent Far (Clusinum scilicet) Est et haec in Campania maxime, semenque appellatur. — Alica fit e Zea quam semen appellauimus. Tunditur granum eius in pila lignea, ne duritia lapidis conterat, mobili ut notum est, pilo, uinctorum poenali opera CC. Quare quod apud Graecos Zeia

Tiphen societatem et coniunctionem, ut ab antiquis traditur, inspexerint, quando similitudine inter esse ... probatur. Nos primum duo summa genera frumentacea cum Theophrasto constituat, primum Triticum, atque Hordeum, alterius Tiphen, Olyram, Zeam, neque plura Columella (Siligo enim Triticum est) quo sine referenda quae quaerimus, facile intelligit. Tria enim Columella Farra quadam ratione cum Tiphe, Olyra, et Semina trimestri conuenire uidentur. Et Tiphe, de qua a nobis id inscriptum est commentariolus, inter Farra inuenimus, quod grana glumis induta producat, ut libro II memorat Theophrastus: ὅσον ἡ τίφη καὶ ἡ ζειὰ μεταβάλλουσιν εἰς πυρόν, ἐὰν πτισθεῖσαι σπείρωνται. Item libro VIII πολύλοπον δὲ καὶ ἡ τίφη καὶ ἡ ὀλύρα. Praeterea ut Theophrastus scribit, ἔστι δὲ ὅμοια ταῦτα καὶ ὁμοιότατα τοῖς πυροῖς. Supra Zea major, et Zeocrithos ... quo secunda loco ... sed ... Triticum similitudi... ... accedunt, cum Zea ... Tritico ... cognatione, et specie non ... referatur. BB

OO Perpendamus et Galenum libro I de Alim. docentem: τὸ δὲ σπέρμα τὸ τῆς τίφης ἔχει μὲν ... κέλυφος ἔξωθεν λέμμα καθάπερ καὶ ἡ ὀλύρα καὶ κριθή. Quae historia definitur: Olyra ... τῷ χροιᾷ καὶ τῇ πυκνότητι καὶ

BB Exponenda enim sunt uerba Galeni ... quibus Tiphes historia ... ὀνομάζοι πυρὸν μικρὸν τὴν τίφην ... Quod Tiphes granum minus sit quam Triticum, ... ἀπαθάνειος ... δυνάμεως ἐοικυῖαν αὐτοῖς. ... mutilatum Farris forma, qui hoc Far et Tiphen θερμότητι τῆς δυνάμεως ... sed colore simile, neque alia inueniatur ... cognatione magna atringeque inter se sociari non infitiabitur. idem esse ... καὶ ἡ ὀλύρα δὲ

AA Propterea apud Dioscoridem Olyra Zea subiicitur, ut libro II Legimus: καὶ ἡ ὀλύρα δὲ ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τῆς ζειᾶς. Zea quoque proximam Olyrae statuit Seiclas ... At Hesychius quid sit Olyra non plane diiudicat: ὀλύρα cons: ὀλύρα, ζεία εἶδος σπέρματος, οἱ δὲ αὐτὸ κριθὴν, ἄλλοι καρπὸν εἶδος σπέρματος, ἢ βρῶμά τι μεταξὺ σίτου καὶ κριθῆς. τινὰ σιτώδη, ζειὰς τινὲς ἢ ζέαν.

CC Adiiciuntur his genera, bromos, siligo exceptitia, et tragos externa omnia ab oriente inuecta, Oryzae similia. Tiphe et ipsa eiusdem generis, ex qua sit in nostro orbe Oryza. Apud Graecos est Zea. Tradunque eam ac Tiphen cum sint degeneres, redire ad frumentum si pista seruantur. Quae quidem uitiata circumferuntur; illa enim siligo exceptitia aliene quondam in margine notata, ad illa quae supra scripta sunt: Far sine arista est. Item Siligo exceptita quae Laconica appellatur. Deinde, his subditis, Legendum: Tiphe et ipsa eiusdem generis. Est quo fit in nostro orbe alica, apud Graecos est Zea. Quod ex alia is manifestum item ex sequentibus libri XXII, Zea ex qua alicam fieri diximus, efficacior etiam hordeacea uidetur, trimestris mollior.

tanta cum sit, ac propria Halicastri cum Zea, sicut ... uocetque appellat cognatio ... praeclaro Plinii testimonio ... ...

... idem ac ... [illegible]

Zea, semen ~~ἀρσὸς~~ Latinis appellabatur, Spelta nomine omnibus nunc notum. Farris quoque sicut Adorei genere continetur Zea, ut Olyra item; quoniam Zea grana pila tunduntur, ut a glumis depurgentur. Ideo Asclepiades apud Galenum libro κατὰ τόπους IX scriptum reliquit: Φάρος ὃ καλοῦσι ζέαν, ἀλληλεσμένος. In auctoribus etiam Glossis
34 docetur: Far ζεία, ὄλυρα: Ador ζεία, Ador ὄλυρα.

Satis, ut opinor, non dubiis signis ostendi Zeam majorem Bauhini ad Tiphen, Zeocrithon ad Olyram, semen nitentem ad Zeam sive Speltam quam proxime accedere, atque eadem Farris appellatione comprehendi. Propterea cum a Tritico granis tenaci gluma contentis separentur, ab hordeo vero tum spicarum forma, tum granorum figura longe discedant, tria genera veterum Tiphes Olyrae, ac Zeae nomenclaturam constituam, de variatione consuetudinum, atque opinionum claritate posthabitis. Quorum causa Farris vocabulum permiscere haud opportunum visum, non solum quia Far tria illa genera complectitur, verum etiam quia anceps et ambiguum apud Latinos vagatur. Non enim semper stipis ac propriis stipulis granum, sed etiam quod ex Tritico, farre, atque hordeo in cibum paratur, id quoque Far dictum. Ex Arrigine in Aetii libro IX haec notata invenio: Τὸ δὲ λεγόμενον ῥωμαϊστὶ φὰρ ἐν τοῖς τῆς ῥώμης μέρεσι σκευάζεται οὕτως· σῖτον πρὸς ὀλίγον βρέξας ὕδατι. Ex Tritico similiter Far parari ostendit Columella qui inter boum medicinas libro VI haec praecipit: Eiusdem vertices diligenter lotae, et cum farre triticeo permixtae vinoque datae vetustissimam tussim discutiunt. Quibus si quis ex ipsius Columellae libro VIII apposuerit: eosque ut fastidium efficit uva labrusca de vepribus immatura lecta, quae cum farre triticeo minuto cocta obiicitur esurientibus, non Columellae auctoritate, sed librariorum protervia nititur. Antiqua enim hordeo tritico, non farre triticeo, primum ab Jensonio, et Brugsitio excusum, ac Politiani, Goesiique codicibus et nostro confirmatum: alterum ab eodem Politiano ex veteris libris depromptum. Quorum utrumque fuisse arbitror hordeo et tritico, sive potius cui sequatur minuto; hordeo trito minuto. Sed non oscitanter haec de Gallinarum cibariis ex eodem libro sumpta ad far triticeum referenda: Obiiciantur nec minus furfures modice a farina excreti, qui si nihil habent farris, non sunt idonei. Ut ex Tritico far, ita ex hordeo. Columella de pullis nutriendis: Post haec caveae cum matre claudendi sunt, et farre ordeaceo cum aqua incocto, vel adoreo farre vino resperso modice alendi. De Pavonibus: Primisque diebus alantur hordeaceo farre vino resperso. His mandata frugum grana ac granorum frusta et hactenus far appellari ~~possumus~~ facillime perspicere.

Nunc reliquarum frugum nomina persequar, et primum Ordei quod iis quae proposui, proximum sua appellatione in semine etiam servat, et eiusdem. Quibus alia adiici possunt, ut ex Columella lib. VI. Si sanies est macies, celerius torrefacto tritico, quam ordeo, reficitur — immixtis ordeo furfuribus dum conscescat faba, et puro ordeo ali. Et ex Plinii lib. XVIII. Antiquissimum in cibis ordeum — Graeci perfusum aqua ordeum siccant una nocte. Denique ex Varrone R.R. III. Pascuntur omne genus, obiecto frumento, maxime ordeo. Itaque Seius dat in menses singulos Ordei singulos modios.

De Secale ita scribit Plinius eodem lib. XVIII. Secale Taurini sub Alpibus Asiam vocant, deterrimum, et tantum ad arcendam famem utile — et tamen sic quoque ingratissimum ventri est.

Frugum nostra aetate nobilissimae Oryzae nomen etiam ad semen transtulit

~~nostras~~ barbaria, neque Italica imposuere

Plinius lib. XVIII, his in suos commentarios produceris: Italica maxime qui-
dem oryza gaudent (Indi) ex qua ptisanam conficiunt. Columella lib. II hoc modo: Panis
Militar et grano dici et Panicum confirmat. Columella lib. II hoc modo: Panis
ex milio conficitur — Milii sextarii IV totidemque panici bubulcorum operas
occupant IV — panicum pinsitur et evolutum furfure, sed et milium quoque
pultem quamvis in copia, maxime cum lacte non fastidiendam praebet.
Ex Varro R. R. I. sic conditum triticum manet ad annos L: Milium vero
plus annos C. Nec secus Plinius lib. XVIII. Milii praecipuus ad fermenta
usus — milio Campania maxime gaudet, pultemque candidam ex eo facit.
Panico Gallia quadam praecipue Aquitania utitur. Sed et circumpadana
Italia addita faba.
Avenam semen utique appellari inter vetustos auctores testatur Plinius
lib. IV. Feruntur et dona in quibus ovis et avenis ... Et
lib. XVIII de farragine scribit: Melius et avena Graeca, cui non cadit semen,
admixta.
Neque in leguminibus defuit veterum cura, ut continuo declarabo:
Faba et scripis et grand. Scribonius Largus comp. CLIX. Faba molita cui suis
calculis. Cornelius Celsus c. XVIII. Faba fresa P. I — eidem faba quoque
imposita proficit. C. XXV Ad nostrae fabae magnitudinem. Plinius lib. XVIII
Faba crassioribus tunicis operitur — inventus est iam et scapus centum
fabis onustus. Varro R. R. I. Faba et legumina in oleanis vasis oblita cinere
per diu incolumia servantur.
Lens. Cato: Lentim quomodo servari oporteat. Columella lib. II. Quando-
cunque in usus promiserimus, integram lentem vel ... — Lentis se-
quimodius totidem operas desiderat.
Pisum. Varro R. R. III. Delectantur (columba) milio, tritico, ordeo, piso, pha-
seolis, ervo. Columella lib. XI. Pisi modios tres vel quatuor.
Cicer. Columella lib. II. Ciceris modii III operis totidem seminantur. Lib.
Itemque Punicum cicer, vel hoc ... , nec minus ordeum et cicercula
condita ex horreo promantur. Plinius lib. XVIII. Ciceri tantum nullae bestio-
lae in horreis nascuntur. Q. Serenus Samonicus:

Nec nocuit ciceris cocti probasse liquorem.

Cicercula. Columella lib. II. Cicercula quae piso est similis, mense Januario
aut Februario seri debet loco laeto. Lib. VI. Vel cicercula macerata se-
modios. Plinius lib. XVIII. Cui fieret autem panis ordeaceus, erviliae aut
cicerculae farina ei praeferebatur.
Cicera. Columella lib. II. Cicera bubus ervi loco fresa datur in Hispania Bae-
Cicera vel cicercula modii IV operas bubulcorum tres postulant.
Ervila et Ervilia ab ervo quod est ervum semine majori, ex Plinii loco quo in
cicercula usi sumus, demonstratur. Varro R. R. I. Serundum viciam, lentem,
cicerculam, ervilam.
Vicia. Varro R. R. I. hiebus post paucis obicere hic viciam molitam. Cato: Viciae
modios XXX seras. Columella lib. XI. Viciae pabularis modios VII vel VIII.
Ervum. Celsus cap. XXV. Quod ervi magnitudinem habet. Columella lib. II. Sed
ervi duodecim librae satisfaciunt uni iugo, cicerae sexdecim — Ervi modii X
totidem operis consumuntur. Plautus Mostell. Act. I. Sc. I

Grum. Ervom daturin' estis, bubus quod feram?
Tran. Ervom tibi aliquis cras faxo ad villam adferat.

Lupinum et Lupinus. Cato: Lupini modios CXX. Varro R. R. II. Et dandum bubus lupinum. Cels.
cap. XXV. Quod lupini magnitudinem habet. Columella lib. II. Lupini mo-
dii X obruuntur una (opera). Lib. VI lupini semicrudi conteruntur. Lib.
seccaque praebetur madido saturata lupino

Boves per hiemem (lupinum coctum maceratumque probe alit. —)

Phaseolus. Columella lib. II. Phaseoli modii IV obruuntur — Ab hoc tempore
sesus terrae mandabitur. Lib. XI. Phaseoli modii IV.
Foenum Graecum idemque siliqua. Plinius lib. XXV. Farina foeni Graeci cum
ordeo, aut lini semine decoctam aqua mulsa contra vulvae cruciatus su-
iecit. — Theodorus foeno Graeco miscuit quartam partem purgati nas-
turtii acerrimo aceto ad lepras. Columella lib. II Siliquae modii VI vel
totidem operis obruuntur. Lib. XI. Siliqua modios VI.

Lini

[illegible] Arbor.) Sorbus. Tilia idem ac coliculus. Columella libr. VI: omnis autem nunc una radi-

Linum. Columella libr. II. Lini X modii vel VIII quartum iugis conseruntur

Medica Columella libr. II. At medica obruitur non aratro, sed, ut dixi ligneis rastellis. Libr. XI. Medica singulos cyathos. Varro R. R. I. Si est natura temperata terra, scribunt opus esse medicæ sesquimodium.

35

Sesamum. Celsus c. XVIII. Sesami fricti acetabulum. Columella libr. II. Sesami sextarii VI tribus iugis a proscissione coluntur — Sesama quæ rigantur, maturius, quæ carent humore ab æquinoctio autumnali serenda sunt in idus octobris.

Cannabis. Columella libr. XI. Cannabis grana VI in pede quadrato ponuntur.

Lolium utique quamvis nullibi cultum, nomen obtinuit; nam de semine scribit Columella libr. VIII. Potest etiam Lolium decoctum obiici gallinis — commodissima (columbarum) cibaria putantur vicia vel ervum, tum etiam lenticula miliumque et lolium. Haud aliter Plinius libr. XXII. Infœlix dictum est a Virgilio lolium. Hoc tamen molitum, ex aceto coctum impositumque sanat impetigines.

Nonnulla post hæc ex hortensibus commemoranda sunt, quorum semina quippe crebro usurpata, a suis stirpibus appellationes invenere, ut

Sinapi de quo Columella libr. XI. Allium, cepe, capitula, sinapi conseri debent. Libr. XII. ad egaritianenis sinapi — Hoc sinapi ad embammata non solum idoneo, sed etiam specioso utetis

Rapum, raphanus, napus Columella libr. XI. Itaque rapum, et raphanum, et napum melius existimamus subacta terra obrui.

Propertius libr. IV El. II. tumida cucurbita ventre.)

Satureia, cucumis, cucurbita, capparis Columella libr. X — spargantur

et satureia thymi referens, thymbraque saporem.

et tenero cucumis, fragilique cucurbita collo.

Libr. XI. Item ut maturius nascatur, cucumis cucurbita, capparis serenda est. Plinius libr. XX ut urina, aut cucumi cocto. Virgilius Georg. IV.

Nasturtium Columella libr. X

Crescere in ventrem cucumis.

spargantur cæcis nasturtia dira colubris.

Plinius libr. XXV. Theodorus fœno græco miscuit quartam partem purgati nasturtii

Papaver. Cato. Papaver inviato. Horatius de Art. Poet.

Ut gratas inter mensas symphonia discors,

Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver

offendunt.

20) Celsus Part. II c. XVIII. Tertiam præstat cumini farina — Cumini acetabulum. Columella libr. VII. Sicut cuminum tritum pari pondere cum cerato aquaque misctum, et illitum. Q. Serenus Samonicus: Seu salibus tritis adde, et tenue cuminum. Plinius libr. XXIII. Tesnum inflammationi cum farina cumini aut coriandri imponuntur. Libr. XXVII. Cumino quidem addito inflationes stomachi colique discutiunt.

Coriandrum, cuminum, fœniculum. Cato. Addito — coriandrum, cuminum, fœniculum. Q. Serenus Samonicus:

Mollis odorato faba iungatur coriandro.

20 Anisum. Cato. Anisum, cuminum — addito. Celsus cap. XXV. Anisi, Myrrhæ singulorum P. I. Columella libr. XII. Et admiscent torrefacta semina cum aniso Ægyptio. Plinius libr. XX. Et anisum adversus scorpiones ex vino bibitur.

Petroselinum. Celsus cap. XXV. Petroselini P. IV

Careum. Columella libr. XII. Hæc autem sunt careum, cuminum, semen fœniculi, Anisum Ægyptium.

Gith. Plinius libr. XVIII. Gith ex Græcis alii melanthium, alii melanspermum vocant. Optimum quam acerrimi odoris, et quam nigerrimum.

Anethum. Plinius libr. XX. Ferula semen anetho simile habet — Et anethum quoque ructus movet, et tormina sedat. Q. Serenus Samonicus:

Contritumque simul cum mastiche confer anethum.

Plura quorum usus accessit, desideranti vetera monumenta sufficiat: quippe non modo seminibus a stirpe dessumptum nomen attributum videmus, verum etiam aliis partibus quæ utilitate vel pulchritudine nobilitabantur, matris appellationem datum. Ideo flores rosa, hyacinthus, viola, lilium narcissus, crocum vocati: succi saccharum, balsamum, sagapenum, silphium, galbanum, euphorbium, Viscum, glaucium, acacia, tragacantha, aloe: radices Asarum, elleborus, aristolochia, cyclamen, chelidonia, cyperus rhabarbarum, rhaponticum, glycyrrhiza: lacrymæ thus, myrrha, styrax, bdellium: ligna Cinnamomum, agallocum, ebanum: cortex casia, macir. Folium malobatrum. Quæ propterea referenda sunt oppinatus, ut stirpium

[illegible] barbaria, neque Italica imposuerunt

cultores ad certera exempla respicientes non modo fructus et semina sed et alia ex stirpibus, siquid nobilitate praestat, materno stirpis nomine designent, eoque ita utantur, ut barbara Latinae consuetudini appareant. Quo enim magis stirpium numero res Botanica crescit, eoque amplificatur; eo quisque pro virili conniti debet, ut, omnibus membris concinne atque ornate dispositis, inter ceteras disciplinas elegantia et dignitate emineat desideliosque ad se decore ac praestantia concurrat; Sed iam alia semina prosequendo aggredior.

Cato: neque nucleis ad oleum ne utatur — nucleos in segetem ne indideris — Iterum De nucleis succernito. Varro R.R. libr. I. Similis de causa dicitur semen cum sit nucleus. Columella libr. XII. Ne nucleus qui saporem olei vitiat, confringatur. Ulpianus Digest. libr. XL Tit. de Verb. Signif. Ligni appellatione non continentur nuclei olivarum, balani, et siqui alii nuclei.

Nucleus et nucleus tanquam nucula semen habetur cortice duro tectum, ut in amygdalis, corylis, iuglandibus, pineis, pistaceis, persicis, cerasis, prunis Plautus Curcul. Act. I. Sc. I. Qui e nuce nucleum esse vult, frangat nucem. Idem Capt. Act. III. Sc. IV. Nucleum amisi, reliquit pignori putamina. Sed nomen ad alia semina duro operimento clausa transfertur. ideo de nucleo qui vinaceo tenetur, ita scribit libr. XXII Plinius: Nuclei acinorum eandem vim obtinent — Vinacei per se minus capiti aut vesicae nocent. Non secus haec in eodem loco interpretari oportet: nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent. Idem auctor de staphidagria scribit, gigni ossiculum ceu uvas quas acinos, viriles, similes ciceri: in his nucleum triangulum — his nucleis ad purgationes uti non censuerim. Quod Plinius nucleum, Dioscorides κόκκον appellat. De cachryo haec apud Plinium libr. XXVI leguntur: semen ferens, odoratum, ceu libanotidis, rotundum: siccarum [illegible]. Habet interius nucleum candidum.

Vinaceum γίγαρτον semen in vite vinifera quem vernacula consuetudini vinacciolo vocamus. M. Tullius de Senect. Omitto enim vim ipsam omnium quae generantur e terra: quae ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo aut ceterarum frugum, aut stirpium minutissimis seminibus tantos truncos ramosque procreet. Columella libr. VIII de Gallinarum cibariis: vinacea, quamvis tolerabiliter pascant, dari non debent. Libr. XI. Itaque optimum est (quod nos facimus) ipsam naturalem contemplari maturitatem. Naturalis autem maturitas est, si, cum expresseris vinacea quae acinis celantur, iam infuscata, et nonnulla prope modum nigra fuerint; nam colorem nulla res vinaceis potest afferre. De Arbor. libr. Semina (ad vitarum) autem eligito grandi acino, tenui folliculo, paucis minutisque vinaceis — Effecta vitis tales uvas sine vinaceis creabit. Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. I de vitis semine: καθάπερ ἡ τὸ γίγαρτον. Dioscorides libr. V de uvis: τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν γίγαρτα στυπτικὰ στομάχῳ.
Sed vinaceus et vinaceum uva calcata atque expressa sive ipsius massa etiam vocatur, vinaccia Italis, et Circumpadanis graspa. Cato. X dolia ubi vinaceos condas — vinaceos cotidie regestos subcernito. Varro R.R. I. Et in dolia plena vinaceorum contruduntur. Columella libr. XII. Ut cum uvas legeris, et calcaveris, priusquam vinacea torculis exprimantur, mustum in eodem affundas.

Frumenta ficorum semina κεγχραμίδες Graecis. Plinius libr. XVII. Caprificorum maxime laudantur nigrae, et in petrosis; quoniam frumenta plurima habeant. Libr. XV. Ficis mollis omnibus tactus: maturis frumenta intus. Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. I de fico: αἱ δὲ κεγχραμίδες ὥσπερ κοινόν τι πάσι.

Lappa semen vocatur cortice hamato vestibus ac lanis haerens. Plinius libr. XXV de cynoglosso: Quae ferat lappas minutas. Ovidius de Ponto libr. II.

Mixta tenax segeti crescere lappa solet.

Quibus Stelsines vel Caucalidum semina significare videtur. Lappa etiam vocatur caput in personata ex aduncis philyris compactum. Plinius libr. XXV. Personatam vocant cuius folium nullum est latius grandes lappas ferentem.

Pituis et Pinocchio nucleus pineus pinastri. Plinius libr. XV de nucibus pineis: Quarum pityida vocant e pinastris singularis remedii adversus tussim. Dioscorides libr. I. Πιτυΐδες δὲ καλοῦνται ὁ καρπὸς τῶν πιτύων ἢ τῆς πεύκης ὁ εὑρισκόμενος ἐν τοῖς κώνοις. Caelius Aurelianus Chron. libr. III. Nucleo pineo quem Graeci Πιτυΐδα vocaverunt.

Samera Ulmi semen. Columella libr. V. Atiniam Ulmum Tremelius Scrofa non ferre sameram (quod est semen eius arboris) falso est opinatus. De Ulmo serenda: Sameram deinde quae iam rubicundi coloris erit, et compluribus ~~diebus~~ insolata diebus iacuerit, ut aliquem tamen succum et teporem habeat, iniciemus aureis. At Plinius libr. XVII. Ulmorum prius quam folio vestiantur, samera colligenda est circa martias calendas, cum flavescere incipit. Deinde biduo in umbra siccata serenda. Quibus quae ex Columella exscripsimus

(Plin. de Arbor.) Scobis, filius idem ac coliculus. Columella libr. V: omnis autem haec una radi- cis vitissimas, citri coagulanour. Asseri Plinius semen bicluo in umbra antequam seratur, esse serendam: Columella per plures dies eandem praecepit prius insolari oportere. Perarsila igitur semina seritur. Itaque non uera illa: ut aliquid tamen succi et seminis habeat. Quare ex Lipsiani codice a Gesnero neglecta recipiamus: et compluscas dies in sole ita iaceat, ut aliquem tamen succum et seminis habeat. Idem Plinius Lib. XXI

Oc XVI. Acinis (Vitis) non ferunt semina: ita uocatur Vitis semen.

36

Tria semina sunt etiam quae nomine proprio appellantur, cum multa in unum conueniunt, ut thalamus in Fragariis. Fraga enim appellatur, quia edulis. Plinius libr. XV. Aliud corpus est terres- tribus Fragis, aliud congeneri eorum unedoni. Libr. XXV. Quinquefolium nulli ignotum, cum etiam fraga gignendo commendetur. Virgilius Ecl.

Qui legitis flores, et humi nascentia fraga.

Ouidius Metamorph. libr. III.

Ipsa tuis manibus siluestri nata sub umbra
Mollia fraga leges.

Seneca Hipp.

et fraga parvis uulsa dumetis cibos
faciles ministrant.

Idem morum immaturum Ricinum appellatur a Gr. gat. II. cis testatur Plinius libr. XXIII. Mori germinatione, cumque in folia exeant, sinistra decerpsit. Obtrere stercora poma, uicinos Graeci uocant.)

Morum quoque simili de causa seminum sedes succo referta. Horatius libr. II.

ille salubres
Aestates peraget qui nigris prandia moris.

Propertius libr. IV Eleg. II.

Hic dulces cerasos, hic autumnalia pruna
Cernis, et aestiuo mora rubere die.

Ouidius Metamorph. III.

Arboreï fetus aspergine caedis in atram
uertuntur faciem, madefactaque sanguine radix
purpureo tinxit pendentia mora colore.

Plinius libr. XXIII. Mora in Aegypto et Cypro sui generis, ut diximus, largo succo abundant. Varro R. R. II. uti ex arboribus ac uirgultis decarpendo glandem, arbutum, mora, pomaque contigerunt ac esum. Porro in Rubo cum appositis magis thalamus rubus dicerentur, ut a thalo nelud a Rivo riuus, a Ceraso cerasum, et mori similitudine nomen sumptum est. Plinius libr. XVI. Rubi mora ferunt, et libr. XXIV. Mora quae in his (Rubis) na- scuntur. Ouidius Metamorph. I.

quod adhuc uulgus uocat mora rubi moriqua rubi appellando.)

Cornaque et in duris haerentia mora rubetis.

Pila et Pilula semina in siccam sedem coarctata. Scribonius Largus comp. II. Et Platani pilulae similiter aceto incoctae. Q. Serenus Samonicus:

ut in Platano, Sparganio, Globularia, Scirpo)

Concussa in cinerem Platani pila curat utrumque.
Aut Platani pilulas acri infunderis aceto.

Galbuli quoque propter figuram pilulae dicti. Plinius libr. XXIV. Ergo e Cupresso foemina (mas enim ut diximus, non gignit) pilulae collectae quibus dicuntur mensibus, siccantur sole, rumpuntque emittuntque semen. — Pilulae aduer- sus serpentium ictus bibuntur.

Improprie autem (ideo non attendenda auctoritas) pila pro bacca, et pro gala usurpata, Plinio libr. XXIV de Iunipero scribente: Marum semen cum uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis XX in uino. Et de gala: Roboris pilulae ex adipe ursino alopecias capillo replent.

De singulis seminibus nonnulla adnotare inter necessaria succurrit.

Embryo, uel Cortex seminis uel Rudimentum.

Semen pinnatum quod in uillosam caudam desinit, ut in Clematitide, Pulsatilla, Caryophyllata.

Semen alatum membranacea ala praeditum, quale Bignonia, Siler, La- serpitium, Acerque ferunt.

Semen uel totum solidum est, atque insectum, ut triticum, ordeum, secaleque quae non duplici semine esse surgit Columella: uel in duas partes quas paren- chymata appellamus, diuiditur, ut faba, lens, pisum quae duplici semi- ne esse eodem auctore produntur. Columella libr. II. Omne autem fru- mentum, et ordeum quidem simplici. Denique non duplici semine est, simplici a radice ad quartum nodum emittit. — Priusque quae duplici semine sunt, ut faba, ci- ser, lenticula diebus XL florent. Verum et duplici semine Amygdalum, Glans, Nux Pontica

Parenchymata igitur seminum partes binae quibus componuntur, ut etiam in Cucurbitis ceu Jasmini, Lauri

Ilium omnium, ut Anatomici uocant, quod semini adhaeret. Festus Hilum pu- tant esse quod grano fabae adhaeret, ex quo nihilum et nihil.

umbilicus nostra varia, neque Tacouca impostere

Funiculus umbilicalis sumpto ab animalibus vocabulo, qui altero extremo cum hilo, sive, ut vocat Malpighius, amnio; altero cum chorio committitur.

Chorium pars adhaerens umbilicali funiculo, et fructui sive utero coniuncta.

Umbilicus in semine pars cui hilum affigitur, et per quam nutrimentum semini ministratur, ut manifestius in nonnullis Leguminibus apparet, ceu in Faba Phaseolis, Piso, et clarius in Coriando, unde nomen

Oscillum germen in semine quasi gemma, ex quo stirps emicat. Columella lib. II. Vermes gignit qui simul atque oscilla supinorum adederunt, reliqua pars enasci non potest. Id a Plinio lib. XVIII umbilicus appellatur, quod vocabulum effecto, quo umbilicus in animalibus fungitur, respectantes. Condi in terra (lupinum) maxime convenit; quoniam in humido vermiculi umbilicum eius in sterilitatem castrant. Lib. XV. Umbilicus illis (nucibus Ponticis) intus in ventre medio.

Germinatio ἔκφυσις cum oscillum elongatur, et crescere incipit. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. II. de palmularum ortu: τὴν μὲν ἔκφυσιν ἔτι ἐκ τῶν ἐπιπέδων τοῦ καρπίου ποιεῖται — ἡ γὰρ δεῖ περικαλύπτειν τὰς ἀρχάς, ὅθεν ἡ ἔκφυσις.

Nauscire semina est cum in bina parenchymata dehiscunt germine, sive oscillo producto. Festus: nauscit cum granum fabae se nascendi gratia aperit, quod fit non dissimilis navis forma.

Crusta coriaceus glandium cortex. Plinius lib. XV. Crusta teguntur glandes.

Tunica nucleorum intima membrana, ut amygdalarum, pineorum, iuglandium. Plinius lib. XV. Grandissimus (fructus) pineis nucibus, altissimeque suspensus, intus exiles nucleos lacunatis inclusi toris vestitos alia ferruginis tunica, mira natura cura molliter semina collocandi.

Farina pulvis tenuissimus ex molitis frugibus. Haec in partes abit: nam

2! furfures triticios Obiciendum farinas hordeaciam cum furfuribus

Furfur Crusta stalis, et tenosa cortex granorum tritici, ordei, secales. Plautus Capt. Act. IV. Sc. II Qui alunt furfure sues Plinius lib. XVIII. Similo (frumentum) fit ex tritici ipsius furfuribus minutis, et optimis. Varro R. R. II. Obiciundum

Pollinetos intima tritici farina nobilissima. Plinius lib. XVIII. Similago ex tritico fit laudatissima. Ex Africo iustum est e modiis redire semodios, et pollinis sextarios quinque. Ita autem appellatur in tritico quod flos in siligine. Terentius Adelph. Act. V Sc. III.

Illi facultas plena, fumi, ac pollinis
coquendo sit fasco, et molendo.

Similago ac simila farina post pollinem excreta. Martialis Lib. XIII ep. X.

Nec potens similae dotes numerare, nec usus;
Pistori totiens cum sit et arte coquo.

Plinius lib. XVIII. Similago ex tritico fit laudatissima

Secundarium sive cibarium tertia farina excreta, immixto tenui furfure. Plinius lib. XVIII. Et cibarii quod secundarium vocant, sextarios IV: furfuris sextarios totidem — praeterea secundarii sextarios IV, cuiuvumque tantundem.

Valua
ut futurum in prima
vallia est: ubi habes, uxorem
quaeritur, et mea ocius
opera ut fiat, facere.)

Valvulus gusciolo cortex fabae, lentis, pisi, ervi et caeterorum leguminum. Festus: Valvuli folliculi fabae quasi vallinuli, quod vallo fructi occurrantur. Columella lib. VI. Multi caulibus viris alba, et valvulis ervi bubus medentur — Lentis quoque valvulis exempta, et minute molita — Et exemptum valvulis ervum macerantur. Lib. VII vel fresa cum suis valvulis faba. Nonius ex Pomponio: tristi ego, ibuci valvulis

Lomentum fabacea farina. Plinius lib. XVIII. Sequitur natura Leguminum, inter quae maximus honos fabae; quippe ex qua tentatus sit etiam panis. Lomentum appellatur farina ea. Lib. XXII. de faba medicina: Lomento quoque ex aceto decocto tumores maturat atque aperit. Martialis lib. III Epigr. XLII.

Lomento rugas uteri quod condere tentas.

Apluda purgamentum granorum ceu milii, et Panici. Plinius lib. XVIII. Milii et panici et sesame purgamenta apludam vocant. Veterriorem tamen frumentorum furfurem ita appellasse A. Gellius memorat, dum lib. XI scribit: Legerat ille apludam veteres rusticos frumenti furfurem dixisse. Festus: Apluda est genus minutissimae paleae frumenti, sive panici, de qua Naevius: non hercle apluda est hodie quam tu nequior.

Bombyx vulgo Bombace lanugo qua semina obducta sunt in Anemone, Gossypio, Apocyno, Periploca, Asclepiade. Plinius lib. XIX de Gossypio: cuius ex interiore bombyce lanugo netur.

Paleillas, pulvinullus sedes cum villis vel floccis, in qua iacent semina, ut in rosis

et Libro de Arbor.) Stilus, stolus idem ac coliculus. Columella libr. V: omnis autem haec una radicem mittit, et simplici stilo provenit. ~~Sed ...~~ Porro Columella: tradenda est opera ut duo teneros ramulos habentes ... pampinentur, et ad unum stilum primo anno semina redigantur. Libr. XI. caeterum stilus qui novissime autumnali tempore (in asparago) nascitur, non omnis est tollendus — ut et facilius stilus amicet. ~~Libr. de Arbor.~~

37

Plinius libr. XVII de cypressis ex seminario transferendis: transferuntur post annum dodrantali stilo. Utraque vocs primo germini seminum quod plumulam Malpighius vocat, a nostris usurpabitur.

Asparagus tenerum et rotosum herbarum germen antequam in folia expandatur. Plinius libr. XXIII. de Vite Alba: esse ea caules asparagi similitudine. Hi decocti in cibo alvum et urinam cient. De Bryonia nigra: Asparagos eius Diocles praetulit veris asparagis in cibo urinae cientis.

Turio quod in herbis extremisque asparagus, in arboribus, et fruticibus pro[...] ma in ramis germinatio turio. Columella libro XII Lauri turiones in hoc usu mittito.

Cyma ae, et Cyma tis tenera herbarum non de radice, sed de caule, vel ramo progressus coliculus. Columella libr. X:

Frigoribus caules, et veri cymata mittit.

Libr. XII. tum etiam armoraciorum cymam. Cornelius Celsus: Mali est succi brassica, magisque etiam cyma eius. Plinius libr. XIX de Brassica cymas a prima sectione praestat proximo vere — Post cymas ex eadem brassica contingunt astivi autumnalesque cauliculi, mox hiberni, iterumque cymae. Id brassicadam Cimolo vocant, cui tamen ... sa Italia a cyma cima nempe summitate usurpat. Terium tamen apud Nonius Lucilius cyma in Asparago usus, ut hic versiculus indicat:

Asparagi molle sed viride cyma.

Coma cui cyma in herbis, et turio in arboribus explicantur, floresque ac folia extrudit, in comam transit nomen. Statius libr. IV Od. VII

redeunt iam gramina campis,

arboribusque coma.

Virgilius Georg. IV

nec sera comantem

Narcissum, aut flexi tacuissem vimen Acanthi.

illa comam mollitiam tum pendebat Acanthi.

Catullus carm. IV

ubi iste post phaselus antea fuit

Comata silva; nam Cytorio in iugo

Loquente saepe sibilum edidit coma.

22) quare cum caulis Brassicae in florem diffunditur, id coma habendum. Vulgo caulofiore, de quo, ut videtur, cecinit Columella: Sed iam protocomos tempus decidere caules. Protocomos vocat caules qui in flores densantur ...

Plinius libr. XXVI de Tithymallo dendroide: Septimum dendroides cognominant, alii cobion, alii leptophyllon in petris nascens comosissimum ex omnibus. Idem libr. XXVII de Androsaemo: comam ... sanguineo succo manant.[22] Sed saepe pro fronde accipitur. Neque secus Plinius libr. XII de Balsamo usus: Folium proximum Rutae: perpetua coma — Arboris via genera: tenuiter capillacea coma.

Cirrus et cirriculus cauliculus tenuis, ac sarmentosus, quo stringes tanquam capreolis se sustinent. Plinius libr. XXVI de Ephedra: scandens arbore, et ex ramis propendens, folio nullo, cirris numerosa qui sunt iunci geniculati. Idem libr. XXIV de Apocyno: Frutex est folio Ederae, mollioree tamen, et minus longis cirriculis. Palladius libr. IV Tit. IX Aliqui florem Cucumeris cum cirriculo suo capite canna inserunt.

Pterinis ad caules spectat, priuatim enim sic vocatur Cinara: Plinius libro XXI de Cinara caulibus seu pedibus: unum caulem rectum habent quem vocant πτέρνικα eiusdem tenacitatis. Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. VI. Ἕτερον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα.

Concavus caulis, et caulis est qui intus inanis, ut in Arundine, in Culmo, in stipula. Plinius libr. XVI. Calamus vero alius totus concavus. Idem libr. XXII de Soncho: caule cubitali, anguloso, intus cavo, sed qui fractus copioso lacte manet.

Farctus caulis quem totum fungosa medulla replet.

Truncus, caudex, codex quo arbores et frutices recidentur et in quo ramos frondes, flores, ac fructus pariunt.

Codiculus, codicillus, truncultus parvus truncus.

Ramus quidquid a trunco, vel caule separatur, et spargitur.

Ramusculus, ramulus parvus ramus.

Brachium est arboris ramus. Virgilius Aeneid. VI

In medio ramos, annosaque brachia pandit

Ulmus opaca ingens

Idem Georg. II de Aesculo: Tum fortes late ramos, et brachia tendens

Huc illuc media ipsa ingentem sustinet umbram

Columella libr. IV. Quidquid tenerum est, per brachia omissum provocetur — tum etiam per plura brachia materias diffundit. Plinius libr. XIII de Cucio: [?] differt quod in brachia ramorum spargitur. Libr. XVII de arbustis: alterna serventur brachia: alternis putentur annis. Seneca Trag. Oedip. non [illegible] sic cuius Bacchus [illegible] brachia [illegible]

Duramentum, et duramen, virens vitis flagellum sive brachium, quod materiam in fructum submissa nectit. Plinius libr. XVII. Ex his emissi palmites proximo anno ingerantur scamnis, ac per singulos annos ad superiora scandant, relicto semper duramento in singulis tabulatis. Colum. libr. IV. Sed ut caput trunci pedali fere spatio sit inferius jugo, quatenusque brachiis quae duramenta quidam vocant, dividantur in totidem partes. — Nec debemus committere ut brachia pleniora trunco sint; verum assidue cum a lateribus eorum flagella licuerit submittere, amputanda sunt superiora duramenta — considerandum erit, cuius longitudinis sint duramina — At si duramenta eius longius accesserunt, ut in quartum, aut etiam in quintum stamen provepserint, majori semper adstringentur. Mergis namque qui nobis maxime placent, propagata celeriter provenit. Ita ut veteribus libris et nostro codice restituimus, rejectis Aldinis. Duramentum autem in vite quotannis innovatur; quippe vetus flagellum in hoc transit ejusque pars, in flagellum. Producta vero longius duramentis, per fruticantes custodes, virgasque pampinarias vitis ad prima brachia revocantur.

2

Tabulatum, et scamnum arborum ramus sive brachium quod vitis duramentis sedem praebet. Columella libr. IV: et tabulata instituenda sunt, hoc enim nomine usurpant agricolae ramos truncosque prominentes. Verum mendosissima lectura: truncosque prominentes. In antiquis editis libris, et Politiani codice: trunco prominentis, nempe trunco se promittentes, sive prisca scriptura promittentis: neque enim truncus in tabulatum transit, sed rami qui ex trunco egrediuntur, et longius prominent, fiunt tabulata, ad quae vitis brachia applicantur. Quae sequuntur: eosque (ramos) vel propius ferro compescunt, vel longius promittunt. Virgilius Georg. II

Viribus aniti quarum et contemnere ventos

adsuescant, summasque sequi tabulata per ulmos.

Plinius libr. XVII, ~~[illegible] (~~[illegible]~~) [illegible] [illegible] flagella [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ Et ulmus detruncata a medio in ramorum scamna digeritur — de mergis: Propaginum et haec medicina, ut diximus, quae totum in ipso tabulato maxime probata, quoniam a proceritate tutissima est.

Sapinus Abiegni trunci pars inferior. Plinius libr. XVI. Abietis quae pars a terra fuit, enodis est. Haec qua diximus, ratione fluviata decorticatur, atque ita sapinus vocatur. Vitruvius libr. II. c. IX de Abiete: ima autem cum excisa quadrifluviis disparatur, ejecto torulo ex eadem arbore, ad intestina opera comparatur, et sapina vocatur.

Fusterna pars trunci in Abiete superior nodosa. Plinius libr. XVI. superior (Abietis) pars nodosa fusterna. Vitruvius libr. II. c. IX.

Pampinus est tenera vitis virga, necdum tempore indurata. Columella libr. III. c. [?] Sunt quibus pampini pullulant vel steriles, vel minus feraces, quos rustici vocant racematorios. — omnis enim foecundus pampinus intra quintam vel sextam gemmam fructum exhibet. Libr. XI Pampinis vitem spoliant, ut partoqui fructus possint. Virgilius I Georg.

Haud male tunc mites defendit pampinus uvas.

cingentem viridi tempora pampino. ex Horatius libr. I carm.

Et quoniam pampinus capreolum gignit, quo se vitis firmat, pampinus pro capreolo accipitur. Columella libr. IV. Quod paulum infra curvaturam vitis

ex vitis nascitur ramis diffundit quasi brachiis, non caules et pampinos emittit veluti palmas —) ex Plinius libr. XVII. sic palmites majores, vel ut folia, pampini et antequam vocantur. Idem libr. XXIII.

ex Folia vitium et pampini capitis dolores inflammationesque corporum mitigant cum polenta. Folia per se ardores stomachi ex aqua frigida: cum farina vero hordei articulares morbos. Pampini triti et impositi tumorem omne siccant.

uitis provenerit pampinus statim apprehendat, et in transversa potius se fundat quam in edita, utrumque facilius substineat subiectus canterio. Plinius lib. XXVII. Stoecha hastae folia sunt quae Ocymi ramines. Adhaerent his uelut pampini. Haec ex Dioscoride lib. IV. ἴδια δὲ ῥίζα ὠκιμοειδῆ τὰ φύλλα ἔχουσα. παρ' αὐτὰ δὲ ὥς ἕλικας. Plinius ibidem. Isopyron alii Phasiolon uocant, quoniam folium quod est Aniso simile, in pampinos torquetur. Dioscorides lib. IV ἰσόπυρον οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ ἐοικέναι φασιόλῳ, τὸ κατ' ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρειν. Plinius capreoli similitudinem intuens pampinum ad Polyporum cirrum transfert lib. IX dum scribit: Polypi hieme coeunt: pariunt uere oua tortili uitam pampino.

Capreolus, Clauicula intortus ramusculus quo tanquam manu infirmae stirpes, seu Vitis uinifera, Bryonia, Vicia, Ochrus, Lathyrus proxima capiendo se suspendunt et firmant. Varro R.R. I. Ex altera parte parit capreolum. is est coliculus uiteus intortus uti cincinnus. Is enim uitis quo serpat, capiendum, ex quo a capiendo capreolus dictus. Ita emenda ex antiquis libris et uetusto scribendi more accepimus. Pergit Varro: Vicia dicta a uinciundo, quod item capreolos habet, ut uitis, quibus quom susum uorsum serpit ad scapum Lupini aliumue quem uti haereat, id solet uincere. Festus: Capreoli uitium cincinni intorti quia ad locum capiendum tendunt, appellati. Columella lib. IV. ut sit quasi teneri adhuc pampini capreolis suis illigent — dum claiculis suis quasi quibusdam manibus adminicula comprehendant. M. Tullius de Senect. Vitis se erigit claiculis suis[10] Plinius lib. XXIII. Clauicula ipsa quibus repunt uites, trita sistunt uomitionum consuetudines.

id quam

[10] De Nat. Deor. lib. II. Iam uero uites sic claiculis adminicula tanquam manus apprehendunt, atque ita se erigunt, ut animantes.

Crus infima arboris ad radicem. Columella lib. III. unde etiam materia uehementissimae reperiantur aut in capite uitis, aut in crure uicino radicibus. Lib. IV. Nam ut ab ima uite quasi a quibusdam fundamentis incipiat, semper circa crus dolabella dimouenda terra est. Lib. V. Ramum oliuae qui uidetur nitidissimus deflecte, et ad crus arboris ficulneae religa. Plinius lib. XVII Defigi in crure facit.

Caput a similitudine summa trunci pars unde brachia sicue rami nascuntur, nominatur. Cato: hoc uitem sub caput, et sub brachia cingito. Conuoluolus non nascetur. Columella lib. III. Extrema pars eius (uitis) quod caput uitis appellant. Lib. IV. nec minus ea quae in capite seruanda sint, praecipiantur — igitur caput uitis pede infra iugum constituito. Dicitur secundo de radice quae crassa euauit. Plinius lib. XIX. ut in capite crascant potius — quoniam satis capita crascescunt — Proxima quae aetate nullas tamen emittunt, sed caput tantum quod inarescit. Columella lib. VI. Si caput Allii tritum cum uini hemina saepius potandum praebeas. Lib. XI. Porri autem caput circa id. Maias tolerabiliter adhuc transferetur. Cato: Postridie caput Ulpici conterito. In arbore etiam radicibus caput habetur, quod a terris origine amplum fit, unde radices prodeunt. Cato: capita uitium per sementim ablaqueato — Haec omnia a capite propagari, eximique sarique eodem modo oportet — circa capita oleaginia quot mensibus donec trima erunt, fodere oportet. Tertio de fructu uel semine dicitur: Plinius lib. XX de Papauere: Incisi iubent sub capite et calyce. Lib. XVIII Ex ordeo alterum caput grani in radicem agit, alterum in herbam.[21] Item numerum indicat, ut de homine canit Horatius lib. II sat. I

Quot capitum uiuunt, totidem studiorum millia.

Columella lib. IV. spatia huiusce sationis quae supra scripta sunt, capita Castanearum recipient MMDCCCLXXX.

21) T. Liuius lib. I de Tarquinio: Rex uelut deliberabundus in hortum aedium transit, sequente Nuncio filii. Ibi inambulans tacitus summa papauerum capita dicitur baculo decussisse.)

Codia peculiari usu caput papaueris dicitur. Dioscorides lib. IV de Papauere ita sequitur: ἡ δὲ τις ἀγρία ... τὴν κωδίαν ... — τρίτη δὲ ἀγρία ... φαρμακώδεστέρα ... τὴν κωδίαν ...

Capitulum et capitellum ad eadem significanda sumere cum longe minora sint, nemo profecto uetat.

Flagellum sarmentum uitis nouum quod ad capiendum fructum deiicitur. Plinius lib. XVII. In cetero (l. de cetera) putatione omni flagella quae proxime tulerunt, recidantur nouis circumcisis undique capreolis, spargantur in tabulatis. Columella lib. IV. Vites ne pluribus flagellis emacientur, nisi si propaginibus prospiciemus. Varro R.R. I. Prior (flagellus) littera una mutata declinata a uenti flatu, similiter ac flabellum, flagellum. Virgilius Georg. II

nectere flagella

summa pete.

Plinius etiam ad reptantes hederarum caules transtulit lib. XIX de cucurbita agens: reptantibus flagellis, scandentes parietum aspera in tectum usque.

At Ovidius ad chelas ac brachia cancrorum Polypodumque exemplo convertit Metam. libr. XIV. usque sub aequoribus deprensum Polypus hostem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.

Crines flagella soluta de tabulatis demissa, ut Patavinorum coloni facit consuetudo. Plinius libr. XVII. Vernacula putatio deiectis per ramos vitium crinibus, circumvestit arborem, crinesque ipsos vitis. Gallica in traduces porrigitur.

Praecipites palmites quid sint declarat Columella libr. V. Praecipites palmites dicuntur qui de hornotinis virgis nati in durum alligantur. Cum suo loco excurrit flagella quae in fructum traducant, non inveniunt vinitores, ne vindemiam careant, extrema in tradacibus praecipitant.

Humerus et lumbus sunt media partes ramorum. Columella libr. de Arbor. Semina optima habentur a lumbis, secunda ab humeris, tertia summa in vite lecta. Libr. III. Media (materiae) sunt macerrima quas (hoc ex rosio pro quia vulgato) transcurrit hinc parte aliqua intercepit illinc ad se tractus humor. Deinde concludit: Itaque custodiemus ut a praedictis locis quos humerosos rustici vocant, semina legamus. Plinius libr. XVII. Utrumque est ab humeris arborum orientem aestivum spectantibus surculos petendos.

Materies, et Materia lignum ad aedificia. Cato: Ulmeam, pineam, nuceam hanc atque aliam materiem omnem quam effodies luna decrescente, eximito— Nisi intermestri lunaque dimidiata, tum ne tangas materiam quam effodies aut praecides abs terra. Columella libr. XI. Nec minus in aedificia succidere arborem convenit. Sed utraque melius fiunt luna decrescente ab vicesima usque in tricesimam; quoniam omnis materia sic caesa iudicatur carie non infestari. Quintilianus libr. XII. opera exstruentibus satis non est saxa, et materiam, et caetera aedificanti congerere utilia. Quibus lignum materiae nomine significari manifestum.

20) Cato. vasculum facito de materia ederacea — de iunipero materiem semipedem crassam concidito minutim.

2 Id expressius indicat Columella libr. V de insitione haec docens: Alterum (insitionis genus) quo resecta inter librum et materiam semina adm[20]ittit. Porro ut aedificanti necessaria est materia, scilicet lignum, ita fructum inquirenti utilia sarmenta, quae propterea materia utique dicuntur. Plinius libr. XVII. Palmes duas tresve gemmas sub iugo habere debet ex quibus materia nascatur — quae ita emicuerit materia fructum dabit anno sequenti. Columella libr. IV. Vires ne pluribus flagellis emacientur, nisi si propaginibus futuris prospiciemus, sed ut singulis materiis serviant — Sed tamen sarmentum quod in materiam submittimus, ab imo usque in tres pedes et semissem pampinabimus — ex quo quasi pollica proximo anno citata materia formetur in brachium. Idem libr. V. Alterum est genus palmitis quod de novello nascitur, et in tenero alligatum dependet (materiam vocamus) ea et fructum, et nova flagella bene procreat.

Palma flagellum. Varro R. R. I Neque ex se potest dicere vitem quam vocant minorem flagellum, maiores etiam unde uva nascuntur, palmas. Sed quod dicit Varro, quod vitis immittitur ad uvas pariendas dicta primum videtur a pariendo parilema, exin mutatis litteris, ut in multis dici coepta palma, minus convenire videtur. nam a Παλάμη palma descendit. nam ut ab homine multa ad arbores transferantur, ut crus, caput, truncus, de quo humana cecinit Varus Aeneid. II

Iacet ingens littore truncus
Avulsumque humeris caput, et sine nomine corpus,

20 — Nam si palmis incipientibus progemmantibusque falcem immiseris, magnam partem vindemiae decusseris. Itaque illud incipientibus ex eodem loco incipientibus constituimus: quippe a tenero vulgatum incipientibus visum.

humerus, lumbus, brachium, pollex, unguis, crines, sic etiam desumpta palma; quippe cum ramus vitis sit brachium, et deinceps cultius, quod a levamento sive cubito nascitur, palma. Columella libr. III. Quidquid residui fuit ex vetere palma per ipsam commissuram quae nascitur nova, resecetur. Libr. IV. Bima deinde praeciditur proxime palmam, quae ex ea submissa est. — Quare medio in brachio commodissime palmae submittentur quae nec spem vindemiae destituant, nec emacient stirpem suam — Cum palmae ex quibus proximi fructus sperantur, idoneo loco sitae sint.[20] Et quoniam in palma fructus nascitur, ideo palma vitis onusta de catnaso suspendi solet, ut uvae diutius virides serventur, hanc morem indicat Varro libr. R. R. I et vindemia facta denique discat pendere in palma,
aut

aut funiculo, aut uinctu quod antiqui uocabant costas.

Rumpus, Tradux palmes qui hinc et hinc ex proximis arboribus traducitur. Plinius libro XVII. Traduces Gallica cultura bini utrinque lateribus, si per quadragesimo distet spatio, quaterni, si uiceno, inter se obvii miscentur alligantur que uno conciliari uirgultorum comitatu (obiter ligari) qua deficiant. Quae lineis conclusimus, nanzo non perspicit esse aliena, 39 inanis enim cuiusdam illorum: uno conciliati uirgultorum comitatu explicando despenditur. Plinius Columellam secutus est qui libr. V docuerat: Caetera simili ratione atque in arbusto Italico administrantur, ut uites longis scrobibus deponantur, ut eadem diligentia curentur, atque in ramis deducantur, ut noui traduces omnibus annis inter se ex arboribus proximis connectantur, et ueteres decidantur. Si tradux traducem non contingit, media uirga inter eas deligetur. Sunt tamen nonnulla in nostro codice restituenda ceu curetur in curantur (nempe uites) in ramis deducantur potius: in ramos deducantur. Connectantur quod in antiquis editis et tribus codicibus Coesii, Politiani, et nostro connittantur. Varro R. R. I ex arboribus in arbores traductis uitibus uinea fit, quos traduces, quidam rumpos appellant.

Funetum sunt traduces nempe palmites contorti inter se, uel inter proxima uirga de tabulatis in iugum submissi, et ad palum alligati. Transpadani rivella dicunt. Plinius libr. XVII cum breuiores palmites sarmento iunguntur inter se funium modo, ex hoc atque funeta dicuntur. Alias: ex hoc arcu.

Draco est palmes emeritus recisis undique ramis usque ad summum, qui trademittitur ad propagandum. Plinius libr. XVII. Nuper repertum draconem serere iuxta arborem. Ita appellamus palmitem emeritum pluribusque induratum annis. Hunc praecisum quam maxima amplitudine tribus partibus longitudinis derasa cortice quatenus obruatur (unde et rasilem uocant) deprimere sulco, reliqua parte ad arborem erecta. Alias etiam utile rotos fecerunt draconis pasci. Libr. XIV. Paruoque producte dracone in palmam eius, inde in subrectos ramorum digitos flagella dispergunt. Cum eminus sit draconis usus, quod modo ex arbore in proximam uicinam arborem palmes traducitur, eiusque flagella per arboris tabulata dispertiuntur, modo palmitis sicut draconis flagella ad humum dimittuntur, eaque effossa scrobe, in mergum curuantur. Utrumque definit Columella libr. V, et primum hac ratione: cum deinde annis et robore uitis conualuit, traduces in proximam quamque arborem mittenda, easque post biennium amputare, atque alias teneriores transmittere conuenit, ne uetustate uitem fatigant. Alterum statim sic subiicit: Nonnunquam etiam cum arborem totam uitis comprehendere nequit, ex usu fuit partem aliquam eius deflexam terrae immergere, et rursus ad eandem arborem duas uel tres propagines excitare quo pluribus uitibus circumuenta celerius uestiatur.

Pampinarius palmes idemque spado qui ex ueteri sarmento sicut de brachio uel trunco nascitur, bastardo nunc dicitur. Plinius libro XVII. Quod e duro exit, materiamque proximum annum promittit, pampinarium uocatur. — serere e pampinariis sterile est. Columella libr. IV. Trunci circumspiciendi sunt, ne aut pampinarius palmes innatus, aut uerrucae similis furunculus relinquatur. Libr. III Huiusmodi surculos qui nihil attulerint, spadones appellant.

Fructuarius palmes qui ex annotino sarmento prodit, sic dictus, quia fructum ferre solet. Plinius libr. XVII. Fit (sarmentum) ubi sequa cicatrix est, fructuarium. — alterum ex annicolo palmite, semperque fructuarium. Columella libr. IV proximo uere materiam excidat quam uel in brachium, uel in fructuarium remittamus.

Custos, Pollex, Resex, subsidiarius, praesidiarius palmes pampinarius qui cum duabus uel tribus gemmis recisus relinquitur, ut fructuaria flagella producat. Plinius libr. XVII. Relinquitur sub iugo, et qui uocatur custos. Hic est nouellus palmes non longior tribus gemmis — diuidi autem putatione pollices aequali examine undique. Columella libr. III. Ideo (spado) in resecem submitti,

ut pullulare possit. Libr. IV. Materia in pollicem tondeatur, quam quidam custodem, alii resecem, nonnulli praesidiarium appellant. Sed est sarmentum gemmarum duarum vel trium — Plerumque autem germen de cicatrice procedit, quod sive longius prosiluerit, in flagellum submittitur; sive brevius in pollicem, sive admodum exiguum in furunculum.

Focaneus palmes describitur a Columella libr. IV hoc modo: vocatur etiam focaneus palmes qui solet in bifurco medius prorepere, et idcirco eum praedicto vocabulo rustici appellant, quod inter duo brachia, ~~duramenti~~ vitium alimenta (qua se dividit vitis in ramos velut fauces obsidet, atque utriusque) praeripit. Hunc ergo tanquam aemulum diligenter ~~idem~~ amputent, et admodum utriusque corroborentur. Si tamen idem ita praevaluit, ut alterutrum brachium ~~affecerit~~ affecerit, id quod imbecillius est, tollitur, et ipse focaneus submittitur. Quae ita ex antiquis libris restituimus. Sidem Aldinus posuit ante amputent, ~~quod~~ quod in antiquis editionibus est idem, ad ita praevaluit transtulimus, ubi in nostro codice servat. Rejecimus item Aldinum afflixerit, quod apud primos editores scribitur affecerit, in Politiani contrario codice adfixerit, affecerit esse debere sumus opinati; afficio idem ac affligo. Livius libro XVIII. Aestus, labor, fames, sitisque corpora afficiunt. Scribonius Largus comp. CLXXXVI. stomacho et vesica affici. Cornelius Celsus libr. IV. Pulmo totus afficitur. Columella libr. V. Focaneus est qui inter duo brachia velut in furcula medio nascitur. Cum eum damnamus esse compertum, quod neque fructum ferat, et utraque brachia inter quae natus est, attenuet. Itaque tollendus est.

Masculetum est brevis tractus de arbore demissus in fructum, idem fere ac praeceps palmes Columellae. Discrimine autem distinguuntur, quod masculetum diu servatur, palmes praeceps sublato fructu, ne nimis vitem afficiat tollitur. Masculetum dici existimo, quippe eius flagella deorsum versa sterilescunt, si diutius serventur. Itaque praecisis palmites post annum iubet Columella praecidi, ~~p~~ aliaque flagella nova in fructum immittere. De masculeto Plinius loquitur libr. XVII hoc modo: Nec universum placet palmite in longum, et ad quartum usque pedamentum immitti, quod alii draconem, alii funiculos vocant, ut faciant quae masculeta appellant. In his tamen funiculos pro iuniculos malueris, de quo Varro, ut veruli: at vindemia facta denique discat pendere in palma aut funiculo, aut vinea quod antiqui vocabant cestum.

Malleolus Columella libr. III. Malleolus autem novellus est palmes innatus prioris anni flagello, cognominatusque a similitudine rei, quod in ea parte qua deciditur ex vetere sarmento prominens utrinque malleoli speciem praebet. — Longitudo quae debet esse malleoli, parum certa est; quoniam si crebras gemmas habet brevior faciendus est, seu raras, longior. Attamen nec major pede esse debet. Plinius libr. XXVII. Solebat capitulatus utrinque e duro surculus seri; eoque argumento Malleolus vocatur etiam nunc. M. Tullius de Sen. Malleoli, plantae, sarmenta, traduces, vites, propagines nonne ita efficiens, ut quemvis cum admiratione delectent.

Sagitta pars superior sarmenti quae de malleoli manubrio resecatur. Columella libr. III. Sagittam rustici vocant novissimam partem surculi sive quia longius recessit a matre, et quasi emicuit atque prosiluit, sive quia cacumine attenuata praedicti teli speciem gerit — nam si sagittam idest superiorem partem malleoli vitiperandam censebant. Plinius libr. XVII. Totium (genus serendi vites) adiectum etiam nunc expeditius sine calce, propter quod sagitta vocantur, cum intorti panguntur — sagittas serere minus utile; quoniam in transferendo facile rumpitur quod intortum est.

Trigemmis dicitur sagitta sata non intorta. Plinius libr. XVII. Sidem (palmites) cum incisi, nec intorti, trigemmes. Sed a Columella etiam malleolus appellatur trigemmis libr. III. primis quae hoc modo vulgo excuduntur Vallis et uliginosi campi sitae serimus etiam trigemmem, ex optimo codice possit emendari: Vallis et uliginosi campi situs patitur etiam trigemmes qui

qui est paulo minor dodrante, longior utrique semipede. Itaque non ab eo trigemmis dictus est, quod omnino trium oculorum est (cum fere citra plagam qua matri abscissus est, plenus sit gemmarum) sed quod, his exceptis, quibus est frequens in ipso capite, tres deinceps articulos totidemque gemmas habet.

(Ἀπόπτεγμα, ἰδίως 77) ἐὰν δὲ ἐπὶ ὑπόσπα τὰ φυτά, ἐπὶ δὲ ἀποπτέγματα λαμβάνειν εὐδάλλεται.)

et Petra est signi pars extrema quae Malleolo, virga, stoloni vel sarmentum, adhaeret Plinius libr. XVII de Malleolo: solebat capitulatum utrinque e duro surculus seri — postea avellitur sua calce coopertus est, ut in Ficu. — Tertium genus adiectum etiamnum asperitatis sine calce. Theophrastus περὶ φυτ. II (?)

Nepos sarmentum annotino flagello innatum Columella libr. IV. Ut (semina) robur accipiant, nec plus quam uni materia serviant. Quam, ut educaverint, autumno, vel certe (si magis competerit) abradenda, et nepotibus quos pampinator in superiore parte omiserat, liberanda censemus — qui pampinus cum exceverit, nepotibus orbandus est — id tamen sarmentum quod in materiam submittimus, ab imo usque in tres pedes et semissem pampinabimus, et omnes eius intra id spatium nepotes enatos saepius decerpemus. Plinius libr. XVII. sic palmites, nepotes, uva, folia, pampini gignuntur.

Lectica sedes in arbore. Plinius libr. XVII de Visci satu: semine quoque inserere natura docuit rapidum avium fame decorare, solidoque et alvi tepore madido cum foecundo fimi medicamine abiecto in mollibus arborum lecticis. Videtur lectica locus ubi rami bifurcantur, quod bifurcum Columella libr. IV de focaneo palmite agens appellat.

Axilla. Ala, μασχάλη, sinus inter caulem vel virgam et folii pediculum.

Inguen gemma sive oculus qui est ala nascitur. Plinius libr. XVI. Latera arundini calamoque in rotunditate bina, super nodos alterno semper inguine. Libr. XVII de Vite: iuxta prorem nodum alternis lateribus semper inguinibus.

Turunculus gemma de ligno nata instar tuberculi, unde nomen. Plinius libr. XVII. Et alius iuxta cum verruca similitudine magnitudine qui furunculus appellatur, si forte custos fallat. Columella libr. IV. Plerumque autem germen de cicatrice procedit, quod sive longius prosilierit, in flagellum submittitur; sive brevius, in pollicem, sive admodum exiguum in furunculum — Percuratis deinde quasi pedibus, crura ipsa truncique circumspicienda sunt, ne aut pampinarius palmes internatus, aut verruca similis furunculus relinquatur.

Paraphyas dis παραφυὰς ramusculus qui ex foliorum alis oritur, praesertim in herbis.

Apophyas dis ἀποφυάς ramusculus ex ramis ortus, ut in vite nepos.

Cerebrum pars media in Palmae cacumine edulis. Plinius libr. XIII. Dulcis media earum in cacumine quod cerebrum appellant. Dioscorides libr. I. ἐγκάρδιον vocat: καὶ τὸ ἐγκάρδιον δὲ τῆς πτέρυγος χλωρὸν καὶ αὐτὸ πρόσφατον βιβρωσκόμενον καὶ ἑψόμενον ποιεῖ πρὸς ὅσα καὶ ὁ ~~[illegible]~~ θύμαρος; Theophrastus libr. περὶ φυτ. ΙΙ. sacro Palmarum ἢ δὲ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ στελέχους, ὅταν ἀφέλωσι τὸ ἄνω ἐν ᾧπερ ὁ ἐγκέφαλος. Galenus de Alim. Fac. καθάπερ ἔνιοι ἐσθίουσι τὴν κορυφὴν τοῦ φοίνικος, ἣν ὀνομάζουσι ἐγκέφαλον.

Acetabulum, cavula, cavitas quae delapso flore, folio, fructu, relinquitur. Id in Palmis a Plinio pollex appellatur libr. XIII. Reliqua teretes atque proceri densis gradatisque corticum pollicibus aut orbibus, se ad scandendum Orientis populis praebent.

Processus ab anatomicis acceptus est pars folii, fructus, aptus qua in acetabulum accipitur.

Termes ramus arboris cum fructu, et foliis Festus. Termes ramus decerptus ex arbore nec foliis repletus, nec nimis glaber. A. Gellius. Spadica enim Dorici vocant avulsum e palma termitem cum fructu. Gratius Cyneg. Termes at Eois descendit virga Sabaeis mater odorati multum pulcherrima thuris. Horatius Epod. Od. XVI de beatis insulis canens, ramum Oleae saro quominis fructum ferre dicit: Germinat et nunquam fallentis termes Olivae.

Genu, geniculum, nodus pars qua culmi, stipula, sarmenta in partes distinguuntur. Plinius libr. XVIII. frumenta quaedam in tertio genu spicam incipiunt concipere, quaedam in quarto, sed etiamnum occultam. Genicula autem sunt tritico quaterna, farri sena, Ordeo octona. Livius libr. III Baculum sine nodo aduncum tenens.

Columella libr. IV. Temperatur ita surculus ut calamus non absimilis coagmentet fissuram, sub qua nodus desideratur — is nodus etiamsi quatuor digitis a resectionibus abfuerit, illigari tamen eum prius quam viciis findatur, convenit. Libr. de arbor. Cius imam partem quam in terram demissurus es, acutissima falce iuxta nodum sive gemmam secas, rotunda plaga amputato.

Internodium, Cicuta quod inter duos nodos vel genicula iacet. Columella libr. III de vite: internodiis quoque rarior. Libr. IV ubi spissa internodia, frequentesque oculi sunt. Libr. de Arb. Virgam Malleolarem non amplius quam sex gemmarum esse convenit, ita tamen si brevia internodia habent. Plinius Libr. VII. Arundines vero tantae proceritatis, ut singula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant. Virgilius Ecl. II

Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula.

Idem Ecl. V. Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.

Acrochiron ἀκρόχειρον quod a cubito ad extremos digitos pertinet. Utemur tanquam manu qua quid tenetur. Idque erit quod stirpi (pediculus) perpetuo inhaerens seu articulum fructum excipit, ut in Cucurbita, Melone, Cucumere, Pepone, Melopepone, Anguria, Colocynthide, Punica, Mespilo, Aurantio Citreo, Limonio.

Tenaculis quod stirpi affixum fructum altero extremo nunquam dimittit, ut in Legumine. Utitur Palladius in rusticis praeceptis pro quovis retinaculo ut libr. IV Tit. X de Punicis: et si dum pendent poma tenacibus, sicut in arbore habentur, intorseris, in totum annum sine corruptione servabis — Et mala cum tenacibus tecta imprimantur cannis singulis. Libr. III Tit. XXV de piris: alii statim lecta cum tenacibus suis picatis ureeis condidere vunt. Libr. X Tit. XVII de uva: Tunc incisos botryonum tenaces calida pice oportet amburi.

Scopio, scopus est Acrochiron qui in ramos spargitur, et cum fructu appellatur botryo, et racemus, sine fructu scopio, et scopus. Columella libr. XII. ubi satis corrugata erunt acina, demito, et sine scopionibus in dolium conjicito. Et modice separatis scopionibus, resoluta intrita folliculorum in dolio sternitur. Varro R. R. I. Quae calcata uva erunt, earum scopi cum folliculis subiciendi sub prelum. Libr. II. Si fundus ministrat, dari solent vinacia, ac scopi ex uvis. Cato: tum acina de uvis miscellis decarpito de scopione. Nequis tamen cum Matthia Gesnero adcurasius omnium librorum et codicum auctoritatem vocissimeatum, quae apud Columellam libr. XI de Corruda traduntur: Deinde (corruda) cum spinam fecerit, collectis seminibus ipsis, scorpiones ita usti sunt, in suo loco pervertendi sunt, ad scopiones esse referenda. Rationi enim consentaneum magis videtur a Scorpione frutice eodemque Tragi imagine fuisse dessumptam, de quo Plinius libro XXII loquitur: Est argumento nomen accepit Scorpio herba; semen enim habet ad similitudinem caudae Scorpionis, folia pauca. Valet et adversum animal nominis sui. Est et alia eiusdem nominis, effectusque sine foliis, Asparagi caule, in cacumine aculeum habens, et inde nomen. At Palladius libro IV de Asparago scribit: postea scopias eius incendes? Sane, et libr. III hac: Hos annis omnibus incendamus in scopis, quae non de Corruda cuius caules aculeati virides durant, sed de altili asparago qui sub hiemem positis foliis, velut scopa exarescit, sunt intelligenda; adiectum est: Hoc autem genus est sapore iucundius nimirum Corruda.

Spadix ad Acrochiron referendus est ramus in Palmis tanquam mascinus scopio, palmulasque ferens. Aul. Gellius libr. III cap. IX Quoniam Palmae termes ex arbore cum fructu avulsus spadix dicitur. Amianus libr. XXIV termites et spadica cernit assidua, quorum e fructu mellis et vini conficitur abundantia. Plutarchus Sympos. libr. VIII. Πρῶτος ἐν Δήλῳ Θησεὺς ἀγῶνα ποιῶν ἀπέσπασε κλάδον τοῦ ἱεροῦ φοίνικος, ὃ σπάδιξ ὠνομάσθη.

Libr. II. c. XXVI. Spadica enim Dorici vocant avulsum e Palma termitem cum fructu. Et

Volua Fungus ante explicationem. Plinius libr. XXII. Volvam enim terra ad hoc primum gignit, ipsum postea in volva, ceu in ovo est luteum.

Pediculus caulis fungorum dicetur.

Petasus

Petasus pileus, et Galerus fungorum pedunculo impositus.

Petasunculus Pileolus parvus petasus in fungis

Spina, Aculeus. Columella lib. II. Ea sint crassissimarum spinarum, maximeque rubi et Paliurus, et eius quam Graeci vocant κυνόσβατον, nos sentem canis appellamus. Sic Cornela: deinde cum spinam forevit. Virg. Ecl. V.

Carduus et spinis surgit Paliurus acutis.

Plinius lib. XX de scolymo: Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem, et abeuntem cum aura, scolymon Graeci vocant

Siphunculus est humorem fundens, et tempore rigidus, et acutus evadit.

~~capillamentum~~, Villus, pilus saepe siphunculus succum emittens.

Cuticula epidermis extima corticis pars tenuis.

AD Seneca Nat. Quaest. lib. II. summos cortices dissipat, interiores illaesos interioris arboris rumpit ac scindit. Sed abscindendum interioris arboris tegmen interpretatio.)

Cortex quod extimum in caule et trunco ramisque cuticula obducitur. Virgilius Ecl. VI Tum Phaethontiadas musco circumdat amarae corticis, atque solo proceras erigit Alnos.

Plinius lib. XVII. Crasso autem maxime cortici convenit, sicut est ficis.— Imprimitur ex alia corteci par cum sui germinis mamma. Columella lib. V Tertium quo ipsas gemmas cum exiguo cortice in partem sui delibratam recipit.

Liber dicitur ~~alburnum~~ pars quae subest cortici ligno sive materia proxima. Columella lib. V. Alterum (inserendi genus) quo resecta inter librum et materiam semina admittit. M. Tullius lib. II de nat. deor. Obducuntur quoque libro aut cortice trunci quo sint a frigoribus, et caloribus tutiores. Sed hoc discrimen inter librum et corticem non servatur. Cato librum tamen materia involutum vocat: quem praecides, cavato ne librum concellas— circumligato ne liber frangatur— surculum ~~acieled~~ praeacutum inter librum, et stirpem arcto libro ligato. Columella lib. V cum scribit: inter librum et materiam surculos esse inserendos, praeceptum reperens corticem nominat, non librum: cuneum tenuem ferreum uel osseum inter corticem et materiam ne minus digitos tres, sed considerate demittito. Modo item praecipit: ne librum laedas: modo: ne laedas aut rumpas corticem. ~~Virgilius~~

20 Virgilius Georg. II cortice ~~[illegible]~~ carmine affert et librum simul cor[illegible] celatis:

Ovoque corticibus summum hevenda causatis

Sic Columella libro III ~~[illegible]~~ succum vocat:

Siccat humidus, succosumque liber

ut calidum librum habeat

librum et cortice connectit.

Stuppa στύπη stopa uel stoppa quod in cannabi et lino ex crassioribus corticis fistulis fit. Plinius lib. XIX quod proximum cortici fuit, stupa appellatur, deterioris lini, lucernarum fere luminibus aptior. Festus: Stuppam linum impolitum appellant Graeci Frows.

Alburnum liber qui in lignum transiit, sed etiam num minime perfectum: illae materiarii a ligno demunt: quippe infirmum et teredini valde noxium. Plinius lib. XVI de arboribus: Pro cute cortex, ~~[illegible]~~, proximi pilo risque (animalibus) adipes. Hi (in stirpibus) vocantur a colore alburnum, terendere alburno materiam exalburnare dicitur, unde verbum exalburnarem memorat Plinius, et nigricantis coloris esse affirmat.

mollis ac pessima pars ligni, etiam in Robore facile putrescens, Quare semper amputabitur. candidiorisque. Pul. ac fissilibus insunt.)

Lignum post alburnum sequitur quod etiam materiam dici ostendimus, in ligno

Vena lacertique pluva, ac densa stipata, utriculi pauci.

Pulpa appellatur in ligno, ubi utriculi plures coacervantur. Plin. lib. XVI. In quavis vigorum arboris carnibus pulpa venaque sunt. Discrimen earum facile. Vena latior, ~~[illegible]~~ Vitruvius lib. II. Caedi autem

περιωνύτσιον Linum. Tonitus ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ tenuis medullam ambiens ita oportet, uti incidatur arboris crassitudo ad mediam medullam et relinquatur uti per eam exsiccescat stillando succus; Ita qui inest in his inutilis liquor, effluens per torulum, non patietur emori in eo saniem, nec corrumpi materiae qualitatem —— Sma actem (Abietis pars) cum excisa quadrifluviis dissipatur, ejecto torulo ex eadem arbore, ad intestina opera comparatur, et sapinea vocatur. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. III de Pino mare: ἔστι δὲ τὰ ξύλα τῆς μὲν ἄρ-

22 lib. XVI id Linum dicit quod Torulus obliquo medullam ambiat: Cortex quoque proxima quae medulla proxime, utin corpore ossa. Ideo a sua medulla lime. Et cum limus etiam cingulum dicatur, quod obliquam cingit, hoc auctore ~~[illegible]~~ Linum exiguo Lichen est, quippe arborum ~~[illegible]~~ corticis ambit. Et in ite (Persicis) et ~~[illegible]~~ Pruinis est limus arbo Vetustum quem Graeci Lichena appellant lib. XXIII.)

ρενος περιμήτρια καὶ σκληρὰ, καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις στρεφόμενα. Ζ. V ἔστι γὰρ ἔστι δὲ τὸ ἐλκεσθαι τὸ συμπεριίστασθαι συνεχῶς τῆς μήτρας. ὅθεν οἱ ἰοὶ ζοῦσιν ἐπὶ χρόνον πολύν διὸ πανταχόθεν μὲν ἄμα μάλιστα δ' ἐκ τῶν ὑπορομάτιον ἐξαιροῦσιν, ὅπως ἀσφαλῆ διαμένῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαιροῦσιν.— διὸ καὶ οἱ ἀρχιτέκτονες συγχράφουσι παραιρεῖν τὰ πρὸς τὴν μήτραν, ὅπως λάβωσι τοῦ ξύλου τὸ πυκνότατον, καὶ μαλακώτατον. Porro Plinius

Medulla, μυελὸς, μήτρα quod intimum in ligno plurimis utriculis refertum. Magna in hedris, et Cucurbis ampla etiam in Sambuco In multis aliis arboribus nulla invenitur, quia per aetatem in lignum transit, ut in Olea. Ostrya, Busco

Cardia idest cor appellatur medulla, dum in quibusdam ita induruit, ut os videatur ad opera nobiliora eximebatur. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. V. αὐτὸ

ἄπο

τοῦτο σημεῖον, καὶ ὅτι πᾶσα μήτρα ἕλκεται, καὶ αἱ τῶν σκληρο-τάτων, ἅς δή τινες καρδίας καλοῦσι. — de Loto Lib. III πᾶν γὰρ εἶναι (τὴν μήτραν) καρδίαν, ὅταν ὁ φλοιὸς περιαιρεθῇ.

Lyce, et Ægis cardia in Picea quam Laricem Plinius vertit. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. III. ἔτι δὲ καὶ τὴν αἰγίδα καλουμένην ἡ θήλεια τῆς πεύκης ἔχει· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐγκάρδιον αὐτῆς — γίνεται δὲ ἐν τοῖς μέγεθος ἔχουσι τῶν δένδρων, ὅταν ἐκπεσόντα περιβάπῃ τὰ λευκὰ καὶ τὰ κύκλῳ. τούτων γὰρ περιαιρεθέντων καὶ καταλειφθείσης τῆς μήτρας, ἐκ ταύτης πελεκᾶται. — ὃ δὴ οἱ περὶ τὴν Ἴδην δαδουργοὶ καλοῦσι [illegible]. Plinius libro XVI. Larix foeminam habet quam Graeci vocant Ægida mellei coloris. Inventum est pictorum tabellis immortale, nullisque fissile rimis hoc lignum. Proximum medullae est. Sed prima vitiata, nam legendum: Larix foemina habet quam. At ultima: Proximum medullae est Plinio tandi(?) non admittere vel quia Ægis non proxima medullae nascitur, sed ipsa sit medulla, ut ex Theophrasto manifestum.

Lusson est Ægis in Abiete. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. III ἔχει δὲ ὥσπερ ἡ πεύκη τὴν αἰγίδα καὶ ἡ ἐλάτη — λοῦσσον καλούμενον. Quare macula Plinii liber XVI inficitur ubi legitur: In abiete Lusson Graeci vocaverunt. Quod iam olim animadversum video.

Bruscum * tuber Aceris durissimum Plinius lib. XVI. Pulcherrimum vero est Bruscum — Tuber arboris eius (Aceris) intortum crispum — E Brusco fiunt et mensae nigrescentes.

Molluscum eiusdem arboris tuber, auctore Plinio, multoque excellentius Brusco, ac simplicius sparsum et si magnitudinem mensarum caperet, haud dubie praeferretur Citro.

* Melandryon medulla indurata quercus. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. V. πυκνὸν δὲ καὶ ἡ τῆς δρυὸς μήτρα, ἣν καλοῦσι μελάνδρυον.

Spira in materia quid sit declarat Theophrastus lib. V. γίνονται δὲ καὶ αἱ σπεῖραι διὰ χειμῶνάς τε καὶ κακοτροφίαν· σπεῖρας δὲ καλοῦσιν ὅταν ἡ συστροφή τις ἐν αὐτῇ μείζων, καὶ κύκλοις περιεχομένη ὅλοτης ἢ πλείοσιν· οὔθ' ὥσπερ ὁ ὄζος ἁπλῶς, οὔθ' ὡς ἡ ἐν αὐτῷ τῷ ξύλῳ· δι' ὅλου γάρ πως αὕτη καὶ ὁμαλίζουσα. χαλεπώτερον δὲ τοῦτο πολὺ καὶ δυσεργότερον τῶν ὄζων· ἔοικε δὲ παραπλησίως καὶ ὡς ἐν τοῖς λίθοις ἐγγίνεσθαι τὰ καλούμενα κέντρα. Hinc Plinius accepit, quae lib. XVI vitiata leguntur, sed ex Theophrasto purgantur hoc modo: Publicum omnium vitium vocant spiras, ubi convoluere se venae aeque nodi. Inveniuntur in quibusdam, sicut in marmore centra, id est duritia clavo similis inimica serris.

Lacrymas et pacten ramorum fasciculus

Vasa propria appellantur quae succum sui generis servant, qui in Chelidonio majori croceus, in Fico, Moro, Hieracio, Soncho, Tithymallo lacteus; in Abiete, Pino, Cupresso oleosus; in Anchusae radice ruber; in Ebulo melleus; in Cinara sanguineus. Quod innotuit ante veteribus; nam Theophrastus lib. IX palam astruit: Συμβαίνει δέ τισι τῶν φυτῶν καὶ χρόας ἰδίας ἔχειν· τοῖς μὲν λευκάς, οἷον τοῖς ὀπώδεσι· τοῖς δ' αἱματώδεις, οἷον τῇ κεντρυΐᾳ, καὶ τῇ ἀτρακτυλίδι καλουμένῃ ἀκάνθῃ· τοῖς δὲ χλωρόν· τοῖς δὲ ἐν ἄλλῃ χρόᾳ. Id quoque ex Plinii libro XVI cognoscitur in quo legitur: Humor et cortici arborum est qui sanguis earum intelligi debet, non idem omnibus: Ficis lacteus (huic ad caseos figurandos coagulum vis) Cerasis gummosus: Ulmis salivosus: lentus ac pinguis malis: vitibus ac piris aquosus.

Lacryma humor qui ex stirpibus [vel ille cogente] stillat. Plinius lib. XI. Ex lacrymis arborum quae gluti-

Lib. XII de Thure: Praecipua non gravitati. Lib. XXIII. Lacrymae vitium quae veluti gummi est, lepras et lichenas autem gratia est mammoso et psoras nitro ante praeparata sanat. Columella lib. X cum haerente lacryma priore consecuta alia miscuit se.

Nunc medica panacem lacryma, succoque salubri
Glaucea.
Et lacrymas imitata tuas, Cinyreia Virgo,
Sed melior stactis ponatur Achaica myrrha.

Opos erit succus qui humana ope de stirpibus eliciatur, ut Opium, Thus, Myrrha, Balsamum, Manna, Glycyrrhiza.

Quoniam humores qui vel sponte fluunt, vel arte et vi exprimuntur, vel oleo magis abundant, vel aqua, aliisque pravitibus,

Resina erit quae oleo plurimo referta invenitur, ut Thus, Balsamum, Terebinthina

Pix resina quae ex arborum tedis per ignem educitur, ut ex Pino, Larice, Abiete, Picea.

Ακαμ [illegible] Lauro, [illegible], et seminibus, [illegible] nomen sumit.

Stipula est spica cum parte culmi post messorem relicta, atque in terra deiecta: Caius Digest. libr. L tit. de Verb. signif. Stipula
nec dum lecta) illecta est spica in messe deiecta quas rustici cum uacaverint
colligunt. Terentius Heauton. Act. V. Sc. III. — Praeter hac
Menedemo ipso faciam ut stipulam contegat.
Varro R.R. I Messi facta spicilegium uenire oportet, aut domi
legere stipulam, aut si sunt spica rara, et operae carae, com-
42 pasci. Stipula etiam uocatur quod e culmo detruncatum in aruo relin-
quitur: Virgilius Georg. I
Saepe etiam steriles incendere profuit agros
Atque leuem stipulam crepitantibus urere flammis.
Quod imitatur Ouidius Fast. IV. Moxque per ardentes stipula crepitantis aceruos
Traiiciat celeri strenua membra pede.
Similiter id quod post foenisicium in pratis praetermittitur, stipula habetur
24 Ouidius Fast. IV — Certe ego de uitulo cinerem stipulamque fabalem
Saepe tuli plena februa tosta manu.
a Varrone accerone, in eiusdem libro R.R. I hac leguntur: tum de pratis stipulam
rastris eradi. Culmus ipse totus est stipula: Plinius libr. XVIII. frumenta
hieme in herba sunt, uerno tempore fastigiantur in stipulam — quicquid in stipula
est — Grana in stipula crinito texere spicantur — ubi stipula domos contegunt.
24
Internodium quoque auena, unde pastores fistulas effingunt, dicimus uabas sti-
pulae adiicit, ecl. III.
an unqua tibi fistula cera
iuncta fuit? Non tu in triuiis indocte solebas
stridenti miserum stipula disperdere carmen
Quoniam igitur stipulam non solum ut cerealium spicarum fabae, eiusque
paues, ciceraque ad pratenses festucas, cicutasque auena traduci
uidemus, frugumque caulis culmus nobis sit, et stipulam in aruo uel
prato relicta, stramentum, ut continuo indicabo, stipulam ad
gramina quae caule culmum imitantur, traducam.
Stramentum, et stramen uulgo strame quod post messem et foenisicium
in segete uel prato relinquitur. Varro R.R. I ubi falce secundum terram
subsecant stramentum — ac de singulis secant inter spicas et stramentum
stramenta relinquunt in segete desicca et stramenta stantia in segete relinqui
uti postea subsicentur — uti stramentum medium subsicent — infra ma-
num stramentum quod terra haeret, postea subsicatur — quod cum
spicea stramentum haeret. Alii stramentum ab stando, uti stramen dictum
putant. Alii ab strato quod id substernatur pecori. Cato: stramenta si de-
erunt, frondem iligneam legito, eam substernito ouibus bubusque. Columella
libr. VI. stabulationi ante praeparanda sunt stramenta quae mense au-
gusto intra dies triginta sublata messis praecisa in aceruum congeri debent
Sed prima ad aream referuntur, ante enim edeltauit. Itaque stramenta hi-
berna stabulatio ante praeparanda sunt, quod et in Politiani codice et in
nostro habemus; minori audacia da tunc legenti. Itaque hiberna stabu-
latio ante praeparanda, sicut stramenta, quae — Cum itaque stramen-
tum totum item culmum amplectatur, culmus autem ad casas contegendas
adhiberi soleat, quemadmodum arundo palustris, carex, atque ulua,
ipsum etiam usum uetres stramentum. Julius Caesar libr. VI. et fere facta iacula
Varro apud Nonium: at in segetibus post messem colli-
gebant stramenta, quei domicilia tegerent.
in casas quae more Gallico stramentis erant tecta, iacere coniecerunt.
Ouidius Fast. V
contectam stramine uidit
Forte casam.
Culmus caulis frugum, ut Tritici, Hordei, secales, Tiphes, Olyra, Zea, Amylaei,
Milii, Panici, Oryza, Phalaridis. Varro R.R. I. In segetibus autem frumentum
(in) quo culmus extulit spicam. Virgilius Georg. I.
et fragili iam stringeret hordea culmo.
— Pinguis palea teret area culmos.
Ramale Persius Sat. I: Ut ramale uetus praegrandi subere coctum.
Columella libr. II. Quod grana et ipsa spica, culmis arentibus et aristis,
celeriter decidunt — Multi falcibus uerriculatis, atque iis uel rostratibus
uel denticulatis medium culmum secant — Quod si falcibus seges cum parte
culmi demessa sit Plinius libr. XVIII. At Milium et Panicum in culmum genicu-
latum et concauum — Panicum a paniculis dictum, cacumine languide
nutante paulatim extenuato culmo pene surculo. Non ignorare tamen
debet Botanicus culmum etiam dici de ipsa spica, de panicula sorgi, de scapo

20) Quintilianus Decl. XII. Et inanes culmos tristis agricola iactavit, cum iis nihil relicturis./

Nam Virgilius Georg. I ita canit ut mala culmos esset robigo.

20) Plinius libr. XVIII de [illegible]: adolescit ad pedes altitudine septem, grandibus culmis, fabas vocant. Columella libr. XII. scias qui culmos fabae excutiant.

Palea vocatur quod ex culmis et scapis post trituram ad stramentum seponitur. Varro R.R. I. Contra quod cum spica stramentum habet, cum in aream defertur. Ibi descendit in aperto loco palam, a quo nominatam esse potest palea. Forasse a πάλλω quod ut secernantur grana, paleam furcillis concutiunt et quatiuntur. Columella libr. VI: minus commode nutriuntur armenta paleis, quae ubique, et quibusdam regionibus sola praesidio sunt, et probantur maxime ex milio, tum ex hordeo, mox etiam ex tritico — etiam ex leguminibus paleae — aut leguminum paleas afferim. Plinius libr. XVIII de Vicia: ex semine eius, si tota matura est, palea carens praefertur. Pro glande etiam usurpatur. Columella libr. II. Nam et fragili culmo, et nulla vestitum palea granum eius celeriter decidit. Plinius item libr. XVIII de hordeo: fragili enim stipula, et tenuissima palea granum continetur.

II. quamvis sit etiam trimestris faba, quae mense februario seritur quinta parte amplius quam matura. Sed exiguas paleas, nec multam siliquam facit.

Acus purgamentum quod sublata palea granis immistum superest. Varro R.R. I. His tritis, oportet e terra subiectam vallis aut cum vannis, cum ventus spirat lenis: ita fit, ut quod levissimum est in eo, atque appellatur acus, evannuatur foras extra aream. Libr. III de Gallinis: In cubilibus cum parturient, acus substernunda: cum pepererunt, tollere substramen, et recens aliud subicere. Cato: stramenta lupinum, paleas, fabalia acus, frondem iligneam, querneam — acus fabaginum. Columella libr. II de Faba: Ac durissimae quidem acus tritura separantque granis a culminibus: minuta vero quae de siliquis cum faba resederint aliter secernuntur.

— Paleas triticeas, hordeacias, acus fabaginum, viciae, vel de Lupino, item de ceteris frugibus omnia condito

Resta vulgo quod ex triticis, nulla et legumine [illegible]

Fabalia fabacea palea, quae etiam palea, ut annotavimus, appellatur. Cato: Paleas, fabalia, acus. Item Scapi fabacei stantes in segete. Varro R.R. I. Et nominantur quam fabalia, si ad siliquas non ita penderint, ut fabas legere expediat, si ager macrior est, protervere inarare solent. Columella II: Veteres itaque rusticos plerumque dicentes audio malle se matura fabalia quam fructum trimestris. Plinius libr. XVIII eadem repetit: Sed maior pars malunt fabalia maturae sationis quam trimestrem fructum eius. Tertullianus libr. de Anim. Pythagoras ne per fabalia quidem transeundum discipulis suis tradidit.

Festuca caulis herbarum. Plinius libr. XVIII de granis: cum herba creverit in festucam, arcere aquas. Item frustum palea. Columella libr. VIII. Per quos festucae curculiique in aviariis passim spargendi sunt. Quando hoc nomine genus inter gramina constituendum est, Festuca vocabulum in honorum dimittam.

Arundo arundinis caulis. Varro R.R. I. Iugorum genera fere quattuor: pertica, arundo, restes, vites. Pertica, ut est in Falerno: arundo ut in Arpino. sic enim est in optimo Politiani libro (ab Arpiana gente, de qua Plinius libr. III) pro vulgato Arpino. Plinius libr. XVIII. Aiunt et circa solstitium (Filices) avulsas non renasci, nec arundine sectas, aut excavatas vomeri arundine imposita — arundo fissa et arundinum folia ad vinciendum apta. Iugum fit pertica, aut arundine, aut crine, funiculove. Virgilius Aeneid. libr. VII

parvae ilia texit arundo.

Idem Ecl. Hic viridis tenera praetexit arundine ripas.

Ovidius de Art. libr. II. Hos aliquis tremula dum captat arundine pisces.

Columella libr. IV. ~~talea et rota arundines~~ talea et rota arundo serius praedicto tempore exuerit. Haec ab Aldo: Veteres excusi libri, et Politiani codex: Talea rota arundo. Noster codex: Talea rota arundo. Forasse: Talea et rota (sive rota) arundo serius praedicto tempore exuerit. nempe rota arundini versa, ut illud Plauti apud Varronem de L.L. libr. VI. Gannit odiosus omni tota familia. Sequitur ea Columella: talea sive rota arundines prostratae deponantur, excrent earum cacumina oportet. In Politiani codice: talea sive rota prostratae deponerentur. Sed in nostro codice potiora: talea sive rota prostrata deponerentur, excrent; nempe sive rota, sive pars (nam talea pars) deponetur. Libr. XI nam nisi arundines transversas in modum iugata vinea crebras dis- posueris./

Calamus tenuioris arundinis caulis: Columella libr. III. et iusta pagina calamus infigitur.

— a calamo

43

— a calamo ad proximum calamum non minus altum quam decem pedes et semisse
refodi. Libr. IV uitis ~~quaternos~~ calamoque applicetur; nouella enim tenui ad-
minicula indiget. — quatenus uelut indices calami demonstrant quod eruendum
sit. Plinius libr. XVI. Lateri arundini calamoque in rotunditatem bina.
Virgilius de fistula quae tenuibus intermediis con[i]ungitur, ecl.
Ludere quae uellem calamo permisit agresti.
Ouidius I Met. de uallatoria arundine quae item gracilis:
Corpore pro nymphae calamos tenuisse palustres.
Plinius libr. XVIII. ad culmum transtulit dicens: tritici crassissimi calami, et
tenuissimi, similiter calamum esse aliorum frumento quam hordeo. Idemque ca-
ctor. surculum ad inserendum paratum calamum uocat: Inseritur autem oleaster
calamo et inoculatione. Quod etiam Columella ad eandem rem libr. IX usur-
pat: calamus autem non amplius tribus digitis debet allevari aequaliter
est ea parte qua raditur, ut sit laeuis. Hoc in uulgus emanasse pro certo
habemus; nam Transpadani a calamo calmo insitum dicunt, et incalmare
inserere, ac calmetta surculus qui inseritur. Erit itaque calamus tenuioris
arundinis caulis, quod etiam ad gramina specie et corpore calamis pro-
xima potest trahi.

Canna idem uirentibus ac calamus. Ouidius Metam. II.
atque ita disparibus calamis compagine cerae
inter se iunctis nomen tenuisse puella.
deinde:
Dispar septenis fistula cannis.
Columella libr. V gracilis et cannae similis arundo prodeat. Libr. VII. et
tegmentis arundinis quam uulgus cannam uocant. Haec est arundo palustris
de qua Plinius libro XVI. fruticosissimus (calamus) qui uocatur donax, non
nisi in aquaticis natus. Hunc calamum cannae nomine etiam Ouidius Met.
in hoc uersu illustrat: non illic canna palustris
nec steriles uluae, nec acuta cuspide iunci.
Posteriori aeuo, discrimine quod inter arundinem crassam, et cannam
ac calamum statuebatur, posthabito, arundines omnes cannas dici
coeptae. Hac re Palladius libr. III non arundinetum ad sustinendas
uites, sed cannetum constituendum docet dicens: tempore hoc canneta
ponenda sunt — et oculis cannarum per singulas scrobes obrutis. Quod
mox in uernaculam consuetudinem transsiuit. Hinc Tassus cecinit:
Ei che s'affretta, e di tirar s'affanna
dalla piaga lo stral, rompe la canna.
Aloysius quoque Alamannus Colt. libr. I. de arundine satiua ad propagan-
das uites celebrata haec numeris amplectitur:
Prenda i rami da poi che sian sostegnio
alle sue membra, oue al bisognio estremo
a tal uso miglior la canna manche.
Propterea Arundo saccharifera cannae nomen inuenit et cannamelle
nuncupatur. Neque solum per arundines peruagatum uocabulum:
ad alia transiit; caulis enim in Mayico, et Sorgo hac uoce notus, quae
a botanici officio haud aliena uidetur.

Scapus caulis de Papauere Plinius libr. XIX. cuius scapo inciso lacteus succus
excipitur. Libr. XVII de ~~uitis~~ ~~secatorio~~ surculo: Vitium surculis et quorundam
arborum quibus fungosior intus natura est, geniculati scaporum nodi interse-
piunt medullam. Columella libr. IX de Asphodelo: caules acanthini, scapus
Asphodeli. Peculiari usu ad legumina traducitur: Varro R. R. I. Ad scapum
Lupini aliumque quem uti habeat, id solet uincire. Plinius libr. XVIII. Legumina
diutius florent, et ex his eruum et cicer, sed diutissime faba XL diebus. Non
autem singuli scapi tamdiu, quoniam alio desinente, alius incipit. —
Inuentus est iam et scapus unus centum fabis onustus. In stipitibus itaque
floris retrapetali legumina imitantibus nomen retineatur.

(libro XXI de Albuco siue caule Asphodeli: frequens Diago pro-
dit exitu mensis Martii, et ...nio Aprilis, uel floruerit,
nondum semine eius intu-
mescente, demetendum,
findendosque scapos.)

Thallus θάλλος caulis caepa. Columella libr. XI. thalli caparum uentris prosterv-
nentur, totumque semen accumuletur — sed nec patiendum est ut preva-
lescat, aut totum decidat, uerum interim thalli uellendi sunt, et sole sic-
candi. Palladius libr. III Tit. XXIV de capis: uellendi sunt thalli adhuc semi-
sicci cum semine, et sic in sole siccandi. Sed uernaculus mos seruat, quin

20) Quintilianus lib. I Nat Viminibus [illegible]

Tallo non modo in capitis vocatur, sed & germen significat, ac hinc tallii germen sive caulis edere. Quare pro surculo etiam Statius [illegible] in Sil.

Pergite Amyclaeo spargens altaria thallo.

Perpendendum nunc paucis Lucilii carmen

Flebile cepe simul, lacrimosaque ordine talla

Talla cepae membranas crassas quae caput cepae contegunt, interpretantur, et thallas etiam a Columella pro membrana positum contendit Salmasius, cui quidem assentitur, et siccas nempe membranas Allii esse semen facile dabit. Sed quid est Lucilii Flebile cepe? Radix profecto, et ipsum caput, quod proprie cepe vocatur. Cum igitur cepe ex crassis tunicis, sicut nos opinamur, tallis componatur, cur iterum idem addidit lacrimosaque ordine talla? Nonne talla in cepe, si cepe ex talla membrana scilicet componitur? Manifestum itaque talla Lucilii aliud esse a cepe radice, et caulem esse amplum, crassum ac concavum cepae succique plenum, ac propterea Talla Lucilii a Columella et Palladii thallo non differre. Perpendenti igitur mihi Narcissi, Hiacynthi, Muscaveos, [illegible], Narcisso-leucoii, Lilio-narcissi et aliorum caules qui e bulbo oriuntur, proximiores caepae thallis esse, [illegible] nomen per bulbosas stirpes proferre atque amplificare praesertim cum nostrae consuetudini qua talle ad tam multa tradu[ntur], mos, sit indulgendum.

Anthericos accipitur quod Asphodeli caulis habetur: Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. VII. de caulibus scribit: μέγιστος δὲ πάντων ὁ ἀσφόδελος· ὁ γὰρ ἀνθέρικος μέγιστος — ἐν δὲ τῷ ἀνθερίκῳ [illegible] — [illegible] ὁ ἀνθέρικος ἀσφοδέλου. Id Albucum quod Latinos, ut testatur Plinius lib. XXI. de Asphodelo: Theophrastus et fere Graeci, principesque Pythagoras caulem eius cubitalem, et saepe duum cubitorum, foliis porri sylvestris, Anthericon vocavere, radicem vero id est bulbos Asphodelon. Nostri illud Albucum vocant, et Asphodelon hastulam regiam. — Albuco est [illegible] scapus cubitalis, amplus, purus, laevis.

Colis, Caulis, καυλὸς, fusto vulgo, gambo, stipite quid sit, omnibus notum. Id ad arbores etiam transferunt Columella pro tenello surculo posuit lib. VI. Sunt qui teneros Lauri caulium libram cum arbotani maceratis pari portione dent cum aqua calidae duobus sextariis, atque ita faucibus infundant. Quae ab Aldo sunt: Sunt qui teneram lauri coloni libram et arbotanum terari cum excusum fuit: sunt qui teneram laurum coloni libram et arbotanum terari cum pari portione dederint cum aqua — Solus Beroaldus incautus est qui pro colosticuli posuerit. Noster codex: sunt qui teneros lauri coloni [illegible] et arbotanum terari cum portione dederint. Vegetius de art. Veter. lib. III c. III ita accepit Sunt qui ex foliis lauri teneris libram, arbotanum terrense pari portione deterunt cum aqua calidae 2 sextariis, atque ita faucibus infundunt. Forasse ita: sunt qui teneras lauri colium libras, et arbotani maceratas cum pari portione deterant cum aqua. Prius medicamentum est terandum, deinde dandum. Datur autem cum in fauces infunduntur. Columella lib. V terrosque vinearios coles praecipitare Libro de arb. ex eo codice cum egerit coles. Varro

de flagello) R. R. I de stilo qui est nucleo oleagineo prodit: quod est eo radicis enascitur colis — de vitis sarmento: Pampinare est e sarmento coles qui nati sunt, de his qui plurimum valent ad secundum nonnunquam etiam tertium relinquere. Cato: vinias novellas alligare crebro, ne caules [illegible] frangantur. Saepe de Brassica dicitur Horatius Sat. II

Caule suburbano qui siccis crevit in hortis

Dulcior

Columella lib. X ut in antiquis libris: Sed iam proterocomos tempus decidere caulis. lib. XII. Cymas, caulem, capparim, pedem milvii, puleium, digitellum com[i]... pluribus diebus sub tecto siccari, donec flaccescat, et tum eodem modo condiri convenit. Sed inter herbas ac crementa vocabulum coliculus caulem significat, sed omnia longe minora. Varro R. R. I de

Plinius lib. 19: Praecipuus fit caulis sapore ac magnitudine, primum omnium si in pastinato seras.)

cauliculus, coliculus, eadem significat, sed omnia longe minora. Varro R. R. I de capreolo: id est coliculus virens, intortus, cum cincinnus — de olea et quae seminibus paratis quod enasci coliculi inde queunt. Columella lib. X. de olea item: Cum subiectus ager consitus non est, arbor coliculum agit; cum seminibus repletur, fructum affert. Lib. XII Priusquam olus atrum coliculum agat. Cato: eo addito brassicae coliculos duos, betae coliculos duos cum radice sua. Plinius lib. XIX. Post cymam ex eadem brassica contingunt aestivi autumnalesque cauliculi, mox hiberni, iterumque cymae.

Lib. XI. Sed et faba eandem culturam accipit si iam coliculus eius in quattuor digitos altitudinis creverit. Lib.

Stacte, Stacte inter resinas probatissima est Myrrha [?] Dioscorides lib. I. Στακτὴ δὲ καλεῖται πρόσφατος σμύρνης, τὸ λιπαρὸν κοπτομένης μεθ' ὕδατος, ὀλίγῳ ἀποθλιβομένου τε δι' ὀργάνου, εὐώδης τε ἰδίαν, καὶ πολυτελὴς ἐστι, καὶ καθ' ἑαυτὴν οὖσα [?] τὸ καλούμενον στακτή. Plinius lib. XII est Myrrha: sudant autem sponte prius quam incidantur, stacten dicunt, cui nulla praefertur.[2] Lucretius lib. II

(2) Hinc et unguentum [?] nova Dioscorides, appellat, quod ex stacte componitur)

Nec iaciant ullum proprio de corpore odorem,
Sicut Amaracini blandum, stactaeque liquorem
et nardi florem, nectar qui naribus halant,
quom facere instituas.

14

Plautus Must. act. I scen. III Vin' unguenta? Ph. quid opus est? Cum stacta accubo.

Hammoniacum ex resinis haud ignobile celebratur a Dioscoride lib. III. Ἀμμωνιακὸν καλεῖται δὲ αὐτό ὀπός ἐστι νάρθηκος γεννωμένου ἐν τῇ κατὰ Κυρήνην Λιβύῃ [?] Τὸ ὅλος ὁ θάμνος [illegible] Duo eius genera: Thrausma contra impurum [?] quod purum densum, amarum, ac Castoreum redolens: Phyrama [?] Dioscoride hac refert: Ergo Aethiopia subiecta Africae Hammoniaci lacrymam stillat in harenis suis, inde et nomine etiam ab Hammonis oraculo iuxta quod gignitur arbor quam Metopion vocant resinae modo aut gummi. Genera eius duo Thrauston masculi thuris similitudine, quod maxime probatur. Alterum pingue et resinosum quod Phyrama appellant. Non omnia tamen probanda, nam Thrauston in Dioscoride est thrausma: Metopion vero Galbanum gigni non Hammoniacum, ut ex Dioscoride declaratur.

Galbanum est succus qui ex ferula quam Metopion vocatur, nascitur, si Dioscoridi credimus lib. III scribenti: Χαλβάνη ὀπός ἐστι νάρθηκος ἐν Συρίᾳ γεννωμένου, ὅν ἔνιοι μετώπιον καλοῦσιν. Plinius lib. XII Dat et Galbanum Syria in eodem Amano monte ex ferula, quae eiusdem nominis resinae modo stagonitin appellant. Lucretius lib. IV. Hic ebulum stridet, peregrinaque galbana sudant. Columella lib. Sed negat Helleboros, et nocua galbana succo.

Elaterium succus ex silvestris cucumeris fructu expressus Dioscorides lib. IV Τὸ δὲ λεγόμενον ἐλατήριον ἐκ τῷ καρπῷ τοῦ σικύου σκευάζεται. Plinius lib. XX. Cucumim silvestrem esse diximus multo infra magnitudinem sativi. Ex eo fit medicamentum quod Elaterium vocatur, succo expresso semine. Theophrastus περὶ φυτ. ἱστ. IX καὶ τῷ σικυῷ δὲ τῷ ἀγρίῳ τῷ μὲν ῥίζαν ἄλφῳ καὶ ψώρας θεραπεύει· τὸ δὲ σπέρμα χυλισθὲν ποιεῖ τὸ ἐλατήριον.

Opium ut Dioscoridis verbis dicam est Μήκωνος ὀπός, unde nomen. Plinius lib. XX: Papaveris vero (succus) largus densatur, et in pastillos tritus in umbra siccatur, non vi soporifera modo, verum si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnum: opion vocant. [illegible] papaveris succus

Meconium quod ex contusis capitibus, foliis et caulibus papaveris vi exprimitur, et decoquitur. Plinius lib. XX. Cum capita ipsa et folia decoquuntur, succus Meconium vocatur, multum opio ignavior.[22] Nomen a papavere quod Μήκωνα Graeci dicunt.

22) Haec ex Dioscoridis lib. IV accepit.)

Manna qua utimur medicina, succus qui, inciso Orni cortice, in Calabriae Italiae locis stillat. Manna etiam [?] quae in roscidis foliis per aestatem aliquando prima luce invenitur, cuius in sacris litteris celebrata. De hac Plinius lib. XI haec posteritati tradidit: Venit hoc (mel) ex aere, et maxime siderum exortu praecipueque ipso Sirio explendescente fit, nec omnino prius Vergiliarum exortu sublucanis temporibus. Itaque tum prima aurora folia arborum melle roscida inveniuntur ac si qui matutino sub dio fuere, unctas liquore vestes capillumque concretum sentiunt. Est similitudine Thuris grana manna appellata, ut lib. XII de Thure agens testatur Plinius: Micas concussu elisas mannam vocamus.

22) Mastiche nuncupatur: Plinius lib. XXII de Chondrilla: Habet proxima terra mastichen tuberculo fabae.)

Mastiche Lentisci lacryma. Dioscorides lib. I de Lentisco: Γεννᾶται δὲ καὶ ῥητίνη ἐξ αὐτῆς σχινίνη καλουμένη, ὑπὸ ἐνίων δὲ μαστίχη. Plinius lib. XII. Mastiche Chia e Lentisco traditur gigni gummi modo. Tuber etiam in herbis[22] liquor arborum concretus et glutine, cui [illegible] attribuerunt.

* Gummi

Pasis apud Columellam ad crudam picem refertur; nam lib. XII haec invenio: His commisceri rasis (quod est genus crudae picis) eaque quanto est candidior, tanto melior habetur. nam longo tempore durior facta, cum est contusa, in pulverem redigitur. Rustici hac aetate adhuc nomen servant, et [illegible] gummi

vasa appellant.

Pauca de stirpium succis quae propria appellatione excellunt, attigisse satis visum, quo exemplo diligens botanicus tot alia quae quotidie ex remotis regionibus invehuntur, atque incerta sunt, donare familiare poterit, multum etiam Graecia cum opus erit, tribuendo. Ea autem quae suae originis nomen servant, ut pleraque quae in ~~stirpibus~~ stirpe sua usu aut nobilitate praestant, consulto praetermisimus, qualia sunt: Terebinthina, Styrax, Balsamum, Opobalsamum, Opopanax, Acacia, Tragacantha, Glycyrrhiza, Euphorbium, Aloe, Scammoneum, ~~Thus~~, Cedria, Belzoinum. Nam ab instituto longius discedere opinarer, tam minuta cura pluribus prosequentis, cum similiter aperta inveniantur, dummodo comprehenquaeque in stirpibus sive fructus, sive semen, radix, caulis, folium flos, succus fuerint, a natura recte denominari, si excellant virtute aliqua aut decore, atq. inter reliquas partes magis praestent.

Vena, ~~Fibrilla~~ fistula vasa per quae stirpium humor sursum et deorsum fertur. His pleraque in stirpibus, quin omnia componuntur.

Trachea vas ex laminis cartilagineis ad excipiendum aer, atque servandum, quem dum aeris vi distenditur, et laxatur, utriculos, fistulas, fibrillasque comprimit et succos in motum citat, atque compellit, ex quo germinatio. Cohibente autem frigore, contrahitur trachea, et proxima quiescunt.

Utriculi sunt vasa brevia, tumida, inter se catenata, et per transversum interrupta ducta, in quibus humor servatur.

Tomentum brevissima lana foliis, caulibus, fructibusque innascens.

Crepido nis membrana foliacea quae de caule, aut ramis egreditur Plinius lib. XXII. Acanthus est topiaria et urbana herba lato longoque folio, crepidines marginum adsurgentiumque pulvinorum toros vestiens. ~~Dioscorides lib. IV. cxx~~

Torus quid adsurgens atque extra eminens ad excipiendum fructum, ut in crepidine ex Plinio ostensum. Idem lib. XV. Grandissimus (fructus) Pineis nucibus, altissimeque suspensus, intus exiles nucleos lacunatis includit toris. Torus etiam nodus in vite quoniam eminet, ubi religatur. eo enim loco durius ligatum, propterea minus penetrat, laditque vitem: Columella lib. V vitis novella toribus ad arborem alligetur. Idem de Arb. Arbustivam vitem quam putare, tam alligare diligenter oportet; nam in eo fructus maxime vis consistit, diutiusque perennat quae firmis toris, et idoneis locis religata est. Itaque omnibus annis convenit subsequi putationem, ita ut tori renoventur, et vitis per idoneos ramos disponatur.

Stria pars in longum eminens in caule, ramis, aliisque. Plinius lib. XXII de Boletis: Quorundam ex his facile noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, livido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro. Idem lib. XXI de Lilio: Candor eius eximius, foliis foris striatis, et ab angustiis in latitudinem paulatim sese laxantibus.

Striae canaliculus inter strias subsidens.

Verticillum ambitus foliorum, calycum, florum, orbicularis, circa caulem vel ramos; ut de ~~Marrubio~~ Clinopodio scribit Plinius, quale in Marrubio, in Stachyde, in Pulegio, in Leonuro, aliisque plurimis. Id in Ballote sive Marrubio nigro sic Dioscorides lib. III significat: καὶ τὰ ἄνθη δὲ ἅμα περίκειται λευκοῖς τοῖς καυλοῖς τροχοειδῶς. At in Marrubio hoc modo: καὶ ἄνθη διουεῖ σπόνδυλοι ἠλέα.

Merges spicarum cum parte culmi manipulus. Plinius lib. XVIII. Stipula alibi media falce praeciduntur, atque inter duas mergites spica distringitur. Virgilius Georg. II. Aut foetu pecorum, aut cerealis mergite culmi.

Fascina fiscina a fasce sarmentorum virgarumque fascis. Cato: De vinea et arboribus putatis sarmenta degere, et fascinam facere. Quod in universa Italia adhuc retinetur.

Manipulus frumenti fascis quod a messore manu comprehenditur, idem ac merges. Varro R.R. I. et manipulum ubi quemque subsecuerint, ponunt in terra. Dicitur et de foeno: Plinius lib. XVIII. Iustum est una opera iugerum in die desecari, alligarique manipulos ducentos quaternum pondo. Columella libro II. Et utrumque siccatum coacervabimus in strigam, atque in manipulos vinciemus. In quibus ex vetustis editionibus male utrinque pro utrumque, nempe tam superiorem foeni partem quam inferiorem. At striga est veluti ordo in oblongum digesta, quod etiam nunc stregia rustici vocant, et urbani stregua: facit. Kauantzhes

in quam... crescunt. Lib.

cauliculi, mox nodantur, ...

Nel bene, o male che ne avverrà, non anderemo noi altri ad una stregua videlicet in eundem ordinem.

(Vulgus scopa)

Scopae, Scopula, scopae, caulium, ramorumque fascis. Plinius Libr. XX de Marrubio: scopis eius cum panico aqua decoctis ut asperitas succi mitigetur. Libr. XXII. Pellit et interaneorum animalia — in vino austero cum origani scopis. Cato: Aliquot

45. eas facito scopas virgeas ulmeas: in asserculo adligato: eabus latera doliis intrinsecus usque bene perfricato, ne faex in lateribus adhaerescat — Pruinasque scopulas in dolia facito habeas illi vel quis latera doliorum circum frices. Quod his exprimit Columella libr. IV. Item fasciculos foeniculi fustibus illigatos quos possit utique ad fundum vasorum dimittere, et quidquid faecis subsederit excitet et in summo reducat. Libr. XII. Et scopulis aridae myrti seria suffiantur.

Sarmentum laterale quod non solum in Vite, sed etiam in Ulmo, et aliis arboribus ex ani malculorum ulmeve contingit, Tabula ostendit. Columella libr. IV. Sarmenta lata, vetera, male contorta, deorsum spectantia decidito. Fit etiam in herbis, ceu in Bora Plargeaulo Lugd. 1533.

Acrotenium ακρωτηριον summitas. Est nobis extremitas petioli, artus, foliive quae in acetabulum excipitur, ducta ab extremis digitorum partibus, quae sub unguibus sumunt, Aristotele auctore similitudine.

Papilla eadem extremitas quae in fructum tumida penetrat, ut in cerasis fit, in uvis

Verruca, verrucula, papula quam Malpighius Fungos nuncupat, vesicula, vel tuberculus in summis pilis humore referta, ceu in Androsaemo, Hyperico.

Pinna et pinnula appendix in stipitibus utrimque limbo cultis ornata.

Ilium bractea, vel foliolum, aut gluma pilorum ordine structa

Ramale ramus inutilis ex arbore recisus. Ovidius Metamorph. VIII.

Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit et minuit.

Sed etiam ramus ad arborem haerente significat, ut Tacitus libr. XIII declarat: Quisquiliae ex festo dici putantur quidquid ex arboribus minutis surculorum foliorumque cadit. Caecilius: Quisquilias volantis venti spolia memorans modo

Stirps Fustis, trunco quid sit declarat Ofilius Digest. libr. XXXI T. 1. Et utique et cremia et sarmenta et superamenta materiarum, et virium stirpes atque radices (simili nomine) continebuntur.

Surculus, virga, virgula quod ex stirpe ortum, neque deciduum folia seu articulum excipit, ut in Barba Iovis, in qua surculo iunguntur e. ex coniugatione foliorum costae connexa articulo. Delabuntur folia, non delabente surculo. Utitur Plinius hac voce pro acrotenio libr. XV. de Malo Punico dum scribit: ac surculo pice illito — Sic et sorba et pira, illitis omnium surculis pice.

Gemma, oculus unde germen in arbore et frutice oritur. Columella libr. IV. Sed longi palmites non mensura, verum gemmarum numero aestimantur — Atque spissa internodia, frequentesque oculi sunt, quamvis brevi, multis palmitibus virescit — Namque confluens humor caecat oculum, nec patitur frondescere.

Tomentum, lana, lanugo

Lanula exigua lana

(Seneca epist. XC
Furca utrimque suspensae fulciebant casam: spissatis ramalibus ac fronde congesta, etiam (videlicet disposita) decursus imbribus quamvis magnis erat.

Eodem anno Ruminalem arborem in comitio quae super octingentos et quadraginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus, et arescente trunco prodigii loco habitum est, donec in novos foetus revivesceret.)

Folium tam in herbis quam in arboribus fruticibusque a φύλλου unico v; sive
quia arbores [?] non geminabant, sive quia alterum in i[?]currebant, ut ἄλλος,
alium. Columella lib. III. Quo uitis neque folium notabile gerit. Varro R.R. 1
Itaque Graeca ad Gortyniam dicitur Platanus esse quae folia hieme non amittat.
— uti neque Ficus neque Vites amittant folia. Plinius lib. XVIII de Faba
Aegyptia: Simile caput papaveri, colore roseo. In eo faba non supra viginti:
folia ampla. libro XX de Lactucis: caule et foliis contusis — Huius folia
trita. Lib. XIII de Cedro: Sunt autem Cupresso foemina etiamnum silve-
stri similes folio. De Loto: incisura foliis crebriores. De Chamelaea: Est similis
oleastro foliis angustioribus.

Frons frondis in arboribus et fruticibus folium. Varro R.R. 1 de Ulmo: et fron-
dem iucundissimam ministrat ovibus et bubus. Cato: frondem iligneam,
querneam — frondem populneam — Bubus frondem ulmeam, populneam,
querneam — Ovibus frondem viridem usque dum habebis, praebeto.
Columella lib. IV. Ulmus Atinia — frondem iucundiorem bubus praebet
— Quibus quia raram neque idoneam frondem pecori praebet, a rusticis
quoque repudiata est. Virgilius Georg. II.

Sed trudit gemmas et frondes explicat omnis.

Ovidius Fast. VI. ~~fronde ter arbutea~~

Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
Fronde, ter arbutea limina fronde notat.

Plinius lib. XVI. Rhododendron, ut nomine apparet, a Graecis venit.
Alii Nerion vocaverunt, alii Rhododaphnen sempiternum fronde, rosae simili-
tudine, caulibus fruticosum. Sed invenio etiam in herbis usurpari frondem.
Columella lib. XI de Apio scribit: vel si crispae frondis id fieri malueris, semen
eius indito in pila, et saligno pilo pinsito, exspoliatumque similiter in lin-
teolis ligatum obruat. Statius Theb. VI

Examinea frondes sinceraque caespite vina

Petalorum folium quod coloratum gignitur, ut in Sclarea sativa, in Acantho mol-
li, in Horamino sativo, in Bugula alpina villosa, in Tilia. Quod cum sit natura
folium, petalum colore mentitur.

Ageneophyllon folium a ceteris in eadem stirpe dissimile, et tanquam
degener, a voce ἀγενεόφυλλον, ut in caule Thlaspeos veri Diosc. Za-
Smyrnii Cretici, Apii hortensis, in Ranunculis nonnullis, Scabiosis, Lactucis, aliisq.

Phyllanium plura folia minuta in unum collecta, ut in Cypero, de quo Dioscorides lib.
I. οὗ κατὰ κορυφὴν φυλλάριον ἐστιν ἔκφυσις μικρῶν, καὶ σπέρματος.

Phyllas dis foliorum inaequalium series, ut in herbis antequam in caulem surgant, cum
maxima extima, media minora, intima minima coacervantur, et in ramis
etiam.

Epiphyllis dis folium folio innatum, ut in Hippoglosso, in quo propria lingula dicitur.
Plinius lib. XXVII. Hippoglossa folia habet silvestris Myrti concava, spinosa
et in his ceu linguam (folio parvo exeunte de folio) quae lineis conclusimus
aliena profecto, quibus quid esset lingua, explicabatur. Dioscorides lib.
IV de eodem Hippoglosso: καὶ ἐπ᾽ ἄκρων ὥσπερ γλωσσίδα παρὰ τοῖς φύλλοις.

Phyelus φύελος folium petalorum in orbem circumactum et cavum, ut in Trithymallis
de quibus Dioscorides IV. ἐπὶ ἄκρου δὲ τοῦ καυλοῦ κόμη [?]
ῥαβδίον, καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν ὑπόκοιλα ὅμοια πυελίοισιν, ἐν οἷς ὁ καρπός.

Seta folium angustissimum et breve, ut in Picea, Pino, Abiete. Plinius lib. XVI.
Omnibus his generibus brevi seta, et crassiore, duraque, ceu Cupressis,
Picea, Abieti.

Fibra foliolum angustum et longum. Cato: Pomi fibras tris. Columella lib. II. Triticumque
et adoreum, cum quatuor fibras habere coeperint. Lib. VI. Quidam Porri fi-
bras dant — Porri etiam succus oleo, vel ipsa fibra cum hordeacea farina
contrita remedio est. Gesnerus qui Clariss. Virorum Ursini et Morgagni
emendationem suscepit, cum ante oleo omisit. Illud enim veterum
vero editionum succum ex duabus coaluit succus, et cum. Lib. X

Iam teneris frondens Lactucula fibris.

Lib. XI. cunctaque tempestiua satio est, cum enata frumenta
quatuor fibrarum esse coeperint — deinde cum ternas fibras emise-
runt. Allii et Ulpici spica — omnes radiculas amputes, et fibrarum
summas partes intondeas. Plinius lib. XVIII. Sarrire hibernas fruges
maximeque fabam [?] cum in eo cum quatuor fibrarum esse coe-
perit.

[?] cunt. Lib.
cauliculi, [?] hiberni, [?]

Seminale folium quod ex parenchymatis primum evolvitur caeteris dispar, ut in Ferula, Caucalide.
Neque enim in omnibus stirpibus parenchymata seminale folium producunt, ut in Faba evenit, Lupino, Cicere.

Graecis ἶυ)

Costa pars folii media extuberans qua folium petiolo, arctui, vel stirpi affigitur. Id ita nitam nostri fecere dum vocant: Lactucam silvestrem Scabiosam costa spinosa H. R. Par. Lactucam silvestrem, costa spinosa C. B. Pin.

in Lauro Alexandrina)

Rachis costa folii unde fructus nascitur, ut in Hypoglosso, in Tilia. Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. III. de Lauro Alexandrina: τοῦ γὰρ καρποῦ ἔχει ἐκ τῆς ῥάχεως τῶ φύλλω.

Nervus qui a costa natus hinc inde per folium spargitur.

Petiolus extremitas angusta costae extra folium proiecta, per quam folium vel stirpi affigitur, vel arctui, qualis in Celti, Viburno, Betula, Fago, Populo, Ostrya, Corno, Ligustro.

Arctus pars quae extremitate ~~[illegible]~~ matri sive stirpi iungitur, ~~[illegible]~~ reliqua folia per petiolos excipit. Committitur autem arctus cum stirpe per articulum, et cum foliis per articulum item. Sed folia duplici modo suscipit: primo per coniugationem, ut in Sorbo fit, in Vite vinifera, Pseudoacacia, Azederach, Zizypho, Bignonia, Terebintho, in qua summum et imum folium ab arctu nunquam separatur: altero summa extrema parte folia gerit, ceu in Hippocastano, Nuce (cuius ultimum folium, ut in Terebintho, deciduum arctum sequitur) Laburno Plinii, Vitice, Toxicodendro triphyllo, Vite quinquefolia Canadensi. Mirabilis tamen in Vite Caroliniana, Apii folio arctus natura; nam in plures dividitur.

Vertebra, articulus, geniculum id circa quod arctus vel stirpe, et folium ab arctu vel ad stirpem flectitur, eoque firmatur. Festus: geniculas cum dixit Lucilius, articulos intelligi voluit. Plinius libr. XIX de Rubia: caulis geniculatus quinis circa articulos in orbem foliis.

Pteryx gis ala quae ex foliis binis et binis arctui affixis componitur, ut in Sorbo, Pseudoacacia, Mimosa. Id Theophrastus πτερυγώδης appellat hoc de Sorbo libro περὶ Φυτ. ἱσ. III scribendo: φυλλοβολεῖ δὲ οὐ κατὰ μέρος, ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸ πτερυγῶδες.

Pterygodes autem nobis erit folium quod in alam ordinatur.

Lobus foliorum extremum. Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. III. de Sorbis: φύλλον δ' ἀμφοῖν τὸ μὲν μῆκος ἔχει μακρὸν ἰνοειδῆ· πεφύκασι δὲ στοιχηδὸν ἐκ τῶν πλαγίων πτερυγοειδῶν, ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ ὅλου, λοβοὺς δ' ἔχοντος ἐσχισμένους ἕως τῆς ἰνός.

Lacinia ~~Fissura~~ Fimbria foliorum, petalorumque. Hinc laciniosum folium. Plinius libr. XXV de Damasonio: folia erant Plantaginis, nisi angustiora essent, et magis laciniosa.

Bulla vesica in foliis et caule, ut in Echio, et Dipsaco. Plinius libr. XXVII. Dipsacos folia habet lactucae, bullasque spinosas in dorso medio.

Pes pediolus herbarum, in quibus pedes neque a foliis, neque a stirpe separantur. Columella libr. X

Deprimitur folio viridis, pede candida Beta.

Frequentius usurpatur pro tota stirpe herbacea, dum caule privatur. Sic vulgo dicimus: un piede di Bietola, di cavolo, di Lattuca. Varro R. R. 1. Quam quemadmodum pedes betaceos seri oporteat. Pomponius in Placenta: Rustici edunt libenter pedibus tristibus arvos intybos. Lucilius de Intybo: Intybu' praeterea pedibus praetensus equinis.

Pediculus parvus pes. Plinius libr. XIX de Brassica: sunt qui plantas in transferendo alga subdita pediculo, nitroque trito quod tribus digitis capiatur celeriorem ad maturitatem fieri putent.

Cactus ad pedes refertur: foliorum enim pedes cum tota stirpe, aggesta terra macerantur, et ita teneriores reddita in cibum sumuntur ac Cardum iusta appellatione vocamus. Scribit Athenaeus libr. II. τίς δέ, τούτου ἂν τις πειθόμενος, θαρρῶν ἂν εἴποι τὴν κάκτον εἶναι ταύτην τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων μὲν καλουμένην κάρδον —— ἀλλαγὴ γὰρ δύο γραμμάτων κάρδος καὶ κάκτος ταὐτόν ἐστι. Plinius libr. XXI. Est cactos quoque in Sicilia tantum nascitur suae proprietatis et ipsa

In terra serpunt caules a radice missi lato folio, et spinoso: caulesque
vocant κάκτους, nec fastidiunt in cibis inveteratos. Condiunt muria. Theo-
phrastus περὶ φυτ. ἱσ. VI de Cinara: ἀφίησι γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης
καυλοὺς ἐπιγείους τὸ δὲ φύλλον ἔχει πλατὺ καὶ ἀκανθῶδες· καυλοὺς δὲ
καλοῦσι τοὺς κάκτους. Qua ita ex Plinio atque Athenaeo emendata attuli-
mus, quippe Theophrasti libri valde vitiati. Caeterum caules ut foliorum
pedes, vel potius pro tota stirpe antequam in caulem erumpat, sunt acci-
piendi, nequaquam enim veri caules quos non cactos, sed πτέρνικας
Theophrastus, ut in caulis ratione enarratum est, appellari restatur.
Pericaulum ὁ περὶ αὐτὸν, ὁ καυλὸς erit res sicut pediculus qui caulem amplectitur, ut
in Arundine, Cerealibus spinibus, ac graminibus.
Talaria erunt bina pedis particula ab utroque bine inde demissa.
Phragonium πλαταγώνιον Papaveris folium Theocritus Idyl. XI.
ἤ γλάσιον ἁπαλὰν ἐρυθρὰ πλαταγώνι' ἔχοισαν
sic ab amplitudine vocatur.
Thrion θρῖον et θρῖον Folium ficulneum. Athenaeus libr. VII. θρίοισι ταύτην εἴληφα.

De radice

Radix pars stirpis unde humorem, et nutrimentum sumit. Columella libr. IV. Quod opus ad-
Radicula pastura radix vulgo Barbicella Barbolina Columella libr. IV. Quod opus ad-
aperitas ostendit aestivas radiculas, easque pruudens agricola ferro decidit. M.
Tullius libr. II de Divin. tum secundum quietem visus ei dicitur draco radiculas
ore ferre. Eadem fibra dicitur. Plinius libr. XVIII. Frumenta multis radicant-
ur fibris. M. Tullius Tusc. III. Audeamus non solum ramos amputare
miseriarum, sed omnes radicum fibras evellere.
Fimbria extremitas radicum in lacinias discreta. Plinius libr. XXVII Radix fimbriata
multis capillamentis.
Cirrus radicula crispa, et contorta.
Spongia complicatio radicum, ut in Asparago, Helleboro, Asclepiade, Men-
tha. Columella libr. XI de Asparago: quas radiculas sic illigatas atque
connexas olitores spongias appellant. Plinius libr. XIX. Asparagus seri-
tur spongiis; est enim plurima radicis, altissimeque germinat — tum
spongiis seri singulorum pedum intervallo — deinde nexis inter se radi-
cibus spongias factas post aequinoctium autumni disponunt pedalibus
intervallis — eodem tempore seritur mentha planta, vel si nondum
germinat, spongia.
Bulbus βολβὸς bulbo radix est tunicis composita, ut Narcissi, Lilii, Croci, Col-
chici, caepae, allii, Pori, hyacinthi. Plinius libr. XXI de croco: seritur radicis
bulbo. Post crocum et Scillam addidit: Bubonum genera quidam adnumerant et
cipiri hoc est Gladioli radicem. De Hyacintho: radix est bulbacea. Columella
et gemmam Arundinis bulbum vocat, quoniam ut bulbus seritur, et bulbi
speciem refert, ut libr. IV. Seritur bulbus radicis, et libr. de Arbor. Arundo
optime seritur quos alii bulbos, alii oculos vocant. Plinius libr. XVII hoc in-
de hausit: Seritur (arundo) bulbo radicis quem alii oculum appellant.
Tunica crassa membrana qua coacervata bulbus existit. Persius Sat. IV
Tunicarum cum sale mordens
caepe
Theophrastus libr. I de radicum discrimine: αἱ δὲ λεπυριώδεις, ἢ φλοιώδεις, οἷον
αἵ τε τῆς σκίλλης, καὶ τοῦ βολβοῦ καὶ ἔτι κρομμύου, καὶ τῶν τούτων ὁμοίων.
22) ita scribit: καὶ Membrana et membranula extima mollis vel pellicula bulborum plerumque
τῶν κρομμύων ἀφαιροῦν exsucca. Theophrastus libr. I περὶ φυτ. ἱστ. κέλυφος vocat; nos de Caepinis tunicis
τὰς ῥίζας τὰς κάτω Spica ἄγλιθες. Ο γέλγις δ' ἐς, γέλγις ιος, nucleus Allii quo plurimo eius caput
καὶ τὰ κελύφη.) coacervatur. Id de staminibus extremis veterum auctoritate ex Latio petita
spica vocem confirmabimus. Dioscorides libr. II de Allio: καλοῦσι δὲ τὰς ἐν
αὐτῷ ῥᾶγας ἄγλιθας. Nicandri interpres: ἄγλιθες οἱ κόκκοι ἐξ ὧν αἱ κε-
φαλαί

1. διὸ καὶ τὰ σκόροδα διαιροῦσιν ~~...~~ εἰς τὰς γέλγεις. Eo libr.

Φαλαὶ τῶν σκορόδων συμπεσεῖται. Theophrastus περὶ φυτ. ἱστ. VII. ταῦτα σκόροδα ὅταν ἀνοιδήσῃ ἡ γέλγις, κορτῶται πάλα

Unio Capa sine adnata sobole. Columella libr. XII. Capam Marsicam simplicem quam vocant unionem rustici, eligito. Ea est quae non fruticavit, nec habuit soboles adhaerentes.

47

Nodulus, lacryma. bulbulus qui in caule Lilii, Allii nascitur. Plinius libr. XXI Alba lilia iisdem omnibus modis servantur quibus Rosa, et hoc amplius lacryma sua, ut Hipposelinum — colliguntur namque mense Julio scapi arescentes, liliaque suspenduntur in fumo. Dein nudantibus se nodulis, in faece nigri vini vel Graeci mense Martio macerantur, ut colorem percipiant, atque ita in scrobiculis serventur. Libr. XIX. Hipposelinum Graeci vocant, alii smyrneum. E lacryma cauliculi nascitur. Seritur et radice. Theophrastus περὶ φυτ. ἱστ. I. ἰδιωτάτη δὲ ἡ (γένεσις) ἀπὸ δακρύου. καὶ γὰρ ὅτι δοκεῖ τὸ κρίνον φύεσθαι, ὅταν ξηρανθῇ τὸ ἀποῤῥυὲν δάκρυον. καὶ γὰρ τοῦτο ἀφίησι δάκρυον. φασὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἱπποσελίνου. Libr. περὶ φυτ. αἰτ. I. ἰδιωτάτη δὲ βλάστησις ἡ ἐκ τῶν δακρύων. οἷον τοῦ θ' ἱπποσελίνου, καὶ τοῦ κρίνου, καὶ ~~...~~ ἐνίων ἑτέρων.

Tuber a tuberis similitudine, ut jamdudum vulgo usurpatur, radix ex tunicis non composita, densa ac carnosa, ut in cyclamine, solano tuberoso, Anemone, Gerania, Poeonia, Lilio-asphodelo, asphodelo, Corona solis parvo flore, tuberosa radice, Cotyledone, Cypero, Oenanthe, Filipendula.

Tuberculum tuber parvum.

Vel a φλὸξ flamma

Flos ἄνθος fiore παρὰ φλέω hoc est fructu abundo, sum refertus. Pars tenera ac fugax, colore et figura insignis, quae post explicationem cito decidit, aut marcescit arescitque.

Flosculus ἀνθύλλιον fioretto M. Tullius Off. II. Ficta omnia celeriter ~~decidunt~~ tanquam flosculi, decidunt. Sed proprie flosculus in conglobato flore disco vocatur.

Nympha κάλυξ, νύμφη. Flos silens bocciuolo, boccia. flos nondum expansus. Hesychius: καλυκάνθος ~~...~~ τοῦ ῥόδου, τὸ μὴ ἐκπεταθὲν ἄνθος, ἡ νύμφη. Suidas: κάλυξ ἄνθος ῥόδιον μεμυκός — κάλυκας ῥόδα κεκαλυμμένα. Hieronymus in Esa. Calyx tumens rosa nondum foliis dilatatis. Columella libr. XII. Item ferulae coliculos silentes — silentem florem cuius alba, et asparagi. Plinius libr. XVI utriculum vocat: Pariuntque, flosque ille turpis constat utriculis.

Barbula. semiflosculus in conglobatis floribus, qui petalo et tuba, si semen subeat, constat; petalo tantum, si careat semine. Plinius libr. XXI de Bellio: ~~Tubis~~ Modo in plures partes pastillicantibus quinquagenis barbulis coronatur. Modo in linres dividitur ut in Cyano, Centaurio majore, Cyanoide: modo in lingulam desinit, quae proprie barbula singularis. Ut in Bellide, Astere, Jacobaea, Virgaurea, Matricaria. Sunt etiam semiflosculi quorum petala velut detruncata iacent, altius bifidata tuba eminente, quales in Abrotano, Artemisia, Absinthio gignuntur.

Rictus, os oris, hiatus floris monopetali.

Petalum πέταλον floris folium coloratum.

Monopetalus flos qui ex unico petalo fit, ut Antirrhini, Mandragorae, Echii, Hyacinthi.

Polypetalus qui ex pluribus petalis componitur, ut Lilii, Viola, Leucoii, Rosa, Rubi.

Apetalus qui caret petalis, ut in Brusco, Nuce, Ricino, Arundine, Gramine, Junco.

20) de Lilio: ita exterior coloreque differt ac altius et a lyris alius staminis differentia anguia

Stamina filamenta tanquam bacilli quibus apices impositi. In monopetalis stamina ut plurimum haereant, plerumque cum petalo committuntur. Plinius libr. XXI

Apices, Croca corpuscula ex capsulis constata, in quibus succus maturatur, qui per ~~...~~ stamen ad fovendum ... defertur. Circa staminum usum nonne tuetur. Plinius libr. XXI de Convolvulo: nascens per frutices insaniunt motrales. Idem libr. XXI de Lilio: Candor ejus eximius nullo odore, nec crocis intus.

majus, floris striati, et ab angustiis in latitudinem paulatim se laxantibus effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo et staminum, stantibus in medio croceis. — De Rosa: ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices.

Unguis pars infima petalorum. Plinius lib. XXI de Rosa: Usus ejus dividitur in folia et flores. Capita foliorum partesque candidae ungues vocantur. — Per se cum ungues non detrahuntur; ibi enim humoris plurimum; aut cum detractis unguibus — ungues rosae epiphoris salubres sunt. Haud aliter Dioscorides de unguento rosaceo lib. I. ἔνιοι δὲ αὐτὰ μόνα τὰ ῥόδα ὀνυχίσαντες, καὶ ἐκθλάσαντες ἐναποβρέχουσι τῷ ἐλαίῳ. Idem de rosis: ὀνυχίζειν δὲ δεῖ τὰ ἁπαλὰ ἀποψαλλίσαντας τοῦ ὄνυχα καλούμενον· ὅπερ ἐστὶ τὸ λευκὸν ἐν τῷ φύλλῳ. Unguis etiam obliqua pollicis seu custodis sectio vocatur. Columella lib. IV. ungues custodum annotinos resecato. De recidendo pollice: deinde ne sagitta, sed ungulae similis fiat resectio.

Labium et labellum florum profundae incisurae. Hinc floris genus constitutum et labiatum dictum.

Labrum extremitas petalorum, ut de Lilio scribit Plinius lib. XXI. resupinis per ambitum labris.

Circulus pars in orbem circumducta in floribus, ut in Narcisso. sd a Plinio calyx lib. XXI vocatur: genus (Narcissi) flore candido, calyce purpureo. — tertio generi eadem, calyce herbaceus. Ovidius florem ducit, dum de Narcisso in Metamorph. sic canit:

Nusquam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cauda quorundam florum processus dicitur a figura, ut in Viola, Delphinio, Cardamindo, Orchide, Aquilegia, Linaria

Epipetalon appendix colorata innata petalo, qualis in Nerii, Granadillae, Lychnidis flore invenitur.

Antheron τὸ ἀνθηρὸν florida pars reliquo flori dissimilis, ut in Helleboro nigro, Veratro, Nymphaea, Nigella. V. Malp. T. I Tab. 26 fig. 159

Lacusculus appellatur a Malpighio concha humore refertus est, ut in Corona Imperiali, Lilio Persico, Ranunculo, Digitali, Flore sterili Cucurbitae Malp. Pag. 62

Velabrum operculum conchae, eodem auctore.

Discus pars summa et media conglobatorum florum, qui ex flosculis constat.

Corona ambitus circa discum a barbulis constituta.

Tubulus stamineus in flosculis conglobatis. Fit ex staminibus inter se adnexis, quibus intus apices sive croca adhaerent.

Vexillum unum idemque majus floris leguminis petalum.

Alae petala duo ejusdem floris ad latera posita.

Tropis dic quartum in legumine petalum imbricatum, quod carinam Tournefortius appellat, cum carina ex antiqua consuetudine ad bina navium lignea puramina significanda sit servanda. In tropide jacet embryo staminibus involutus. Theophrastus περὶ φυτ. ἱστ. I de imbricatis foliis habet.

πάντα δὲ (in Arundine, Cypero, Butomo) ἐστι παρ᾽ ἐκ δυοῖν συνθετα, καὶ τὸ μέσον οἷον τρόπις.)

Regula staminea est involucrum ad excipiendum fructum ex staminibus efformatum, quorum unum plerumque solutum regulae rimam obtegit, ne quid extrinsecus ad interiora protrudatur.

Lingua pars floris quae in linguam in flore prominitur.

Ligula et lingula parva lingua.

Crista et Cristula quod in cristae modum eminet.

Ampullagium/

Balaustium Flos sterilis in Punica. Columella lib. X

Caltae Narcissique comas, sterilisque balausti.

lib. XIII. Flos balaustium vocatur et medicinis idoneum, tingendis vestibus quarum color inde nomen accepit. Lib. XXIII. Primus pomi hujus partus florere incipientis cytinus vocatur Graecis —/

Plinius lib. ~~[illegible]~~. In hoc ipso cytino flosculi sunt, antequam scilicet malum ipsum prodeat, erumpentes, quod balaustium vocari diximus. Scriptores non animadvertentes ~~flores~~ calyces in Punica alios steriles gigni, alios fructum foventes, incerta et ambigua de Balaustio et Cytino prodidere. Qui re in errorem incidit ~~[illegible]~~ Dioscorides qui lib. I scripsit: Βαλαύστιον ἐστιν ἄνθος ἀγρίας ῥοιᾶς. Quem secutus Galenus haud absimilia lib. VI simpl. prodidit memoriae: Βαλαύστιον ἄνθος ἀγρίας ῥοιᾶς. οἷον περὶ τῶν ἡμερῶν ὁ κύτινος. Tam silvestri quam sativae Punicae utrumque gignitur, sed silvestri utrumque minus. Utrumque etiam petala, stamina, apicesque fert.

Verum

Verum balaustium ad exortum contractum in centrum, ut cytinus, non exstuberat. Inter Latinos etiam Coelius Aurelianus halucinatur qui Acut. lib. iii hec tradit: aut decoctio mali Punici, vel eius caduci quod Graeci κύτινον ῥοιᾶς vocant nos ampullagium et lib. v. aut mali Punici foliis viridibus, vel eius caduco quod Latini ampullagium vocant.

Cytinus itaque flos cum fructu in Punica malo.

Clavus pars cui qua Granadilla tuba inhaeret.

Receptaculum (quod zona et circulus a Malpighio dicitur) pars nunc semini et fructui subiecta, vel circumposita, nunc superposita ut in umbellatis, ad quam petalorum apicumque succus traducitur, ut hinc ad semen ac fructum deferatur.

Clacare et tuba pars semini vel fructui plerumque imposita per quam aer ad semen vel fructum penetrat. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. i de Citreo: φασὶ δὲ καὶ τῆς μηλέας τῆς Μηδικῆς ὅσα μὲν ἔχει τοῦ ἄνθους, ὥσπερ ἠλακάτην τινὰ πεφυκυῖαν ἐν μέσῳ, εἶναι γόνιμα· ὅσα δὲ μὴ ἔχει, ταῦτ' ἄγονα.

Anelacatus, flos sterilis et infoecundus ἀνηλάκατος.

Pistillum seminis vel fructus embryo cum clacare.

Floccus et flocculus filamentorum fasciculus in clacare, ut in Acetosa, Pimpinella.

Helix ἕλιξ summa clacare in ramos diducta ut in floribus imperfectis visitur et in aliis etiam perfectis. Dioscorides lib. i de croco: ὀλίγον τὸ λευκὸν ἔχον ἐπὶ τῆς ἕλικος.

Calatho Clacare capitata quae fructus fert, ut in Tithymallo, Aro, Arisaro, Draconcio, Granadilla, Maracuia V. Malp. Tab. 47 fig. 270

Muscarium, umbella ramusculus flores et semina ad umbellae modum expandens. Plinius lib. xii. semine in muscariis dependente, ut ferula

Stomium στόμιον dicetur in unaquaque pars summa tubae hoc est osculum.

Coryne dicatur petiolus sive surculus muscarius, a quo summo per virgulas (quas radios appellamus) in umbellam vel corymbum flores, semina vel fructus prodeunt, ut in Sorbis, Corno, Hedera, Foeniculo, Anetho. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. iii. ἄνθος δὲ ἔχει βοτρυῶδες ἀπὸ μιᾶς κορύνης καὶ πολλιοῦ μίσχου καὶ λευκοῦ συγκείμενον. Et de fructu: καὶ ὁ καρπὸς ὅταν ... βοτρυώδης ἀπὸ τῆς αὐτῆς κορύνης.

Radius est virgula quae multiplex a summa coryne excurrit in muscarium explicatur.

Corymbus est muscarium crassiorum tamen quam in umbellis seu excurrens diffundens. Plinius lib. xvi. Fructumque candidum ferentium alii densus acinus et grandior, racemis in orbem circumactis, qui vocantur corymbi. Sic in Mespilis nonnullis, Sorbo, Hedera, et in cymatis nempe Agerati, Millefolii, Conyzae.

Nymphaeum calyx flores, semina ac fructus complectens iam apertus, tanquam Nympha hoc est, silentis floris cellula. A nostris utriculus vocatur, in ancipiti voce versantes: quippe utriculus cum tenuissimum vasculum inter se catenae modo adnexum, et humore refertum significet, ad alia explicanda non est temere vocandus.

Crocerum tanquam locus croceis nempe apicibus frequens est calyx cum apicibus, staminibus, et petalis etiam, nullo inserto semine aut fructu.

Nucamenta sive crocerorum acervi. Hi cum dissimili modo in arboribus congerantur, multiplici appellatione apud Graecos referuntur. Nam βρύον, ἴουλον, κύτταρον, κάχρυν appellant. Sed cum βρύον dicunt, plura complectuntur; Muscus enim sic vocatur, et βρύον θαλάσσιον, et Lichen qui apud Theophrastum φάσκον cognominatur, apud Plinium Sphagnos sive Sphacos, apud Dioscoridem σπλάγχνον. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. iii scribit: ἣ δὲ καλοῦσί τινες φάσκον ὁμοίως τοῖς βραχίοσι, ἡ ἀγιλωψ μόνη φέρει πολιὸν καὶ θάλλιον· καὶ γὰρ πηχυαῖον καταχρεμάννυται καθάπερ τρύχος ὀθονίου μακρόν. φύεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ φλοιοῦ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς κορύνης. Quae Plinius lib. xii ita pene Latine vertit: Sphagnos infra eos situs in Cyrenaica provincia maxime probatur, alii Bryon vocant. — Sunt enim hoc nomine villi quales in quercu maxime videmus, sed odore praestantes. Et lib. XXIV. Sphagnos sive Sphacos sive Bryon et in Gallia, ut indicavimus, nascitur. De eodem Dioscorides lib. i haec memoriae tradidit: Βρύον ὑπό τινων δὲ σπλάγχνον καλεῖται, εὑρισκόμενον ἐπὶ δένδρων κεδρίνων, ἢ λευκίνων, ἢ δρυΐνων. Ad nucamenta autem haec apud Theophrastum lib. iii tradita referuntur: φέρει δὲ τὰ μὲν ἄλλα τοῦτα καρπὸν τὸν αὐτόν, καὶ τὰ κατὰ ἐνιαυτὸν ἐπιγινόμενα ταῦτα· φύλλον, ἄνθος, βλαστόν· τὰ δὲ βρύον, ἢ ἕλικα. Plinius de iulo albae Populi lib. xii. Eodem et Bryon pertinet circa Populi alba. Porro Theophrastus paulo ante quaerit

proprium bryon assignauit: οἱ ~~μὲν ἴδιον τούτων~~ μὲν γὰρ καὶ δρῦς ἀνθεῖν φάσκοντες, καὶ τὴν ἡρακλεωτικὴν καρύαν, καὶ Διὸς βάλανον· ἔτι δὲ πεύκην καὶ πίτυν· οἱ δὲ ἴδιον τούτων· ἀλλὰ τὸν ἴουλον τὸν ἐν ταῖς καρύαις, καὶ τὸ βρύον τὸ δρύϊνον, καὶ τὸν κύτταρον τὸν πιτύϊνον ὁμοίαν καὶ ἀνάλογον εἶναι τοῖς προειρημένοις ἐπινεῦσι. Bryon itaque ad nucamenta Quercus, Castaneae, Ilicis, Suberis, (Carpino) significanda traducam: quoniam similitudine conueniunt; in omnibus raro ordine crocea in oblongum digeruntur.

A genere hoc paniculato modo nucamenta squamatim compacta dependent.

Porro Iulum non solum nucibus et Juglandi et Corylo cum Theophrasto et Plinio (in cuius lib. XVI haec seruantur: Ferunt et Auellanae iulos compactili callo ad nihil utiles) proprium constituam, uerum etiam Betulae, Salici, Ostryae, Populo, Alno attribuam, quandoquidem cunctis teretes, longos, crocceis aceruatimque densus producuntur.

Reliqua nucamenta siue in conum efformentur, siue in breuem lobam aut in globum producantur cyttarum, siue cyttarum, ut ex Theophrasto accepisse Hesychius uidetur, dicam (qua uoce in Pino usum Theophrastum uidemus) in Pino nempe, Abiete, Cupresso, Fago, Junipero, Tasco, Cedro, Platano, Larice, Moro, Sabina Plinius lib. XVI de Abiete, Larice, Picea haec: Ramis K

Sed de cachry quid referam? Hoc sane nomine pro Iulo, bryo, et cyttaro ut Theophrastum inuenio, qui lib. III περὶ φυτ. ἱσ. scriptum reliquit: ἴδιον δὲ ἐνίοις ὑπάρχει καὶ τὸ τῆς καλουμένης κάχρυος· οἷον τοῖς τε προειρημένοις· ἔχει γὰρ καὶ ἐλάτη, καὶ πεύκη, καὶ δρῦς, καὶ ἔτι φιλύρα, καὶ καρύα, καὶ Διὸς βάλανος, καὶ πίτυς· αὗται δὲ γίνονται πρὶν μὲν πρὸ τῆς βλαστήσεως ὑποφαιρομένης τῆς ἐαρινῆς ὥρας. Propterea quod refert Plinius libro XVI: Ferunt Robora et cachryn (ita uocatur pilula in medicina urendi uim habens) gignitur et in Abiete, Larice Picea Tilia, Nuce, Platano, postquam folia cecidere, hieme durans. Hic tamen Libanotidis semen quod cachryos item uocatur, cum bryo, et Iulo cyttaroque miscet et confundit. Quoniam igitur Cachryos uocabulo inter herbas a Tournefortio genus habemus, ad euitandam ambiguitatem, inter arbores cachryn proscribebo.

Post arbores relinquuntur herbae, et minoris incrementi frutices, in quibus crocea si densa ac pilula concurrant, sine nomine non uidentur negligenda. Spica itaque sterilis in Typha, Cyperoide, Gramine, Stoide, equiseto bryodes erit, bryodes quoque pilula in Sparganio, Iuba bryodes in Mayzo; et eadem ratione in caeteris petito ex forma exemplo quo breuius scriptum historia tradatur.

Spica pars summa in frumento et Gramine, in qua flores et semina nascuntur. Varro R. R. I. Spicam autem quam rustici ut acceperunt antiquitus, uocant specam, a spe uidetur nominata: eam enim quod sperant fore, serunt. Quorum primum ex antiquis editionibus, et Politiani ac duobus aliis Florentinis codicibus accepimus, cau illud Virgilii

Urbem quam statuo, uestra est.

Idem Varro Sesqui. apud Nonium: si canis fit e catello, sic e tritico spica. Plinius lib. XVIII. Frumenta quaedam in tertio genu spicam incipiunt. Eadem spicum dicitur. Varro apud Nonium: neque in bona segete nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum. M. Tullius lib. de Natur. deorum II.

Spicum illustre ferens insigni corpore Virgo.

Quin et spicus, ut apud Festum: Spicum masculine antiqui dicebant ut hunc stirpem, et hanc amnem. Verum est antiquum: quasi messim per missim unumquemque spicum collegit. Transfertur ad alia: Ita Croco canit Ouidius Fast. I.

et sonet accensis spica Cilissa focis.

Plinius lib. XII. Nardi cacumina in aristas se spargunt; ideo gemina dote Nardi spicas ac folia celebrant. In Allio similitiore nucleum spicam dicunt. Cato inter remedia refert: Ulpici spicas III. Alii spicas III. Columella lib. VIII. Quod si tamen pestis peruaserit, sunt qui spicas Allii tepido madefactas oleo faucibus inferant. Lib. X

Alliaque infractis spicis, et olentia Lace

Lib. XI de eodem ~~Ulpico~~ Ulpica. quod est Allium majus: Habet enim uelut Allium pluris cohaerentes spicas. Plura haec dere in Catone scripsimus.

Spica

49

Spica mutica sive mutilata est quae aristis caret. Impennata etiam ue-tustissima uoce quasi sine pennis dici potest, ut pennata quae aristas gerit; nam fruges primitias cum antiquitus Salii hiis libarent, spicas nouas et muticas et aristatas dabant, ut Paulus refert: pennatas impennatasque agnas in saliari carmine spicas significat cum aristis, et alias sine aristis: agnas nouas uolunt intelligi.

Gluma est calyx frugum graminumque a glubendo Varro R. R. I. granum dicitur quod est intimum solidum: gluma qui est folliculus eius: arista quae uti acus tenuis longe eminet e gluma, proinde uti grani theca sit gluma, et apex arista. Videtur uocabulum etymum habere a glubendo quod eo folliculo deglubatur granum. Festus: Gluma ordei tunica dicitur quod glubatur id granum. Palea quoque uocatur. Plinius lib. XVIII. Tenuior ordeo palea — fragili enim stipula, et tenuissima palea granum continetur.

Arista est acus qui a gluma ortus altius eminet. Varro R. R. I. Spica ea quae mutilata non est, in Ordeo et tritico tria habet continentia, granum, glumam, et aristam — spica mutica dicitur quae non habet aristam; ea enim quasi curta sunt spicarum. M. Tullius de Sen. Fundit frugem spica ordine structam, et contra auium minorum morsus munitur uallo aristarum. Plinius lib. XVIII. Arista mordacior ordeo. Virgilius Aeneid. VII. nec teneras cursu laesisset aristas.

Arista dicta quod arescit primum

Locusta nymphaeum cum aristis inflexis, ut in Auena auenaceoque Gramine. Plinius lib. XXII de Bromo sive Auena siluestri: folio et stipula Triticum imitatur. In cacuminibus dependentes paruulas uelut locustas habet.

Tesserus nymphaeorum est uelut breuissimus surculus ex nymphaeis compositus alterno ordine axi affixus. Plinius lib. XVIII. Grana in stipula crinito textu spicantur.

Axis summus culmus, uel eius summus ramus, cui uel nymphaea, ac locusta uel tesserus nymphaeorum locustarumque affiguntur. Item in uelamentis ero- Pedicus est nobis axis proiectura ad excipiendum nymphaeum, uel nymphaeorum tesserum, aut uoceritum. Vrancus

cera sibi affixa gerens.

Aciculus acissimus surculus sive pars inter media tessetus, cui hinc et hinc nymphaea adhaerent.

Frit

Plagula tenuissima ac breuissima bractea tanquam cartae frustum, ut illa in Cerealibus stirpibus petala uulgo habita. Plinius lib. XIII. hac uoce utitur: Premitur deinde prelis, et siccantur sole plagulae, atque inter se iunguntur.

Acus ut particula angusta, acuminata longa breuis longquam arista, sed aliunde nata in spicis, paniculis, et circa semina, non a glumis

Anthela spica densa, conferta Sanguine et nymphaeis, cylindracea uel conica qualis frequens in Graminibus inuenitur, et in Typha, de qua Dioscorides lib. III. ἐπ' ἄκρῳ (τῷ καυλῷ) περικείμενον ἄνθος πυκνὸν καὶ ἐκτεταμένον, ὃ καλοῦσιν ἔνιοι ἀνθήλην.

Panicula spica longa ac laxa, ut in Panico, et quibusdam Graminibus; nam a panicula Panicum, et hoc a pano quod est carptae lanae globus.

Phoba nobis dicitur iuba effusa et coma, qualem in Milio, Arundine, Auena, Sorgo, Oryza, et Graminibus multis cernere est. Vox a Graecis accepta de qua Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. IV de Oryza agens: ἀπολεῖται δὲ οὐκ εἰς στάχυν, ἀλλ' οἷον φόβην, ὥσπερ ὁ κέγχρος. Idem lib. VII. ὅτι τὰ μὲν ἔχει στάχυν· τὰ δὲ οἷον φόβην, τὰ δὲ κεγχρώδη φόβην· ἡ γὰρ καλαμώδης ἀπόφυσις φό-χεδροπὰ λοβόν· βη. Plinius de Sorgo lib. XVIII. Milium intra hos decem annos ex India in Italia inuectum est, nigrum colore, amplum grano, arundinaceum culmo. Adolescit ad peda

altitudine VII praegrandibus culmis, Phobas vocant. In quibus praegrandibus culmis Phoba significatur, quoniam pars culmi summa. Ita de spica cecinit Vares:
ut mala culmos
esset rubigo.
Quippe rubigo spicas, hisque contenta grana corrumpit.

Conus a figura nympharum, seminum, florumque congeries, ac nucum, ut in Mayno Acero, Pino, Abiete, Larice, Cupresso, Betula, Alno. Dioscorides libr. I. Πιτυΐδας δὲ καλοῦνται ὁ καρποὶ τῶν πιτύων, καὶ τῆς πεύκης ὁ εὑρισκόμενος ἐν τοῖς κώνοις. Theophrastus libr. περὶ φυτ. ἱστ. III. ἔτι δὲ καὶ τὸν κῶνον ἐλάττω καὶ ἧττον ὀπωρυτή. Columella libr. VI. Remedia sunt Cupressini XV coni. Hinc Cupressus et Pinus conifera et conigera appellata. Virgilius Aeneid. III.
Aeriae Quercus, aut conifera Cyparissi.
Catullus de nupt. Pel. et Thet. Quercum aut conigeram sudanti cortice pinum.

Thyrsus interna pars coni, quae crassa valde in Mayno; ideo nostri a recentissima loquendi et scribendi ratione thyrsus torso dicunt.

Alueus et Alueolus loculus in thyrso et thalamo, in quem semina excipiuntur.

Strobilus Pini conus. Ulpianus Digest. libr. Tit. Ligni. De Pinu etiam integri strobili ligni appellatione continebuntur. Theophrastus περὶ φυτ. ἱστ. III de Pino haec: καὶ τῶν στροβίλων ὁ μὲν τῆς παραλίας στρογγύλος τε καὶ διακεχηνὼς ταχέως· ὁ δὲ τῆς ἰδαίας μακρότερος, καὶ χλωρὸς, καὶ ἧττον χάσκων, ὡς ἂν ἀγριώτερος. Dioscorides libr. I. ὅλοι δὲ οἱ στρόβιλοι ἀπὸ δένδρων πρόσφατοι θλασθέντες ἐν γλυκεῖ.

Zamia est strobilus quae immatura et virida in arbore dehiscit. Plinius libr. XVI. Quae (nuces) se in arbore ipsa diuisere, Zamiae vocantur, laeduntque caeteras, nisi detrahantur. Aiunt quidam ab ἀζαίνω exsicco vocari, quibus Azamia probabantur.

Galbulus cupressinus Conus. Varro R. R. I. Quaedam enim ad cernendum pusillorum usque adeo parua, ut sint obscura, ut Cupressi; non enim galbuli qui nascuntur, id est tanquam pilae paruae corticiae id semen, sed iis intus.

Cedris dicitur Cedri conus. Plinius libr. XXIV. Cedrides hoc est fructus Cedri, tussim sanant. Dioscorides libr. I. κεδρίδες δὲ καλοῦνται, οἱ ἐξ αὐτῆς (κέδρου) καρποί.

Squama quae coni et alii fructus semina obtegentes loricantur: item quae gemmae obteguntur.

Cyttarium crassior squama hinc gibba, hinc caua quae nux in Pino excipitur. Dioscorides de Acantho libr. III agens, folida squamata quae in caule ova fructum in se recipiunt, cyttaria vocat: ἐπὶ διαστημάτων πρὸς τῇ κορυφῇ περιειλημμένον φυλλαρίοις τισὶν οἷονεὶ κυτταρίοις, ὑποπεπτωκόσιν ἐπιμηκέσιν, ἐξ ὧν τὸ ἄνθος ποιεῖται χρυσοῦν. Plinius libr. XXII id significat: elato longoque folio cuspidines marginum, absurgentiumque pulvinorum torosus aestiens.

Vagina et vaginula, scilicet summum folium in frumentis, Graminibus, et umbellatis quae tanquam calyce ante explicationem spicae, panicula, Phoba, Anthele, muscarium tegitur, et contra aeris iniurias munitur. Varro R. R. I. quae sublatent herba, ea vocatur vagina, ut quae latet conditum gladium. — quod frumentum dicant XX diebus esse in vaginis. M. Tullius de Sen. Quae nidea fibris stirpium sensim adolescit, calamoque erecta geniculato vaginis iam quasi pubescens includitur, e quibus cum emersit, fundit frugem spici ordine structam. Plinius libr. XVIII. Ita enim est in commentariis pontificum: augurio canario agendo dies constituantur priusquam frumenta vaginis exeant, et antequam in vaginas perveniant. Apud Senecam Epist. LXXV id folliculus appellatur: Est aliquid boni miticis: hoc nondum est in herba latente, nec cum folliculo se exerit spica mollis, sed cum frumentum aestas, et debita maturitas coxit. Folliculus etiam in umbellatis apud Columellam libr. XII hoc involucrum dicitur, de Oleve enim atro tradituri est: Olus atrum cum suo cole antequam de folliculo exeat — Olus atrum et ferulam et foeniculum cum legens, sub tecto exponito, dum flaccescat: deinde folia et corticem omnem folliculorum detrahito. Virgilius denique stipulam appellare maluit hoc Georg. I carmine:

Spicea iam campis cum messis inhorruit, et cum
Frumenta in viridi stipula lactentia turgent.

ooo Vocum tamen vaginula ita de glumis dicitur ut est apud Plinium a quo libr. XXV habemus: Fabam vaginulis suis servant ad satus.

ooo
Fimbria, crinis, capillus, capillamentum tenuis gracilisque ramusculus, per quem grana aut flores

51

ciol flores pendent, ut in Milio, Sorgo, Oryza, Auena, Iunco et aliis. Plinius lib. XVIII. Milii coma granis complexa fimbriato capillo curvatur.

Ageratum fe[rulacea est]... Cyema uti κύημα fauum habenda conglobatorū florū ac seminū congeries. [Ferulacea est] Deco- nā caput et capitulum nec non brevibus uirentibus herbarū, ad pura significanda nimis dilatantur. Ic[u]l Bettl in Ageratao a Plinio lib. XXVII uocatur. [...] hirudine, Oryza[e] Thalamus cyemaris parsima, cui semina, pappi, et squamae affiguntur. [...]no similis flore Ascalia et Scalia thalamus in Cinara. Plinius lib. XXI de Cinara: Semen ei [...] Gellius auctor. sanguinis quem pappū uocant. quo detracto ex cortice, renenitas similis Acanos caput in Car- cerebro Palma est: uocant Ascaliam. Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. VI. τὸ duis, Acanthis, Cyanis δὲ περισπέρμιον ἐν τῷ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν ἀκανθώδης, nonnullis aculeis cinctū Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. σφαιρωθέντων δὲ τῶν ... ἐπεσπερματίων, ἐδώδιμον δὲ VI. de Ssine: ἀπὸ δὲ τῆς τοῦτο δὲ ἐμφερὲς τῷ τῷ Φοίνικος ἐγκεφάλῳ· καλοῦσι δὲ αὐτὸν ... σκαλίαν.

(... ἄκανος ἐπιπέφυκεν ... ἰσχύσει μὲν ... χρώμενον ἐπὶ τῶν φύλλων.)

Pineum cyemarū capitulum strobuli figura, ut in Centaurio Maiori, Cinara, Cirsio, Cyano, Cyanoide, Iacea. Utitur hac uoce Columella lib. X de Cinara canendo:

nunc pinea ceruice pungit.

Sed antiquiora nostro etiam codice confirmat: nunc pinea ceruice pingitur, sa Nempe refert strobulum, quem uulgo pigna uocamus.

Acanicum ακανικόν Carduus philyra in aculeos de[...] cingitur, a seb[...]

sive Acanus
o caput

50

SS. quae do causa non laudandi
accuratissimi Latini qui iouis glan-
des ad nuces transtulerunt
cū iouis glans siue iuglans ha-
beng castanea quae recera
glandibus adnumerantur.

Plinius lib. XII. continentur (glandes) hispido calyce per genera plus minus cutem complectente. — Glans horrida echinato calyce seu castanea. Idem libro XV: Nuces uocamus et castaneas quamquam accommodatiores glandium generi. Διὸς βάλανος a Graecis castanea dicitur, de qua Ouidius Metam. I canit:

et quae deciderant patula iouis arbore glandes.

Praeterea et sardianas balanos castaneas etiam uocat, ut memorat Plinius lib. XV quoniam Sardibus ea prouenere primum. SS ideo apud Graecos Sardianos balanos appellant. Caeterum balanus et iuglande usi sunt Latini, ut Plinius lib. XVII de Asculo: in quacumque terra sentur nascitur e balano. — probatur ea glans longitudine ... Taniclesut ... cuius in balano utrinque ... unguentaria, et Myrobalanistia. Propie balanus est glans quae ... Horatius lib. III od. XXIX nec Persi consueuit

Pressa tuis balanus capillis.

Martialis l. XIV ep. 57:

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento constat, et ex balano

Aegilus glans synonyma Ilicis et etiā Quercus, ut docet Theophrastus περὶ Φυτ. ἱσ. III. δὲ γλυκύτερον μὲν (καρπὸν) τῆς πρίνου, πικρότερον δὲ τῆς δρυός. καλοῦσι δὲ τινες τὸν μὲν τῆς πρίνου δὲ τὸν ταύτης καρπὸν, ἄκυλον· τὸν δὲ τῆς δρυὸς βάλανον. Alii ad Ilicem tantū reuocant. Hesychius: ἄκυλον ὁ τῆς πρίνου καρπός. Theocritus Idyl. V.

οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἀκύλοις ὀρυχαλίδες, αἳ μὲν ἔχοντι
λεπτὸν ἀπὸ πρίνοιο λεπύριον, αἳ δὲ μελίζδει.

Galenus de cibis: τὰς δὲ τῶν πρίνων βαλάνους ἃς ἀκύλους ὀνομάζουσιν ἕλληνες.
Plinius lib. XVI. Ilicis glans utrinsque breuior et gracilior quam Homerus acylon appellat, eoque nomine a glande distinguit.

Castanea etiā inter glandes nomen suū seruat. Varro R.R. I intra maceriam iacere oportet glandem, et castaneas, unde saturi fiant. Ouidius Metamorph. XIII.

Nec tibi castaneae, me coniuge, nec tibi deerunt
Arbutei foetus.

Virgilius Bucc. Castaneasque molles, et pressi copia lactis.

altitudine VII praegrandibus culmis, Phobas vocant. In quibus praegrandibus culmis Phoba significatur, quoniam pars culmi summa. Ita de spica cecinit Vates:
ut mala culmos
esset rubigo.
Quisque rubigo spicas, hisque contenta grana corrumpit.

Conus a figura pyramidali, seminum, florumque congeries, ac nucum, ut in Magno Acero, Pino, Abiete, Larice, Cupresso, Betula, Alno. Dioscorides lib. I. Πιτυίδας δὲ καλοῦνται ὁ καρπὸς τῶν πιτύων, καὶ τῆς πεύκης ὁ εὑρισκόμενος ἐν τοῖς κώνοις. Theophrastus lib. περὶ φυτ. ἱσ. III. ἔτι δὲ καὶ τοῦ κώνου ἐλάττων καὶ ἧττον ὀρθοφυής. Columella lib. VI. Remedia sunt Cupressini XV coni. Hinc Cupressus et Pinus conifera et conigera appellata. Virgilius Aeneid. III.

Aeriae Quercus, aut conifera Cyparissi.

Catullus de nupt. Pel. et Thet. Quercum aut conigeram sudanti cortice pinum.

Thyrsus interna pars coni, quae crassa valde in Magno; ideo nimirum a corruptissima loquendi et scribendi ratione thursus torso dicunt.

Alveus et Alveolus loculus in thyrso et thalamo, in quem semina excipiuntur.

Strobilus Pini conus. Ulpianus Digest. lib. Tit. de Ligni. De Pinu etiam integri strobili ligni appellatione continebuntur. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. III de Pino haec: καὶ τῶν στροβίλων ὁ μὲν τῆς παραλίας στρογγύλος τε καὶ ... ὁ δὲ τῆς ἰδαίας μακρότερος, καὶ χλωρὸς, καὶ ἧττον ... Dioscorides lib. I. ὅλοι δὲ οἱ στρόβιλοι ἀπὸ ... ... Plinius

coc Laur... ires de ... ... lib. XXV. vaginulis satus.

3.8

uel flores producens, ut in Milio, Sorgo, Oryza, Auena, Junco et aliis. Plinius lib. XVIII. Milii coma granis complexa fimbriato capillo curuatur.

Cyma nis κῦμα formam habens conglobatorum florum ac seminum congeries nam caput et capitulum quibus utuntur Herbarii, ad plura significanda nimis dilatantur. Sel Bulla in Agerato a Plinio lib. XXVII uocatur.

Thalamus cymatis pars ima, cui semina, pappi, et squamae affiguntur.

Ascalia et Scalia thalamus in Cinara. Plinius lib. XXI de Cinara: Semen ei lanuginis quam pappum uocant: quo detracto ex cortice, tenentes similis cerebro Palmae est: uocant Ascaliam. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. VI. τὸ δὲ περικάρπιον ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν ἀκανθῶδες, ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν παπποειδῶν σπερματίων, ἐδώδιμον δὲ· τοῦτο δὲ ἐμφερὲς τῷ τοῦ φοίνικος ἐγκεφάλῳ· καλοῦσι δὲ αὐτὸν σκαλίαν.

Pineum cymatis capitulum strobili figura, ut in Centaurio Maiori, Cinara, Cirsio, Cyano, Cyanoide, Jacea. Vtitur hac uoce Columella lib. X de Cinara canendo:

nunc pinea ceruice pungit.

Sed antiquiora nostro etiam codice confirmant: nunc pinea ceruice pingit. Nempe refert strobulum, quem uulgo pigna uocamus.

Acanicum ἀκανικὸν, Echinus philyra in aculeos desinens in Carduis, Cyanis nonnullis, quo caput sive Acanus cingitur, a ~~similitudine Echinorum, qui, acutis Dorsis, terrae et Terrae alienarum aculeis connectitur~~.

Philyra est subtilis uel ridicula herbacea uel cartilaginea qua et pineum et alia cymatum capitula uallantur.

Corica et Loricatio dicenda forma qua ex philyris contexitur.

Bractea colorata lamella in Carlina, et Xeranthemo aliisque.

Lamella et lamellula bractea angusta inter semina Buphthalmi, Cotulae, Asteroidis de thalamo eminens.

Pappus uillus in thalamo, et in summo etiam semine, qualis in Carduo, Cinara, Cirsio, Jacea, Cyano. Lucretius lib. III

nec supra caput eiusdem cecidisse uietam
uestem, nec plumas auium, papposque uolantis.

Plinius lib. XXV de Senecione: Nomen hoc Graeci dedere, quia uere canescit. Caput eius numerosa diuiditur lanugine (qualis est spinae) inter diuisuras exeunte. Quare eam Callimachus acanthida appellat, alii pappum (sicce ut in antiquis) pappoden.

Peniculus et penicillum semen cum pappis uel lamellulis, ut in Jacea, Carduo, Astere, Tagete, Jacobaea, Senecione.

Oecisceus ex Graeco οἰκίσκος uelut cellula et nidus, in quo quatuor semina iacent, et de quo medio elacata sicca tuba emergit, circumposito in ambitu flore, et circa florem calyx: ut in labiatis floribus, in Echio, Buglosso, Cynoglosso, Pulmonaria, Symphyto, Lithospermo, Boragine, Omphalode, Cerinthe, Heliotropio.

Calyx est quod flori, fructui, uel semini extrinsecus apponitur, omnia ante explicationem obtegens, atque fouens, ut in Mandragora, Nicotiana, Hyoscyamo, Echio, Hormino, Chamaedry.

Calyx petaloides qui colore petalum imitatur, qualis Hellebori, Atri, Ranunculi, Junci, Anisi, Primulaceis.

Vesica calyx amplus tenui membrana efformatus, ut in Alkakengi, Vesicaria. Plinius lib. XXI de Solano Halicacabo quod est nostra aetate Alkekengi: quoniam alterum cui acini coccinei, granosi folliculi, Halicacabon uocant, alii Callion. Nostri autem uesicariam, quoniam uesicae, et calculis prodest. Potius uesicariam a calyce appellatam crediderim; quia plurimae stirpes contra uesicae incommoda laudantur, quae nihilominus uesicariae non dicuntur. Propterea hanc herbam Dioscorides libro IV ait uocari φυσαλίδα; quod καρπὸν ἔχει ἐν θυλακίοις περιπεφυσημένοις ὅμοιον φύσαις.

Caryophyllaeus calyx integer non deciduus cui petala, stamina, et apices iunguntur. Caryophyllaeum habet Cerasus, Persica, Prunus, Quinquefolium, Rubus, Fragaria, Caryophyllata, Filipendula, Tormentilla, Pentaphylloides, Comaroides.

Pericarpium dicemus calycem qui crassius euadit, et instar fructus semina fouet, ut in Rosa, Fico, Ephedra, Tasco, Jalapa, Agrimonia, Agrimonioide.

Alabastrum summa pars calycum, et etiam philyrarum non aculeatarum, praecipue in Quinquefolio, ac Rosa, de quo Plinius lib. XXI. Germinat omnis (Rosa) primo

Ageratum ferulacea est decorum palmarum altitudine, Origano similis flore. Bullis aureis.

Acanus caput in Carduis, Acanthis, Cyanis nonnullis aculeis cinctum. Theophrastus περὶ φυτ. ἱσ. VI. de Spina: ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερματοφόρος ἀκανός ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον ἢ ῥαχίς ἐπισκεχρωσμένον ἐπὶ τῶν φύλλων.)

inclusa granoso cortice. Quo mox intumescente, et in uncias a basi fastigiato, paulatim rubescens dehiscit.

Spatha calyx in Palma, e quo id quod Spadix dicitur, emergit. Plinius lib. XVI. Palma sola, ut dictum est, in spathis habet fructum racemis propendentem. Dioscorides lib. I. Φοῖνιξ τὸ ἄνθος ἐλάτη ἢ σπάθη καλεῖται· περικάλυμμά ἐστι τῷ καρπῷ τῶν φοινίκων ἀκμαζόντων ἀνθοφόρων.

Spathula a spatha forma dicitur calyx parvus qui item bifariam dehiscit, ut in Avena. Vid. Malp. Fig. 126

Omphacis, dicta **Cupella** (cupula) et cupellum dicatur calyx glandium Quercus, Ilicisque. Ὀμφακίς.

Echinus, Ericius calyx Castanearum echinatus. Plinius lib. XV armatis iis echinato calyce vallum. Servius ad illa Virgilii: Castaneae hirsutae addit: ut haec intra suos echinos lateant.

41) **Collum** pars florem et fructum sustinens ceu pediculus. Plinius lib. XXI de Lilio: nec ulli florum excelsitas major, interdum cubitorum trium, languido semper collo, et non sufficiente capitis oneri. Virgilius lib. Aeneid. IX

lassove papavera collo
Demisere caput.

Petronius Arbiter.

Illa solo fixos oculos aversa tenebat,
nec magis incepto vultum sermone movetur
quam lentae salices, lassove papavera collo.

41) Auricula par- / va dicta, sudiculum / ab usu tanquam fulcrum / dicenda calycis divisi / partes, quibus flores ful- / ciuntur ut in Leucoio, / Hesperide, Hyperico, / Androsaemo.

Sertum, corona, corolla, strophium (a στρέφω vertere, quod antiqui, ut memorat Festus, struppus erat, et quo in coenaculum usu struppa pro vimine descendit; quia eam vertendo quid nectimus) strophiolum florum implicatio, et nexus.

Coronamenta quae ad coronarum nexus pertinent. Cato Coronamenta omne genus. Plinius lib. XXI. Paucissima nostri genera coronamentorum inter hortensia novere — in hortis et coronamenta jussit Cato.

Florum duo discrimina summa; quod alius perfectus dicitur, imperfectus alius. Perfectus qui petalis constat: imperfectus qui petalis privatur. Perfectus bifariam sejungitur; est enim qui unico fit petalo: est qui pluribus componitur. Primum monopetalum appellant, polypetalum alterum.

Monopetali duas novimus differentias, propter quas flos isometer et anisometer a nobis appellatur.

Isometer habetur qui summo margine aequaliter finitur, ut flos Convolvuli, ~~[struck]~~, Mandragorae, Lilii convallium, Polygonati, Primulae veris, Auriculae ursi, Jasmini, Arbuti, Menyanthis, Stramonii.

Anisometer qui inaequali margine desinit, ceu in Digitali, Nicotiana, Gladiolo, Hyoscyamo, Cannacoro, Galea.

Utriusque autem discriminis genera constituere, vocabulis complecti, certis finibus definire, ac per classes digerere non nostri esse viderunt, qui naturam opera sine lege vagari et fassi sunt, et fatentur. Quod cuique diligentius perpendenti perspicuum et manifestum continget. Siquis enim ex. gr. ex Campanae forma inter isometros flores investigaverit, atque ex eadem denominationes constituerit, quorum partem qui nomen suum recantant probando excerpserit, ut ipsa Campanula quae communem appellationem sibi propriam asciuit in nonnullis deficiat ab instituto recedens. Flores item qui ab Infundibulo, et hypocrateriformi denominantur non omnes seponet; quippe multi nunc labra attollendo et deprimendoque, nunc profunde secando, alii angusto tubo et longo, quidam lato et brevi, nonnulli toti in tubum efformati ita inter se dissentiunt, et discriminantur, ut infundibulum aut hypocrateriforme quaerenti alia atque alia species obiiciantur. Neque alia rotatorum florum ratio existimanda qui a Borragine et [illegible] incipientes, connectentibus in reliquis laciniis, tuboque elongato, longe et late in diversa occurrunt. Itaque isometros et monopetalos flores ad certas imagines et figuras revocare instituti nostri non erit, cum animadvertamus omnia varietate summa misceri et confundi. Propterea alia regula insistam; quandoquidem tanta rerum moles sine aliquo adminiculo sustineri non potest, et quadam viam Minerva ducitur (nequis perfectionem aliquam a me proponi existimet) isometros flores in partes distribuam, et primum eos complectar qui vel late expansi

vel nullo

nullo tubo, vel quod brevissimo donantur. Huiusmodi sunt: Borrago, Omphalodes, Gallium, Rubia, Aparine, Cruciata, Asperugo, Lysimachia, Anagallis, Samolus, Chrysosplenium, Veronica, Viburnum, Opulus, Tinus, Sambucus, Ebulus, Styrax, Aquifolium, Solanum, Alkekengi, Melongena, Lycopersicum, Moscatellina, Malva, Alcea, Althaea, Abutilon, Ketmia, Gossipium, Phalsinda, Ocys, Convolvulus, Speculum Veneris, ~~Androsace~~ Soldanella, Periploca, Momordica, Opuntia

Altera eas stirpes seposita serviabo, quarum flore isometris, et lato ostiansi longo tubo et angusto praediti sunt ceu. Stramonium, Pervinca, Auricula ursi, Primula veris, Centaurium minus, Plantago, Coronopus, Psyllium, Jalapa, Rubeola, Buglossum, Pulmonaria, Lithospermum, Heliotropium, Plumbago, Lilio-asphodelus, Colchicum, Crocus, Narcissus, Thymelaea, Ligustrum, Jasminum, Lilac, Nerion, Cuscuta, Ananas, Ruellia, Androsace, Olea, Spermacoce, Quamoclit, Cereus

Tertia continentur stirpes, quarum flores in tubum tori forme decurrunt ut Polygonatum, Cotyledon, Gentiana, Hyacinthus, Symphytum, Cerinthe, Elaeagnus

Cuscuta

Quarta concludat illas in quibus flores tubo carentes centro tumere videntur: Lilium convallium, Tithymallus, Arbutus, Bryonia, Tamnus, Sycioides, Momordica, Cucumis, Elaterium, Pepo, Melo, Melopepo, Anguria, Cucurbita, Colocynthis, Anguina, Luffa, Asphodelus, Muscari, Alaternus, Menyanthes, Phyllirea, Anacardi, Guaiacana, Vitis Idaea, Erica, Acacia, Mimosa, Cassia, Hypocistis, Mandragora, Laurus Alexandrina, Belladonna, ~~[illegible]~~, Rhamnus, Frangula, Ficoides, Chamaerhododendros alpina, serpyllifolia

Ad anisometros flores transeuntem faciens stirpes primas occupiam, quae caule tetragono, et flore labiato praeditae quatuor semina in singulis loculis ferunt: ut Chamaedrys, Polium, Teucrium, Bugula, Chamaepitys, Horminum, Sclarea, Leonurus, Salvia, Cardiaca, Lamium, Galeopsis, Brunella, Phlomis, Dictamnus, Pseudodictamnus, Stachys, Ballote, Marrubiastrum, Mentha, Molucca, Moldavica, Rosmarinus, Thymus, Serpyllum, Clinopodium, Acinus, Lavandula, Sideritis, Marrubium, Melissa, Lycopus, Betonica, Calamintha, Origanum, Majorana, Hyssopus, Verbenaca, Cataria

anomali (vulgò dicti)

Deinde eas constituunt quarum flores, in tubulum coarctantur, ut Triphylloides, Echium, Valeriana, Valerianella, Rapuntium, Chamaecerasus, Caprifolium, Vitex, Galea, ~~[illegible]~~, Gladiolus, Cannacorus, Polemonium, Veronicoides, Camera, Chamaerhododendron, Hyoscyamus, Trachelium, Pedicularis, Melampyrum, Euphrasia, Polygala, Iris, Xiphium, Hermodactylus, Amblatum, Ascharia, Periclimenum ~~[illegible]~~ Lilio-narcissus

His proximae erunt, quarum flores et tubo et centro ferunt, ut Nicotiana, Aristolochia, Bignonia, Digitalis, Acharoda, et totus tubus Jasminoides

Tertio loco commemoranda accedunt, quae sine tubo, sed lato centro flores ostendunt, ceu Apocynum, Cyclamen, Scrophularia, Pinguicula, Antirrhinum, Linaria, Orobanche

Ultima nota erunt quarum flores et tubo et centro carent, talis inveniunt Verbascum, et Blattaria

Inter monopetalos flores conglobatos profecto recensere oportet, quos vulgo compositos vocant, cum simplices sint, et singuli florum naturam servent, quippe et unico folio constant, et staminibus suis apicibusque donantur, (si semiflosculos qui staminibus et apicibus privantur, excipiamus) praeterea si foecundi, tuba, ac semine. Itaque iure ac merito singuli flores existimandi, et monopetalis adiiciendi, a quibus praeterea separantur, et seorsum traduntur, quoniam plurimi in unum congregantur, singuli singulis seminibus insidentes, et communi loricatione vallati. Horum igitur pars qui nempe tubula et semiflosculi, et singulares nuncupantur ad anisometros spectant, reliqui, scilicet flosculi ad isometros

Itaque stirpes primae ad censum revocandae quae isometros flosculos in unum colli-

gunt, ut Cinara, Carduus, Jacea, Cirsiu, Lappa, Carlina, Cnicus, Acarna, Carthamus, Senecio, Conyza, Elichrysū, Eupatoriū, Filago, Petasites, Gnaphaliū, Santolina, Bidens, Acanthium, Conyzoides, Tanacetū, Seriphiū

Secunda quasi classis habenda anisomeris conglobati, quorū stirpes Serratula, Hieraciū, Chondrilla, Sonchus, Lactuca, Scorzonera, Tragopogon, Zacyntha, Hiosyris, Lampsana, Rhagadiolus, Scolymus

Magnā deinde cognationem cū retineant quæ radiati dicuntur, et habentur, quod horū stirpes anisomeris flosculis coronantur, isomeris in disco stipantes, ordine hæc genera distribuenda sunt, videlicet Asterisphoelis, Absinthiū, Cyanoides, Bellis, Leucanthemū, Chrysanthemū, Chamæmelū, Matricaria, Abrotanū, Artemisia, Cyanus, Centaurium majus, Aster, Jacobæa, Virgaaurea, Doronicū, Tussilago, Buphthalmū, Cotula, Millefoliū, Ptarmica, Asteriscus, Asteroides, Tagetes, Forticina, Corona solis, Calendula, Chrysanthemoides.

Post monopetalos flores eorū forma et partes perpendenda, atque diligentius consideranda sunt, qui plura petala ex quo polypetali dicuntur, explicant, atque in ambitu diffundunt. Hi quoque vel ex similis aut dissimili ordine, vel ex petalorū similitudine vel inæqualitate a nobis primū in isopetalos, atque anisopetalos distinguuntur. Isopetali sunt qui ex petalis similibus, et æqualiter circum dispositis ordinantur, ut in Rosa, Lilio, Leucoio, Cisto, Hyperico, Poeonia.

Anisopetali dissimili modo fiunt, ex petalis nempe dissimilibus, inæqualibus et non æque ambitu circumactis, ut sunt flores Aconiti, Aquilegiæ, Phaseoli, Ciceris, Hippocastani, Orchidis, Resedæ

Isopetalorū primæ stirpes celebrantur quarū petala iv ad angulū circa unguem inclinantur; hæ constituuntur: Isatis, Myagrū, Rapistrum, Ionthlaspi, Nasturtiū, Thlaspi, Thlaspidium, Nasturtioides, Alysson, Coclearia, Lepidium, Alyssoides, Lunaria, Turritis, Cardamine, Leucoiū, Hesperis, Bursa pastoris, Eruca, Sinapi, Sisymbrium, Erisymū, Rhaphanus, Rhapharistrū, Napus, rapus, Brassica, Kakile, Erucago

Sequuntur quæ petala non in flosculo circū æqualiter disposita, et ad finitorem quoque inclinata producunt, ut Anemone, Pulsatilla, Clematis, Flammula, Tulipa, Liliū, Fritillaria, Corona imperialis, Lilionarcissū, lilio-hyacinthus, Narcisso-leucoiū, Nigella, Garidella, Populago, Nymphæa, Ornithogalū, Phalangiū, Jucca

Onagra, Chamænerion, Ranunculus, Papaver, Argemone, Chelidoniū majus, Ruta, Glauciū, Chamælea, Thalictrum, Corynus, Epimedia

Toxicodendron, Staphylodendron, Parnasia, Kali, Ros solis, Azadarach, Coronilaria, Epimedium, Limoniū, Aurantiū, Citrium, Salicaria, Tunicas, Tribulus, Tribuloides, Aurula, Hedera, Celtis, Tilia, Alsine, Myosotis, Telephiū, Smilax lenis, saxifraga, Hypericū, Androsæmū, Cistus, Coriaria, Chamærhododendron alpinū glabrum, Hedysaris, Evonymus, Paliurus, Syringa, Ruscus, Phytolacca, Bermundiana, Berberis, Alliū, Cepa, Porrū, Portulaca, Belzoinū, Acacia, Christophoriana, Veratrū, Helleborus, Geraniū

Ab his subtrahuntur quæ calycem integrū, ora expansū, cristarina, et petala affixa sunt, quæ caryophyllaceos distinctos gignunt, ut Quinquefoliū, Fragaria, Pentaphylloides, Comaroides, Filipendula, Ulmaria, Tormentilla, Caryophyllata, Rubus, sedum, Anacampseros, Granadilla, Geū, Saxifraga, Salicaria, Paliurus, Cerasus, Prunus, Armeniaca, Amygdalus, Cistus, Alchimilla, Lauro-cerasus, Poeonia, Spiræa, Helleborus, Veratrū, Telephiū, Androsæmū, Helianthemū.

Cognata sunt quæ calycē quoque integrū, stamina et petala sibi affixa ferentes, edunt, sed crassū et instar fructus. Hic si elevatū ad inferiora descendens cū seminibus committitur, pericarpiū vocatur. Hujus stirpes sunt: Rosa, Agrimonia, Agrimonioides

Idem si per seminū maturitatē apertus non permanet, sed ore clausus carnosus, succoque refertus evadit, acris conceptaculū. Tale ferunt Myrtus, Sorbus, Mespilus, Cratægus, Grossularia, Pirus, Malus, Cydonia, Punica, Cornus

aperiuntur in eodem petiolo. Est autem oblongum non ut oliviæ odoricorum.

Ultima isopetali floris differentia calyce integro, oblongo, et magno fert, a quo ea petala quæ stamina separata proveniunt, ut in Caryophyllo, Lychnide, Alsinastro, Cucubalo, Limonio, Hermannia.

20* Peracta isopetali floris historia, anisometrum accedit cura, cuius cum inæqualitas, et dissimilitudo sit multiplex, ad duo summa genera discrimina omnia revocare conabor. Itaque primum erit, cum calyx integer, et tubulatus quatuor petala excipit inæqualia ac dissimilia, eademque ita disposita qualia in leguminibus ordinanda, ac quo flos Leguminis nuncupatur. Huius generis stirpes multæ, ut Barba Jovis, Lens, Vulneraria, Hormenium, Cicer, Onobrychis, Glycyrrhiza, Tragacantha, Aphaca, Vicia, Pisum, Lathyrus, Cicercula, Climenum, Ochrus, Nissolia, Phaseolus, Lotus, Melilotus, Medica, Medicago, Cytisus, Trifolium, Anonis, Anagyris, Phoenum græcum, Ervum, Orobus, Galega, Pseudoacacia, Siliquastrum, Colutea, Genista, Genista-spartium, Genistella, Spartium, Erinacea, Lupinus, Faba, Coronilla, Hedysarum, Emerus, Ferrum equinum, Scorpioides, Ornithopodium, Securidica, Polecinus, Hedysarum, Astragaloides, Astragalus.

Alterius generis anisometri flores quos anomalos polypetalos vocant sunt, quibus ornantur stirpes, nimirum: Viola, Balsamina, Fumaria, Capnoides, Cysticapnos, Cardamindum, Aconitum, Aquilegia, Delphinium, Melianthus, Reseda, Luteola, Epimedium, Orchis, Ophrys, Helleborine, Calceolus, Nidus avis.

Ad has revocandæ videntur quarum petala inter se non valde dissimilia, sed inæqualia dissimili modo ordinata ferunt, ut Hippocastanum, Capparis, Pyrola, Senna, Cassia, Gentianis, Telephiastrum, Lorantum, Coronoides, Fraxinella, Chamænerium, Thlaspeos species anthemum, Corallodes, Hypecoon, Sinapistrum, Epimedium, Circæa, escorum, Thlaspidium Bocc.

24* Post isometros flores proximam sedem umbellaris esse attribuendam censemus, qui vulgo propter cognationem neque a rosaceis distinguuntur, quamvis inter isometros, anisometrosque flores cum in multis umbellarum ambitus inæqualia petala diffundat, medii potiore iure videantur. Itaque sic agam, ut umbellares isometris adnectam, eosdemque ad anisometros usque producam, primos recensens quibus semina dicas parvis, et angustis vel si longis, angustis item innascuntur. Deinde subnectam qui semina quoque semina aut lata et compressa: aut crassa producunt.

Prima differentia sunt stirpes: Daucus, Sanicula, Apium, Ammi, Ammoides, Sium, Sisarum, Tragoselinum, Cicuta, Phelandrium.

Oenanthe, Angelica, Fœniculum, Bupleurum, Bupleuroides, Chærophyllum, Meum, Carui, Scandix, Astrantia, Eryngium.

Secunda: Imperatoria, Anethum, Cerefolia, Sondylium, Sphondylium, Peucedanum, Chrithmum, Pastinaca, Oreoselinum, Thapsia, Hydrocotyle, Ferula

Myrrhis, Smyrnium, Caucalis, Ligusticum, Laserpitium, Cachrys, Coriandrum

Perfectis expositis floribus, de imperfectis sive apetalis agens ante omnia eas stirpes constituam, in quibus seorsum a fructu sive in eadem stirpe, sive in cognata, et sterili oriuntur nucamenta appellata gignuntur. Inter has colunrur in Flore Castanea, Quercus, Ilex, Suber, quæ ^capsulas^ Bryon ferunt

Salix, Populus, Nux, Corylus, Betula, Ostrya, Alnusque Iulos fundunt

Lymam autem producunt Pinus, Abies, Larix, Robur, Juniperus, Taxus, Cedrus, Platanus, Cupressus, Thuja, Sabina

Novissima erunt sive arbores fruticesque, sive herbæ et Gramina quorum orocera inter nucamenta non recipiuntur, ut Mayxum, Lycopsoides, Urtica, et Urticoides, Lachrymajobis, Sanguinaria, Typha, Ricinus, Ricinoides, Dactyloides, Pseudoanrapharc, Mercurialis, Spinacia, Lupulus, Cannabis, Acorus, Ephedra, Parietaria, Atriplex, Acetosa, Xanthium, Ambrosia

ciunt, ut Cinara, Carduus, Jacea, Cirsium, Lappa, Carlina, Cnicus, Acan-
thium, Carthamus, Senecio, Conyza, Elichrysum, Eupatorium, Filago

Terebinthus, Lentiscus, Viscus

Quæ ex imperfectis floribus seperatim, stamina et apices circa fruc-
tus semen ferentes, bifaria distributas exceptionas; quædam omnino
fructum ferunt, undequaque mollem, ac post maturitatem succo refer-
tum, ut Arum, Dracunculus, Asarum, Vitis

siccum autem, ut Ruscus, Fraxinus, Beta, Juncus, Pimpinella, Atrip-

Aliæ semen de singulis nymphæis exhibent, cuiusmodi: Bistorta, Per-
sia, Tragopyrum, Lapathum, Herniaria, Chenopodium, Parthenion, Scirpus
Scirpoides

A quibus sejuncta stirpes quæ culmum ferunt cum cerealibus stir-
pibus recensentur, ut Triticum, Secale, Hordeum, Olyra Thipha, Zea
Amylum, Phalaris, Lolium, Panicum, Milium, Sorgus, Oryza
Gramen spicatum
Gramen Tubarum
Gramen avenaceum
Gramen Paniculatum
Arundo

De Fructu

Fructus qui semen unum aut plura complectitur.

Dissepimentum, septum intermedium, membrana intercursans pars quæ fru-
ctus in sinus discriminantur

foricula, valvula fenestella foramen ut in fructu Papaveris, Antirrhini, Orobanche

Vas, vasculum, capsula capsella, theca, arca, arcula, arcella, alveolu-
alveus, cella, cellula, sinus, camerula, loculus, loculamentum fructus ca-
vitates pro stirpium discrimine significant.

Lacuna, fossula, sima simula cavitas aliqua externa.

Operculum, operimentum, tegmen quod fructus vel semen obtegit

Orbis et orbiculus operimentum quale in Hyoscyami fructu. Sic Cato u-
cat: abacum unum, orbis aenos II.

Tomentum, lana, lanugo in pomis, in caule, et foliis

Al: de Castaneis: καὶ μάλιστα δὲ μεταξὺ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς λέπους φλοιοί. ἡ δὲ σὰρξ καὶ τοῖς ἐφημέρον πε ποσοῦν ... ξει./

Caro in carnosis fructibus ex pluribus vasculis composita. Plinius lib. XV.
Oliva constant nucleo, oleo, carne, amurca — alia baccis quarum i-
ntus lignum, et extra caro ut oliuis, Cerasis. Lib. XVI. Ficus tota
(constant) ex carne. Carne et succo mora constant — carne placent
placent — alia acinis caro, alia moris, alia unedonibus. Dioscorides l.

Callum caro durior in fructibus, ut in nucibus, in Palmulis, in fructibus quos dura-
cinos vocant. Plinius lib. XV. Acinorum quoque magna est differentia. Prim-
inter uvas ipsas callo, tenuitate, crassitudine, interiore ligno, aliis pu-
ro, aliis etiam gemino. lib. XIV. Uva non alibi durior callo, ut inde possi-
t invenisse nomen duracina.

Plaga et plagula intervallum ex fibrillis intercursantibus, ut in Luffa

Podex ... nis πυθμήν cavitas quæ circa staminum ac petalorum sedem in Mespilo
Piro, Malo, Punica relinquitur. Dioscorides lib. I de Mespilo Sitanio: πλα-
τὺν ἔχοντα τὸν πυθμένα. Columella lib. XII flosculum appellat: cernit
subtrata praedicta poma, ut flosculi sursum, pediculi deorsum spectent.

Fissura pulvinata est sulcus in Persicis, Prunis, Armeniacis, et Palmularum ossibus
Plinius lib. XIII de Palmulis: Unisque autem prima nascitur pomi caro,
postea lignum intus, hoc est semen eius. Argumentum quod parvæ sine ho-
ve ...

experiuntur in eodem grossulo. Est autem oblongus, non, ut oliuis, orbiculatus. Praeterea cassum in dorso pulsatum fissura.

Apyrenus fructus sine nucleo duro. Columella libr. V de Punica: Hanc esse quinquennium fructus dulcem et apyrenum facit. Plinius libr. XIII. Aliqui granatum appellant. dulcem fecisse et in genera apyrenon uocando, cui lignosus nucleus abest.

Monopyrenus, dipyrenus, tripyrenus, tetrapyrenus, pentapyrenus, polypyrenus fructus qui unum, duos, tres, quatuor, quinque uel plures nucleos siue ossicula gerit intus.

Monochorus, dichorus, trichorus, tetrachorus, pentachorus, polychorus qui fructus in unum, duos, tres, quatuor, quinque, uel pluros loculos diuiditur.

Ceruix pars fructus contracta, ut in piris, cucurbita, fico.

Venter pars fructus latior, ut piri, cucurbitae, fici. Columella libr. X de cucurbita:

siue globosi
Corporis, atque utero nimium quae uasta tumescit,
Ventre leges medio semen.

Umbo quod altius eminet, ut de fructu Saracenis, et Nymphaeae, uel de disco conglobatorum florum

Obsessus pars quae inter calycem et fructum floremque iacet, ut in Trinitate et Lychnide, Cappari, Granadilla.

Anticulus quod a fructu producitur per ceruicem stipiti iungitur, ut petiolus piri, mali

Ancoriscus ἀγκωνίσκος commissura, et concatenatio dicetur de arcta per binas iuncturas fructus stipiti affigitur, ut in cerasis, myrtis.

Caducus fructus qui immaturus de arbore decidit. Plinius libr. XVI de prodis: Caducia separari.

Massa quae ad subactam farinam et ad alia deo transfertur, molles quoque fructus subactos significat. Columella libr. XII. Et totam massam (ficorum) (cum) sesamo ac foeniculo subactarum) comminutae fici permisceuint —— nam duratam massam fici aliter eximere non possunt.

Corium crassus fructus cortex, ut in Punicis, Nucibus Iuglandibus, Amygdalis ua. Palladius libr. II. Tit. XV. Amygdala ad legendum maturitatem faciunt, cum incipiunt spoliare corticibus. Has sine cura hominis siccantur in longum. Si difficultas corium diuiserint, paleis obruta continuo relaxabunt.

Malicorium proprie Punici mali corium. Plinius libr. XXIII. Hic cortex esse acerbis (Punicis) in magno usu: cuius coria maxime proficere illo nouit, obid malicorium appellant medici. Et libr. XIV. Huius anclis foliis ut malicorio coria perficiunt. Celsus libr. V inter remediorum compositiones malicorium ex aqua rolendum docet, modo cui pro sua diligentia praescribens: Malicorii contriti P. XX. Graecis dicitur σίδιον Dioscorides libr. I περὶ τὰ πέπη?

Caliolum siue culliolum a cullei similitudine, Festo auctore uiridem nucum crassum extimumque corium, ut in Iuglandi et Amygdalo. Festus: Culliola cortices nucum uiridia dicta a similitudine culleorum quibus uinum siue oleum continetur.

Carinae sunt bina lignea nucum putamina dum nux bifariam se aperit, ut in Amygdalo, Iuglandi, et Persico. Plinius libr. XV de nuce Iuglandi: Namque sunt bifida putamina carinae, nucleorumque illis quadripartita distinctio. Putamina a M. Tullio Tuscul. V dicuntur: instituitque ut candentibus iuglandium putaminibus barbam sibi et capillum adurerent.

Cutis, pellicula extimus et tenuis fructus cortex, ut acinorum, malorum, baccarumque. Plinius libr. XV. Cute (sequuntur) uua —— cute et succo cerasi. Cornelius Celsus libr. quotiens autem baccam, aut nucem, aut simile aliquid protrudit, scire oportet, antequam comprehendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Membrana est qua contenta in fructu separantur.

Cicus, ciccus aut ciccum membrana qua acini Punici in malo distinguuntur. Festus: Ciccum membrana tenuis malorum Punicorum. Varro de L.L. libr. VI. Ciccum dico-

(left margin:) δὲ τῆς ῥοιᾶς ἄ... τινες σίδια καλοῦσι. Suidas: σίδια τὰ λέπυρα τῶν ῥοιῶν.

acini, ut Cinara, Carduus, Lacca, Cirsium, Lappa. Tribulus ...

bant membranam tenuem quae est in malo Punico discrimen, a quo etiam Plautus dixit: quod volet d[i]visum siccam non interduo.

Folliculus multa apud auctores significat. Ita cuticula uvarum dicitur, ut apud Varronem R. R. I eaveat scopis ut folliculis subiciundis sub prelum expressi acinorum folliculi in dolia coiciuntur. Atque Columella lib. X resoluta intus folliculorum. Ita siliqua lib. XXIV Plinius hac Genistam exponens: semen eius quod Graeci eodem nomine appellant, in folliculis phaseolorum modo nascens — Ita Acacia: minor est tantum et grano pro folliculo — spissatur succus ex folliculis. At lib. XXI calycem Alkekengi eadem voce indicat: Frutex est surculosus varicis quam herba folliculis

AC. Seneca Natur. Quaest. I. V. Nisi esset quod segetem evocaret, et latentem frugem rupsis velamentis quae folliculos agricolae vocant, ad auras educeret. Idem Epist. CXXIV Nihil vagina folliculus constituit. Est aliquod bonum tritici hoc nondum est in herba latente, nec cum folliculo se exerit spica mollis.)

magnis latisque et rubicatis grandi intus acino. Eodem scriptore folliculi vocantur in Terebintho atque Ulmo vesicae, et inflata corniculis in quibus animalia nascantur, ut lib. XIII de Terebintho legitur: Fert et folliculos emittentes quaedam animalia, et lib. XXIV de Ulmo: Humor in folliculis arboris huius nascens cutis nitorem inducit. Denique folliculi pro vasculis apud Petronium habentur: Servio ego ingenio, quamquam sordidissimis paraminibus vestita curiosa manu segrego. At illam iuriam mea accusans improba tollit, dentibusque folliculos pariter spoliat, et in terram veluti muscarum imagines despuit. AC. Nobis erit folliculus fructus exsuccus vesicae instar tumens, qualis in Staphylodendro gignitur, Coronilla, Cysticapnos, Colutea, Melianotho

Propertius lib. IV Eleg. II Prima mihi variat liventibus uva racemis.)

Racemus et Botrys est acinorum ac baccarum congeries ad uvae modum digesta. Virgilius Georg. II

tumidis, Bumaste, racemis

Et purpurea auribus praeclara ferit uva racemos.

Os et ossiculum nucleus ligneo cortice obtectus. Suetonius de Claudio Caesare Quotiens post cibum obdormisceret (quod ei fere accidebat) olearum ac palmularum ossibus incessebatur. Palladius lib. II Tit. XV Nunc locis temperatis persicorum ossa ponuntur. Sed lignum appellatur appellatum a Plinio, ut lib. XV de caryota esse scribitur: lignum oblongum, cassum a dorso pulvinata figura, in alvo media plerumque umbilicatum, et lib. XV. alia (natura) baccis quarum intus lignum, et extra caro, ut oliuis, cerasis — aliorum intus corpus, foris lignum, ut nuci. Aliis foris corpus, intus lignum, ut persicis, et prunis. Quare Ofilius iuris peritus, ut Digest. lib. XXXII tit. I habemus, ligni appellatione nucleos olivarum, balanos, et siqui alii nuclei, contineri affirmat. Quod dure putamine, non de contentis nucleis est accipiendum.

Elytrum erit involucrum semen amplexum, ut in Tithymallis, et Fraxinella Dioscoride de Lathyride lib. IV. καρπὸν δὲ ἔχει ἐπ' ἄκρων τῶν κλάδων τρίχωρον περιφερῆ ὥσπερ κάππαριν· ἐν ᾧ τρία σπερμάτια διεχόμενα ἑκάστοις ἀπ' ἀλλήλων·

Conceptaculum erit fructus cui summo stamina cum apicibus ac petala affiguntur circumcirca; per maturitatem clausus, ut in Malo, Piro, Mespilo, Sorbo, Myrto, Punica, cotonea, Grossularia, Corno, Cratego.

Succi qui ex fructibus exprimantur, in nonnullis nomen invenere.

Mustum quod ex uva educitur, antequam fervescat. Post enim vinum appellatur. Dicitur mustum, quia recens et novellum. Apud Nonium legitur Utrum est melius virginemne, an viduam uxorem ducere? Virginem, si musta est. Plinius lib. XII de caseo: Laus caseo Romae, ubi omnium gentium bona comminus iudicantur, e provinciis Nemausensi praecipua, Lesurae Gabalicique pagis, sed brevis, ac musteo tantum commendatio. Idem lib. XIII de Palmulis recentibus: Est enim tanta musteis suavitas, ut finis mandendi non nisi periculo fiat. Columella lib. IX de melle: dum mustum fructus defervescat.

Vinum proprie quod ex uvae musto, sed ex aliis fructibus granisque etiam paratur. Medici etiam plura ad suos usus conficiunt.

Lora Vinello, Acquarello, Graspia vinum quod ex aqua vinaceis superfusa paratur. Cato: indidem si voles (vinacios) lavito, paulatim erit lorea familiae quod bibat. Varro R. R. I. quae calcatae uvae erunt, earum scopi cum folliculis subiciundi sub prelum — expressi acinorum folliculi in dolia coiciuntur, eoque aqua additur. Ea vocatur

re eiciuntur

ea vocantur lora quod lota acina, ac pro vino operariis datur hieme. Columella lib. VI de bubus alendis: si sit leguminum inopia, et alura, et siccata vinacia quae de lora eximuntur, cum paleis miscere. Plinius lib. XIV. Non possunt iure dici vina quae Graeci deuteria appellant, Cato et nos loram, maceratis aqua vinaceis, sed tamen inter vina operaria numerantur. Lora transpadani graspia dicunt; quoniam graspe vinacia vocant. Lora autem vocabulum ad vinacium eas quo vinum in dolia effundunt, traducunt

Vappa vinum nullius virtutis. Plinius lib. XIV. Vitiumque musto quibusdam in locis iterum sponte fervere: qua calamitate cum defecerit, desinit sapor, vappaeque nomen accepit. Horatius lib. II Sat. III.

Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis.

Floces vini faex. Caecilius Hypob. ego neque Florem, neque floces volo mihi vinum volo. A. Gellius: appluda ocis, et floces bibit.

Omphacium ὀμφάκιον Agresto succus ex immatura uva expressus. Plinius lib. XXIII. Omphacium qua fieret ratione, incipientis uvae pubertate, in unguentorum loco diximus.

Oleum succus pinguis oliva, unde nomen, quamvis ex aliis fructibus seminibusque pluribus haec pinguedo eliciatur. Varro R.R. I. Ex olea fructus duplex: oleum quod omnibus notum, et amurca. Poetae et olivo pro oleo utuntur. Virg.

Buc. Craterasque duos statuam tibi pinguis olivi.

Aeneid. VI. fuso crateres olivo.

Horatius lib. I. Sat. VI. ungor olivo
non quo fraudatis immundus Natta lucernis.

Persius Sat. II. Hac tibi contrito casiam dissolvit olivo.

Amurca sanies olivarum ἀμόργη Morchia. Cato: de his labris fraces amurcamque semper subtrahito — fraces cotidie reiciat: amurcam commutet usque adeo. Varro R.R. I. Recto amurcam periti agricolae ita in doliis condunt quam oleum aut vinum. Plinius lib. XV. Ex eo cortinis (oleum) in labrum fundendum, ut fraces et amurca linquantur.

Fraces itaque, olei faex, ut etiam ex Columella lib. VI. Quidam fraces vino et adipe commiscent.

Oleum omphacium vel omphacinum id quod ex acerba oliva vi preli defluit. oleum omphacium est. fit olea adhuc alba expressa. Plinius lib. XII. Oleum et omphacium ... ita ex aliis fructibus quamplures

Acetum acero, ut ex vino acetum fit, ita ex aliis fructibus quamplures

Nauci et naucum id quod nihil est ex Festo: Eloscemarorum autem scriptores fabae grani quod haereat in fabulo. Verum ita dicitur etiam nucis iuglandis interiorum dissipimentum eodem Festo auctore. Quidam inquit, nucis iuglandis, quam vulgus iuglandem vocat, medium velut dissipimentum. Priscianus lib. VI. Nauci quod putamen nucis significat, et pro nihilo accipitur.

Flos vini, et vinum florere fit quod vino innatat. Columella lib. XII. si vinum florere incipiat, saepius travasare oportebit, ne flos eius pessum eat. Plinius lib. XIV. Flos vini candidus probatur, rubens triste signum, nisi is vini color sit. Flore idem etiam nunc vulgo usurpatur.

... ut Cinara, Carduus, Lactuca, Cirsium, Lappa. ...

Officia quae Botanico nota esse oportet.

Herbarius, Botanicus stirpium peritus, idemque cultor. Plinius lib. XX. ... herbarii pastinacibus ergo cataplasma imposuit cum oxio.

Coronarius et coronaria qui vel quae coronas texit, aut vendit. Plinius lib. XXI. Florum invicem odores coloresque accenderunt Sicyonii, ex ingenio Pausiae pictoris atque Glycerae coronariae dilectae admodum illi.

Viridarius, Topiarius qui topiaria opera facit. M. Tullius ad Q. fratrem ep. 1. Topiarium laudavi, ita omnia convestivit hedera. Plinius Valerianus Epist. XIX lib. III. Atriensis [illegible] Topiarii, fabri. Plinius lib. XV. Tarentinum genera topiarii faciunt.

Seminator, Sator qui stirpes vel semina deponit terrae. Columella lib. III. Satoris autem officium est primum quae recentissimas, et, si fieri possit, eodem momento quo [illegible] vere velit, de seminario transferre plantas. Plinius lib. XV. Hesiodus negavit satorem oleae fructum ex ea percepisse quemquam. M. Tullius de Nat. Deor. lib. II. Omnium autem rerum quae natura administrantur, seminator, et sator, et parens, ut ita dicam, atque educator et altor est mundus. Varro R. R. 1. idque [illegible]

ea ita esse docent vitiaria, ad quae sator non accessit.

Olitor Olerum sator. M. Tullius Epist. lib. XVI epist. XVIII. Sic olitorem ipsum [illegible] noveris. Columella lib. X.

Disponat plantis olitor quas semine sevit.

Δενδρότομος Putator Arborum.

Arborator, putator qui arbores putat, et falce curat. Plinius lib. XVIII. Eundem medio die, arborator ne cadito. Lib. XXVII. curatum esse, omnibus ossibus confractis, prolapsum ex arbore alta putatorem. Columella lib. X. Nam et arator reperitur aliquis bonus, et optimus fossor, aut foeni sector, nec minus arborator, et vinitor. Virg. Georg. II

summumque putator haud dubitat terrae referens mandare cacumen.

Viticola, Vinitor itaque qui vites curat. Virgilius Ecl. X

vestrique fuissem

aut custos gregis, aut maturae vinitor uvae.

Idem Georg. II. Iam canit extremus effoetos vinitor antes.

M. Tullius de Fin. V. Anne quae per vinitorem antea consequebatur, per se ipsa curabit? Columella lib. III. Nam ut amplissimas impensas vineae noscant, non tamen excedunt septem iugera unius operam vinitoris, quem vulgus quidem parvi aeris, vel de lapide noxium posse comparari putant, sed ego a plurimorum opinione dissentiens pretiosum vinitorem in primis esse censeo. Idem lib. I. Quia et in turba, et sub monitore vinitor opus facere debet. Silius lib. VI. Viticolae nomen pervulgatum Falerni.

Pampinator qui pampinos inutiles demit, ut frondator qui arbores nimia fronde spoliat. Columella lib. IV. Idque faciet variis de causis pampinator industrius. Virgilius Ecl. I. Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras. Plinius lib. XVIII. Unus frondator quaternas frondarias fiscinas complere in die iussum est.

Insitor qui calamos inserit.

Inoculator qui per gemmas sive oculos insitionem facit. Plinius lib. XVIII. Itemque caveat insitor calamis, gemmisque inoculator.

Olivans, Legulus. Ille dicitur qui oleas ramis legit, hic qui et oleas, et uvas. Plinius lib. XV. Quippe olivantibus lex antiquissima fuit: oleam ne stringito, neque verberato. Varro de L. L. V a legendo leguli qui oleas aut olivas legunt. Calphurnius Ecl. III.

exercemus legulus, cum sustulit uvas.

Vindemiator (Vindemitor) qui vindemiam facit. Columella lib. IV. Vindemiatorum [illegible] sciebat et fructus commodius legatur a vindemiatore. Varro R. R. 1. Ibi dominus simul ac vidit occipitium vindemiatoris. Idem de L. L. lib. [illegible] Vindemiator vel quod vinum legere dicitur, vel quod de vite id demit. Horatius lib. I. sat. VII. durus vindemiator, et invictus cui saepe viator

cessisset

Seneca — cum rarus vindemitor uvas.

Foeniseca, foenisex foeni sector. Columella lib. II. ne cubi ferramentum foenisecae possint offendere. Plinius lib. XVIII. Igitur, totum prius oleum ad crus ligato, foenisex incedebat.

Fossor qui solum fodit. Columella lib. II. Arator reperitur aliquis bonus, et optimus fossor, aut foeni sector. Virgilius Georg. II.

Et labefacta movens robustus iugera fossor.

vepretinator

56 Ficitor cultor ficorum, et ficorum πωλης. Naevius apud Nonium: Ficitores omnes cupiunt ficitatem.

Arator qui solum aratro colit. Columella lib. I. Nam longissimum quemque aratorem, sicut dixi, faciemus. Plinius lib. XVIII. Arator nisi incurvus, praevaricatur. Virgilius Ecl. III.

Tempore quo messor, quo curvus arator haberes.

Mediastinus mancipium villae rusticum. Horatius lib. I. Epist. XI.

Tu mediastinus tacita prece rura petebas.

Columella lib. I. Mediastinus qualiscunque status potest esse, dummodo perferendo labori sit idoneus. M. Tullius in Cat. Collectum ex senibus dispensatis agresti luxuria, ex rusticis mediastinis, ex decoctoribus.

(Operarius, Opera. Horatius Satyr. l. II. Sat. VII. Ocyus hinc te ni rapis, accedes opera agro nona Sabino. Varro R.R. lib. I. Praecepit operarios parandos esse qui laborem ferre possint.)

Messor qui segetes secat, et colligit. Columella lib. II. Tritici modii quatuor vel quinque bubulcorum operas occupant quatuor — messoris unam et dimidiam. M. Tullius de Orat. lib. III. Non mihi oratores antiquos, sed messores videor imitari. Messor.

Sartor, sarritor Σκαπανευς. Nonius: Sartor non solum a sarriendo, sed etiam a sarciendo declinatur. Plautus Capt. Act. III. Sc. V. Sator, sartorque scelerum, et messor. Columella lib. II. Tritici modii quatuor vel quinque bubulcorum operas [maxime] occupant quatuor, occatoris unam, sarritoris duas.

Occator qui occat, id est glebas rastro frangit et comminuit. Plautus Capt. Act. III. Sc. V. Non occatorem dicere audebas prius?

Runcator qui stirpes malas et herbis manu purgat. Columella lib. XI. Quaecunque provenient, intelligi oportebit, nulla opera postulare runcatoris.

Torcularius qui uvas, oleas, vel quid aliud torculo premit. Columella lib. XII. Quia interdum maturitate baccae torculariorum vincit laborem.

Viridarius qui viridarium colit.

Medicamentarius, pharmacopola qui remedia conficit, aut vendit. Plinius lib. XIX. Quo utuntur medicamentarii. Cato apud A. Gellium lib. I. Itaque auditis, non auscultatis, tanquam pharmacopolam; nam eius verba audiuntur: verum ei se nemo committit, si aeger est. M. Tullius pro Cluent. Tum repente Anconitanum quendam L. Clodium pharmacopolam circumforaneum aggreditur.

Pastinator qui terram pastinat, hoc est profunde saepe fodit. Columella lib. III qua pastinator solum lacraverit.

Cultor, nutritor. M. Tullius de Nat. Deor. l. II. Qui quasi cultores terrae constituti. ~~Virg. Georg. IV. Hoc pingues et placida~~

Alligator qui stirpes, flagella, vel quidquid vimine revincit. Columella lib. IV. Sequitur alligatoris cura, cuius officium est, ut recta vite, protectat ad iugum.

Opera artesque quorum cognitio ad botanicum refertur.

Spicilegium spicarum quae post messem in segete relinquuntur, collectio. Varro R.R. I. Messi facta, spicilegium venire oportet, aut domi legere spicilegium.

Messis frugum collectio. Varro R.R. I. messis proprio nomine dicitur in iis quae metimur, maxime in frumento, et ab eo esse vocabulum declinatum.

Messis item tempus metendi. Plinius lib. XXIV. Flos lini per messes colligitur. Virgilius Ecl. V. Ante focum, si frigus erit: si messis, in umbra.

Messis pro frugibus. Varro R.R. III. Nec enim, ut illa, foenisicia vidit arida in tabulato, nec vindemiam in cellis, neque in granario messim. Virgilius Georg. I.

Illius immensae ruperunt horrea messes.

Vindemia vini idest uvarum collectio: nam antiquitus uva vinum pendens dicebatur. Columella lib. XII. Cato: In vinetis uva cum erit matura, vindemiam ita fieri oportet.

Iam discimus quae ad vindemiam praeparanda sunt.

Vindemia item mellis perceptio, et collectio. Columella lib. IX. Post, ubi transacto, sequitur mellis vindemia. Plinius lib. XI de mellatione: Ergo diligentiores ex hac vindemia XII partes apibus relinquunt. Idem lib. XV de oleis haec posuit: consequens earum vindemia est.

Vindemia pro ipso uvarum fructu, ut ex Varronis lib. III in messi exposuimus. Virgilius Georg. III. Mitis in apricis coquitur vindemia saxis. Columella lib. I. Et vindemias condimus ex insulis Cycladibus, ac regionibus Baeticis, Gallicisque.

Vindemia quoque tempus. Columella lib. XII. Quaecunque sub tecto administrantur circa vindemiam — Nec per vindemiam ab torculari aut vinaria

cunt, ut Cinara, Carduus, Lacca, Cirsium, Lappa, Tribulus ...

Olitoria arte Botanico nota esse ...

cella recedendum est. Plinius de melle legendo lib. XI. Favoque Majo mensi
includitur hac vindemiam. Huic vindemiae Arcturi signum dedere initium Capitu
cialem diem Volcano sacrum.

Foenisecium, foenisecia, ipsum foenum. Varro R. R. 1. Itaque addere foenisicia cumulum. Colu
lib. III. Nec enim, ut illa, foenisicia uicit, aptior in tabella.
Foenisecium tempus foeni secandi. Columella lib. II. Altero tamen anno minore
cura post foenisecia permittemus adimitti. Plinius lib. XVIII. Nec primo a
rigari, nec pasci ante secunda foenisecia.

Ficitas. Ficorum copia. Naevius apud Nonium: Ficitates omnes cupiunt ficitare. Mors
sine molestia.

Oleas. Oliuitas. Olearum uel olei prouentus. Varro apud Nonium: tum denique omnis quom ...
combusta est in lacubando, oliuitasque consumpta est. Columella lib. 1. Lon
simis oliuitatibus, libentisque uindemiis excuberent.
Oliuitas et oleitas oleae legendae tempus. Cato: sese oleam non subegeris
neque quemquam sub dolo malo, ea oleitate ex fundo L. Manlii. — Ubi ...
et oleitas facta fuerit. Columella lib. XII. Media est oliuitas plerumque initio
mensis Decembris.

Topiaria ars topiarii operis. M. Tullius lib. III ad Q. Fratr. epist. 1. Ut denique ...
palliati topiariam facere uideantur.

Herbaria. Botanica. Botanice, ars herbaria qua quis cognoscendis stirpibus addictus est. Plini
lib. VII. Herbariam, et medicamenta, rata a Chirone inuentas.
Botanismus a botavisco, runcatio inutiles herbas euellere. Plinius lib. XVIII. Po
pauci runcant, quod botanismon uocant. Columella lib. II. Frequentem ma
exigunt sarritionem, et runcationem, ut herbis liberentur.

Pampinatio, frondatio superfluos pampinos, uel frondes manu demere. Colum
lib. IV. Siquidem uel magis pampinatio, quam putatio uitibus consulit. Idem l
V. In frondatione cauendum, ne praecisiones nolicas ...

Sarritura sartio. Sarritura, sarritio, sarculatio rapinare sarculo terram scindere, sarrire. Plinius
XVIII. Sarculatio induratam hiberno rigore soli tristitiam laxat. Columella lib.

20 uineae et segeti existimatur.) Peracta sementi, sequens cura est sarritionis. Lib. XI. earumque tempestiua ...
sartio est, cum enata frumenta quatuor foliorum esse coeperunt. — Sarritura
quoque frumentorum iteratur egregie. Plinius lib. XVIII. Ab aequinoctio sartura nocere et 20

Satus, sementis, satio. seminandi actus serendi. M. Tullius[21] in Verr. V. ne, si tempus sationis praeterisset,
23. Columella lib. II. Sationes legitimas duas seruaque.) granum in prouincia Sicilia nullum haberemus. Virgilius Georg. II.
21 de Senect. Quid ego uitium ortus, satus, Optima uinetis satio, cum uere rubenti
incrementa commemorem[22]. Candida uenit auis longis inuisa colubris.
M. Tullius 1 de Orat. Tamen nemo tam sine oculis, tam sine mente uiuit, ut qu
sit sementis, ac messis, quae arborum putatio, ac uitium quo tempore anni,
24. Caesar de Bello Gallico 1. sementes quam maximas facere, ut in itinere copia frumenti suppeteret.) quo modo ea fiant, omnino nesciat. Columella lib. XI. Si autumno semi
tem facturus est. Cato: In caldissumis locis sementim postremum fieri oportet. ...
Sementis etiam tempus serendi. Cato de eadem materia: per sementim in
Prima sementis uarias serere (semitis: nouissima priscae proferat.) priunt matura esset. Columella lib. II. Altero sulco seminari debet post aequinoc
media fere sementi, sato solo.

Arare, uel arationem terrae frugibus satae aratro inuertere, ut mersa segetes pu
sterzore solo cedant. Pliniius lib. XVIII. Postquam respuebat natura, inarabant
illae messes duplicatae recuere, quod nunc uocant arare, id est aratrare, ut c...
tunc dictum. Varro R. R. 1. Quaedam etiam serunda non tam propter praesentem fru
ctum, quam in annum prospicientes, quod ibi subiecta atque relicta terram faciu
meliorem. Itaque lupinum quom ponicum (ita lego ex uetustis cum dominus ...
uaticanis et Aldinis (ut nedum) siliculam coepit, et nonnunquam fabulia, si ad s...
quas non ita peruenit, ut fabam legere expediat, si ager macrior est, pro ste
re inarare solent.

Medicamentaria Pharmaceutice ars medicamenta conficiendi.

Pastinatio. Pastinatum opus cum solum profunde foditur. Columella lib. III. quibus omnibus ...
figendis explorantis, ut pastinationem suscipiemus. Plinius lib. XVII. Al...
Populus seritur bipedaneo pastinatu.

Verbena quae peculiari generi subiicitur, multo apud veteres venerationis sibi comparavit ramulos frondiferos, colesque, ac gramina, aut herbasque quibus in sacris, et legationibus utebantur significantes. Plinius libro XXII Quoniam non aliunde sagmina in remediis publicis fecere et in sacris legationibusque verbena. Certe utroque nomine idem significatur, hoc est gramen ex arce cum sua terra evulsum, ac semper e legatis cum ad hostes clarigatumque mitterentur id est res raptas clare repetitum, unus utique verbenarius vocabatur. Inter Varronis reliquias quae ex iis quae de vita P.R. est commentatus, supersunt, Verbenarius (ita enim potius quam vulgatum verbenatus) occurrit: is, ut Nonius exponit, ferebat verbenam; id erat caduceum pacis signum: nam Mercurii virgam possumus aestimare. Quod Plinius memorat, confirmat Festus hoc modo: Sagmina vocantur verbenae, id est herba pura quia ex loco sancto arcebantur a Consule Praetoreve, legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum: vel a sanciendo id est confirmando. Sed quid istud arcebantur? Vitium ex gratia transcribentis natum: vitio ex Plinio manifestum, et sumebantur avellebantur legebantur vel quid ita vero vellebantur, quo usus Livius Libro I: Iube ne me, rex, cum patre patrato populi Albani foedus ferire? Iubente rege sagmina, inquit, te, rex, posco. Rex ait: pura tollito. Praeterea alia expressa oculis subiecta quae a Servio memoriae prodita sunt: Verbena, inquit, proprie est herba sacra, rosmarinus, ut multi volunt id est λιβανωτίς, sumpta de loco sacro Capitolii qua coronabantur feciales, et pater patratus foedera facturi, vel bella indicturi. Abusive tamen verbenas vocamus omnes frondes sacratas, ut est Laurus, Oliva, ac Myrtus. Terentius

ex ara hinc sume verbenas tibi

atque eas substerne

Nam Myrtum fuisse Romanis testatur, de quo Terentius transtulit. Hoc plenius exequitur ad illud Eclogae VIII carmen commentarium.

Effer aquam, et molli cinge haec altaria vitta

Verbenasque adole pingues, et mascula tura.

Verbena, ait, dicuntur virgulta, quae semper virent, iucundi odoris. Alii verbenas virgulta religioni apta. Alii proprie olivarum ramos. Nam ideo et Virgilius ait, quamvis hoc et de palma, et de lauro dici possit. Alii rorem marinum dicunt. Omnia tamen haec a similitudine verbenae appellantur. Usus itaque verbenarum praecipuus in legationibus, foederibusque sanciendis habetur, idem etiam ad sacras aras sive verbenas sive coronandas memoratur, ut ex Terentio afferre Servius nosque ex aliis scriptoribus in medium proferemus. Idem canit Horatius Libr. IV od. XI.

Ara castis
vincta verbenis avet immolato
spargier agno.

Quibus haec subiicit Acro: Verbenae sunt omnes herbae frondesque festae ad aras coronandas dictae quasi herbenae. Propterea quod Donatus ara vero vedimicula Verbenas appellat. Nunc Plinii inconstantiam prius quam ad alia progrediamur, admirari subit, qui cum enarrasset, ut vidimus, verbenas esse gramina sive herbas petitas de loco sacro lecta, libro XXV id nomen et usus ad unum genus retulit, et quod multis commune, unicis definivit: Nulla tamen Romanae nobilitatis plus habet quam hierobotane. Aliqui Peristereon, nostri Verbenacam vocant. Haec est, quam legatos ferre ad hostes indicavimus. Hac Iovis mensa verritur, domus purgantur lustranturque. Quonam societatis vinculo haec cum superioribus possunt committi? Quonam etiam ad haec ista ex libro XV depromta sunt referenda? Quippe ita traditur: myrtea verbena Romanos Sabinosque cum propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos. Non Peristereon, non Verbenaca quae certe simile stirpe continetur, ad lustrationes adhibita, sed verbena nempe fasciculus frondiferarum stirpium modo ex Myrto desumpta, ut Plinius ostendit, modo ex Lauro, ut Ovidii merito ex ~~[illegible]~~ fast. V haec paradeiceon nos docet

Prudentius Hieramorph. VII binas aras ita exornat: Statuitque aras e caespite binas ... Hecati, ... sive parte sinistra ... ubi verbenis, ... incinxit agresti.

cum, ut Cinara, Carduus, Lactuca, Cirsium, Lanna, Tassilina [illegible]

[illegible] [illegible] Botanico nota esse [illegible]

[illegible] [illegible] Maio [illegible]

Vila fit hinc Laurus, Lauro spargentur ab uda
omnia quae dominos sunt habitura novos.
Verbena itaque Laurus erat, hac de causa in coronis a triumpha-
tibus implicita, eademque a caedibus cognati Laureati, sum
testes, milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purga-
a caede humana intrarent urbem. Itaque eandem Laurum omnibus
suffitionibus adhiberi solitum erat [illegible]. Propterea et sa-
crificiis immiscebantur. Pervulgatum est Horatii carmen:

Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque
bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hostia.

Mulierem ita sacram pro puerperio [illegible] operantem in [illegible]
scena loquentem inducit Plautus:

Date mihi huc stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam
hic apponite, atque abite ab oculis. Eho Pithecium,
face uti accumbam: accede. Adiutare sic decet puerperam.
Soleas mihi deme; pallium inice in me huc, Archilis: ubi es?
Astaphium? Fer huc verbenam mihi, tus, et bellaria.
Date aquam manibus.

Quoniam igitur in sacris solemne erat verbena uti, eandem secum fe-
rebant sacerdotes tanquam ad sacra necessariam. Itaque adversus
Verrem M. Tullius declamans, quo die Ennam venisset, sacerdotes Cere-
ris cum infulis et verbenis sibi occurrisse narrat. Eadem verbena coro-
nati sacra faciebant, ut ex Virgiliano carmine Aeneid. l. XII. cognoscimus

Rutulique manus Teucrique parabant
in medioque focos, et diis communibus aras
gramineas. Alii fontemque ignemque ferebant
velati lino, et verbena tempora vincti.

Eadem numinibus caput implicabantur, canente Horatio

Te nihil attinet
tentare multa caede bidentium
parvos coronantem marino
rore deos, fragilique myrto.

Maluit porro vates rorem marinum, ac myrtum celebrare unde verbe-
sumebantur, quam verbenam.

Verbenis hostias etiam victimasque coronari solitas non temere colli-
gitur, scribente in Caligula Suetonio: Alterum qui se periturum ea de causa
voverat, cunctantem pueris tradidit verbenatum infulatumque qui votum repo-
scentes per vicos agerent, quoad praecipitaretur ex aggere. Ad victimam
enim pompam miserrimus homo infulis ac verbenis decorabatur,
honorifice ad mortem ducerentur. In nuptiis denique quae magna veli-
gionem semper sacram atque habitae [illegible] verbena [illegible], quippe
ut refert Festus, corollam novam nupta de floribus, verbenis, herbisque
a se lectis sub amiculo ferebat.

Hactenus recensuimus quae religiosum cultum Verbenis asserunt: sequi-
tur non prodita in vulgum quamvis a claris auctoribus dicta [illegible]
bena vocabulum [illegible] quam hominum opinio fert declarant. Apud
Scribonium Largum de emplastro Tryphonis cum legimus: oportet imponere
— deinde spongiam novam ex verbenis myrto oleaque factis. Haud di-
similia praescribuntur a Celso de re Medica libro V. cap. XXVIII. Sup-
ponis tenera calida fovendum est, in qua rapa decocta aut si ea non
sunt, aliqua verbena ex reprimentibus. Et libro VI c. XIX. Sub-
sidere in aqua ex verbenis debet: imponere maxime malicorium cum
aridis rosae foliis conviciatum; aut ex iis aliqua quae sanguinem suppri-
munt. Et post: in aqua desidere homo debet aut salsa; aut ex
verbenis vel malicorio incocta. Quibus ramorum fasciculus ex singulis
semper arboribus cum ex myrto, olea, rore marino, lentisco, acero, cupresso quo-
que fortasse conficeretur. Ad Scribonium et Celsum quamvis auctori-
tate nequaquam par Vegetius accedit, a quo libro de re mulomedicina an-
III inter [illegible] proditum est: singulare remedium est cupressina cum
cum verbena, quod Columella libro VI sic expresserat: Remedio sunt
cupressini quindecim coni. Galbulos autem esse conos nemo inficiabitur
neque nos alio id deducimus, memores Virgiliani carminis

quales cum vertice celso
aeriae quercus, aut conifera cyparissi
constiterunt.

a terminalia beana)

58

memores et Servii interpretis explicantis conum dici fructum cupressi. Qui tamen subinde a proposito recedit asserens cupressum foeminam vocari sconocchia, quia a rotunditate in acumen fastigatur. Propterea quod opinabitur fortasse quis conos etiam summitates ramorum vocari, et hac de causa a Vegetio inter verbenas relatum.

Ut totam hanc quaestionem [illegible] animadvertere superest, verbenam esse gramen et herbam cum sua terra evulsum a Plinio significari, idque apud Festum herbam puram verbenam dici. Sic [illegible] et Gramen et herba idem. Et herbam dare sive porrigere, nonne victum se fateri. Herbam, inquit Plinius libro XXII, apud antiquos signum victoriae erat herbam porrigere victos, hoc est, terra et altrice ipsa humo, et humatione etiam cedere. Sic tamen [illegible] cum de Elephante libro VIII loquebatur, herbae verbenam substituit dicens: Mirus namque pudor est, victusque (Elephans) vocem fugit victoris, terram ac verbenam porrigit. Iam manifestum Gramen, herbam ac verbenam eadem significatione contineri. Herbam autem et Gramen de pluribus longe et late deduci et propagari quis ignorat? Verbena igitur ut et Myrto, Olea, Lauro, Rosmarino, Cupresso recte sumatur, et quaelibet alia herba legi, et gramina omnia herbaeque verbenae nominari non est cur dubitemus. Sed quoniam in tradendis disciplinis nihil obscurum, nihil inconstans, nihil ambiguum est immiscendum, ne lectoris mentes difficultate aliqua implicentur velim antiquitati verbenae vocabulo, [illegible] eadem voce pervulgatum nobis est Verbenaca quo usus Plinius invenitur et post Plinium multos.

Herba porro quae universa stirpium natura non est removenda nec tamen, sub [illegible] nomine immiscenda generibus cum caeteris [illegible] generalem eadem nomenclatura designatur. Hinc Varro in III [illegible]

(seu Herba panis, herba Scovia, Terraria, sacra, [illegible], Iulia, Herbarum omnium universitatem) ([illegible] cuique liceat, [illegible] frequentis)

et victu pascantur simplicis herbae.
laetis vituli vulgo moriuntur in herbis.

et Aeneid. III
ecce
laeta boum passim campis armenta videmus.
Caprigenumque pecus, nullo custode, per herbas.

Lucretius II. Tempora conspargunt viridantes floribus herbas
Ovid. Fast. II. Floribus odoratis [illegible] cultissimus herbis.
Manilius integra quaerentes [illegible] prata per herbas.
Varro R. R. II iterum enim ut iucunditas in herba redintegratur.
Col. L. II. c. IV Pingues campi qui diutius continent aquam, proscindendi sunt anni tempore iam incalescente, cum omnis herbas ediderint. — quoniam sic omnes radices herbarum praerupta necantur. L. VII iucundissimas herbas esse quae aratro proscissis arvis nascantur. Cato capite 37. Ex segete vellito ebulum, et cicutam, et circum salicta herbam altam, ulvamque. Sunt alia plurima quae prosequi nihil attinet; quoniam usus auctoritate satis confirmatus.

Illa tamen herbarum ratio extra Botanici munus esse habenda videtur, cum herba ad stirpis immaturitatem significandam sumitur, ut de frugibus cum dicitur apud Ciceronem de Amicitia: ut tanquam in herbis non fallacibus fructus appareat. Et apud Plinium libro 18: Est ordei alterum caput quod in radice exit: alterum in herba. Item frumenta hieme in herba sunt, verno tempore fastigiantur in stipulam. Idem quoque Iulius Caesar libro de Bello Gallico I testatur, cuius verba sunt: Neque frumenta in herbis erant, neque multum a maturitate aberant. Neque vernacula lingua a latina consuetudine abhorret videlicet: esser ancora in erba: mangiarsi la raccolta in erba. Bernardi item Bellincionii musa declarat:

Ingannato sarà, come il villano
Chi vuole in erba misurare il grano.

Caeterum historiae [illegible] Botanici est singulos germinandi gradus propria nomenclatura enuntiare, neque vocis ambiguitate fallat. Gramen similiter declinandum, quo genus [illegible], neque pro verbenis usquam neque pro alia stirpe quae generatim graminis nomine designatur, usurpandum. Sic namque utentibus ut [illegible] Tullio: tota sint Puteolis gramina. Sic namque Horatio: redeunt iam gramina campis / arboribusque comae. Sic namque Virgilio: mala gramina pastus.

ocini, ut Cinara, Carduus, Lacca, Cirsium, Lamina, Tribulus ...

Officia ... Botanico nota esse ...

Et sinamus denique Columella de floribus ultra citamus:
Plantantur: necnon segnenia gramina mentita. 1

Cerinthe ignobile gramen
inque novos soles audent se gramina caelo
credere.

Frumentum quoque plura complectitur, propterea etiam generis censu ... singulariter frumentum autem est, ut Varroni R.R. 1, in quo ... extulit spicam. Ideo frumenta Triticum, Hordeum, Siligo, Zea ... apud Gallos: nunc ita aiunt: in segetibus et in hortis bona frumenta esse. Nostri ibi nimium spem habere. Saepe audivi inter os atque offam multa intervenire posse. M. Tullius ad Atticum epist. libro v epist. XVI. Locus copiosus a frumento. J. Caesar de Bello Gallico III. Maior spes munitiore frumentatione proponitur. Plinius libro XVIII. Frumenta multa vadiantur bovis. Virgilius Georg. 1 et cum

Frumenta in viridi stipula lactentia turgent

Pandere frumenta dicebant antiqui, ut Festus refert, quia de vaginis non bene exibant. Sed cum inter exclusa sit etiam pandere, animadvertere ... fuisse pandere, quasi mera spica extra vaginam se credere non audeant. Est autem frugum vitium. Propterea Dea Patelena colebatur.

Segrandia eodem auctore dicuntur frumenta sive grana minura. Varro R.R. II: quod quae postea concipiunt, segrandes fiunt atque in... Grana segrandia sunt quae vulgo nibliata: quod ad debitam maturitatem non perveniunt, sed acerba nimio aestu consumuntur.

Frutare de frumento etiam dicitur, ut ex Festo accepimus, ... ca in frumento tumet; videlicet dum in vagina spica intumescit.

Ut inter fruges quae in spicam fastigiantur, secanturque media, frumenta celebrantur, ita inter eas quae manu leguntur, a legendo Legumina dicta, ut Faba, Pisum, Cicer, Lens, Phaseolus, Lathyrus, ervum. Eadem et Legarica (non ut vulgo habetur) Legaria nominantur, ut ... litiani, Sancta Reparata, et Laurentiana Medicea codicibus, primis forma excusis libris expressimus. Serendum viciam, lentem, cicerculam, Erviliam, caeteraque quae alii Legumina, alii (uti Gallicani quidam) Legarica appellant. Utrumque dicta a legendo, quod ea non secantur, sed vellendo leguntur. Plinius libro XVIII. Sequitur natura leguminum, inter quae maximus honos fabae; quippe ex qua tentatus sit etiam panis. Columella libro II c. VII. Leguminum genera cum sint complura, maxime grata, et in usu hominum videntur, Faba, Lenticula, Pisum, Phaselus, Cicer, cannabis, milium, panicum, sesama, lupinum, linum etiam, et hordeum. Sed plura quam legumina natura sint Columella complectitur. neque ... cannabis, linum, sesama, milium, panicum, hordeum inter legumina ... in his legumen, non frugum ... si quo legumina dicta ... legumina ea sola esse videntur, quae cum siliquantur, vel nobis vel domesticis animalibus inserviunt, flore quam leguminosam dicimus ... Virgilius Georg. 1

Unde prius laetum siliqua quassante legumen
aut tenuis fetus viciae tristisque lupini
sustuleris fragilis calamos silvamque sonantem.

de Legumine item mox haec:

Semina vidi equidem multos medicare serentes
et nitro prius, et nigra perfundere amurca,
grandior ut fetus siliquis fallacibus esset,
Et quamvis igni exiguo properata maderent.

Ad Legumina spectat Ocinum sive Ocimum, et Farrago quae pabuli causa ex leguminibus seruntur. Varro R.R. 1. Omne pabulum primum ocinum, farraginem, viciam, novissime faenum secari. Ocinum dictum a Graeco verbo ὠκέως, quod celeriter ... Similiter quo ocimum in horto. Hoc amplius dictum ocinum quod citat alvum bubus, et ideo iis datur ut purgentur. Id ex fabali segete viride sectum antequam genat siliquas. Quae Plinius libro ... repetit, nunc librariorum vitio foede corrupta: Apud antiquos erat pabuli genus, quod Cato ocimum vocat quo sistebant alvum bubus. Id erat e pabuli segete viridi desecta, antequam gelaret. Sura Manlius aliter interpretatur, et tradit fabae modios decem, viciae duos, tantundem erviliae in iugero autumno misceri et seri solitos. Nos in epistolis nostris ad antiquam formam redigere sciamus conati: — quod Cato ocinum vocat quo citabant alvum bubus. Id erat e fabali segete viridi secta, antequam generet. Hoc autem fabali tanquam fabali ...

Tipha, Olyra

similiter: Frumenta ... dum in terris genu spicas incipiunt concipere.

frumentis dum e vaginis egredierentur, praeesset.

13 A. Gellius libro IV non legamen, aut legarium, sed legumentum vocat. Nulla sapiens legumento Pythagoram dixit usum quam fabis. Deinde: Animantes sunt plerique ... legumentum vulgo dici.

quod non omnino facit Columella, qui addidit: Inter frumenta etiam Panicum et Milium ponenda sunt, quamvis iam leguminibus ea contribuerim.

eruditissimos auctores assidue pervertantis)

59

Fabali accipitur, cum etiam fabas intelligere non possimus, quandoquidem in A. Gellii libro IV quo paulo ante in Legumento usus sum verba non faba sed fabulum. Opinio vetus falsa occupavit, et convaluit Pythagoram philosophum non esitavisse ex animalibus: item abstinuisse fabulo quem κύαμον Graeci appellant. Pergit mox: Idcircoque in Empedoclis versu isto non a fabulo edendo, sed a rei veneriae proluvio voluisse homines deducere.

Farrago eximo cognatum vocabulum, pabulum n. ex seminum mixtura praedense satum. Varro R. R. 1. contra ex segete, ubi sata admixta hordeum et vicia, et legumina pabuli causa, viridia, quod ferro caesa, farrago dicta, aut nisi quod primum in farracia segete sit coeptum. Nemini autem mirum videbitur vetus viridem unde popularitur dicimus verde, a nobis constitutum, cum in tribus probatissimis codicibus Politiani, S. Reparatae et Mediceo Laurentiano legatur. Plinius libr. XVIII. Farrago ex recrementis farris praedensa seritur, admixta aliquando et vicia. Atqui ita erat farrago ex uno tantum genere sata, cum ad pabulum seritur. Plinius libro XVIII. id autem quod secale ac farrago appellatur, occari tantum desiderat. Columella libr. II. c. XI. Farraginem in restibili stercoratissimo loco et altero sulco serere convenit. Ea fit optima cum cantherini ordei X modiis iugerum obseritur. Secale vero et hordeum cantherinum idem esse in nostris animadversionibus Lipsiae editis ostendimus, et nunc ex Plinii loco confirmamus. Neque enim aliud ordeum cantherinum atque hexastichon esse tr[illegible] ex eodem Columella indicant. Proximum est his frumentis usus ordei quod rustici hexastichon, quidam etiam cantherinum appellant. Sed farrago veterum auctoritate recte dicitur, farraginariam quod ad Columellam refertur, esse depravatum, scribendumque farrago ordeacia, epistola nostra LXV declarat.

Siquis inter frumenta et segetes societatem et coniunctionem esse prospexerint, optime prospexisse videbitur, cum segetem et terram esse in qua aratur, et sata simul cognoverit. Nos cum opinionem et consuetudinem hominum sinistrorsum homines flecteret, ad veram intelligentiam depravatas mentes nostris epistolis excitavimus. Quare tota segetis cum pro arvo capitur, nunc posthabita ratione, idipsum esse frumentum ut institutiones nostrae cognoscant, plenius, subiectis ex antiqua nobilitate exemplis, declarabo.

Virgilius Georg. I.

exspectata seges vanis elusit aristis. (sed illos)

Idem Aen. II. in segetem veluti cum flamma, furentibus austris, incidit.

Idem Aen. III. arebant herbae, et victum seges aegra negabat.

Lucilius in Satyr. solam tetram adversam segetem immutasse statumque

Ovid. Metamorph. V. primis segetes moriuntur in herbis.

Seneca Hercul. nec adulta leni fluctuat Zephyro seges

Idem Oedip. arente culmo sterilis emoritur seges.

Varro Log. Menia. neque in bona segete nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum. Plinius libro XVIII. sin articulos seges ire coeperit, runcare remedium est, ne herbae vincant. Abunde praestitisse video segetem esse frumentum quod ex geniculato culmo in spicam emicat. addam pauca quibus pro aliis frequentius latius capi indicabo. Columella libr. II. Sed omni solo quod praedictorum leguminum segetibus fatiscit, una praesens medicina est, ut stercore adiuvetur. Vergilius Georg. I.

Urit enim lini campum seges, urit avena.

Postea: nec non et lini segetem, et Cereale papaver
tempus humo tegere.

Olus herbas quae in hortis ad cibum coluntur, complectitur, huius generis: Lactuca, Cichorium Intybus, Eruca, Nasturtium, Portulaca, Anisum, Pastinaca, Daucus, Chaerophyllum. Rapa, Napus, raphanus, Allium, Porrum, terrae Kali, Crithmum, Foeniculum, Campanula radice esculenta, Sisarum, Pimpinella, Brassica, Solanum tuberosum esculentum, Coronopus [illegible] tuberosa radice, Chondrilla, Tragopogon, Ocimum. Columella libr. XI quoniam sua quoque olerum sationes; nam et autumno et vere plurima seruntur. Plautus Cas. act. V sc. II. Profecto hercle non fuit quicquam olerum. Horatius lib. I epist. V: nec modica cenare times olus omne patella.

Beta, Atriplex, Acetosa, Asparagus, Asphodelus, [illegible]macia

Olusculum — Heluella et Heluela olus minutum esse Festo seu Nasturtium, Cherephyllum. M. Tullius Epist. libr. VII Epist. XXVI. Fungos, heluellas, herbas omnes ita condiunt, ut nihil possit esse suavius. Idem libr. VI Epist. I. Lautibus splendidissimis canistris olusculis nos soles pascere

[illegible], cit Cinara, Carduus, Sacca, Cirsium, Lappa, Cardina [illegible]

[illegible] aria Botanico nota esso [illegible]

[illegible] Tournefort Maio [illegible]

Sa[illegible]

20 [illegible]
ra[illegible]

23. [illegible]
leg[illegible]
si de[illegible]
in[illegible]

24. [illegible]
res [illegible]
inna[illegible]
Lase[illegible]
Pina[illegible]
Comi[illegible]
retat[illegible]

Ad hanc primigeniam universitatem nonnulla referre iuvat, quae quoniam multa complectuntur, in propria sede statuenda non videntur, ceu Frux, frumentum, legumen, seges. Nam Frux frugis quam antiqui, ut memorat Festus, fructum et fructum dixerunt, quod ex ipsius fructu in hominum usum cibus descendit, nam in arboribus quam in herbis appellatur, eum in utroque genere fructum ostendat. Quintilia haud secus in quam fructus vocabulum, fruges per plura propagarunt. Nam ut ait Paulus Iurisconsultus quidquid ex vino, ex caedua silva ex cretifodinis et lapicidinis utilitatis perveniunt homines, frugis voce continetur. Iulianus tamen inter ... scribit, falsum esse, non enim fruges omne esse quibus homo vescatur, ... Quod ... carmine aut ... frugem, aut poma fruges dici. ... de pomis, de quibus ... carmine complexus est Columella:

aut aliena stirpe gravata
mitis adoptatis curvetur frugibus arbos.

Idem frugum nomen libro III hoc modo indicaverat: Qui negaverant esse idoneas frugibus ... materia. M. Tullius Lentisci fructum et frugem nominat. Frequentius de iis quae ex herbis terra fundit, nomen usurpatur, ut de Tritico, hordeo, farre, milio, panico. Hinc egregius vates canit:

Hic officiant laetis ne frugibus herbae

M. Tullius de Senect. Culmoque (germinatio seminis) erecta geniculato vaginis iam quasi pubescens includitur, e quibus cum emersit, fundit frugem spici ordine structam, et contra avium minorum morsum munitur vallo aristarum. Legumina item et si quid aliud ad hominum usum in arvis seritur, frugum voce significari apud M. Tullium invenio; nam in Oratione quae in Verrem inscribitur, haec habentur: L. Octavio et C. Cotta Coss. senatus permisit, ut vini et olei decumas, et frugum minutarum quas ante Quaestores in Sicilia vendere consuevissent, Romae venderent. ... de frumento suspicio fit, cuius decumas magno venditas esse Verres in sui defensione afferebat ... memoria ... Quid? cum libro II de legibus scribat M. Tullius, maiorum tumulos ... frugibus conseri solitos, ut sinus (terrae) et gremium quasi matris mortuo tribueretur, solum autem frugibus expiatum ut vivis redderetur, quibus frugibus busta sata intelligemus? Malva credo, et Asphodelo, cum utraque ad cibos ... antiquitas, neque Asphodelus in tanta cupediarum ubertate hoc tempore negligatur. Hinc vetustissimus vates Hesiodus cecinit stultos homines nescire

ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ

Malvae vero cibo esse testatur Horatius, a quo libro I Od. XXXI habemus:

me pascunt olivae,
me cichorea, levesque malvae.

Quare et Columella malvam inter olera recenset dicens:

et malache prono sequitur quae vertice solem

Porro malvam et Asphodelum inter ferales fruges fuisse inter Graecos coniecturam non relinquam, cum ex Porphyrio epigrammata

[Margin notes:]

Fruges l. 50. ... significatione non solum frumenta et leguminibus ... deriver

vocat hoc carmine ... genere gravata

priscus solita simplici gradescere (?) fruges fundens omnia tempora menstrua arandi

Gesn. ... fructum ... Geoponicorum ... declarat ubi ... Κοινὰς ... φέρει.

se iubente Sicilia)

... Iulianus affirmat ... spinam et fabas ... fruges dici, quod frumenta, quia non ... sed siliqua continentur, quod ... apud Al. ... in frumento contineri putat.

…cunt, ut Cinara, Carduus, Lacca, Cirsium, Lappa, Tribulum …

sepulchrale supersit, quo tumulus ita loquens inducit[ur]
Νώτῳ μὲν μαλάχην τε καὶ ἀσφόδελον πολύρριζον· κόλπῳ
τὸν δεῖνα ἔχω.
Ex qua consuetudine Asphodelo nomen impositum putant
quasi σποδελόν, διὰ τὴν τῶν καιομένων νεκρῶν σποδόν. Ne
tamen quemquam vulgi opinionibus in errorem rapi velle[m]
hominum vanitas censeat, malvam asphodelumque in se[pul-]
crorum tumulis depacta ne mortuis cibus deesset. Ver[i]
similius videtur, quod M. Tullius de sepulchrorum legibus
jicit, ut terra velut parens cibos suppeditare debeat, e[t]
summam frugibus conseri, interno sinu conditis cineribus
cadaveribusque inservientem, ne quis aut vivus, aut mor[tuus]
nobis eandem minuat.
Quae fruges, eadem complectitur fructus, latiusque per la[te]
vagantur. Itaque cum a fruor fruitus et fructus de-
scendant, quocumque fruimur hoc est quidquid a[d]
nostrum commodum utilitatemque convertimus,
omne fructus significatio demonstrat. Quare
Tullius libro qui inscribitur Laelius, amicos, ait, eos p[o-]
tissimum diligunt ex quibus sperant se maxime
fructus esse capturos. Et Terentius in Adelph.
fructi pro labore illis fero. Id servat Tiburtius
Nonius posteritati commendavit: Haec, inquit, si
impetro abs te ut facias, satis fructi cepero
re. Emolumentum quoque quod ex gregibus, armen-
tis, apibusque percipimus, fructus habetur. Ca[to]
igitur cap. praecipit: fructum ovium hac lege ve[ndere]
oportet. M. Varro R. R. II. qui caprinum gregem c[on-]
stituere volt, in eligendo animadvertat oport[et]
primum aetatem, ut ea parte, quae iam ferre possit
fructum. Colum. IX. Cerae fructus quamvis exi-
guus, non tamen omittendus est. Hinc fructua-
ria animalia apud rusticos scriptores maxime u-
surpantur. Parere tradit de sue Varro R. R. II to[t]
oportere porcos, quot mammas habet; sin min[us]
fructuariam idoneam non esse. Longe tamen freque[n-]
tius et crebrius ex iis quae terrae foetu funduntur
fructus sumitur; quod recentes mortales hac[tenus]
et probata ad victum cultumque primitus cap[ie-]
bant. Atque eadem voce tam pro semine quam pr[o]
…cta indiscriminatim fuit usi, ut ostendimus. Ne[c]
tamen hac discrimina miscere et confundere …
Addidere fructibus quicquid ex stirpibus usui e[sse]
bebant. Ideo omnes fundi reditus M. Tullius compl[exus]
ad Atticum libr. II scribit se non plane percipere i[s]
quos sumptus abeunt fructus praediorum. Id ex-
pressius definit Varro, R. R. fructum, inquit, arbi[tror]
esse fundi eum qui ex eo satus nascitur utilis a[d]
aliqua…

61

aliquando ve[l]. Quare (dicam Plinii verbis quae lib. XII sequuntur fructum (in Arabia) iis constat radice, frutice, cortice, succo, lacryma, ligno, surculo, flore, folio, pomo. Quod per partes etiam exsequitur, ut lib. XVI, ubi de subere habemus: cortex tantum in fructu, et de resina: fructum quidam proximo anno ab incisu legi[?]untur. Item: Quoniam astula in fructu est. In quibus malle assula ab assisque astula, nempe ligni fragmentum totum resina refertum de quo idem Plinius lib. XXIX: Alii assulis teda subiectis et subinde interseratis oleo aspersae accendunt.

Ut igitur fructus multifariam sciendarum, id solum extendam botanicis quod ex stirpe natum unum vel plura semina sinu concludit, tubaque donatur. Propterea quae tegmine semina complectuntur, summo aperta, ac tubi piscata, ut castanea, rosa, salvia, stramonia, ficus, Ephedra, a fructu redimenda. His constitutis, inquirere oportet, quot fructus discrimina subeat, et qualia, et quibus signis cognoscenda. Innumerae apparent differentiae, si ad singula respicimus, quoniam natura munera nullis finibus coercentur. Quare generatim determinanda est ex iis quae nobis nota sunt; in quibus tamen nihil firmum, nihil immutabile, nihil certum pollicemur, quoniam etiam in paucis tanta varietas, et discrepantia subest, ut nonnunquam genera a generibus dissimilitudine nullis signis consocianda separentur, verum etiam quae his cognata subiiciantur, ordini et regula se subducant, ut liberam [illegible] nemini iudicium nostrum decantimus quin ad meliora et certiora investiganda, ac continens disponenda et [illegible] et futuram aetatem hortamur; tamen varia [illegible] et tanquam [illegible] scita statuimus, quibus ut indicibus quisque quo latius progredi valeat, ac plura in quibus nos defecimus, conspectarem. Itaque fructica persuasioni indulgentes fructus omnes bifariam distinguimus: quod alii per maturitatem succo affluentes carnosi vinosive dicuntur; alii exsucco [illegible] sicci. Inter carnosos pomum est, quod vocabulum adeo longe et late [illegible] et propagatur, ut non modo fructus cuiusque discriminis omnes contineat, verum etiam aliarum stirpium partes quae affinitate nulla ad fructum vel semen sint referenda, denotet. Propter quod quicumque an scripsit [illegible] ut matura ad edendum sumimus, cerasus pomum vocabat, cum mala, nuces, glandes, ficus, fraga, nova radices, caules, tubera, fungos, olera. Quae in nostris epistolis satis ut nostra

molle, tenerum, ac succo refertum

ecunt, ut Cinara, Carduus, Lacca, Cirsium, Lamna. Tallina [illegible]

fert opinio, sunt confirmata. Nunc alia ex veterum monu-
mentis depromam, ne teratur inaniter demiror. Multo
poni voce colligit Virgilius in Georg. II dum canit:

Iam quae seminibus iactis se sustulit arbos
Tarda venit seris factura nepotibus umbram
Pomaque degenerant, succos oblita priores.

Plura Plinius lib. XVII multiplici foetu arborum a ubertatem [illegible]
~~arbore~~ miratus. Tot, inquit, modis insitam arborem videmus
iuxta villas omnium generum onustam, alio ramo nucibus,
alio baccis, aliunde vite, ficis, piris, punicis, malorumque
generibus. Mortuum pomum est, canente Lucano III et [illegible]

41 Arbutus

arbor ibi niveis uberrima pomis
ardua Hesperiae genitrix [illegible] fontis.
geminque onerata rubentis

Arbutus.
Neque bacca a pomo seiungitur in hoc Colu-
mella carmine

aut Pruni lapidosis obruta pomis
gaudet.

Neque siliqua a Plinio dum de Ceronia libro XIII haec
memorat: Trunco et ipsa fertilis, sed pomo siliqua.
Pomo antecedentis anni circa canis ortum detracto
statim alterum parit. Iam vero Amygdalas nuces quis ad
carnosos fructus retulerit, cum duro operimento carnoso
cogi negantur? Eadem tamen immatura atque acerba
quoniam ob teneritudinem cum cortice eduntur,
habentur poma. Amygdalas tradit Plinius lib. XVII
si ablaventur fossione, florem amittunt. Nec insitas etiam
circumfodere oportet, pinusque ad calida ferre coeperint
poma. At Plinius nucis iuglandis fructum inter po-
ma refert, eundemque exsuccum, ac siccum haec nota
designat. Profecto sed nucleum pomum habet, quod
expressius illa indicant: Solum hoc pomum nempe nucleum
cum compactili operimento natura clausit. Proprie nucleos
etiam Martialis, ut in iisdem epistolis de quibus retuli, et Plinius. Ferula
sed est, Pineas nuces inserit pomis, et oleis modo
largas, spinaeque alba casuum, dum ramulos [illegible] alicuius, po-
ciorum pomis immiscet. Verum quam in Helvetia arte sua
quae tam multa complecteretur, in hac quousque latina con-
~~poma~~ sapa poma colliberis, ~~dat~~ quousque. Ubi fructus carnosos
videfecit liberum vagari sinat, Uvas acinosas magnis
foris molles, et succosi, intus duris, et lignosi, ~~et~~ magni, [illegible]
habebo, si fragum, ~~baccas~~ baccas. Item magni et plures
semina includentia, nobis mala dicentur, ut sunt acini,
vel acina. Itaque [illegible] carnosa, Persica, Pirena, Armeniaca,
Bacca, Cerasa, Zizypha, Corna: At Malapyra, mala, sorba,
Mespila, Cydonea, Aurantia, Citrea, Limonia, Arbutea: Acinos
Uvae et fructus in Solanis, Sambucis, Ebulis, Hederae. A pomis
propter magnitudinem secernenda videntur Cucumis, Citrullus
rerum, Melo, Pepo, Melopepo, Anguria, Colocynthis, quae a
nobis ~~ag~~ Sicyodea dicentur. Quid vero de Punica
fructu dicendum? Si cortex ad acinos rubras dimittam, quod
maturum si in arbore relinquatur, in partes scinditur, ac
ostendens, parenchyma appellabitur, ita ficus, Echedra,
calyx.

Quae et carnosis fructibus nobis cognita memoria succurrunt
sua nota et appellatione satis definita arbitramur. Sequitur

non geminos ligneas cavitas

ab succulentam mollitudinem

nucem asserviant

Carpomela [illegible] ~~[illegible]~~

Caviora, Olica, mandragorae, ceronia, cassiae fistula,
Avicennis, Myrobal.

Anguina, Momordica

6B

... rubat uvida baccas.

ut fructus nomina quorum cura antiquitati non defuit, sua
cuique videmus. Ad caryomela spectat Persicum fructus ab
arbore quod sunt nominatus, ut forma veliqua, de quo Plinius libr. 23
utiliora (inquit) Persica succusque eorum. Columella de Horti
cultu:

Quin etiam eiusdem gentis de nomine dicta
exiguo properant mitescere Persica malo.

Non me terret Salmasius (cui etiam Matthias Gesnerus assen-
titur) corrigentes: exiguo properant mitescere praecoca malo
facitur utique auctor Plinii verbis, quibus de Persicis libr. XV
sic loquitur. Sed Persicorum palma duracinis. Nationum ha-
bent cognomen Gallica et Asiatica. Post autumnum mature-
scunt, aestate praecocia intra XXX annos reperta. de Gallicis
et Asiaticis Persicis haec Columella:

Mihi Plinius potius quam Columella maculis foedatus videtur. nat

Tempestiva madent quae maxima Gallia donat.
Frigoribus pigro veniunt Asiatica foetu.

Cum igitur Gallicum sit tempestivum, et Asiaticum serori-
num incunte hieme maturitatem nactum, cur Plinius de
utroque scribit: post autumnum maturescunt? At-
tendandum et illud aestate quod cum Praecocia copulatur.
Recte nam praecoce dicatur quod per aestatem ad maturi-
tatem venit? Videre itaque sed scripsisse Plinium: na-
tionum habent cognomen Gallica et Asiatica. (Haec) post
autumnum maturescunt (illa) aestate. Praecocia intra
XXX annos reperta. Ita utraque scriptor inter se con-
veniunt. Praecocia itaque iam XXX anni elapsi erant
dum haec commentaretur Plinius, ex quo reperta erant.
VI iam consule Tito Vespasiano scribebat Plinius. Co-
lumella vero Nerone et Claudio imperantibus, de
Seneca a Nerone interfecto mentionem faciens
duobus Persicorum generibus in utroque auctore
compositis, tertium supererat, quod apud Plinium
praecox vocaretur, quodque simili nota in Colu-
mella desiderant, propterea Persica in Praecoca
mutantes. Atqui non esse praecoci dilucide non in-
dicatur, quod properat mitescere?
Caryomelum et Armeniacum de quo Columella libro X:
Sorbique quoque et Armeniaci, atque Persica non minima
est gratia. Plinius libr. XV. necnon ab externa gente Arme-
niaca quae sola et odore commendantur.
Armeniacis cognata Pruna sequuntur, de quibus Ovidius
Metamorph. XIII. Prunaque et pariter redolentia mala canistris
Plinius libr. XXIII. ipsa pruna alvum molliunt. Virg. Ecl. II
Addam cerea pruna, et honos erit huic quoque pomo
Col. XII eodem tempore Corna et pruna anychina, et pruna
sylvestria. Martialis libr. 13 cap. Epigr. 29:

Pruna peregrinae carie rugosa senectae
sume, solent duri solvere ventris onus.

Baccae a caryomelis magnitudine ita separantur, ut se-
parata genera misceantur, quare Pruna sylvestria po-
tius baccis quam caryomelis dabis, cum sint adeo pusilla

...acinis, ut Cinara, Cedrus, bacca, Cirsium, Lanna. Tallina ...

fert opinio, sunt confirmata. Nunc alia ex uerarum mono...

Neque secus Plinius libr. XXIII. siluestrium quidem Prunorum bacca. Eadem de causa tradit libro XX esse mala rubentium baccis similitudine quam malis. Porro de baccis antequam singillatim referam, ea seiungenda sunt quae propter similitudinem hoc nomine appellantur. Etenim galbulos baccas dici apud Plinium libro XVI inuenio: Tripera est et Cupressus; namque bacca eius colliguntur mense ianuario, et maio, et septembri — sed de Cupresso hoc: natura morosa, fructu superuacua, baccis rugosa, folio amara.°° Idem nucleos Iuglandis lib. XXIV baccis addidit: Folia et bacca uel cortex uel succus decocti prosunt contra toxica. Inter baccas etiam ficus exiguas reponentur canente Metamorph. IX Ouidio

Et bicolor Myrtus, et baccis caerula Ficus.

°° Scribonius Largus Comp. CCXXXIII. Cupressus bacca est uino cocta conciliuntur.

Ad baccarum nomen Aristolochiae fructus induci, et sem... acinus in Platano ut Plinius commentabatur, de hoc libro XV: Spongia cogit aliquando luminum causa e Plata... baccis (oleum) fieri aqua et sole macerari, de illo autem libro 25: ferunt paruulas baccas, ut capparis. Neque fo... tibus solum baccarum nomen indulsere ueteres, in aliis etiam similitudinem secuti sunt. Ideo galas in Fago Plinius inter baccas lib. XVI nominat dicens Aquifolia fago: folia tenua ac leuissima populo simile celerrime flauescens et media parte pleraque gignens superiore paruam baccam uiridem, cacumine aculeato. Quod in [illegible] frequentius usurpatur. Ut a Virg. Ecl.

Conchea bacca maris pretio est a corpore pleno

Ut ab Horat. III.

Filius Aesopi detractam ex aure Metellae
Scilicet ut deciens solidum exsorberet, aceto
diluit insignem baccam

ut Epod. VIII.

Nec sit marita quae rotundioribus
onusta baccis ambulet.

ut ab Ouid. Meta. IX

pauitque aetate nitebant
auribus e geminis circum caua tempora baccae

Quanta itaque uerum discrimina baccarum uocabulo continentur propterea persequi interest, ne quis hactenus ocu- lo ad omnia protendat. Circumscribendus est ad amussim modus, et non solum ab alienis de quibus agimus, uerum etiam a cognatis separandum. Quod ueteres deum in- diligenter prospiciunt, societatemque aut dirempturi quae inter baccas atque acinos intercedit, praependent omittunt, ~~[illegible] fructum~~ ~~[illegible]~~ baccam, ~~modo~~ ut acinum baccam dici uidemus. Asparagus fructum pariat, uinosaque semina complectitur; sed fructus acinus, non bacca si uisum Columella de Oliuis munere deum canit:

(in botanicis)

Et bacca Asparagi spinosa prosilit herba.

In Ebulo quoque acinus gignitur, quem bacca nomine occulit Virgilius Ecl. dicens:

Pan deus Arcadiae uenit, quem uidimus ipsi
Sanguineis Ebuli baccis minioque rubentem.

id accepit Columella inter olera canens:

Et rutilas Ebuli creat uvida baccas.

Quis contra non mirabitur in congeneri ejus sambuco acinum fructum a Plinio vocari; nam libr. XXIV de sambuci medicinis haec memorat: acini ejus infirmiores quae vel hedera tingunt capillum. In maxima tamen admiratione hederae fructus venit, quem Plinius libro XXIV modo acinum, modo baccam nuncupatur: hederae, inquit, quam Chrysocarpon appellavimus, baccis aurei coloris exiginti, in vini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquam quae cute subierit, per urinam educit Erasistratus. Ejusdem acinos quinque tritos in rosaceo oleo, calefactoque in cortica Punici instillaveris dentium dolori a contraria aure.

Nos igitur ut omnis ambiguitas tollatur, fructum fructus carnosum, vinosumve in quo ossiculum sive ligneum putamen semen nucleumque fovet, inter baccas ducemus, acinum vero qui molla semina sine nutrit.

Ex baccis plurimum nobilitatur oleae fructus quae olivam vocant, de qua Plinius L. XV: olivae constant nucleo, oleo, carne, amurca — alia baccis quarum inter ligneum, et octava caro, ut oliuis ca-

(26 Drupa oliva dicitur cum varia fieri coepit. Plinius libr. XII. Oleum omphacium fit olea adhuc alba expressa, deterius est drupa, ita vocant priusquam cibo matura sit, sed tamen colorem mutans. libr. XV Optima autem aetas ad exprimendum inter copiam bonitatemque incipiente bacca nigrescere. Nostri vocant drupas, Graeci vero drupetas.)

(Columbas κολυμβάδας. Olea condititia. Plinius libr. XXIII. Columbades sordida ulcera purgant. Columella libr. XII. Quidam unam partem muriae, et duas aceti miscent, eoque iure olivas roseas columbades faciunt.)

Petronius Arb. qui habebat olivas in altera parte albas, in altera nigras. ~~[illegible]~~ apud Festum. Nam nominantur olivae. Eadem et Olea est: Cato C. 117 Oleas albas quemadmodum condiantur. Oleas albas quam secundum vindemiam uti noles. Celsus l. II: astringunt mala cotonea, olea, myrta, palmula. Varro R. R. I quo fit ut inutile et oleae pravae nascantur. Horatius l. I. sat. II quinquennes oleas est, et silvestria corna. 36

Cerasum alterum genus, de quo Plinius libr. XXIII. Cerasa alvum molliunt, stomacho inutilia. Idem etiam Cerasus dici invenio apud Propertium libr. IV Eleg. II

Hic dulces cerasos, hic autumnalia pruna
cernis, ~~[illegible]~~ et aestivo mora rubere die.

Corna item bacca sibi adiungit, quod Virgiliano carmine Aeneidos celebratur: victum infelicem baccas, lapidosaque corna
dant rami.
Neque inhonoratam possidebat Ovid. Metamorph. VIII
condita in liquida corna autumnalia faece.

Quod de fructu Corni quem prorsus maturae infirmitatem foemina vocantur, intelligendum. Nam haec tamen per aestatem baccas protulit.

(Caryotidis) Palmula, Palma, caryota quae vulgo dactylus venit. Palma est fructus, baccis inservitus: Ovid. Metamorph. VIII.

(Scribonius Largus Comp. LXXIV. Caryotarum recentium pruna palmas mediae detracta exteriore cute.)

Hic nasci hic misera est rugosis carica palmis

Varro R. R. II non scitis palmas caryotas in Syria parere, in uvas in Italia non posse? Idem l. I. Nucem Juglandem, et palmulas et ficus Sabinas quanto circumjiciunt, fecundiore uvae. Plin. l. 13: ab his caryotae maxime celebrantur et ciboquidem, sed et succo uberrima. Ex quibus praecipua vina orienti, iniqua capiti, unde poma nomen. Martialis libr. 13 epigr. 27 aurea porrigitur Jani caryota calendis
et latere palma.
Statius l. Silv. I.
Nutantes caryotides cadebant.

Palladius de R. R. libr. XI 7. 12. Cui placet curas agere saeculorum de palmis cogitet conservandis. Hoc igitur mense dactylorum non cerarum, sed nouorum et pinguium recentia ossa debebit obruere.

[illegible], ut Cinara, Carduus, Sarca, Cirsium, Lamina [illegible]

Ziziphus cuius arbor ziziphus. Plinius libro 15: Ziziphus bacca similiora quam malis. Palladius libro V Ziziphus collecta matura in longo vase fictili servantur obstito.

Baccæferas stirpes plurimas fructus cognatione attingunt, ut Celtis, [illegible] Azedarach, [illegible] Lauri, Taxi, Viburnum, Laureolas, Terebinthus.

Ad acinum iam transeamus qua voce fructum parvum succo refertum a ciduis seminibus factum, ut Vitis, Bryonia, Tamni, Asparagi, Hederæ, Sambuci, Ebuli, Solani, Smilaci.

Inter quæ Vitis vinifera acinum proprie sibi vindicat, quæ plurimis in ramusculis digestis uvæ nomen sibi acquirit. Item acina (inquit Cato R. R. CXII) [illegible] Ebulis miscellis decoquito de scoptione. Ovidius Metamorph. VIII, et XIII

er de purpureis collecta vitibus uva

sunt auro similes longis in vitibus uvæ:

sunt et purpureæ

Sed iam maturis nos flagitat anxius uvis

Quintus.

Ex qua similitudine quadam natura dissimilia uvæ appellantur, ut [illegible] de qua Plinius libro 16 c. 27. multæ vero plura gignunt, ut diximus, Laurus, [illegible] inglandiferis; inter quas Laurus uvas suas, magis [illegible] sterilis [illegible] Ignis aliud [illegible]

Idem de Amomo libro 12 cap 13 scribit: Amomi uva in usu esse, et libro [illegible] Porculi alba uvarum in ungeneratis usu [illegible] Sed vero nonne [illegible] etiam densa congesta uva hoc auctore dicentur, hac in libro 27 c. IV [illegible] ut [illegible] in ramulis semen est uvis dependentibus? Quid cum fructu [illegible] Apes? Has tamen longo [illegible] examine congregatas ac [illegible] botryonis modo ab arbore pendent, uvæ nomen [illegible] inventio ut [illegible] Georg. IV. et lentis uvam demittere ramis

a Colum. l. 9 Cum agmen glomeratum in proximo frondentis arbusculæ [illegible] consederit, animadvertito an totum examen in speciem unius uvæ [illegible] Ab Juvenali lib. 1 Sat XIII.

examenque apium longa consederit uva culmine delubri.

Porro quod uva vocant nempe acinorum ramusculo adhærentium [illegible] vel racemus quoque ac botryo appellatur, nam de Smilace ita loquitur Plinius libro 16 c. 34 Fert racemos labruscæ modo. Virg. II Georg.

Non ego te mensis et diis accepta secundis transierim Rhodia, et tumidis Bumaste, racemis.

Propertius libro IV Eleg. 2.

Prima mihi variat liventibus uva racemis

Plinius libro 16 c. 3 de Hedera: alii densis acinis et grandiori racemis orbem circumactis. Qui eadem similitudine usus in Palmis libro 16 [illegible] modicum caryotas ferentes ad racemum traducit: Palma sola [illegible] esse in spadicibus habet fructum racemis propendentem.

Botryo quidem Græcis a politioribus Latinis non [illegible] tenere usurpatur, Martialis inventio libro 11 Ep. 26 ita ambigue locutus

Nec digna toto se botryone putat.

At Palladius libro III Tit. 33 inter rustica recipit: Ut vitis botryones et albos afferre possit et nigros.

[illegible] Noscere tamen inutile erit uvam antiquitus uitum in Latio appellatam. Hinc M. Cato in rusticis c. 24 quid ut uva erit matura, sit [illegible] neum uinum coctum erit et quem segetem facito uti servetur familia [illegible] cuique, facitoque studeas bene percoctum siccumque legere, et capite [illegible] Hæc lege uinum pendens uenire [illegible]. Plaut. Trinumm. uinum pendens coactum est, vendet putidum. At hoc Vindemia deducta, quod erit in alia transferetur; idem Plinius lib. 15 c. 1 de legendis oliuis: consequens carum uindemia est.

Acinus itaque fructus quem diximus, in [illegible] uite vinifera clade nobilitatus et modo ita inflectitur ut a Columella de Arbor. agens: uarii generis colore, respersum acinis. In aliis etiam stirpibus pari genere enunciatur, ut Plin. l. 21 c. 31: Quos incitat Hedera florem similitudine in duobus [illegible] generis quorum alterum est acini coccinei, granosi [illegible], Halicabum vocant. Libro XV de Sambuco: Sambuci acinos habent nigros [illegible]

col. l. 111 c. 11: ut antiquo uitis apud te acervos uuarum numerosorum millium.

quæ apud Græcos σταφυλὴ dicitur

Cic. 1 Bell. [illegible] si recuperasset uva [illegible] quæ maxima esset in uinea [illegible] magnitudine [illegible] Colum. H. C.

Statius Thebaid. VIII: Ulmus habens uvaria uvas

22 Bryonia inter [illegible] inter uvas fert [illegible] refert Plinius libro 27: c. 1 semen in uva uuis acinis dependens.

2 in Buc. silvestris [illegible] labrusca racemos.

2 Virg. et [illegible] uvibus [illegible] uva racemos

Ovidius Trist. El. VI tempus ut extentis tumeat facit uva racemis

Tertullianus contra Marcion. II. Viticula in quacumque latet ingens corpore botrus

65

pravos humoris senti inficiendo maxime capilli, qui et ipsi aqua decocti manduntur. Libr. XXIV de Visco: quidam commanducatos acinos exspuunt cortices. Modo vero acinus placet: Columella libr. 12 c. 39: acina arida aut vitiosa velliceto. Catullo accesem epigrammate XXVII Acina

carminis legibus

([illegible]) Minister vetuli, puer, Falerni
inger mi calyces amariores
ut lex Postumiae iubet magistrae
ebriosa acina ebriosioris.

Summam maturitatem adeptis acinis atque exsucto nimio humore rugosis factis dicitur passus, et quo uva passa, unde uvas [illegible] Plautus in Poenulo [illegible] ita loquentem: [illegible] cum feceris pro uva passa pensili in quibus pensilis mala

Virg. IV Georg. vel Psythia passos de vite racemos.
Apud Catonem enim de myrti bacca dicitur c. 125 ubi id passa erit.
Passi enim senes dicuntur rugosi, sicuti Lucilius libr. Satyr. IX ut extat apud Nonium: Rugosi passique senes eadem omnia quaerunt.
Ut grana avantur acini, ita ramis quibus insidunt, scopi et scopiones Columella libr. 12 c. 39: ubi satis corrugata erunt acina, demito et sine scopionibus in dolium conicito. Cap. 43: et modice separatis scopionibus residua intrita folliculorum in dolio serventur. Varro R.R. I quae calcata uva erunt, earum scopi cum folliculis subiciendi sub prelum.
Ex Catone enim c. CXII id [illegible]:
Myrti fructus inter acinos nomen obtinet, diciturque Myrtum. Celsus libr. II adstringunt mala cotonea, oleae, myrta, [illegible] Virg. Georg.
sed tamen et quernas glandes tum stringere tempus,
et lauri bacas, oleamque, cruentaque myrta.
Idem myrta apud veteres habetur, ut ex Catonis cap. 125: Myrtam nigram arfacito in umbra.
Arceuthis est Juniperi fructus olim baccas appositum a nobis inter acinos relatus Dioscorides libro I de Junipero: ὁ δὲ καρπὸς ἀρκευθὶς [illegible] ἐὰν τις καρύου μέγεθος εὑρίσκεται. ὁ δὲ καρπὸς [illegible] ἰδεῖν, στρογγύλος [illegible] ὑπόπικρος. Ἀρκευθὶς καλούμενος.
Ad 40 Mala nunc transeo et Pyrum ante omnia recensebo qui Pyri arbori est fructus. Horatius Epod. Od. II ut gaudet insitiva decerpens pira. Varro I R.R. condita in sapa condita manere pira Aniciana et sementiva. Cato VII: Pira volema, Aniciana, et sementiva (haec condititia in sapa bona erunt) Tarentina, Mustea, et cucurbitina.
Malum a malo arbore est cognatum fructus genus, de quo Cato c. 7: Mala struthea, cotonea, scantiana, quiriniana. Ovidius Meta. VIII
Prunaque et e patulis redolentia mala canistris.
Malus etiam de fructu dici invenio, hoc Virgilii carmine proposito
Et steriles platani malos gessere valentes.
Quae tamen ad insitas malos possumus referri.
Sed [illegible] historia incuriosius agebatur, multa inter se diversa mali vocabulo complexa est antiquitas. Citreaque mala, Cotoneum, Persicum, Armeniacum, Citreum, Medicum, Punicum quae nunc in proprium genus recepimus, [illegible]. Equidem si Macrobium audiremus, satius erit malum definientes aut malum dici omnis quod foris habeat quod esui est: et durum intus concludat. Propter quod Pruna, Cerasa, baccaeque omnes mali adiicienda. Equidem etiam Mandragora foetum malis annumeratum Plinius dum libr. 24 c. 23 mandragoram ferre mala avellanarum nucum magnitudine prodidit. Quod nos meliora [illegible]

40 Cognatione quadam Arceuthida Cedris qua Plinius libr. 24 c. V Cedrides hoc est fructus cedri, passim sanant. Dioscorides libr. I c. 90: κεδρίδες δὲ καλοῦνται οἱ ἐξ αὐτοῦ καρποί.
Achras dicitur pirum silvestre Dioscorides libr. I: ἡ δὲ ἀχρὰς εἶδος ἐστὶ ἀγρίας ἀπίου βραδέως πεπαινομένη; δύναμιν δὲ ἔχει συντελικοτέραν ἀπίου. Aristoteles de Animal. libr. VIII ἀχράδι πιαίνεται ὗς [illegible]
Ab Et in Aristolochia malum dixere, quod eius fructus rotundus mala [illegible], sed [illegible] terrae ut herba intelligeretur: Plinius libr. XXV inter nobilissimas Aristolochia nomen dedisse gravidis videntur quoniam esset ἀρίστη λεχοῦσαις. Nostri malum terrae vocant. [illegible] Langius Epist. CCXXXVII malum terrae quod Aristolochiam Graeci dicunt.)

cum, ut Cinara, Carduus, Sacca, Circiu, Lavma, Tavlina ...

Nova societatis signa sequentes haud verentur, certa n. cuique principia ac singulis propria ponenda sunt, ac communitatis ... immutanda quoque esse vocabula recte quis concesserit. ... malum ad mali fructum indicandum contrahimus, et proprium uni ... scribimus, quod pluribus commune sursum negabatur. Neque ... cuique pristinae consuetudinis ratio, si regulas quae in ... plioni naturae conspectu ac cognitione exemimus, non desideris, a capro nihilo ... quippe ad plura significanda ... sub malo substituimus, quo multa id genera ... vocis ambiguitate, determinari possent. Sequamur id ... mus.

Coroneum ideoque Cydonium in Cydonia arbore fructum nuncupamus, de quo Plinius libr. 15 c. 11: His proxima amplitudine mala quae vocamus cotonea, et Graeci Cydonea. de eodem Propertius libr. III Eleg. 13:

Illis pomosa fuit decussa Cydonia ramis.

Columella libr. V c. X: Cydonea quorum genera tria sunt, struthea Chrysomelina, mustea

Mespilus fructus arbor Mespilus habetur. Plin. XV c. 20 Malorum piro utrique generi adnumerantur iure Mespila atque sorba. Sorbum accedit. Colum. l. XII. c. XVI. eodem tempore sorba manu lecta curiose in urceolos picatos adiicito. Cato c. V. Sorba in sapa quo uis condere vel siccare, utrilia facias. Martialis libr. 13 ep. 28.

Sorba sumus molles nimium durantia ventres.

Plinius libr. 23 c. 7. Item sorba sicca, naturecantia stomacho, et alvo citae ponunt. Ser. Samonicus: Procedent et nucis quos ... Sapidi castaneas ... scissa nuces et sorba ...

Citreum et Medicum, arta in ... Cripini disciplina nomen ... ideo in Plinii commentariis libr. XIII, et XVI. Leguntur: Citrea contra venenum in uno bibuntur. Citrea grano et propagine ... serv. idem libr. XXVI. Medica autem Graeci vocant patria nomine.

Unedo et apud Graecos Maimaecylon quod Arbutum idemq. non videtur hoc loco esse praetereundum. ne hoc ... Vates celeberrimus I et II Georg.

cum iam glandes atque arbuta sacra

deficerent silvae

dant arbuta silvae

Plinius 15 c. 24 Aliud corpus est terrestribus fragis, aliud congeneri eorum unedoni. de eodem erat Ovidius I Metamorph.

Arbuteos fetus, montanaque fraga legebant.

Arbuta sub hiemem quoniam ad maturitatem ... montana fraga tempore nulla renascentia fraga ... separanda. ab Arbutis non sunt separanda.

22 Libr. 20 c. 2. Pepones qui vocantur, refrigerant maxime in cibo et emolliunt alvum. ... earum epithemis oculorum adhibetur, ... imponitur.

... Sicyodea Cucumis et Pepo ... de stirpe quod de fructu dicitur. Plinius libr. 19 c. V. Cucumeres cum magnitudine excesserunt pepones vocantur. Varro R. R. 1. Cucumerem anguinum condito in ... qui voles, nullis cimices accedent. Virg. IV Georg.

et libr. 20 c. 1. Cucumim silvestrem esse diximus ... infra magnitudinem sativi.

tortusque per herbam

cresceret in ventrem Cucumis.

Colum. XI c. III. Cucumis tener, et iucundissimus fit, si, antequam seras, semen eius aqua maceres.

Melones Palladius libr. IV t. IX. Melones suaves efficiuntur, odoratos autem, si eorum semina multis diebus inter rosae folia sicca ... rur. Isidor. Melopepones esse creduntur, de quibus Florentinus Geoponicis: τοὺς δὲ μηλοπέπονας ποιήσεις ῥόδα πνεῖν, ἐὰν τὸ σπέρμα ... κατὰ ... ῥόδων ξηρῶν ἀποθέμενος ...

Vel Parenchymata ... quorum ...

Punicum vel Ovid. Metam. X

quae lento celant sub cortice granum

Punica

sed ... malum cui ... Cato c. 7 ... Mala musta et Punica. Varro R. R. 1. Mala Punica demissa ...

...us Lucilius apud

Roeidium ῥοΐδιον par[vum] punicum. Athenaeus ῥοΐδιον, ῥοΐδιον γέ[ου]τις, ὡς ῥοΐδιον, τὸ ὑποκοριστικόν.
Rimba ῥίμβα magnum punicum. Suidas: ῥίμβαι ῥοιαὶ μεγάλαι.

66

Columella lib. X: Tunc praecox bifera descendit ab arbore ficus.
succis sarcelis in dolio havena. Ovid. Metam. V de Proserpina:
quoniam ieiunia virgo
solverat, et cultis dum simplex errat in hortis
puniceum curva decerpserat arbore pomum
sumptaque pallenti septem de cortice grana
presserat ore suo.
Fici cura subit, de quo diligentius est disserendum. Cum ficus bifariam separetur, in ficum et Caprificum, de utriusque fetu per partes agamus. Ficus genitum partum excuberat, et primus apud Latinos Grossus appellatur, et vulgo fiore di fico. Plinius lib. 13 c. 3 Cruda grossi verrucas et thymos nitro farinaque addita tollunt. Deinde: Grossi illita strumas et omnes collectiones emolliunt. Celsus libro V c. XI de remediis quae concoquant, et emolliunt: Grossi in aqua cocta. Columella libro V c. X Aut si voles ficum quamvis non natura serotinam facere, tunc grossulos priorem fructum decutito. Ita alterum edet, quem in hiemem differt. Quae libro de Arbor. c. XV reperiuntur: At si voles ficum quamvis non natura serotinam facere, cum grossuli minuti erunt, fructum decutito. Idem imitatus Plinius libro XVII c. 27. Fici serotinae fiunt, si prima grossi cum fabae magnitudine excessere, detrahantur. Sed ingenio grossos [illegible] immaturos ficos depravata opinionis [illegible] fecit, et Plinio auctore qui id confirmant, temere dicuntur haec ex libro XV afferentes: Pancarpiae genus arborum post autumnum fimo contegunt, deprehensasque in his hieme grossos quae minore caelo refossa cum arbore atque in vasa remissa novos soles aliosque quam quibus vicere acida tamquam iterum nata accipiunt, et cum ceteri anni flore maturescunt, alieno praecoces anno, in natura vel gelidissimo. Facile discutitur error, si ex veteribus libris redintegrata subiiciantur: Parturum — deprehensasque in his hieme grossos — et cum ceterarum scimus in his hieme grossos — et cum ceterarum flore maturescunt. Quare non cum grossis obiecta sunt fimo arbuscula fici, sed per hiemem strictos innuerat grossos videre, quas aestivo tempore edituri erant. Propterea additum: alieno praecoces anno, ac simul maturescendos ac ceterarum arborum flore emittunt. Siquis tamen adhuc dubius haereat, alia ex Plinii libro XVI facta perpendat: Reliquis sub folio pomum, ut protegatur, excepta fico, cui folium maximum, umbrosissimumque, et ideo supra id pomum, eidemque serius folium nascitur. Insigne proditur in quodam genere Ciliciae, Cypri quod pomum. Insigne proditur in quodam genere Ciliciae, Cypri ficos sub folio, grossos vero post folium in Helladis ficos sub folio, grossos vero post folium nasci. In quibus alios esse ficos in eadem arbore, alios grossos quis non prospexit, cum fici sub folio nascantur, grossi autem supra folium, nam supra pro post in Plinio grossi autem supra folium, ut fici natura fert. haec ex Theophrasto legendum, ut fici natura fert. haec ex Theo-

quare illa priorem fructum demenda videntur. nam his imprimis quidam quam esset grossus designavat in ovalibus

... cit Cinara, Cydonia, lacca, Cerasium, Laurus, Pastina ...

... concorres haud nascebat. certa n. ...

fructo favemus omnes, apud quem libro de scriptis caus...
haec notantur: διὸ καὶ ὀπίαθεν τῶν φύλλων. πάντα ταῦτα
(ὄλυνθοι namque sive grossi) γίνεται, καὶ ἔνια ὥσπερ τὸ συκ...
ἐκπίπτουσιν. Sed alia alius magis scriptor adducens ...
sistitur Macrobius, qui non solum auctoritate veru...
iam exemplis confirmat grossos appellari ficos quae non
maturescunt. Perpendamus itaque utrorumque testimonia
quoniam Macrobii non confirmatae sententiae nos non ...
cile adscribemus. Primum ex M. Atilio producitur: in
millibus tot ficorum non videbis grossum. Cur amabo?
num quia grossi omnes deiecti grandine sunt, an qu...
hostili manu decussi, an ventibus corrosi, an frig...
pruinisque excussi? Causa sane propter quam in...
tam magno ficeto nullus adesse grossus, erat indica...
da. Anni enim tempus determinare oportebat, quippe
hieme neque grossi, neque fici apparent. Rursus ...
num etiam grossi in arbore ~~de~~ arbore non pendent, se...
fici. Vere demum primo non tantum ficetum, sed ne...
fronde ficus non ostendit. Nihil igitur hoc exemp...
conficit Macrobius non animadvertens etiam in Capri-
fico, ut mox ostendam, primum fructum qui nunqua...
maturescit, grossum vocari. Quapropter M. At...
optimam ficeti qualitatem declarans, nullum grossum
quo ad caprificationem utebantur, in eo agro re...
tiri tradit, quoniam fici fructus suos sine grossis
ope parturiebant. Alterum quod ex eodem Atilio p...
tum est: summas ab alto lacte diffluas grossos.
Responsum ~~cuidam~~ ficitoris videtur, affirmasse ei...
de ficeti de quo agimus, vel ubi qui cuidam pere...
ad caprificandas ficus grossos, respondit: summ...
ab alto (ficeto nempe) lacte diffluas grossos; na...
apud me in ~~tot~~ millibus tot ficorum non videbis g...
sum. Restat tertium quod Posthumi Albini dicitur
fuisse annali primo de Bruto scribentis: ea
causa sese stultum brutumque faciebat, gr...
sulos ex melle edebat. Cum grossi in fico primum ...
si acerbas, quisque grossos immaturos ex melle Brutus edebat, im...
et cruda poma mellea dulcedine condiens, non omnino st...
~~comedendus~~, siquidem longe stultior, ut mea fert ratio, ...
maturas quae melleum saporem servant, melle tangere ...
sit censendus. Sed fracto ac convicto Macrobii iudic...
ad alterum fici partem veniamus, qui ficus Latinis, Graecis σῦκ...
Horatius Epod. 16: suamque pulla ficus ornat arborem. Plinius ...
et eodem genere pomorum ficus amplissima est. Columella l. XII c...
quidam lectis ficis pediculos adimunt. et totam massam ...
minutae fici permiscuerint. ~~...~~
~~...~~. Fici appellatione nonnunquam et
grossi continentur. Horatius Libr. I satyr. II
Et nunc ornabat mensas cum duplice ficu. ...

24) Pl. XV c. XVIII Atrubi (Cato) quodam die in Curiam protocat ex ea
provincia ficum, ostendensque patribus interrogo eos in-
quit, quando hanc putatis demptam putatis ex arbore?
Cum hanc defendit codicum vetustiorum scriptura Hardui-
nus, non animadvertit pomum esse additamentum, cum
hanc pomum nunquam scripsisset Plinius, qui iam de
eadem fico paulo ante dixerat: admonet ex Africa ad
ingens documentum visco pomo. Satis erat ficum
indicanti atque extollenti dicere: quando hanc demptam
putatis ex arbore?

33 Labeo Digest. XXXIII
Tit. VII. Cum dulcia
essent legata, esse
comprensa uvas, fi-
cos, palmas, caricas.

27

Columella A. C. Tanc praecox bifera descendit ab arbore ficus.
A fico ficulus, quo usus Plautus Stich. IV Hoc convivium est
Pro opibus nostris satis commodule nucibus, fabulis, ficulis.
Inter ficulos ~~ficus~~ Cottanae celebrantur. Plinius lib. 13 c. V. In Fico
rum autem caricas, et minores eius generis quae Cottana vocant.
Martialis lib. VII epigramm. LII. Parvaque cum canis venerunt cottana prunis.
Idem l. XIII ep. 26. Haec tibi quae torta venerunt condita meta
Si majora forent, cottana ficus erat.
Aridae sole factae ~~ficus~~ caricae sunt. Plinius lib. 17 c. 19. ~~Caricae~~ Ex
hoc genere sunt, ut discimus, cottana et carica, quaeque conscendenti
navim adversus Parthos omen fecere M. Crasso venales praedicantis
voce cauneas. M. Tullius divin. II. Cum M. Crassus exercitum Brun
dusii imponeret, quidam in portu caricas Cauno advectas vendens
cauneas clamabat. Ovidius ~~Meta.~~ ~~viii~~ Fast. I
~~Hic nam, hic natus est~~ ~~[illegible]~~ ~~caricae~~ ~~palmae~~
Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi.
Sequitur de caprifico ut videamus. Caprifici primus fructus
~~est~~ in ficis grossus. Plinius lib. 23 c. III de caprifico: Cauliculi
~~eius~~ aut grossi eius quam minutissime ad scorpionum ictus e
vino bibuntur. Grossi caprifici inflationes discutiunt
suffitu. Hi grossi apices condunt, et cum tempus advenit,
culicibus replentur. Porro vera in calidioribus locis ut
in Graecia et Calabria ad caprificatione requiruntur.
Alter caprifici fructus, qui tamen non in omnibus gene-
ratur, caprificus est. Columella lib. VI. c. VI Caprifici
arida conteruntur. Plinius lib. 17. c. VII Hyberna caprificus
in aceto cocta, et mira impetigines tollit. cap. 27 Capri-
ficorum maxime laudantur nigrae, et in petrosis, quoniam
frumenta plurima habeant. quoniam ad maturitate trans
eunt.
A carnosis vinosisque fructibus ad siccos sermonem con-
vertamus: quorum formas et discrimina siquis velis
explicare conabitur, frustra laborem impendet. Nos hic
illa tantum ~~in~~ quibus vetustatis cura non defecit recensea-
mus, ~~[illegible]~~ siquid de singulis scriptores dicamus,
do immoratius, ~~[illegible]~~ enarranda discrimina.
Nux ~~[illegible]~~ in siccis fructibus principatum accepit, ut Nux
Iuglans, Pontica, Graeca, Pinea. Fructus est ligneo cortice nu-
cleum includens.
Nux peculiari appellatione de Nuce Iuglande accipitur
ut in Plinii libro XVII c. 25: Inter primas vero (germinat)
Populus, Ulmus, Alnus, Nuces. Quae ex Theophrasto
accepta libro περὶ φυτ. ἱστ. ὑ scribente: ῥ πτελέα ἰτέα
ἐλ. ἀιγ. καρύα. Iuvenalis Lib. II sat. XII.
Annosa si forte nucem deiecerit Eurus

Catullus ~~ep~~ carm. LX
Neu nuces pueris neget
Desertum domini audiens
Concubinus amores.
Da nuces pueris iners
Concubine; satis diu
lusisti nucibus.
Persius L. I Sat. I
Et nucibus facimus quaecunque relictis.

Lucilius apud
... inter ficos [illegible]
... lasse grossos A fico ficulus
... videntur.
... quam primus
... propola recenti
... protulit, et pro
... ingeniter
... minores paucos

67

et caunea

Plinius libro XIX. [illegible]
... subacta melle
... recisque grossis, aut
... singulis caricis.

cunt, ut Cinara, Cadcum Lacca ...

Severus Sammonicus Iuglandesque duas nucleum ... intoiniere fiuis.

M. Tullius de Orat. II. Tum ut diceret, siquid vellet, si nucem fregisset
Virg. Ecl. VIII. Mopse novas incide faces: tibi ducitur uxor.
Sparge marite nuces.
Nux autem Iuglans ut refert ex Servio Macrobius Saturn. III) se
cundum nonnullorum opinionem a iuvando et a glande dicta
existimatur. C. Bassus vero refert Iuglandem dictam penitus
ac Iovis glandem. Equidem cum inter nuces et glandes nulla
videatur affinitas, utque Castanea inter glandes longe pr
stet, vectius castanea Iuglans, quam nux diceretur.
Nucula est nux parvula. Plinius libro XVII c. 22. Ruffarum
pillus pinnam prodeuntibus nucedis.
Nux Terentina (nonnulli vulgo scribunt Tarentina) est
gilis putaminis, a terendo quo Sabini, ut scribit Macrobiu
et caeteri Graeci) mollia significant
Mollusca nunc quae propter teneritudinem putamen tempta
Haec et Persica et Basilica nuncupatur quoque
Moracia auctore Titinio apud Festum nux duro putam
nucleum claudens, fortasse quia moram edenti ob durit
praebet, et Moracillum quod in hoc genere parvum
Amygdala eademque Nux Graeca et Thasia Macrobius Sa
Nunc dicendum est quae sit Graeca. Ac simul hoc dicens III. Amygdalam de lance sulit et ostendit, nux Graeca est quae
Amygdala dicitur. Sed et Thasia eadem nux vocatur. Qui
hac aliena immiscentur: nux Graeca est quae Amygdala
dicitur. Cuiusdam expositio est adnotandis in libro ...
Dicitur. Reperit ex Cloatio Macrobius: Nux Graeca
esset Amygdala. Plinius libro XVII c. X. Amygdala in argilla ...
Amygdalae. Plinius libro XVII c. X. Quanquam Amygdalum sapien
meridie spectante seri iubent ... id tamen postrioribus Lat
Palladio in rusticis adhibeatur, id tamen posterioribus La
temere esse attribuendum non opinor. Quin in Plinio sic
Verum Amygdalas, quod quae sequuntur, ad id velata con
mant: serendas, falcatas, mucronatas, teretes distant
Neque suspicione caret Columella libro XII ubi capite s
praecipitur: cum excantaveris siva gim nucleos pineos
quam recentissimos, et Amygdalum adiicito. In ceteris
libris excusis usque ad Gryphium editorem et in Politiani codice
amygdalam, sed amylum legebatur, in nostro calamo exa
utrumque deest. Etenim non amygdalum scripsisset Co
mella sed amygdala, aut amygdalas; quippe unum ...
dam quid embammati conferret. Additum est: Hoc si ...
ad embamma non solum idoneo sed etiam specioso ...
nam est candoris eximii: qui color adeo candore nobi
non ex unico amygdalae nucleo, sed ex amylo facile
potest obtineri. Sed quid prodest libro XII medicin
adhibere, cum ex libro qui de Arboribus inscribitur, ...
rius mutuemur. Ibi habemus: Amygdala si parum ...
racia erunt, per foratam arborem lapidem adigito. Quo
tamen minus facile tollitur per ipsum Columellam libro V ...
hoc modo repetendum: Amygdala si parum feracia erunt, perfo
arbore lapide adigito. Repetendum ex iisdem scripto
reliqua: Pergit Plinius: serendas quam maxime falcatas ...
e novella fimoque diluto maceratas per triduum, aut
pridie quam serantur, aqua mulsa, mucrone defigi ...
lateris in aquilonem spectare: ternas simul serendas
triangulo

Iam opportunum est de huius nuce ...

68 triangula ratione, palmo inter se distantes, denis diebus
adaquari, donec grandescant. At Columella prior scri-
pserat lib. V c. X: ternas nuces in trigonum statuito, ut
nux a nuce minime palmo absit, et anceps ad Favo-
nium spectet. Quae libro de Arbor. c. XXII. paulo ampli-
ficat: ternas nuces in trigonum statuito, parsque acu-
tior inferior sit, quia inde radices mittit, nuxque a
nuce minime palmo absit et anceps ad Favonium
spectet. Quando et tribus erit anceps, duo singula in trigono
statuentur, et cum una tantum ad Favonium convertitur,
ad quam plagam omnes utiliter credit spectare. Quid de
Plinio dicemus? eone favere quo nux germinando in bi-
nas cavitas sequentur, Aquilone excipiat, seu quod non fri-
gus, sed tempore detrimento proveniret? Hac singulis dili-
gentius attendat, et quod germinantis stirpis imbecillitas
requirit, sedulo animadvertat, utrumque auctorem ve-
ro laborare facile cognoscet. Itaque cum certum habe-
amus Plinium ad Columellam dum talia de Amygdalis com-
mentarium, respicere, Favonium in Aquilonem fuisse
conversum adnotare succurrit. Quod non mihi tantum, sed
et aliis quibus haec cognoscendi fuit cura, in suspicio-
nem venisse video. Hac ratione et Columella magna
demitur ambages, cum scriberet acies pro anceps, circa
quod segnitie animi incassum laborant. His positis
nullus alius diligentiae locus relinqueretur, nisi illud
vetera exemplaria diversum ostenderent. Ge-
minine lectum fuit in libro V antiquioribus genimine, prodiret
a Politiano ex codice genimine, et a Gesnero ex Lipsi-
ensi monumento gemmine quod in nostro gemino
spectaretur. Conicio fuisse discrimine, nempe: et nux a
nuce discrimine palmo absit. Propterea vero gemino
respicio, ne a Plinio longius videar aberrare. De qua Columella
Terentina etiam in Amygdalis gignitur.
libro de arbor. c. XXII. Nucem Graecam et Abellanam Teren-
tinam hoc modo facere poteris. Graeca terebro destinaveris
nuces serere, terras minutas in modum semipedis po-
nito, ibique semen ferulae repangito. Excavatum ro-
pangito. Sic ex libro V primus evulgavit Aldus, quod
omnes editores mirabili consensu postea pro-
pagaverunt, cum id olim esset facito, ut codices Poli-
tiani, Lipsiensis, et noster servant, et editiones anti-
quiores recentum. Sed quid semen ferula facito? Non id
ea forma probo, sed litterula immutata, iacito.
Tertium nucum genus primum Abellana, deinde Avellana
Plinius lib. XV c. XXII. Ceteris quidem est solidum ut in A-
vellanis, et ipso nucum genere, quas antea Abellinas patrio
nomine vocabant. In Asiam Graeciamque e Ponto venere,
et ideo Ponticae nuces vocantur.

et in libro de arboribus minima

ut ex antiquissimis vestigiis

MS

Cato 8. Nuces calvas Abellanas Praenestinas, et Graecas, hae facile servantur.

Sed nux Pistacium de quo Plinius lib. XXIII. Pistacia eosdem usus et effectus habent quos pinei nuclei.

Quarto loco nuces Pineae numerantur. Cato XLVIII. Nuces pineas ad eundem modum, nisi tamquam alium, serito. Plinius libro XXIII c. 16: Nuclei nucis Pineae sitim sedant. Columella libr. 12 c. V: tum etiam excorticatis nucleis ipsas nuces pineas vacuas numero quinque vel sex incendunt.

Ad nuces referendi videntur Styracis fructus, cuius cortex dum carnosus, tradit Plinius, ab acerbo amygdala non differt. Nux siccum perpendimus fructum et agro Romano deladem.

Nucibus quoque adiicitur a Plinio Tithymali fructus. Ideo libro 26 c. 8 de Tithymallo scribit: Fructus non pariter maturescit, sed pars anno sequente, et nux vocatur, quod si in nuces recipimus, etiam Ricinus, Ricinoides, Chamaelea, et Staphylodendron non sunt repudianda.

Sed natura non hominum placita sequentibus animadvertere licet, neque corylum, neque Pinum ad nuces pertinere. Nux n. et dicenda et habenda quae cortice ossiculum, et ossiculo nucleum amplectitur. Non reiicienda etiam quae tenerior ligno nucleum servat. At corylus non cortice fructum excipit, sed calyce barbato, Pinus vero squamatis loricis, ac lacunatis nucleum nutrit.

vel cure

Post nuces singulari appellatione notatur fructus siliqua est quae modo fructum significat, ut Horatius 2 Epist. 1 indicat
vivit siliquis et pane secundo

Virg. Georg. 1 Unde prius laetum siliqua quassante legumen
aut tenuis fetus viciae tristisque lupini
sustuleris fragiles calamos silvamque sonantem.
Grandior ut fetus siliquis fallacibus esset.

X2 Ciceri, ceteris leguminum longa, et aequa seminis lata, piso cylindracea. Faseolorum cum ipsis manduntur gratis.

ire
Persius Satyr. III. siliquis et grandi pasta polenta.
Varro R. R. 1 Itaque Lupinum cum necdum siliculam coepit, et nonnunquam Fabulia, si ad siliquas non ita pervenerit, ut fabae legere expediat, si ager macilior est, pro stercore inarare solent. Plinius libro XVIII c. XII. siliqua rotunda x

sed lievare
Modo siliqua leguminum putamina esse videntur apud Plinium libr. 16 c. 12: nam siliqua caules gratissimi sunt pabuli pecori. Id palea a Columella vocatur libr. VII c. III de ovis hiberno pabulo agens: necessariae tamen ubi cetera defecerunt, etiam ex leguminibus paleae. Et mox c. IV. praebeas leguminum paleas affatim. A Catone acus dicitur, ut c. 54 dato bubus acus fabaginam.

Corniculum ad siliquas aliosve fructus qui cornua referunt significanda adhibere praestabit. Sic Anagyridis fructum id extulit Plinius libro XXVII c. IV. Anagyris quam aliqui acopon vocant, fruticosa est, gravis odore, flore oleris, semen in corniculis non brevibus gignit, simile renibus.

Folliculus nobis erit fructus amplus, tumens vacua continens et in cavis semina, ut in Cysticapno, in Melianthro, in Colutea, Staphylodendro. Usi sunt veteres pro calyce Columella libro 5 c. 6 de granis: Quoniam folliculum, quo continetur (granum) firmum, et durabile adversus longioris temporis humorem habet: Plinius libro 21 c. 31 de Alkekengi

Quorum

Iam animadvertendum est de fruge agere quod vocabulum apud Latinos tam late patet, quam fructus qui ex agro percipimus, docente Ulpiano (Digest. l. 1. Tit. XVI. De Verb. Signif. n° LXXVII) Frugem pro reditu appellari non solum quod frumentis, aut leguminibus, verum et quod ex vino, silvis caeduis, cretifodinis, lapidicinis capitur. Quae
69 nos non morantur, ea enim inquirimus, et studiose inveniendi cognoscenda proponimus, quae ex flore in propagationem stirpes fundunt. Itaque primum pro frumento appellatam frugem invenio, et ex probatis scriptoribus exempla nobis subiiciam. M. Tullius (libr. de finib. IV) de frumento adeo clare loquitur, dum scribit: non enim quod facit in frugibus natura, ad spicam perduxerit, et libr. de senect. Culmoque erecta geniculato vaginis iam quasi pubescens includitur, e quibus cum emersit, fundit frugem spici ordine structam, et contra avium minorum morsum munitur vallo aristarum. Columella (libr. II. c. IV) Recidit in hoc genus [illegible]

Reliquae rustici species, nisi siquos multiplex varietas frugum, et inanis delectat gloria, supervacua sunt. Ausonius (in monosyllabis versicula 3)

Ante equidem campis quam spicea surgeret frux

Secundo modo sumitur frugem pro legumine. M. Cato (cap. XXXVII) confirmat [illegible] memorantur: Quae segetem stercorant fruges: lupinum, faba, vicia. Plinius confirmat (libr. XVIII. c. VII) [illegible] Sunt autem duo prima earum (frugum) genera: frumenta, ut triticum, far, hordeum: et legumina, ut faba, cicer. Varro cum illis (cap. XXX) Et quoniam de frugum earumque generibus abunde diximus, egerat autem de frumento, et legumina.

Tertio modo dicitur frux de omni grano quod in hominum animaliumque commodum solo traditur. M. Tullius Tuscul. V. [illegible] ut aut flores aut fruges fundant, aut baccas. Idem (de Legibus libr. I) nec solum ea quae frugibus, atque baccis terrae foetu profunduntur, sed etiam pecudes — (libr. II) certasque fruges, certasque baccas sacerdotes publice libanto. Idem (Verr. V) L. Octavio, et C. Cotta Consulibus senatus permisit, ut vini et olei decumas, et frugum minutarum quas ante ea Quaestores in Sicilia vendere consuevissent, Romae venderent. Quae sunt istae [illegible] minutae fruges, nisi legumina, milium, panicum, sesamum, avena, linum, cannabis? Verum quae de Atheniensium sepulcralibus legibus nobilis auctor commentatur, diligentius attendite: Nam et Athenis iam ille mos a Cecrope, ut aiunt, permansit, hoc ius terra humandi: quam cum proximi fecerant, obductaque terra erat, frugibus obserebatur, ut sinus et gremium quasi matris mortuo tribueretur: solum autem frugibus expiatum, ut vivis redderetur.

Quas igitur fruges in mortuorum tumulis seri solitas memorat, malva est et asphodeles; hae n. serebantur mortuis. Quare Porphyrius, tumulum sic loquentem inducit:

νῶτα μὲν μαλάχην τε καὶ ἀσφόδελον πολύριζον
κόλπῳ δὲ τὸν δεῖνα ἔχω.

Itaque malva et asphodelus fruges, quia in cibum sumebantur. Videamus alios scriptores et Virgilium in Georg. I. [illegible]

Illic officiant laetis ne frugibus herbae

et Plinium a quo (libr. V. c. XIV, et libr. XVIII. c. XXII) extant: cum centesima fruge agricolis foenus reddente terra — Sequitur huic dilata et maxima indigens cura de tempore fruges serendi quaestio. Itemum (quod ad institutiones nostras quoque spectat) frux arborum fructus habetur; ideoque M. Tullius (libr. de divinat. I) ex veteri poeta hoc carmen refert:

[Margin notes: "ut [illegible] sit, plura in probationem proferam"; "Proponam denique in exemplum [illegible] quae quaestio ista concludatur"; "[illegible] vel argumenta"]

ex Plinio Cicercula minuti ciceris, inaequalis, angulosi, velut pisum. Iulianus
quod ervo simillimum
ib. ciceris et cicercula, et pisi in modi seminum
amara ut Lupinus.
ex Colum. Cicercula quae piso est similis. Nos modii iugerum implet
L. XI. c. II Cicercula modiis III vel IV serenda
Cicera
ex Columella refertur inter pabula. Harum bubus fresa in hispania
hominibus non inutilis, neque iniucunda, sapore nihil differt a
Cicercula. Colore tantum discernitur, nam est obsoletior, et nigrior
proprior. Seritur IV modiis, nonnunquam tribus, aliquando
ac semodio.

Aphace
seritur vero, sed serotina, Theophr. Hist. L. 8. c. 1.
siliqua in lente et aphaca aliquatenus lata ib. c. V.
in aphaca nascitur velocius secum similis ib. c. VIII.
citius vitiatur aphaca et dolichos ib. c. IX
in aphaca, lente, piso nascuntur vermes sic cauc. l. IV c. III.
Aphaca exiguus frutex. Nascitur in arvis, lente maior, tenui
folio. Siliqua lente maiores, semina terna quaterna, nigriora
colore, lente minora. Diosc. l. II. c. 137.
Semen aphaces non est verendum, sed aliquatenus lateri si
lentibus. Galenus l. 1. de Alim. c. 36.
Plinius l. 27. c. X
Aphaca tenuia admodum folia habet: pusillo altior lenticula est.
Siliquas maiores fert, in quibus terna aut quaterna semina sunt
nigriora, et madidiora Lenticula. Nascitur in arvis.
aphace l. 21 est dens Leonis
Eruilia ibi. 18. c. 7.
Longiora Eruilia et piso (sunt folia)
Ocimum pabulum fit ex faba modiis X: vicia duobus, tantundem
Eruiliae L. 18. c. XV.
semen habet quale in vetia lib. 19. c. III.

Tam vero semper viridis, semperque gravata
Lentiscus nutrit solita grandescere foetu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.
Quae auctoritas (quae sane maxima) etsi ad id quod volumus
confirmandum, satis videatur, apponam et Columellae libro
(III c. XVII) scribentis: qui negat terram esse idoneam frugibus
superiorum patrem materiae, et libr. X
aut aliena stirpe gravatas
mitis adoptatis curvetur frugibus arbos.
etiam fodit
Addat (siquis plura experit) quae de glande lib. IX (.1) sequitur: Nam ut graminibus, ita frugibus roborariis opus habet
maximeque laudantur qui sunt feracissimi quernea glandis
et ilignea, nec minus cerrea. Quibus Iuliani sententia qua apud
veteres iuris peritos (Dig. l. 1. T. 16. de Verbor. sign. n. LXXVII) vero
negantis poma dici fruges, evertitur. Nam cum fructus omnes
qui etiam cuiusvis stirpis pars, quae vel cruda vel cocta manducantur, poma appellantur, non Lentisci bacca quae edules, non
insiti fructus in frucriferis arboribus poma, quae M. Tullius et
Columella fruges nuncupant.

Loca in quibus stirpes nascuntur, aut coluntur suscepto operi necessaria addenda videntur, ne quid contemptu aut negligentia omittam, quo minus botanicorum commodis atque usibus deserviam. Dicam itaque primum de iis quae in villa et circa villam orta sunt, deinde reliqua ordine recto.

Seges est ea pars agri quae aratur ac seritur, quam Cato campum frumentarium appellat. Eadem et arvum dicitur. Utrumque in nostris epistolis tot veterum scriptorum testimoniis confirmavimus, ut quidquam addere supervacaneum censeamus.

Pratum est ager qui ad subsecandum foenum relinquitur, sic appellatum quod semper foenisicio sit paratum. Plinius libr. XVIII. Prata antiqui pa[rata dixere].

Hortus est ea terra sive urbana sive villatica, in qua diligentius quam in segete, coluntur stirpes. Qui modo observarunt eos stirpium vocarunt, modo coronarias stirpes, fruticesque virentes, ac arbusculas topiario opere elaboratas, quas proprie Viridarium vocant. Is vero qui germinantia omnia recipit et nutrit, Botanici nomine celebrarunt.

Hybernacula, et hyberna loca in quibus hyberno tempore stirpes frigoris impatientes custodiuntur.

Hypocaustum locus, in quo successus ignis hybernacula calidiora reddit.

Specularia sunt quibus hybernaculorum fenestrae, atque ostia muniuntur, per quae solis tepor, excluso aere, ad interiora admittitur. Plinius libro XIX.

Vervactum dicitur seges quae cum [illegible] per annum requieverit, ad cultum revocatur, et vere proscinditur. Fit ex vero sive vere nempe tempore, et ea particula quae nominum vocabulorumque vim et significationem intenduntur. Ita vagio vagitus, et aratio apud Catonem, adiectoque ut utrisque scriptura vervacium, demum vervactum. Plinius libro XVIII. Quidam utique ab aequinoctio verno proscindi volunt. Quod vere semel aratum est, a temporis argumento vervactum vocatur. Columella libro II. Quae mense Januario vervacta fecimus, nunc ultima parte Martii sunt iteranda. Vervactum [illegible]

Veteretum terra est olim culta et arata, deinde vel in pratum submissa, vel ad pabulationem seposita, vel cultorum ignavia, vel soli ipsius vitio neglecta. Cum vepribus, herbis, fruticibusque denuo aratur, veteretum vocatur, nempe solum iners, ac vetus. Idem mox recte effossum, cultum, et paratum redditum erit novale quia cultura renovatur. Hac de re verbo fit mentio apud Columellam libr. I, II, III, XI, ut nos epistola LIV declaravimus. Et hinc novale, de quo Virgilius Ecl. I.

Impius haec tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes.

ad quae Servius, novalia, inquit, etiam dicuntur, unde silva excisa. Plinius libro 17. Talis (terra) fere est in novalibus, caesa vetere silva, quae consensu laudatur. Columella libr. II. Sed id expediendi rursus agri rationem sequitur cultorum novalium cura. Quae nova terra non statim nomen amittit, sed veteris etiam requieta. Columella libr. VI. Cum ille (agricola) quam maxime subacto, et puro solo gaudeat: hic (pastor) novali graminosoque. Idem libr. II de Lupino serendo: Atque id solum omnium seminum non desiderat requiem in horreo, sive septembri mense ante aequinoctium, seu protinus a calendis Octobris crudis novalibus ingeras. Libr. VII. Sequens autem novalis non solum herbida, sed quae plerumque vidua sunt spinis. Claudianus Panegyr.

Teruas sulcis mollire novales.

Est et novale ea terra quae aliquando requiescit. Nam solum si lautissimum ac maxime pingue, quotannis coli sationi et seminari soleat, restibile dicitur, sin quotannis non seritur, sed intermittitur, habetur novale item. Varro de L. L. IV. ager restibilis qui restituitur, ac reseritur quotquot annis: contra qui intermittitur, a novando novalis. Idem R. R. I. Illud quoque multum interest in vadis terra, an in ea seras quae quotannis obsita sit quae vocatur restibilis, an in vervacto quae interdum requiescit. Virgilius Georg. I.

Alternis idem tonsas cessare novales
et segnem patiere situ durescere campum.

Columella libro II. Ab hoc vere phaselus terrae mandabitur, licet in vervacto, vel melius pingui et restibili agro. Vinum tamen in vervacto serere oportet, et subeundo in vervacto, quod in codice Lipsiensi, ac nostra subditus inveteravit. Varro R. R. Novalis [illegible] et novale et restibile [illegible] [illegible] ante quam segetes alterna vernone [illegible] noscere etiam interest quia ad terra culta subest veteretum, et primum cultus

(Ita narata discere. Ulpianus Digest. libr. XL Tit. de Verborum significatione: Pratum est in quo ad fructum percipiendum falce dumtaxat opus est, ex eo dictum, quod paratum sit ad fructum capiendum.)

(Specularia: Nullo namque fructus vitiis contigit pensiles erant horti, admovebantur in solem rotis olitoribus, rursusque hibernis diebus intra specularium munimenta revocabantur. Columella libro XI de eodem: Sed nihilo minus speculariibus integi debebunt ut etiam frigoribus serenis diebus tuto producantur in solem. Hac ratione fere toto anno Tiberio Caesari cucumis exhibebatur. Facere hoc carmine etiam in Georgicis primis descripsit:

Aere novo, gelidus canis
cum montibus umor
liquitur, et Zephyro putris se
gleba resolvit.
Depresso incipiat iam tum mihi
taurus aratro
ingemere et sulco attritus
splendescere vomer.

Varro R. R. I. Illud quoque multum interest in vadis terra, an in ea seras quae quotannis obsita sit quae vocatur restibilis, an in vervacto quae interdum requiescit vel siliquis consita.)

(Ovidius Met. l. I
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.)

(Gaius Fistus: libro de Verb. signif. Novalis est terra quae anno cessat, quam Graeci νέαν vocant.)

(... libro XVIII amplectitur Plinius dicens: Horreum intra novale, et in arvo quod restibile vocant. Item: Antimenstruis ubi sementis maturam facere non possis, quicquid eveniet fit restibile.)

... Plinio. Cicercula minuti ciceris, inaequalis, angulosi, velut pisum. ...
... quod [illegible] simillimum

Cultus autem et cultura a colo descendit, et hoc a κόλω, quod est scindo, caedo; nam terram colere quid aliud quam eandem aratro, vel rastro, sarculo, pala findere atque in partes quam minimas redigere? Itaque cum primum terram [illegible] ut [illegible] aramus proscindere dicunt. R.R. 1. Terram cum primum arant, proscindere appellant. Deinde: secundum [illegible] inter vernum aequinoctium et Vergiliarum exortum hoc fieri — boves terram proscindere. Ovidius Metamorph. VIII.

Suppositoque iugo pondus grave cogit arantem
Ducere, et insuetum ferro proscindere campum.

Virg. Georg. I. At prius ignotum ferro quam scindimus aequor.
Columella libro II. [illegible] et in codicibus [illegible]: Quare antiquissimum est formam huius operis conscribere quam velut sectam sequamur in proscindendis agris [illegible] agricolae. Plinius libro XVIII. [illegible] locis a bruma proscindi arva oportet; frigidioribus ab aequinoctio verno.
Cum proscissam segetem iterum arant, iterare vocant. Plinius libro XVIII. Iustum proscindi sulco vervacti iugerum uno die: iterari sesquiiugerum, si sit facilitas soli; si minus, proscindi semissem, iterari assem. Varro R.R. 1 cum iterum [illegible] offringere dicunt. Columella libro II. Quo tempore cum arari [illegible] diebus interpositis, circa solstitium quod est VI cal. Julias, iterare esse oportebit. Deinde circa septembris calendas tertiari.
Tertia vice, cum solum versamus, tertiare Columella appellat, ut libro II. [illegible] ubi et haec sequuntur: Sed iugerum talis agri quatuor operis expeditur; nam commode proscinditur duabus, una iteratur, tertiatur dodrante, in liram satum redigitur quadrante operae. In quibus [illegible] nostra aetate ad antiquam [illegible] revocavimus. Idem auctor libro XI. Quinetiam pro conditione regionis et caeli [illegible]
Lirare Columella quartum arare est, Varroni tertiare; scribit enim: tertio cum arant iacto semine, boves lirare dicuntur, id est cum tabellis ad vomerem [illegible] satum frumentum operiunt in porcis, et sulcant in fossas, quo pluvialis aqua dilabatur. Ex antiquis editionibus germana [illegible] restituimus; [illegible] Plinius libro XVIII. Hac quoque [illegible] crate dentata, vel tabella aratro adnexa (quod vocant lirare) operiente semina, unde primum appellata delirare.
Sulcus est fossa quam aratrum sulcat. Varro R.R. 1. Qua aratrum vomere lacunam striam facit, sulcus vocatur. Accius apud Nonium: Bene proscissas cogit [illegible] ordine porcas, bidenti ferro rectas deruere. Quod alterum membrum hoc [illegible] carmine [illegible] elucidat:

Quid dicam iacto qui semine comminus arva
Insequitur, cumulosque ruit male pinguis arenae.

Columella libro XI. Sed in subacta iam terra latiores porcae sulcantur, quibus [illegible] quare soluta terra [illegible] una opera sulcentur, quae [illegible] operis exigunt. Idem Columella libro II easdem porcas a rusticis liras dici [illegible]. Liras autem rustici vocant easdem porcas, cum sit aratum est, [illegible] Porca est terra inter sulcos elata. Varro R.R. 1. Quod est inter duos sulcos elata terra, dicitur porca, quod ea seges frumentum porricit. [illegible] distantis eos medius cumulus [illegible] sedem frumentis praebeat. Credo liras appellari quod bina vel terna lirae sive minores sulci porcam efficiant. [illegible] De agro gracili qui propter glebae exilitatem [illegible] semine [illegible] neque in lira, sed sub sulco talis ager seminandus est. [illegible] quid de lira [illegible] haud in dubio relinquitur porcam esse [illegible] sententia appellari. Quod ut plenius cognoscamus, placet [illegible] libro XI de Allii [illegible] haec tradamus; habet enim [illegible] Allium plures cohaerentis spicas [illegible] sunt divisa, liratim seri debent, ut in pulvinis posita minus infestentur [illegible]. Est autem lira similis ei porcae quam in sationibus campestribus rustici faciunt ut uligines vitent. Sed haec in hortis minor est facienda, et per summa [illegible] id est in dorso inter palmaria spatia spicae Ulpici vel Allii [illegible] disponendae sunt. Sulci liratim inter se distent [illegible]. De lira hic auctor memorat, mox in Asparagi cultu [illegible]: Sulci autem inter se pedali mensura distantes fiunt — sed in siccis partibus sulcorum imis disponenda sunt semina, ut tanquam in [illegible] maneant. At uliginosis e contrario in summo porcae dorso collocanda, ne humore nimio laedantur. Haud secus de lira accipienda illa quae libro II [illegible] Columella: Sed quamvis tempestive sementis confecta erit, cavebitur tamen ut patentes liras crebrosque sulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, et omnem humorem in colliquias, atque inde extra segetes derivemus. Siquis patentes liras sulcos interpretabitur, videat ne falsis se implicet [illegible] veteres de porca [illegible], ac sarculo explanata ne [illegible] aqua [illegible] implicemus. Idem et Festus [illegible] videtur significare, cum sic scribit: Elices sulci aquarii per quos aqua collecta educitur e liris. [illegible]

A0/ Artare et aratrare dicitur cum adulta fruges ad meliores cultus inarantur. Plinius libr. XVIII. Salassi cum subiectos Alpibus depopularentur agros panicum miliumque iam excrescens tentavere. Postquam respuebat natura, inararunt. At illa messes duplicatae docuere quod nunc vocant artrare id est aratrare, ut credo, tunc dictum. Sed in lupini segete frequentius usurpatur.

A Poeno Varro lacunam sive sulcum instriam vocari ait. Arationis differentiam ostendit, qui si a recto decline a lira sive sulco delirare appellarunt. Sed Plinius libro XVIII sariare sive ut in codicibus sarigare dicit: In arando versum peragi, nec strigare in actu spiritus. Videlicet a recto sulco non declinare. Sulcus a ὁλκός. Festus de sulco: quod vocabulum quidam ex Graeco fictum quia illi dicant ὁλκόν.

Sed sulcus etiam fossula dicitur, cum in longum ad digerenda semina effoditur. Plinius libr. XVII. Hic vero [illegible] semen (vitis) monet: Optime in pastinato, proxime in sulco, novissime in scrobe — Sulco latitudo pala satis est. Columella libr. XI. [illegible] semine resinaceis ab aequinoctio autumnali singulariter terrae mandent [illegible] pedalibus spatiis inter se distantibus.
Scrobs vel scrobis. Scrobis est fossa intra terram manu facta ad deponenda semina. Columella libr. V. Sed scrobis clibano similis sit, cuius imum summo patentius est. Plinius libr. XVII. Surculi seruntur et in scrobe et in sulco longiore. Sed scrobs [illegible] accentu [illegible] ex veteri codice [illegible]
Scrobiculus exiguus scrobis. Columella libr. V. [illegible] facito, ad imum solum praecidito. Libr. V [illegible] non maximos scrobiculos sesquipedem inter se distantes fodere.
Fossula differt a scrobiculo, quippe in longum magis diriguntur. Cato de R.R. [illegible] fossulas facito qua aqua [illegible] dices agri vagi [illegible]
Alveus scrobis magis in longitudine quam in latitudine patens. Plinius libr. XVII. [illegible] (Qui scrobes) ex his longiores fient, ut vites binas accipiant e diverso, alvei vocabuntur.

20) Lumi et Limi, Nonio et Festo auctoribus, sulci curbiores appellantur, quales ad Apri[illegible] aliarumque sationem [illegible]

71

[illegible] de Horto: [illegible] proposito cumulari area glebis [illegible], sicque condescat [illegible]

20) codice et Florentino ubi veliget orandamus. sed latere ad septentrio[nem] [illegible] converso altiore, et de[illegible] quod meridiem [illegible], quo melius hibernis mensibus obliquum solem [illegible] accipiat.

S interiacet pulvinis)

tas et sulcis qui porcas constituunt, quam ex eadem porca aquas in Elices derivari declarat. Etenim pluvia a porcarum dorso in laterales sulcos, et hinc in elices qui oblique per sulcos ducuntur, dilabitur. Porro Nonius Marcellus ab hac quaestione longe recedit. Lira inquit, est fossa recta quae contra
20) agros recendos ducitur, et in qua aliqua terra decurrit.
Area quoque porca habetur. Columella libr. XI. ac circa id. Januarias humus refossa in areas dividitur, quae tamen sic informandae sunt, ut facile runcantium manus ad dimidiam partem latitudinis earum perveniant, ne qui persecuntur herbas, semina proculcare cogantur: sed potius per semitas ingrediantur, et alterna vice dimidias areas eruncent. Strevit id memorat de certis locis: mox bidentibus aequaliter pedessum (solum) disponit, delectis radicibus omnibus. Recipimus libenter ex Beroaldi editione atque ex nostro codice delectis pro deletis. Siquidem a calendis novembris ad febr. calend. assidue versata terra herbas per hieme[m] gignere nequit, [illegible] perennes radices nempe gramina et cognata quae nisi segantur, non deletentur, segete onerat. Palladius libro I. T. XXXIV. Areae faciendae sunt angustiores et longae — Inter areas (si humor consuevit afficere) spatia altiora ipsis areis esse debebunt.
Areola quae cratibus formatis hortis sunt, parva area. Columella de Hort. [illegible] ter circum areolas, et sepe ducitur horti.
libro XI. Tum etiam baccas Lauri et Myrti caeterorumque viridium semina in areolas disserere praecepcrunt. [illegible] ita in areolas dispositorum vestiges. in ex nostro 20
Pulvinus idem ac porca et area. Columella libr. 5 omnis autem generis ramos circa calendas martias in hortis per pulvinos arearum disponere conceserit. Plinius libro XIX de Hortis: terram areis distinguet, easque resupinis pulvinorum toris. Varro R. R. I. Violario in fundo facere non est utile ideo quod necesse est terra [illegible] pulvinos fieri, quos irrigationes, et pluviae tempestates abluunt et agrum faciunt macriorem. Plinius libr. XVIII. Metenda est ea pars quae SS. [illegible] quod inde [illegible]
Pulvinulus id est exiguus pulvinus. Columella libro de Arboribus. Sed tegi runt nunc sed quaecunque in clivis (vinea) erunt posita, ita ablaqueanda sunt, ut a superiore parte secundum codicem labusculi fiant ab inferiore autem pulvinuli altiores excitentur, quo plus aquae limique contineant. Sed qui id asserunt, non Columella sed Aldi aucto[illegible] ducantur: nam Aldus princeps pulvinuli excusit, cum prius adverterit pulli [illegible] codicibus. Politiani, Lipsiani, ac nostro confirmatum. Pulli autem forasse pulvini per contractionem.
Noscere etiam expedit quid sit porculetum, de quo habetur mentio apud Plinium libr. 17. Umbri et Marsi ad vicenos pedes intermittunt arationis gratia in his quae vocant porculeta. Est autem porculetum quod in utraque segetis extremitate arando relinquitur, ut boves cum de versura [illegible] est, per arato versa, id solum proculcetur. Absoluta aratione, inde decussatim impellitur aratrum, et subigitur, sementisque tempore eodem ordine postea [illegible] segetem, extrema in magnas porcas quae propterea porculeta dicantur, sulcantur. Hac autem porculetorum ratio habetur ubi agri nimia uligine, aut pluvia subsidente [illegible] infestatur; nunc enim extrema altius foduntur, atque effossa humus ad media segetem vehitur, utraque inarato posthabito porculero ad aquas excipiendas et servandas, si fossa ad latera posita [illegible] nimio humore redundant.
Elices sunt sulci magni qui aquarii dici solent, ut ex Columella, et Festo expiscimus, idemque colliquiae vel colliciae appellantur, ex eodem Columella quod Plinius libro XVIII confirmat: in usu est et colliciae interponere, si ita locus poscat, ampliore sulco quae in fossas aquas deducant. Elices per liras transversae ductae [illegible] sulcos excipientes qui illos aperiuntur.
Est vitium quod aratores in arando committunt dum crudum solum neglegentia intactum [illegible]. Id scamnum [illegible]. Plinius libr. XVIII. Scamna inter duos sulcos cruda ne relinquantur. Columella libro II. Sedita, necubi crudum solum et immotum relinquat, quod agricola scamnum vocant. [illegible] Eum porro [illegible] averuv, frequenter explorare debet agricola nec tantum visu qui fallitur nonnunquam superfusa terra latentibus scamnis. Sed etiam ad quod referemus? Ad [illegible] proferro, quippe in antiquis editionibus est [illegible], idemque opportuniam in nostro codice Tum. In fodiendo item scamnum fit ut notat idem scriptor: quae faciunt in eodem linea, intermissis totidem [illegible] pedum scamnis, dum peragant ordinem. Necnon in pastinando quoque, praedente eodem columella: necubi scamna omittantur. 00
Glaba, est grandis terrae portio quae ex arato praecipue dum solum induratum proscinditur, excitatur. Itaque olim melius scribebatur claua, unde vocis origo patet a [illegible] frango, atque dix [illegible] terra, in [illegible] ut quod [illegible] [illegible], quare glaba [illegible] pars de terra avulsa, vel effracta a glaba [illegible] deducitur. quo [illegible] Columella.

00 Plinius libr. XVII. male pastinato derelinquunt scamna inaequalia.

ut Plinio Ciceracula minuti ciceris, inaequalis, angulosi, uelut pisum. Dulcissim[illegible] quod ervo simillimum

22 Quare ipsum sic reddi- mus: reprendus: Vites nouellas fodere, aut arare, et postea occare ne sit glaba dura. Quod ita occidunt, occare dictum. Id et paulo ante commemorauit Varro ut ex antiquis libris accepimus.

Occare et occatio dicitur cum glaba confringitur et comminuitur. Varro lib. I. Vineas nouellas fodere, aut arare, et postea occare id est comminuere, ne sit glaba; Quod ita occidunt, occare dicunt. Quae ad antiquam formam sunt reu[o]canda; nam primum illud id est comminuere est occationis interpretatio antiquus in margine posita. Hoc ex antiquis excusis libris deducitur facile ubi legitur: et deinde comminuere quod est: et postea occare. Sed manifestius ex nostris codicibus Politiani, Sanctae Reparatae, et Laurentianae bibliothecae: et postea comminuere, nempe et postea occare. [illegible] nonnulli postea (nempe post sarriendi arva) qui segetes non [illegible] latas habent (ut Apulia) et id genus pradi per sartores occare solent, siqua in nouis grandiores relictae sunt glebae. Ante id verosimiliter et hoc est enim repudiarunt ab Aldo quod in nostris anterioribus editionibus, in codicibus Politiani, S. Reparatae, et Bedoba Laurentianis legitur, quo ostendit Varro non solum post arationem occari uineas ut uidimus: uites nouellas — sed etiam segetes, ubi non sunt lata et magna. Festus: occare et occatorem Verrius putat dictum ab occaedendo quod caedat grandis terrae globos (an glebas) cum cicero uenustissime dictas ab occaecando fruges satas. Itaque grandes glebae uel sarculo comminuuntur, uel inducta in minores ut in nouis, rastris.

Pastinatio et pastinare cum atrius ad excipienda gramina radicesque solum fodiri dicuntur. [Pastinarius] Columella libro III. Quibus omnibus diligenter exploratis, tum demum pastinatione suscipiemus. Cuius autem ratio cum Italici generis futuris agricolis tum etiam prouincialibus tradenda est, cum in longinquis ac remotis fere regionibus istud genus uertendi et subigendi agri minime usurparur. Si istud fere quod in [codice] et Politiani, ac etiam nostro inuenitur, repetendo et excuremus usurpatum, quod codice usurpatus uidit Politianus, in nostro autem habemus usurparum, animaduerto, coniicio fere fuisse furtum nempe: ac remotis ferme regionibus istud genus —— minime usurpatum

AB Ad eram non expedit instituere uineta — ideo non est uineis aptum uix etiam arbusto. M. Tullius I de leg. Agr. Iugera CCC ubi institui uinea possunt. Quintilianus libr. I. Cur non idem suademus agricolis, ne arua simul et uineta, oleas, et arbusta colant? Virgilius Georg. Neue tibi ad solem uergant uineta cadentem — Optima uineis satio — Hinc omnis largo pubescit uinea foetu.

Incile, et incilia Locus e terra effossus ad aquam excipiendam, limum seruandum ut saepe secus flumina ac torrentes fluctus occurrit. Ulpianus Digest. libr. XLIII. Tit. XXI. Incile est locus depressus ad latus fluminis ex eo dictus quod incidatur; inciditur enim lapis uel terra, ut primum aqua ex flumine agi possit. Columella libr. V. ut a superiore parte stolea in cliuo est, incilia excitentur, quae limosam aquam ad codicem deducant. Quod hoc libro incile appellat Columella, [illi]de arboribus lacusculum uocat, de quibus sic praecipiendo: Sed quae tamquam in cliuis erunt positae, ita ablaqueandae sunt, ut a superiore parte secundum codicem lacusculi fiant, ab inferiore autem pulu[i]niores excitentur, quo plus aquae limique contineant. Plinius libr. XV[III] incilia aperire, aquam de agro pellere.

Vinetum, Vinea uinea campus uitibus consitus, quae siccis adminiculis coluntur. Columella libr. III [illegible]

Vinea stans cum uites sine palis uel ridicis tanquam arbuscula indurata stant. Columella libr. V. Vinearum prouincialium plura genera esse comperi. Sed ex his quas ego cognoui; maxime probantur uelut arbuscula breui crure sine adminiculo per se stantes. Paucioribus Plinius libr. XVII hoc uinea genus indicat, dicens per se uite subiecta. Varro R. R. I. Refert quod genus uinea sit; nam sunt multae species eius: alia enim humiles, ac sine ridicis.

Vinea strata cuius uites sine adminiculo humo procumbant. De hac Columella libr. IV. Ultima est conditio stratarum uitium, quae ab enata stirpe confestim uelut proiecta per humum porriguntur. Porriora in his antiqua proiectae et porriguntur quae Aldina proiecta et porriguntur ducimus. Haec uinea ut scribit Plinius libr. XVII, sparsis per terram palmitibus.

Vinea capitata est uinea stans per se, cui circa caput summum ita detonditur ut breues custodes aut furunculi etiam tantum reseruantur. Columella libr. In ea deinde uinea quam capitatam dicimus, iuxta ipsam matrem usque ad caput sarmentum detrahitur, una aut altera tantummodo gemma relicta.

Vinea brachiata eadem stans quae in ramos siue brachia ordinatur. Columella de utraque capitata nimirum et brachiata uinea specie hac libr. V memoriae prodidit: cum deinde robur accepit, et iam sine adiumento consistere ualet, aut capitis, aut brachiorum incrementis adolescit; nam duae species huiusque culturae sunt, alii capitatas uineas, alii brachiatas magis probant. Quibus cordi est in brachia uitem componere, conueniet summa parte quae cisa nouella uitis est, quicquid iuxta cicatricem eruperint, conseruari et in quattuor brachia pedalis mensurae diuidere. Quae tamen emendata exstitisse putemus; idemque tum ut quae ante summa ex nostro codice secuti excimus cum sarmentas ospinari, deinde pro Aldino citauerit quod in antiquis est [illegible]

uerit, in nostro exemplo curauit, omnia ostium Politianus putauerint
apposuimus, quo quae per putationem purgauerint, significaretur. Qua
re et Plinius lib. XVII. neque ante LX mensem (uites) falce putari.

Vinea cantheriata est qua uites pedaminibus adnixa, et cantheriis firma-
tae singulis iugis imponuntur. Columella lib. V Vites quae pedaminibus
adnixa singulis iugis imponuntur, eas rustici cantheriatas appellant. Pli-
nius lib. XVII. Haec simplici iugo constat porrecto ordine quem cantherium
appellant.

Cantherius, et cantheriolus parvus cantherius simplex in iugo ad dirigendas
materias per transuersas uelicas uel arundines ordo. Columella lib.
IV. arundines binas singulis iugis applicabimus, aut, si regionis conditio
permittit, uetera deponemus hastilia, quibus adnectuntur singula trans-
uersa pertica in unam partem ordinis. Quod genus iugi cantherium uo-
cant rustici. Sed qua ratione illa uetera deponemus, quae in Politiani
codice sunt decem prius uel de ueteribus; in Lipsiensi: de ueteribus
in nostro: de ueteribus prius; in primis excusis libris: deponemus, sunt
accipienda? Potius haberem: de uepribus, nempe: de uepribus (lecta)
hastilia (applicabimus; id in nouellis uitibus pedandis uulgo fieri con-
sueuit. Porro Columella: is, ut dixi, cantherius pronus a terra
quae uitibus ordinariis, submittendus est. Libro XI. Deinde cum feceris
caulem, humilioribus quasi cantheriolis interpositis, pigore stilorum con-
seruato; nam nisi arundines transuersas in modum iugata uineae
crebras disposueris, statim capitatae uentis prosternuntur. Quae Aldi-
nis uitiis purgata attulimus. Verum et ista purganda: arundinibus
humiles cantherii fiunt, iisque uirga transuersa imponuntur, et uirgis
sarmenta supra iaciuntur. Namque iisque — transuersa imponun-
tur, quorum nullum in antiquioribus libris uestigium, ex Aldi uinea ac-
cessit. Quare germana uidentur: — fiunt, uirgaque, et uirgis sarmenta
supra iaciuntur. Sed quo editi primi libri carent, ex nostro codice
uirga apposita. Plinius lib. XVII. Simplici iugo constat porrecto ordine quem cantherium appellant.
ex quo iugata uitica, cum uitis per cantherium in fruticetur.
~~[illegible]~~ Columella lib. IV. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ staturminibus deinde firmiora iuga sunt illiganda, eaque
uel salignis perticis, uel compluribus quasi fasciculis arundinum
connectuntur. — Pertica iugum firmius minusque onerosum est. Quae

— Verum stabilius iugum est uineae et onori ferendo aptius, et fructui fouendo sua excultaque parte iugo deuincta pali sarmento uelut ancoris quibusdam sustinetur.

ex antiquis. Varro R. R. I. iuga quae transuersa iunguntur.

Vinea Characata cuius uites (ut scribit Columella lib. IV) defissis arundi-
nibus circummunita per statumina calamorum materiis ligatis in or-
biculos gyrosque flectuntur: eas nonnulli Characatas uocant. Quibus
Altinum circummunita dempsimus, antiquo circummunita restituto.
Characata uinea nomen seruant ad hoc tempus rustici, nam uigna
caraciata, et id opus caraciare, et palus uel pertica quae adhibe-
tur, ex Graeco χάραξ caraccio appellant.

Complauium dicitur flagellorum ordo qua tectorum more deorsum flectuntur.
Columella lib. IV. Atque ubi duae materiae per unam partem iugi mitten-
tur, in ea pertica interueniat, diuemptaeque palma per iugorum com-
pluuia decurrant, et, uelut mersa cacuminibus in terram despiciant.
Ita purgata ponimus; in Aldinis enim, ut media pro in ea mittat, est
illo diuectaque loco diuemptaeque (quod ante Aldum formis excusum)
improba sententia extitit.

Vinea a compluuio compluuiata Plinius lib. XVII. Vinea compluuiata
copiosior uino est. dicta a cauis aedium compluuiis. Idem tradit hanc
uineam quadruplici iugo fieri. Varro R. R. I Iugatio compluuiata in
longitudinem et latitudinem iugata.

Pagina dicitur, cum in compluuiis in alterna parte iugum, et compluuium, ut
uinitori ad colendas uites spatia relinquatur. Plinius lib. XVII. Semper
uero quintanis seminari, hoc est in quinto quoque palo singula iugo pa-
gina includantur, rectius. At quid seminari? Non longe melius, ut Parma

et Plinio. Cicercula minuti ciceris, inaequalis, angulosi, velut pisum. [illegible]

olim excussum videmus semitatim, unde semitarius et semitatim.

Vinea pinalis quae palos habet. Varro apud Nonium: Quid tu non vides in vineis, quod tria pala habeant, pinalis dici?

Plinius libr. XIV. In pergulis vero seruntur (vites) escariae e duracinis.

Pergula est sata compluviorum dispositio, dum materia circumundique ad [illegible] virorum digeruntur. Columella libr. IV. Ut una vitis octo serviat palmitibus, nisi admodum nimia ubertas pluris postulabit. Jam enim pergulae magis quam vineae figuram obtinet, quae supra hunc modum materiis distenditur. Libr. XI. Singula pergula vitium generosarum a putatoribus velitis sub[illegible]

Vinculum, vimen, vitilia, vetinaculum materia quibus stirpes vinciuntur. Columella libr. IV. Vinculi genus quale sit quo religantur semina, plurimum refert. — [illegible] seu curva vetinacula in jugum (vitis) perducenda. Virgilius Georg. I.

Atque Amerina parant lentae vetinacula viti.

Ovidius Metamorph. VI. agrestes illic fruticosa legebant

Vimina cum iuncis.

Plinius libr. XXIV. non multum a salice vitilium usu distat vitex.

Statumen, pedamentum, pedamen, adminiculum, sudes quicquid ad fulciendas [illegible]pes adhibetur.

20) quae diximus: aut vidica e robore, oleagina aut si non sint, pali e juniparo, cupresso, laburno, sabuco.

Palus pedamen teres. Columella libr. IV. Quod genus (ridica) fissilis adminiculi manet diutius quam teres palus. Plinius libr. XVII. Pedamenta optima quae diximus. Ridica adminiculum per longum scissum. Columella libr. IV. Cui stabiliendae melior est ridica palo, neque ea qualibet; nam est praecipua cuneis fissa olea — Etenim taleae propius stirpem recisae quadrifidas plerumque ac deinde secundae taleae eiusdem arboris bifidas ridicas subministrabunt. Varro R. R. I. Pedamentum item fere quatuor generum: unum robustum, quod optimum solet afferri in viniam e quercu ac iuniparo, et vocatur ridica.

20 Plinius libr. XVI ex [illegible] celebrat. Utraque autem (cupressus) imminuitur in perticas, asserasque, amputatione variorum, qui XIII anno denariis singulis [illegible]

Pertica palus longus praecipue ex salice, ac populo. Columella libr. IV. Atque hae (salices) vel cacuminibus, vel taleis deponuntur. Pertica cacuminum modicae plenitudinis. Varro R. R. I. Alterum palus e pertica.[20] Pertica item arundine. Columella libr. IV. Bulbus (arundinis) sesquipedaneis intervallis spatiis obrutus anno celerius maturas perticas praebet.

Rumpotinetum, arbustum rumpotinum, et Gallicum fit ex humilibus arboribus quibus maritantur vites. Columella libr. V. Est alterum genus arbusti Gallici quod vocatur rumpotinum. Id desiderat arborem humilem, nec frondosam — Nam fere ita constitutum rumpotinetum animadverti. Plinius libr. X[illegible]

14) Idem Plinius libr. XVIII Rumpotinas alias arbores recenset cum Opulo: Transpadana Italia praeter supra dictas, cornu, populo, tilia, acere, orno, carpino quercu arbustat agros. In quibus populo mariti [illegible] vitium [illegible] opulo.

ad Opulum oradacis, quod arboris genus in rumpotineto praecipuum [illegible] vimus: Rumpotinus vocatur et alio nomine Opulus arbor Italiae Padi transgressis, cuius tabulata in orbem patula vestiunt. Libr. XXIV. Rumpotinum arborem demonstravimus inter arbusta.[20] Virgilius Ecl. II.

resonant arbusta cicadis.

20) in modum damnata Saserna patris filioquesitum celebrata Scrofae vel [illegible] rusticissimis post Catone peritissimisque, ac ne a Scrofa quidem nisi Italiae concessa

Arbustum Italicum altius attollitur, et per plura tabulata ordinatur. agit primum Columella libr. V sic incipiens: Qui volet frequens et [illegible] arbustum paribus spatiis fructuosumque habere. Cuius rationem [illegible] conclusit dicens: Atque hac de Italico arbusto satis praecepimus. Quoniam igitur vites in hoc arbusticio genere sublimius per arbores [illegible] ponuntur, et longius a terra fructum pariunt, ad respicit facere [illegible] lineae dictum quod libr. XIV memorat Plinius: miratum, inquit, altitudinem earum (vitium) Ariciae ferunt legatum regis Pyrrhi lineam facere [illegible] in austeriorem gustu vini, merito matre eius pendere in tam alta cruce. Ita hoc arbusto loquitur libr. XVII. Sequitur, inquit, arbusti ratio [illegible]

Vitiarium ubi malleoli ponuntur ut viviradices fiant. Varro R. R. I. Ideo in vinea primitus quom arescit vitis, tota resicari solet. Columella libr. III. Sed genus surculi probatissimum domi conservat, faciatque vitiarium.

00. Servilianus de Palis: et amoenum supra Alcionii pometum, et [illegible] roseturn.

Arundinetum ubi seruntur et coluntur Arundines. Cato: Ibi cacumina [illegible]forum seritio, et arundinetum. Plinius libr. X minores Halcyones in [illegible]dinetis canunt.

Seminarium ubi semina seruntur.

Ulmarium Ulmorum seminarium, ubi samera humatur. Plinius libr. XVI. [illegible] ex arearum venis post annum in ulmaria.

Plinius libr. XXI. Rosaria a favonio fossa oportet esse, iterumque solstitio.)

Rosarium et rosetum ubi rosa coluntur. Columella libr. XI. Rosaria severint pedessum et cultum habere iam tempus est. Virgilius Ecl. V.

Puniceis humilis quantum saliunca rosetis. Apud Priscianum vero [illegible] legimus

Plinius libr. XXXIV. Serimus arbusta: ponimus pomaria)

Seneca epist. CCXXII.

Pomarium, pometum campus pomis consitus. M. Tullius de Senect. Nec vero segetibus solum, et pratis, et vineis et arbustis res rustica laeta sunt, sed hortis etiam et pomariis. Horatius I. Od. I. et uda mobilibus pomaria rivis. Licet pomaria in summis turribus serunt.

Priscianus quoque libro IV memorat Pomaria

Ovidius Metamorph. IV. Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
Moenibus.

7 B

Palladius R.R. Lib. I. Tit. XXXVI. Longe ab hortis, vineis, atque pomariis.

Coronarium et topiarium opus, quod est herbis ac fruticibus in certam figuram efformatis compositum. Plinius lib. XV. Ramos spargit a radice dodrantales topiari et coronarii operis.

Pomarium etiam id atque Oporotheca ubi poma servantur. Plinius lib. XV. In universum vero de pomis servandis praecipitur: pomaria in loco frigido, ac sicco contabulari. Varro R.R. I de pomis: Et ideo oporothecas qui faciunt, ad Aquilonem uti fenestras habeant, atque uti ~~co~~ perflentur, curant.

Violarium ubi Viola. Virgilius Georg. IV. Irriguumque bibant violaria fontem.
Ovidius Fast. IV. Ille legit calthas, huic sunt violaria curae.
Varro R.R. I. Violaria in fundo facere non est utile.

Granarium, horreum ubi fruges reponuntur. Varro R.R. III neque in granaria. Lib. I. Triticum condi oportet in granaria sublimia. Porro messim videns. id nunc granaria lacos. M. Tullius in Rull. Illi sicus sat. v Capuae cellam, atque horreum agri Campani voluerunt.[2a] Virgilius Georg. I
Illius immensae ruperunt horrea messes.

Plinius lib. XVIII. Alibi contra suspendunt granaria lignea columnis. (a) Plinius lib. XVIII. Horrea operose tripedali crassitudine parietis lateritio aedificari iubent aliqui.) Id apud Priscianum commemoratur)

Virgetum ubi virga vel nascuntur, vel coluntur. M. Tullius II de Legib. Sacerdotes vineta, virgetaque, et salutem populi auguranto.

Quercetum ubi quercus plurima. Varro R.R. I. Si enim ad limitem quercetum habes, non possis recte secundum eam silvam serere Oleam. Horatius lib. II. Carm. Od. IX. querceta Gargani laborant.

Rubetum ubi Rubi. Ovidius Metamorph. XII.
Cornaque, et in duris haerentia mora rubetis.

Lauretum Laurorum silva. Plinius lib. XV. Quando Lauretum in Aventino vocatur ubi silva Lauri fuit.

Cannabetum ubi coli solitus cannabis. Vetus inscriptio apud Gruterum: usque ad cannabetum huic area cedet.

Coryletum, et Nucetum, Ubi Coryli multa. Statius lib. I Silv. VI.
Quicquid nobile Ponticis nucetis
Fecundis cadit, aut iugis Idumes.
Ovidius Fast. II. Illa modo in silvis inter coryleta iacebat. R

Tertullianus: et in coelestibus nucera praesumpsit. Coryletum ita memorat Priscianus lib. IV)

Buxetum Buxi nemus. Martialis lib. V Epigr. XI.
Non otiosis ordinata myrtetis
viduaque platano, tonsilique buxeto
ingrata lati spatia detinet campi.

Carectum ubi Carices. Virgilius ~~Geo~~ Ecl. III. Tu post carecta latebas.
Columella lib. VI. ~~nam~~ ~~melt~~ melius nemoribus herbidis et frutectis, et carectis, quia lapidosis locis durantur ungulae. Extrema: durantur ungula ... ostendimus; qui sint in montanis, non inter carices, et herbida nemora durantur ungula. Sed Columellae de pastu bubus apto aptius manifestum, id et Palladio R.R. IV Tit. XI ostendere: quia melius frutetis, et his herba internascente saturantur. Propter quod potiora habebant saturantur iuvenca. ~~Martial~~ Gesnerus hoc sine mora non dimisit; melius, inquit, durant iuvencula, cum Columella de cibo, non de proventu de incremento, non de vitulis, praeterea de cibo, non de proventu
pitare loquatur.

Palmetum ubi Palmae. Plinius lib. V Hierichuntem palmetis consitam, fontibus irriguam — ~~Colonia~~ circa vestigia habitari quondam soli vinearum, palmetorumque reliquias.

Ubi fama extare)

Pinetum Pineto Πιτύινον. Plinius lib. XXVII. Chrysolachanum in pineto lactucae simile nascitur.

Populetum αἰγείρων locus Populis consitus. Plinius lib. XIV. Antea Caecubo erat generositas celeberrima palustribus populetis.

Castanetum Castaneto ubi Castaneae multae consitae. Columella lib. IV Propter quae saepe novella castaneta calvescunt.

Cupressetum ubi Cupressi multi. M. Tullius de Leg. I. In cupressetis Gnosiorum, et spatiis silvestribus crebro insistens, interdum acquiescens de institutis rerum publicarum, et de optimis legibus disputat.

ex Plinio Cicercula minuti ciceris, inaequalis, angulosi, velut pisum. ...

Ficetum, ubi ficus Varro R. R. I. Quare e terra potius in seminario surculos de ficeto quam grana de fico demittit obruere. Plinius lib. XV. Seleucia ciceris ... Ficus permittitur. Ficana a Palladio R. R. IV dicitur. Aliqui in ficanas caprifici arborem serunt.

(Uti in locis frigidis ficeta fieri non possint —.)

Filicetum ubi filices abundant. Columella libr. II. Iunceta sit, an graminetum ... rus ac filictis.

Salictum ubi salices. M. Tullius I. de Div. Nam nec visus sum homo pulcher per amoena salicta. Varro R. R. I. Idoneus locus eligendus, ubi faciat salictum. Ovidius Metamorph. V.

Cana salicta dabant.

Metamorph. XI. Juncta palus huic est densis obsessa salictis.

Juvenalis libr. I sat. XI. Necnondum ausus virgas movere salicis.

(et virgas raptare)

Myrtetum Myrtorum nemus. Virgilius Georg. I. Littora myrtetis laetissima.

(AA et Myrteta quae nosetur. ex Plauti Vidularia profetur: nescio quis servus e myrteta prosiluit.)

Juncetum AA Varro R. R. I. ~~vestes faciunt ex iunctis~~, ~~unde~~ quod ~~vocant~~ ~~iuncetum~~ — Nam primum genus quod dixi, maxime quaerit salicta, secundum arundineta, tertium iunceta.

Olivetum Olivetum ἐλαιών. Festus: Graculi quod ex olivetis cubitum se recipientes, duas pedibus baccas, tertiam ore ferant. M. Tullius I. de Senect. Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum olivetorumque specie dicam? Horatius libr. II. Od. XV

tum violaria et
Myrtus, et omnis copia narium
Spargent olivetis odorem
Fertilibus domino priori.

(AB quod ita Priscianus ab interitu vindicavit.)
(AC. Seneca de ira: Quid si mireris spineta sentesque non utili aliqua fruge complexi.)

Spinetum ubi spina. Virgilius Ecl. III.

nunc virides etiam occultant spineta lacertos.
Plinius libr. X spinetis enim se scabendi causa ~~atterens~~ nidos eius dissipat. AC

Aesculetum Aesculorum silva. Horatius libr. I. carm. XXII.

quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit aesculetis

(AB Val. Caro in Rime Tanenius et maltre nascis cannae libellis ... silvarum formosis arva ... Non fancas viridas arbores nuclecta contemptis ... Sacratis ... ramos inflammatis ... Tavril. ... regule ... in corpore vitam.)

AB Viretum, Viridarium locus viridarius. Suetonius de Tiberio: Militem praetorianum ob subreptum e viridario pavonem capite puniit. Plinius libr. XVIII. Huius spatiis viridariis piscinas iuvat habere majores. Virgilius Aeneid. VI.

20 Devenere locos laetos, et amoena vireta

Frutetum fruticibus locus frequens Plinius libr. XIV de convolvulo loqui: nascens per fruteta nullo odore, nec crocis intus. Columella libr. II. Filictis aliisve frutetis impeditus.

Ovidius Metamorph. V. Vepretum, dumetum, vepres. M. Tullius Tusc. V. saeptum undique et vestitum vepribus, et dumetis indagavi sepulchrum. Virgilius Georg.

(Aut leporis qui vepre latens hostilia cauis ora canum.)

Sparsi rorabant sanguine vepres.

(Horatius I Epist. XVII.)

Statius libr. V Tot veprum, nemorumque moras.

(Cornua vepres et pruna ferant.)

Columella libr. IV Fluminum ripis, et limitibus, ac vepretis committitur quam mediis agris deponitur.

(Plinius libr. XXI. In vepretis nascitur cyclaminus.)

Vepreculae sepes spinis obsita. M. Tullius Pro Sest. Ut illa ex vepreculis extracta nitedula rempublicam conaretur arrodere.

(Seneca Trag. Herc. fur. ...)

Vespices frutecta densa a similitudine vestis, ut tradit Festus

(... aspera ... Gallis ... vireberis.)

Platanon Graecorum more Platani nemus. Vitruvius libr. V. Silva, aut platanones. Martialis libr. III epigr. XIX. Proxima centenis ostenditur ursa columnis Exornant fictae qua platanona ferae.

Foenile locus ubi servatur foenum. Virgilius Georg. III.

Nec tota claudas foenilia bruma.

Columella libr. I. Pars autem fructuaria dividitur in cellam olearium, torcularium, cellam vinariam, defrutariam, foenilia, paleariaque. Plinius libro XVIII. ... re florem ex foenilibus. etiam seri faba

~~Fabale~~ locus fabis consitus. Tertullianus de Anima: Pythagoras vero ne per fabalia quidem transcendere discipulis suis tradidit. Item Fabae stipula: Columella L. II Malle se maturo fabalia, quam trimestrem ...

(14)

74 Itaque tanta nunc nullo habito delectu, ex hominibus congeruntur vocabula, eodemq. honore Joannesfortius, Raius, Sherardus, Hermannus, Rivinus, Commelina, Caesalpinus ac vilissimus Plukenetius afficiuntur, ut non ordine seriemq. stirpium in libris spectes, sed ranocchie colluviem per censorias tabulas digestam legas.

Ad ea quorum crebro in nominandis stirpibus usus habetur, ex similitudine efformata multo accedunt, ceu Astragaloides, Capnoides, Nymphoides, Sesamoides, Aristolochioides, Conyzoides, Scorpioides, Tithymalloides, et Veronicoides genus ex Veronica forma a nobis constitutum, quod Michaelius Florentinus Bonarotam nuncupari maluit. Quae quidem vulgo recipiuntur, et probantur, quoniam ex Graeca origine ad Graecum exemplum sunt deducta. Sed Latina eodem modo producere ausi nonnulli, praestantissimorum scriptorum auctoritate moventur a quibus habemus: Plumbaginoides, Valerianoides, Agrimonioides, Ficoides, Scirpioides, Ricinoides, Tribuloides. Propter quod neque nostrum Urticoides aequo animo ferent. Hi acutus in nos aliosque convertant ut istos minus mirarer, si Latina vocabula longe a Graecia radices agere indicarent. Quod deus nostra bent, nihil magni fecisse opinor. Pleraque quae Latini usurpant, adeo profunde in Graecis agris radicantur, ut Graeca iura etiam in coloniam provocent missa non amittant. Quare si a semen seminoides construerem, et a culter cultroides, a piaculum piaculoides, nota mihi mens forsasse videretur, cum Graeca Graeco modo exhiberem, ut in nostris epistolis declaravi. Propterea nemo vitio vertere

quamvis debet quae cur fiant, ignorat. Nam et Urtica Graecis facile immiscebitur, si ab ὤρω concito, et θίγω tango quis repetat, quod tangentes urtica ardore quodam conficiat. Propterea etiam ἀκαλήφη dicta quia tactu non mitis. His coniectando ita positis, animadvertere licet Urticae nomine genera

neque inter naturae stirpes concludi, quod ... et Urticas vero quae ex eadem forma in sterila et fructifera separantur, Urticoides autem dici quae tam semina quam apices ferunt. At vero apud Graecos ἀκαλήφη erat quod nos Urticoides diceremus. Primamque Dioscorides Urtica urens pilulas ferens C. B. Pin. 232. Altera videtur Urtica Romana altera, mitior, foliis minus serratis, Lini semine longo Herb. Nam utraq. ex Graecia afferetur. Ideirco sicu

ex Plinio Cicercula minuti ciceris, inaequalis, angulosi, velut pisum. [illegible]

Acalephes dixeris, sive Acalephoides, easdem stirpes semper denotabis. Aliud itaque genus ex Graecanica voce deduci non potuerat ex Latina degeneres Urticas [illegible] complexa vocabuli ambiguitatem non deserebat. Nemo igitur tam inepta sententia fuerit Latina in Lazio nata [illegible] cisque seminibus genita a stirpium similitudine declaranda [illegible] veniet. Quod iis non facile tribuerim quae aliunde [illegible] cipium sumunt velut Satolinoides, Barraginoides, Taraxacoides, Scorzoneroides, Jacobaeoides, Guilandinoides [illegible]

~~[illegible]~~.

... suae vitiis ad aliud gignentes stirpes

minuti ciceris, inaequalis angulosi, velut pisum.

antequam ad ea quae propositi nostri ordo exigit, ex-
plicanda veniam, illud paucis attigisse praestiterit, fru-
ctus nomen quamvis varie et multipliciter apud veteres
id tamen ~~omne~~ commodum utilitatemve ut plurimum praestin-
gat quod ex aliqua re percipimus, indicare. Qua propter
bona illa quae ex amicorum benevolentia, aut in uni-
versum ex hominum genere, consequi solemus, fructus no-
mine nuncupata fuisse accepimus. Hinc M. T. libro qui
inscribitur Laelius: amicos, ait, eos potissimum diligunt ex quibus
sperant se maximos fructus esse capturos. et Terentius
in Adelphis hoc fructi pro labore ab his fero, id habet
Suspitius est apud Nonium legitur: hoc, inquit, si impetro
absit ut faciat, satis fructi capero ex re. In armentis
quoque et gregibus ipsorum partus quoniam utilitatem
~~pariunt~~ afferunt, fructus vocari solent, ideoque fructuaria
animalia apud rei Rusticae scriptores maxime celebran-
tur: parere, inquit Varro lib. de R. R. (de sue c. 4) sos spectatur
porcos quot mammas habeat: sin minus, fructuariam ido-
neam non esse. Ager similiter fructuosus appellatur qui
ex pomiferis stirpibus cerealibusque quibus consertus, ut
maximos reddit proventus. Quin fructus (verba
sunt quae subiicio Isidori lib. 17 c. de R. R. 6) propria
dicuntur agrorum et arborum quibus utique utimur
in animalibus vero abusive et translatione vocamus
fructum. Cum itaque fructus sive ex hominum beneficio
sive ex animalibus atque stirpium fertilitate percepimus
commoda utilitatesve significat, ex qua voce ius
que Ulpiani verbis dicam, alienis rebus utendi fruendi-
salva rerum substantia usumfructum ~~[illegible]~~ facta habemus,
nos fructus nomine id enunciamus, quod in ~~stirpibus~~ glandis
hoc fructus nomine complectitur. Quae fru-
ctus vel semen est, vel ~~semper~~ ipsa [illegible] complectitur [illegible] eorum qui
rei nomenclatura a priscis temporibus [illegible] est consuetudine
inferiore hac aetate prodiderunt, proxima cum
Expositam hoc ~~vario~~ modo fructus ~~nomine~~ vagine, proxima cum
accedit ut ipsum bifariam distinguamus in semen et in
fructum proprie dictum, semen est quod terra vel aqua
~~expositum~~ stirpi ex qua gignitur, stirpem quam similitudinem
reddit explicat. Cuius quidem etsi varia et multa
sint ob formam ~~[illegible]~~ discrimina, in horrora tamen
iacent et sine nomine, si nonnulla excipiamus ut gi-
garta in vite vinifera, et in quercu cognatisque arboris
glandes: ita ~~[illegible]~~ quae ad humanum usum recepta sunt,
leguminum et grana appellata. Multos quoque semine nascendi
[illegible] gignentis stirpis

germinis id quod semen [illegible]
~~expositum~~ stirpi ex
qua gignitur stirpe
similitudinem explicat

Ill.mo Sig.r Sig.r P.ron Col.mo

Tendendo Distintissime
Con prime sue approvazioni
del Senato la ricevuta
in questo punto, e p[er]
le lettere la ricevuta
di V.S. Ill.ma nel collegio
in Ap[ri]le resto
di V.S. Ill.ma

V.a 26 Marzo
1727

Dev.mo Obb.mo
Giu. Pini

ordine differentiae subjacent ~~semina~~; nam sunt quae de singulis floribus singula proveniunt, ut in Plumbagine, Rhapontico, statice, Fagopyro, bistorta, sunt quae bina, ut communiter in Rubeola gallio, et umbellatis omnibus, terna et terna ~~sola una~~ tamen calycea producit quaterna Echium omphalodes, Pulmonaria, Phlomis, Lamium et cognata genera, Plura denique Quinquefolium, Coronopodes, Ranunculus, Tormentilla, anemone. Non praetereundum quoque est quamvis nostro consulto praeterea, quod semina ~~ac~~ aeris injuriis quae flore obteguntur aut calyce defensare, nonnulla in squamis videbantur, nonnulla sanguine vestita sunt, plurima in fructu de quo sum dicturus, ab ~~aeris~~ aeris et minutorum animalium ~~injuriis~~ infestatione tutissimam sedem inveniant. Sed cum omnia mirabili naturae consilio constituta sint, tum illud in primis quod ad satione spectat, quis verbis exequi poterit, aut oratione commemorando complacere?

corona min. anim. morsus vel spinis armata eidemque, vel aristis quaeque acidis infestati solent

9 quo vero facilius id quod sum ~~dicturus~~ prolaturus exequi valeam, ~~quae~~ cum duo summa in fructus notarum genera ~~sicci et~~ carnosi et sicci de unoque ordine ita dicam ut maxime ~~necessaria~~ pertinentia brevitate qua potero perstringam. Sed illud primum inter necessaria est scire fructum fructum illum a nobis dici qui per maturitatem succo distenditur, siccum vero qui ~~semine~~ in maturescente perfecto seminis humore caret, siccusque exsuccus. ~~Carnosi~~ plurimo ~~fructus~~ tot fere sunt forma aeq. differentiae quot stirpes, ideoque immensum quiddam ac prope infinitum esset de singulis referre, ut etiam scripturae capacitas. ~~Sed~~ Carnosos tamen fructus omnes ersi figura, magnitudine, specie, nascendi ordine inter se dissimiles ad quattuor praecipua capita redigere conantur, ad baccam scil., acinum, pomum et peponem. Bacca exiguus est fructus simplici carne semina excipiens: acinus contra plurimo numero ~~ac~~ acinosos quaerentes, et molliora omnia ac teneriora seminibus praetendens a Bacca separatur. Acinos gignit Frutex, Fragula, Ceris, Berberis, et inter herbas fruticesque Viburnum, Solanum, Bryonia, Sambucus Alkekengi Baccis vero decorantur. Olea, Laurus, ~~Hedera~~, Celtis, Juniperus, cornus, Azederach, Jasminum, Pinus. Non ignoro, nec inficior etiam veteres suo quodam iure indiscriminatim baccae acinique usos vocibus. in Hedera enim quae baccas ~~gignit~~ profert in corymbos dispositas, acinos gigni tradidit Plinius, quas bacciferas appellavit Seneca dicens: hederam nobis bacciferam religare frontem. Idem Plinius ad acinos gignentes stirpes

revocavit sambucum, at ebulus quae sambuci est species, pro baccis fuit hoc Virgiliano carmine ostendi[illegible] Pan deus Arcadiae

83

Carlina acaulos, gummifera C.B. Vulnevaria pentaphyllos, (magno calyce) J.S. AP. Vagni

Aster Atticus, luteus, montanus, villosus, magno flore C.B. Pin.

Asteroides Alpina, salicis folio J.

Aster salicis folio breui, ornato multifflores. Conyza media Monspeliensi affinis multiflora J.B. 2. 1049

Aster montanus, luteus, salicis glabro folio C.B. odorat conyzae mediae Matth. flos.
Aster salicis folio rigido,

Aster salicis folio, latiori quam in vulgaro, elatior.

Lychnis Orient. maxima, Buglossi folio undulato T.C.

Lychnis Cretica, Fl. parvo, calyce striato purpurascente T.C.

Hesperis odorato, flore minimo Sloan.

Clinopodium saturejae folio spicatum, Fl. parvo purpureo caeruleo, calycibus villosis missum a Van de Royen sic: Clinopodium Virginianum, angustifolium floribus amplis, luteis purpureo maculatis etc.

Facie Clinopodii Roseibac.

Trifolium Romanum, humifusum annuum, foliis subrotundis serratis, capitulis parvis scabiosae modo, Fl. purpureo-rubro parvo tetrapetalo cuius calyx ex duobus parvulis, quarum interior, ampla bus, quarum interior, ampla latus, expansa villis hirsuta, apice in geminas separata, cuius apices desinens: altera longe minor, trifariam divisa atque instar imbricis fructum parvum amplexa. Capitula instar scabiosae, ex flosculis ornata, petiolo innixa, quia ex folii ala nasci tur. Floret Junio mense.

65

Provenit ad Civitatem Castellanam in pascuis loci. 1744. Vitalianus attulit.

(2 Bar. 654 399 ?) Trifolium Ruapense minus, luteum, paruo Bellidis flore, capitulo globoso Trifolium Romanum, glabrum annuum, folii serratis, capitulis parvis rotundis inter folia et alas capitulis ex multis calycibus subulatis in V partes acutas desinentibus. Flosculi albidi exigui tetrapetali. Fructus exiguus.

Provenit Roma in Colisseo Floret Aprili mense. Vitalianus attulit

Calendula Africana, foliis dentatis semiflosculis extus ferrugineis intus albis, ad tubas atrorubentis. Flosculis luteis, rubris et staminea vagina atrorubentis. Calendula Africana humilis, flore intus albo, foris violaceo simplici Herm. Lugd.

Folium Lauandulae folio ?

Caltha Africana, semiflosculis intus albis, foris luteolis: flosculis luteis vagina staminea rubra folijs profunde dentatis, et sinuatis. Calendula foliis radicalibus sinuatis, caulinis superne denticulatis Von Royn. 172.

Caryophyllus barbatus, hortensis, angustifolius C.B. Pin.

Iberis perennis, minor P. Vagni. an Iberis minor mutatis P. siliqua compressa: semina compressa, rufa, orbiculata, cum ala fusca cea

Lychnis viscosa, perennis, glabra Leucoi viridis folio angusto, quaternis per caulem prodeuntibus quorum duo majora, duo minima. Calyx longissimus ad sesquidigitum longus, striatus, villosus villis glutem emittentibus. viridis calyce, sulcis albis. Flos albus subtus ex viridi luteolus, bifidis foliis, cum binis appendiculis albis. Tubae recta candida. Stamina candida, quorum in pectoro affixa: apices ex luteo virescentes. AP. Vagni.

Trifolium spicatum Fl. partim rubro, partim albo. Trifolium hirsuti capitulo. Fl. polyspermatus.

65 Hesperis fl. albo, folio profunde den-
tato B.
Siliqua teres
~~Leucoium~~ Hesperis Orient. fl. minimo
Hesperis fl. elegante ambr.
Hesperis odorato fl. minimo Sloan.
siliqua teres: semina simplici ordi-
ne, longa rufa

De Flore

Alia petala dicu in leguminosis floribus. 84

Apices, cruci pl.

Rictus, os vis: hiatus:

Balaustium Flos in Punica

rima: rimula

Barbula semiflosculus, ac flosculus in singulam producens pl.

Carina petalum curvum ac sinuatum in legumine in quo silicula iacet

Coma pars summa in qua flores sunt expansi

Cytinus ~~[illegible]~~ ni. quidquid instar floris Punici efformatum, ut flos Asari, Hypocistidis, calyx Hyoscyami.

Corona pars extima radiatorum florum quae ex semiflosculis fit.

Corolla

Discus pars media in floribus radiatis quae flosculis constat.

Fistula

Infundibulum.

Labia: labella

Iulus, nucamentum, βρύον, σκυτάριος, κάχρυς Theophrasti. acervus squammatum apicum, ac staminum in longum congestus conicum ut rores digestarum.

~~Nucamentum~~

Flos an ἀπὸ τοῦ φλέω i.e. fructu abundo, plenus sum a crescens.

Flosculus in ~~[illegible]~~ conglobatis floribus in disco consistentes staminea vagina, et petalo compositus. qui privatim sic dicitur, si in partes plures diuidatur. singulares autem si in singulam producuntur.

Semiflosculus flosculus in radiato flore extimum disci parte ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ambiens, ac coronam constituens, qui petalo tantum constat.

Stamina: filamenta seu columella quibus summis apices siue cruci adhaerent.

Petalum. Floris folium tenue, ac coloratum

Vexillum. petalum amplum sursum expansum in leguminis flore

Tubo quod de medio prominet

~~Penicillus~~ tuba seu filamentis, ut in Acetosa, Lapatho.

Umbilicus quod in medio subsidet.

Unguis pars infima petalorum rosae albida, quae similitudine in reliquis floribus ~~[illegible]~~ ueramur.

Vasculus li. concha

Lingua quod in linguam promittitur.

Ligula: lingula parua lingua

Cauda in flore Violae, Cardamindi, Delphinio, Aquilegia

Penicillus: Penicillum, floccus, flosculus tuba in Acetosa, in Lapathus item semen cultis coronatum ut Centaurii, Cyani, Lacca —

Flos siue sulcus aut amentum Theophrastus περὶ φυτ. III. ἀλλὰ τὸν ἴδιον τοῦτον ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ τὸ βρύον τὸ ~~[illegible]~~ τοῦ σκυτάρου τοῦ πιτύινου.

66 Hesperis fl. albo, folio profunde dentato B.

Edit flos verba contorta ut in Croco fricio.
Petalodes dicatur folium ad similitudinem petali carens dissimile
saepe coloratum, ut in Sclarea sativa, Hormino sativo, Bugula
Apina villosa.
Labium acuminatum petalodes, ut de Lilio scribit Plinius
lib. XXI resupinis per ambitum labiis.

Flos isometer qui in partes aequales desinit, ut flos
Convolvuli, Malvae, Mandragorae, Liliiconvallium.

Flos anisometer, ~~[illegible]~~ qui in partes inaequales, ut flos digitalis, Lamii, Scrophulariae, Gladioli
Leonicordii Galeae.

Flos anomalus qui dissimili figura a cognatis differt
ut flos Linariae Antirrhini ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~ a Cisto, quod alteri
candatus inest, alteri sine cauda, flos digitalis a Scrophularia, flos Delphinii ab Aconito.

Flos isopetalus, cuius petala sunt aequalia, ut in Rosa,
Cisto, Hyperico, Alsine, Paracelve.

Flos anisopetalus, cuius petala sunt inaequalia, ut in
Cappari, Melianthio, Poinciana, Fabagine.

Flos monopetalus

Flos polypetalus.

Flos conglobatus.

Flos leguminosus
Flos tetrapetalus

Flores monopetali fere in partes aequales expansi,
et tubo praediti angusto
Asphodelus, Asclepias, Plantago, Plumbago, Pervinca, Nerium
Valeriana, Valerianella, Rubeola, Jasminum, Ligustrum
Menianthes, Mandragora, Quamoclit, Gentiana, ~~[illegible]~~
Auricula ursi, Primula veris, Centaurium minus, Trachelium
Lilac, Thymelaea, Phalangium, Crocus, Colchicum, Lilio-asphodelus, [illegible]
monium, Rivellia

in rubeo non [illegible]

Flores monopetali in partes aequales producti, ac [illegible]
Belladonna, Lilium convallium, Polygonatum, ~~[illegible]~~, Jasm[illegible]
noides, Elaeagnus, Soldanella, Cotyledon, ~~[illegible]~~ Campanula
~~[illegible]~~, Colchicum, ~~[illegible]~~, ~~Ramnus~~, Guaiacana.
(Alaternus sine calyce) Ramnus catharticus, minor fol. oblongo sine

a [illegible]
Mexicana
Laurus Alexandrina

Flores monopetali fere expansi nullo aut quasi brevissimo
tubo praediti.
Lysimachia, Anagallis, Samolus, (Verbascum, Blattaria), Solanum
Opulus, Viburnum, Tinus, Sambucus, Ebulus, Alkekengi, [illegible]
Tongena, Capsicum, Nimpheida, Moscatellina, Veronica,
Althaea, Alcea, Abutilon, Ketmia, Gossipium, Gallium, Cruciata,
Aparine, Rubia, Cucumis, ~~[illegible]~~, Pepo, Melopepo, Cucurbita
~~Anguina~~, Coffa, Chrysosplenium, Lycopersicum, Polemonium
Ramnus, Styrax, Olea, Aquifolium. Unifolium. Viscum

Crocus. Convolvulus
Androsace, Borrago
Asperugo, Cynoglossum
Omphalodes, Laurus

Flores monopetali aequales ambitu
Convolvulus, Stramonium, Jalappa.

Flores anisometri monopetali, ac tetraspermi, in quibus caules tetragoni, ut Phlomis

— caules teretes
Echium

Flores isometri tetraspermi, monopetali: Pulmonaria, ~~Ec~~ Buglossum, Symphytum, Omphalodes, Borago, Cynoglossum, Lithospermum. Cynoglossoides: Cerinthe.

Cerinthe.

Post monopetalos flores, eorum forma et partes perpendendo, ac diligentius consideranda sunt qui pluribus petalis componuntur. Hi quoque vel ex simili aut dissimili ordine, ~~vel~~ ex petalorum ~~[illegible]~~ similitudine ~~vel~~ inaequalitate bifariam a nobis primum distinguuntur in isopetalos, atque anisopetalos. Isopetali sunt qui ex petalis similibus et aequalibus ~~circum~~ circum dispositis ordinantur, ut in Rosa, Leucoio, Lilio, Cisto, Hyperico, Paeonia.
Anisopetali fiunt dissimili modo, ex petalis ~~[illegible]~~ fiunt nempe dissimilibus, inaequalibus, et non aequo ambitu circumactis, ut in ~~[illegible]~~ Aconito, Aquilegia, Cappari, Hippocastano.

Inter isopetalos prima stirpes celebrantur quarum petala IV ad angulum circa unguem inclinantur, ut Isatis, Myagrum, Rapistrum, Nasturtium, Nasturtioides, Thlaspi, Lunaria, Turritis, Leucoium, Hesperis, Bursa pastoris, Cochlearia, Alysson, Lepidium, Erucago, ~~Sinapi~~ Alyssoides, Sisymbrium, Eruca, Sinapi, Erisymum, Cardamine, Raphanistrum, Napus, ~~Le~~ ~~[illegible]~~ Raphanus, Brassica, Dentaria, Iontlaspi, Thlaspidium, Cakile

Tulipa: Lilio-hyacinthus, Lilionarcissus
Narcisso-Leucoium, Bernardia [illegible]
Phalangium, Allium, Porrum, cepa
Fritillaria, Ornithogalum,
Portulaca — Lilium convallium, Papaver
Bursa pastoris — Smilace
~~[illegible]~~ — Glaucium
Hypericon — Ruta
Pseudo-[illegible] — Ficum
Coriaria — Chamaerhododendron
~~[illegible]~~ Ledum alpinum, ~~[illegible]~~
Berberis ~~[illegible]~~ — Acacia, Hedera

Sequuntur quae petala ~~in~~ non inflexa ~~[illegible]~~ circum disposita ~~ad~~ et ad finem vel quoque inclinata producunt, ut Onagra, Chamaenerium, ~~Paeonia~~, Chelidonium majus, Geranium, Ranunculus, Clematitis, Pulsatilla, Anemone, Smilax, Euonymus, Paliurus, Syringa, ~~Cedrus~~, Anacampseros, Celtis, Tilia, Alcine, Alaternus, Myosotis, Kali, Telephium, Hypericon, ~~[illegible]~~, Ruscus, Phytolacca, Berberis, Chrysophoniana, Ruscus, ~~[illegible]~~, Hedera, ~~Nigella~~, Veratrum, ~~Hel~~ ~~[illegible]~~ leborus, Populago, Nymphaea, Tribulus, Tribuloides, Ruta, Alniala, Nigella, Chamaelea, Glaucium, Salicaria, Tuninas, Limonium, Heuranthia, Centinodia, ~~Papaver~~, Alcdorach, Corynes, Crotalaria, Epimedium, Gaudella, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~, Argemone, Parnassia, Staphylodendron, Rhododendron, ~~[illegible]~~, nonnullae ~~[illegible]~~ Kali, Rosselia

His subiciuntur quae calycem integrum sicut Caryophyllae gignent, cui petala, stamina, et apices affiguntur, ut Quinquefolium, Fragaria, Pentaphylloides, Comaroides, Filipendula, Ulmaria, Tormentilla, Caryophyllata, Rubus, Cerasus, Persica, Prunus, Amygdalus, ~~[illegible]~~, Cistus, Alkimilla, Armeniaca, ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~, Saxifraga, Lauro-cerasus, Paeonia, Spiraea, Helleborus, Veratrum, Thalephium, Androsaemum, Helianthemum, ec.

Sedum — Granadilla
Anacampseros: Saxifraga
[illegible], Salicaria, Paliurus

Cognata sunt quae calycem cui stamina et apices iunguntur, crassum ferunt, et fructusque appellatur, ac postea [illegible] dicitur si claudat et interiora descendentis eius seminibus committitur, ut in Rosa, Agrimonia, Agrimonioide.
Si vero fructus maturus apertus non remaneret, sed clauditur, olim calyx concomitantur. Stirpes sunt Myrtus, Sorbus, Mespilus, Grossularia, Pirus, Malus, Cornus, Cotonea, Punica, Crataegus

66 Hesperis fl. albo, folio profunde den-
rato B.

Inter monopetalos flores, profecto conglobatos reconsere oportet;
quoniam ex unico petalo fiunt, et nomen pars nonnisi qui sunt flosculi tu-
bulae, et singulari vocantur, ad anisomeros spectant. [vulgo scriptis] flosculi
ad isomeros [illegible] Itaque [scriptis] primam ad censum revocanda quae isome-
ros [in unum colligunt cingit] ut Carduus, Jacea, Cirsium, Lappa, Carlina, Cnicus,
Acanthium, Carthamus, Senecio, Conyza, Elichrysum, Eupatorium, Filago, Gna-
phalium, Santolina, Xeranthemum, Conyzoides, Echinopus, Tanacetum,
Serpillum, Bidens, Petasites

Secunda quasi classis habendi anisomeri conglobati, [quorum scriptis] [illegible]: Dens leonis,
Hieracium, Chondrilla, Sonchus, Lactuca, Scorzonera, Tragopogon, Zacyntha,
Hiosyris, Lampsana, Hagadiolus, Scolymus

Magna deinde cognatione inter utrosque retinent, qui radiati
et dicuntur, et habentur, [hortorum scriptis] coronati, anisomeris flosculis ex-
isomeros in disco stipantes, ut Asterophthalmum, Absinthium, Cyanoides,
Bellis, Chrysanthemum, Leucanthemum, Chamaemelum, Matricaria, Abrota-
num, Artemisia, Cyanus, Centaurium majus, Aster, Jacobaea, Virgaaurea,
Doronicum, Tussilago, Buphthalmum, Cotula, Millefolium, Ptarmica, Aste-
riscus, Asteroides, Tagetes, Solidago, Corona solis, Calendula.

Peracta isopetali floris historia, anisopetali accedit cura, cujus cum in-
aequalitas, et similitudo sit multiplex, ad duo summa genera dissimi-
lia omnia revocare conabor. Itaque primum erit, cum calyx integer
tubulatus quatuor petala excipit, inaequalia, et dissimilia, Leguminosum
florem constituens, ut Barba jovis, Glycyrrhiza, Cicer, Lens, Foenum graecum, Lotus, Meli-
Tragacantha, Vulneraria Onobrychis: Trifolium, Anonis, [illegible] Ervum, Orobus, Galega, Lupi-
Anagyris, Colutea, Cytisus, Phaseolus: Vicia, Lathyrus, Securidaca, Ervum, Limonium, Lupinus, Pisum: Genista, Genist-
Pseudo Siliquastrum Colutea, Acacia, Faba, Ochrus, Aphaca, Vissolia, Climenum, Lupinus: Coronilla: Ferrumequinum: Se-
rella, Crinacea, Spartium, Genistaspartium: Hedysarum:
curidaca: Pelecinus: Scorpioides: Emerus: Ornithopodium:
Astragalus:

Altero discrimine continentur anisomeri, quos anomales pe-
talos vocant, quorum scriptis Viola, Fumaria, Capnoides, Cysticapnos,
Cardamindum, Melianthos, Balsamina, Aconitum, Aquilegia, Delphinium,
Orchis, Ophrys, Nidus avis, Helleborine, Calceolus, Reseda, Luteola, [illegible] dissimili modo
[multa] Ad has revocanda videntur, quae petala dissimili
ordinata ferunt, ut Hippocastanum, Senna, Cassia, Telephiastrum,
Fraxinella, Xeranthemum, Circaea, Pyrola, Capparis, Fabago,
Chamaenerion duo, Thlaspidos species exotica, Hypecoon, Thlaspidium,
Bocconi, Ephemerum, Sinapistrum, Dens canis.

78

Malua his signis cognoscitur. Flos ex angusto principio late expli-
catur, ora valde depressa: imo atque interno flori plura filamenta
quae stamina vocantur, adhaerent, quibus apices insident, quorum
usus ad fructus et seminis explicationem aptissimus: cum n. ex paucis
simis partibus constet, et ad motum facillimis, ~~[illegible]~~ ocissima masculo
subit, eaque deducit atque expandit. Sic fructus augentur et semina.
Concurrunt stamina in tubo, quo tuba quae a seminibus surgunt
continentur. Per tubas aer ad semina fertur. Hac ratione maturan-
tur semina in orbem circumacta, verum figura quadrata.
Malua vocatur a graeca voce μαλάχη: quoniam in cibis adhibita
alvum mollit; hinc Horatius cecinit: grave lactucis et mollibus utere malvis
Idem confirmat Martialis hoc carmine
exoneraturas ventrem mihi villica malvas
attulit, et varias quas habet hortus opes.
Maluae multae recensentur: prima haec quae pingui hac campestri
loco delectatur, nullo cogente nascens, vocatur sub auctore Cas.
Bauhino: Malua silv. folio sinuato, quae olim ad cibum colebatur,
ideo Columella libro de Hortorum cultu inter olera recenset dicens
et Malache prono sequitur quae vertice solem.
Hac etiam se cibi pascatur Horatius dum canit:
Me cichorea levesque malvae — me pascunt olivae
~~[illegible]~~
ex hac cibi consuetudine patet vetustissimi institutum apud Marcum
Tullium interpretatio: Scribit n. libro II de legibus: mortuorum tumulos
apud antiquos frugibus conseri solitos, ut sinus (terrae) et gremium quasi
matris mortuo tribueretur, solum autem frugibus expiatum vivis
redderetur. Quibus frugibus iusta sata intelligantur? Malva, credo
et asphodelo, cum utroque ad cibum utebatur antiquitas, neque as-
phodelus in tanta copia diaria ubertate hoc tempore negligatur.
Hinc vetustissimus auctor Hesiodus stultos homines increpat qui
ignorent: ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ,
nempe quantum boni sit in malva et asphodelo.
Porro malvam et asphodelum ~~[illegible]~~ in tumulis satas
fuisse inter leves coniecturas non relinquam, cum ex Porphyrio epigrammate
sepulchrali superius quo tumulus ita loquens inducitur:
Νῶτα μὲν ... μαλάχην τε καὶ ἀσφόδελον πολύριζον
κόλπος δ' ἐς τὸν δεῖνα ἔχει
quae sapienti consuetudini sic redduntur: Tergis malvam et asphodelum valde
radicatum habeo: intus vero mortuum.
Itaque ut ad M. Tullium redeamus, verae frugis nomine malva et aspho-
delus vocantur, quippe frux ut memorat Festus, dicitur quidquid
ex stirpibus fructum nobis subministrat. Hinc Paulus iurisconsultus Digest.
libro quinquagesimo tit. XVI de verborum significatione tradit, non
solum ex frumento et leguminibus, verum etiam quidquid ex vino, et
caedua silva, et cretifodinis, et lapidicinis utilitates percipiunt homines
frugis voce contineri. Quare Sulianus iuris item peritus, qui in eo
loco ponitur, recipit, minime laudandus: Fruges ait omnes esse quibus
homo vescatur, falsum esse; non n. carnem, aves, ferasque aut
poma fruges dici. Nonne poma fructus propria arborum quibus vesci-
mur? Quare de malis ita canit Columella:

[illegible] frugis principua

aut aliena stirpe gravata
mitis adoptivis curvetur frugibus arbos
Idem fructum una hoc modo lib. III rusticarum verum indicat: Quin-
gaudent esse idoneam frugibus superiorem partem materiae. Marcus
quoque Tullius libro de divinatione Lentisci fructum qui in condimentis
adhibetur, fruges hoc carmine nuncupat:
Iam vero semper viridis, semperque gravata
Lentiscus solito tripliciter grandescere fetu
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.
Quare Sulianus in id vitium incidit, in quod multi, qui de iis quae ignorant
scribunt
malva a μαλάχῃ, et haec ἀπὸ τῆς μαλάσσειν
Vis malvae ad emolliendum probatissima laudatur contra venenorum dolores,
ac sedat acrimonias. offerat item in tumoribus discutiendis
Arbores: flores ad tonsillarum mala, ac scorbutica ulcera maxime
commendantur.

Althaea: emollit, laxat, dolores sedat ac removet, discutit, [illegible]
urinae.
Laudatur et aqua decocta ad calculos, renum vitia, ramicosis, crassasque alvi excretiones
Utilis etiam contra tussim, et respirandi difficultatem
Extrinsecus ad ulcera, ac vulnera imponitur, removetque duritiem
Althaea ab ἄλθος remedium vocata

Alcea ab ἀλκή virtus:
Semen decoctum aq. imposita ad oculorum caliginem
datur torminibus laborantibus, vomitis etiam, et convulsis succurrit.
Extrinsecus maculas ostendit ac removet, [illegible].

Praeterea ut in illis maternus sanguis ad placentam, et
a placenta ad ~~foetum~~ ~~[illegible]~~ longo circuitu defertur, ne ni:
79 mio humoris motus nullis diverticulis imminutus tenella
vascula aut nimis distendat, aut disrumpat, pari con:
silio in stirpibus id quod nos primi ~~[illegible]~~ recepta:
culum appellavimus, [umbilicum] constitutum est, quo ~~[illegible]~~ foetui hu: 5
mor derivat, et exinde sensim ad fructum explicandum
impertiatur. Porro receptaculum pars est annuli instar
cui petala adhaerent, et inter petala fructus, ex qua
colore ~~[illegible]~~ insignis cum dulci succo abundet, [scatent] innumera animalium [aquatica] genera
et apes in primis assiduo haustu cibum educunt, quare
apud Quintilianum dicens ille propter propinquam alve:
aria pauperi dicam juste scribit, siquidem florum subdu:
cto humore, fructus ac semina laeduntur, propterea quod, [ex quo]
[illegible] mulieribus utero laborantibus ~~ut~~ vena secetur, san: 11
guinis derivationem, Medici interdicunt. Provido tamen
naturae consilio atque ineffabili sapientia stirpibus
provisum est, ne tam facile et crebro foecundi flores depo:
pulentur; ideoque alii ~~oblongo~~ et angusto tubo praediti
animalium morsum devitant, alii densi et confertis ~~[illegible]~~ ex:
tes pappis et squamis inter se eminentibus, injurias propel:
lunt, multi aculeatis foliis circumsepti, aut lato atque calyce
interiora tuentur, multi crebris villis et lato vallo re:
ceptaculum, atque internum tubum vestiunt, neque dissi:
mili modo ac in nostro genere nares, et meatus au:
ditorii muniuntur, irrepantes bestiolas arceant, atque
absterreant. Sed vero qui avidius propter succi copiam
et dulcedinem impetuntur, ut Cytisus, Medica, Anonis,
faba et legumina omnia quantis munimentis et
qua arte non modo ne animalculis in praedam cederent,
verum etiam ne pluviis, rore, sicco aut frigido aere
affligerentur, fructus ac semina custodiunt ac vallant.
Calyx primum oblongus et angustus in his constituitur, quibus
quatuor ~~petala~~ ~~[illegible]~~ [adnascentia] ita distribuuntur, ut superius
quod maius et [late] expansum, vexillum vocant, delabentes hu:
mores excipiat et ad inferiora onere depressum declinet,
ad latera adsunt duo quibus alae nomen, et quicquid a
vexillo stillat extra florem conjiciant. Demum quartum quod
a figura carina dicitur, ~~ext~~ interioribus involucrum fructum
ambit et tuetur. Neque his solis quamvis praecipuis
exteriora ~~[illegible]~~ [mala] propulsantur. Stamina quae in poly:
petalis floribus soluta, ut dicebam [paulo ~~ante~~], gignuntur, in horis
genere inter se concrescunt, et fructum velut nutrices [infantem] cu:
stis, longo ~~canali~~ [tubo] asservant, rima per summum dorsum dehi:
scentes, ut fructus adolescere explicarique possit, quam tamen
stamen velut imbrex obtegit, ne quid humorum intus pro:
trudatur

65 Hesperis fl. alba folio evolvendo [illegible]

His praesidiis [nonnulli ac fungosi] flores muniti fructibus expolien-
dis educandisque inserviunt. In caeteris qui late patent, [illegible]
insidiosa animalcula facile admittunt, illata clades minus
nocent; quoniam ex numerosis petalis siquid morsus detra-
hitur, continuo reparatur. Admirandam insuper etiam licebit summi Opi-
ficis inenarrabilem sapientiam, qua adeo fructibus prospicit
et praecidua mente receptacula recavit minutis anima[lculis]
alia via alimenta comparavit. Nam in plerisque stirpibus praeter
ter foecundos steriles flores constituit, ex quibus humore ma-
teriis largius animalcula nutriuntur, quemadmodum agri-
cola ne frugibus alere armenta cogatur, segetes in prata
submittit et [pocaslia] farragina serit. Neque solum in eadem stirpe
florum alii sterilitate affecti alii fructiferi gignuntur, ve-
rum multa cernere licet in arboribus praecipue, quae [illegible]
in sterile et foecundum in foecundumque
eodem genere separantur. Qua itaque in sterili arbore [illegible]
herba florum utilitas, quod commodum praestat, quo funguntur
-untur? Nonne pro manifesto argumento cognoscitur
propter animalia creari, quo minus fructifera infestentur.
Quid? Flores qui pleni dicuntur nulli fructui inserviunt
cui debemus putare, bestiolis an homini? Homini perfecto
qui summa pulchritudine captus eos hos legit, fructiferos
paravit. Hinc triplex florum discrimen, quod alii fructibus
succum ministrant, alii animantibus cibum, alii demum
humano generi voluptatem et decorem. Equidem tanta est
in floribus species et venustas, tanta odorum praestantia
ac varietas, tanta colorum elegantia et concinnitas, ut vix
tam genere reperiri liceat immanitate barbarum atque in-
hospitalem qui florum decore mirum in modum non tene-
atur. Propter quod nunquam se a foecundis floribus huma-
num genus abstinuisset nisi steriles forma praestantio-
res paravi esset, quibus uti, delectari, animum explere, cum
sine nulla stirpium noxa, nullo seminis ac fructus detrimento
posset. Hac de re divino numine constitutum [decretum], ut caeduae
stirpes, et glandifera quibus alitur homo, et pleraque
animalia quae in nostras usus cedunt, utilitateque tandem
nutrirentur, petalis carerent, ut omni venustate
remota, vero fructus nutrirent, ut nihil esset, quod nobis [illegible]
diverteret. Idcirco tuba quam in divisione prima que
loco explicandam proposui, tum in perfectis et foliosis flori-
bus simplex gignatur, in imperfectis, qui foliis careant [illegible]
ramosa vel crassa subit, in qua succi quidam quales in
petalis, parantur, quibus ad semen delatis petalorum
munus rependitur, et compensatur. Tuba autem colu-
[mella] dicitur, vel filamentum, summo fructui imposita
qua semine fructuque se [illegible], producitur, atque [illegible]
[illegible], caveatas auras, ut Plinii verbis dicam, ad interiora
adduxit, ut per tracheas in animantibus aeris reciprocatio con-
tingit. In hac summa [illegible] patent resinam fundentes, nes[illegible]

80

ui ventorumq ac pruinarum excandescat, et veluti excussa contrahatur. Quod nonnunquam cum evenit, gemino vitio fruges dispereunt, subsidentibus succis, qui ab aere in motum ciebantur. Scilicet lasa ruba statim ac petalorum humor consumptus est, fructus crescere cessat, atque rugas facescit. Sed malum in frugibus uruncus a b antiquis, ut Octavius [illegible], vocatur, cum grana strigosa proveniunt contra vitiata ruba, humore qui a radice ad semen influxerit(?) immoto neque adhuc depurato, grana quidem turgent, sed rancore atro ex putredine pulvisculo referta sunt. Hoc cum fit carbunculum et rubiginem prisca aetas nuncupabat, eoque prohibendo Deae Rubigini festa celebrabant, Rubigalibus feriis institutis. Similiter propter uruncum Deus Averruncus nomen invenit, quod avertendo Urunco praeesset. Hinc averruncare primum de urunco depellendo usurpatum, deinde ad omnia mala et prodigia prohibenda ac supplicationibus in metus cavenda traductum.

> qualia in hac Cisalpina Gallia [illegible] ab hinc annis segetes ruina vexerunt(?)

Quid calyx, quid stamina, et apices, quid petalum id est floris folia, quid ruba fructibus, et seminibus conferant, strictim et cursim exposui, cum ad omnia plenius exequenda longiori temporis intervallo requiratur. Jam liquet flores a natura institutos, ut educendis seminibus succos pararent, quousque lascatis sinibus ac vasculis, humore qui a radice veniat, ali perfici maturarique posset. Quamobrem ut in perfectis animantibus uterus, ita in stirpibus flores, horum tamen natura praestantior, quippe nihil perfecti in utero coit, nisi genitalis spiritus a mare accedat, qui vivendi crescendique initia embryoni impertiatur. At flores sine externa ope omnia curant. Soli maris foeminaeque munera obeunt(?), soli motus primordia seminibus tribuunt, ac crescentia educunt, et tuentur. Praeterea cum foemina uterum ferentes foetui tantum inserviendo vacent, flores multa eodem tempore praestant, semina alunt, innumera animalcula nutriunt, cera(?) odorum suavitate longe lateque mulcent, prata arva(?) colles, horrentesque frigore montes miro colorum varie grata decorant, quae autem tanta jucunditate afficiuntur, ut cum nostra nobilitatibus praefecerit natura, quibus ad sui spectandam contemplandamque facilius Mortales afficeret, nihil tamen in tanta rerum majestate venidet(?), quod universum hominum genus nullo habito aetatis et conditionis discrimine majori admiratione quam flores perfundat. Qua si externa specie captis(?) tanto consensu probamus, quid de iis dicendum qui intima quaeque stirpium partes, et sinus noscere, figuras, positiones, similitudines, usus, utilitates perspicere student. Profecto non humana tractare, sed coelestia suspicere et venerari fatebitur, quisquis in horum disciplinam operam studiumque collocaverit. In hanc itaque tam admirabilem, coelestem et jucundissimam societatem traductam(?) mihi diligentiorem accessere(?) [illegible], haec pro meo munere dicenda judicavi, quibus nostra quidem lem in universum sum complexus, sed minima consulto praetermisi, et singulis propria reservavi, quoniam de stir-

> Refert hic M. Varrone Priscum(?) in agri lustrationibus sic audire: uti tu morbos visos invisosque, viduertatem vastitatemque, calamitates intemperiasque prohibessis defendas averruncesque: utique fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire beneque evenire sinis. Ubi grandire beneque evenire dicit, ut utrunque malum deprecatur; uruncum non grandescit: rubigo quamvis [illegible] eat non bene grandescit, ideo ut bene eveniant grana, poscit.

> instrumenti con

> [illegible]ribus singillatim est hinc agendum

65 Hesperis [illegible] [illegible] revolvendo [illegible]

Stirpes Horti Paraccini ex Musaeo Pauli Bocconi

461 Chrysanthemum creticum, incano Cineraria folio Bocc. Mus. Part. II. 23 Tab. circa annum 1665

Chenopodium perenne, Pulegii odore, Majorana folio Paraccinus Bocc. Mus. Part. II. 60. Tab.

Trachelium saxatile Bellidis folio, caeruleo flore Creticum Bocc. Mus. Part. II 76 Tab.

Convolvulus saxatilis, erectus, villosus, perennis flore ex albo purp. Hispanicum Bocc. Mus. Part. II 79 Tab.

Tanacetum Chrysanthemi Cretici folio, Neapolitanum. Viali Praefecto Bocc. Mus. Part. II. 93 Tab.

Mentha cattaria, spica alta, angusta, et Rhomboidali folio Viali Praefecto, Bocc. Mus. Part. II 94 Tab. 115. Viderat St. Sideritis molli cinereo Oleae folio caule ambiente, flore violaceo ex Monte Carmelo. Viali Praefecto Bocc. Mus. Part. II 145 Tab.
(interlined: candidissimis, altissima)

Trachelium montanum, Pulmonaria folio Bocc. Mus. Part. 2 164 Fig.

Limonium Statimi folio, gallas ferens Bocc. Mus. P. 2. 120 Tab. Viali Praefecto.

Stirpes H. Paraccini ex Menzelio Pugill. R. P. circa annum 1653

Acetosa minima, tota rubra Menz. 1 in muris Paraccinis. Est Acetosa minima, arvensis. Ruber ex Soco.

Alsine maxima, Solani folio Menz. P. 2. Alsine major C. B.

Alsine media, foliis Solani acutis floribus in umbellam congestis Menz. Pug. in montibus Euganeis. Alsine graminea folio, amplior S.

Alsine minor, foliis rotundis pilosis, floribus quasi umbellatis Menz. Pug. in muris Paraccinis. Myosotis arvensis subhirsuta, parvo fl. S.

Alsine spinosa Menz. Pug. in muris Parac. nescio an nisi Alsine multicaulis

Anagallis exigua, floribus elegantissime caeruleis Brassi instar Menz. Pu. Anagallis tenuifolia Monelli

Anonyma Lampsanoides angustifolia / latifolia } Menz. Pug. in Horto Parac.
— fl. Lampsanae.

Aquileia foliis Thalictri, flosculis minutissimis albis Apenn. Montis Menz. Pug. Tab. 06 videtur Thalictrum montanum praecox J. S.

Beccabunga minor, foliis instar Nummulariae rotundis Menz. Pug. Veronica aquatica repens, Oleagifol. Bocc.

Beccabunga foliis per quam exiguis fl. albis Menz. Pug. in alpibus Veronica alpina etc.

Bellis caule Cynedali nudo foliis magnis latis fl. rubris et albis Menz. Pug. At media

Bellis minor caule folioso Menz. Pug. in Monte Orton

Bellis Cretica, folio spinoso Menz. Pug. in Horto Parac.

Betonica foliis hirsutis fl. purpureis amplissimis Menz. P. Alopecuros

Betonica fol. rotundo, fl. albo Menz. Pug. Alpina

66 Hesperis fl. albo folio rotundo ...

Britannica Manz. Pug. in summaro
Chamaedrys spuria etc Veronica folijs imis rotundioribus
Cichoreum spinosum Creticum Manz. Pug. in H. Pat
Cneoron Creticum, Thymeleae species Manz. Pug. H. Pat
Echinopus Cretica Exiguus Carduus sphaero cephalus aculeis tenerrimis Manz. Pug. H. Pat
Filix corniculata minima Manz. Pug. in muris Pat. ad Ruinam murariae
Genista arborescens ...
Limonium Echioides Manz. Pug. circa Patau. Lithospermum palustre minus
Millefolium incanum Creticum Manz. Pug. H. Pat.
Nigella fl. magno montis Ricali Manz. Pug. Nigella arvensis
Pimpinella spinosa, Cretica Manz. Pug. H. Pat.
Ranunculus aduncus, Creticus Manz. Pug. H. Pat.
Rosa promisera Venera fl. simplici Manz. Pug. H. Pat. illa frucitu magno, rotundo.
Stachys spinosa Cretica Manz. Pug. H. Pat. ...
Tussilago parva, alpina Manz. Pug. nova
Vicia ... montis Venda Manz. Pug.
Veronica parva, rotundifolia Manz. Pug. in Baldo

66 Hascens Fl. alba solio revolvendo dux

ultra folio revolvendo ...

A

Ac nucleus geminae significationis; nam primum pro nucula capitur id est an-
tiquitus nuculeus. Cato: nuculeos in segetem ne indideris —— Faurem (nux
fracam) de nuculeis surcernito, et in lacum coicito, et aquam addito, permi-
sceto rutro bene. Inde lutum circum oleas ablaqueatas addito. Nuculeos
combustos item addito. Ibidem item haec: neque nuculeis ad oleum ne uta-
tur; nam si utetur, oleum male sapiet. Columella lib. 12. ne nuclei
qui saporem oleo vitiant, confringantur. Ulpianus Digest. lib. XL tit. de Verb.
signif. Ligni appellatione non continentur nuclei olivarum, balani, et
si qui alii nuclei. Plinius lib. XV. Oliva constant nucleo, oleo, carne, a-
murca. — Qua de causa e nucleis ipsarum ignis ardentissimus.
Altero modo semen duro cortice tectum significat, ut in Amygdalis, Cory-
lis, Juglandibus, Pineis, Pistaciis, Cerasis, Persicis, Prunis. Plautus Curcul. Act.
I Sc. I. Qui e nuce nucleum esse volt, frangat nucem. Idem Capt. act. 3
Sc. IV. Nucleum amisi, reliquit pigneri putamina.[22] Ad alia etiam semina signi-
ficanda transferuntur. Plinius lib. 22 Nuclei acinorum eandem vim
obtinent — Vinacei per se minus capiti aut vesicae nocent quam
nuclei. Idem de Staphide agria: fert folliculos viridis ceu acinos, in
his nucleum triangulum — His nucleis ad
vides, similes ciceri: in his nucleum triangulum. Quod Plinius nucleum, Dioscorides κόκ-
purgationem uti non consuerim. Quod Plinius nucleum, Dioscorides κοκ-
κον appellat. Idem Plinius de Cystimo scribit: semen ferens, odoratum
ceu Libanotidis, rotundum. Siccatum rumpitur. Habet intus nucleum
candidum.

B

22 Varro R. R. l. 1. c.
simili de causa
Oleae semen
cur sit nucleus
quod oleo nasc-
itur ornasceba-
tur colis quam
arboribus aliis;
ideo potius in
seminariis taleas
quas discimus,
serimus.

400/5
50

2 Et quia ad cibum in duas partes
abiit: quod quaedam stirpes hominibus
ut pabulum et animalibus inserviunt ut animalibus
fruticus, et arboreis quaedam, seu rusticum, medica,
veates herba arboreis gramina, arborum frondes.
farragina, cytisus, propterquod ut largior pabuli
olera copia esset, et haberent unde
foenum [illegible] demeterent,
[illegible] instituta. At medica stirpes
privata [illegible] distributa, quoniam nul
bifariam [illegible] natura [illegible]. Itaq
singulae ipsarum natura posita quae ad
[illegible] secretum [illegible] sudores [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. deinde in [illegible]
tumores, [illegible] usum [illegible] [illegible]
sui digesta quasi [illegible]. Mox nomen [illegible]
[illegible] desumpsit,
[illegible] quae in cibo [illegible]
saepius frequentius et [illegible]
[illegible] dabant. [illegible] illis sedas dabant
quibus febres solicitabant [illegible]
tordiorum dolores [illegible] mitiores, quantsolu
[illegible] exhibebantur, [illegible]
re [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Nocis-
[illegible] deserviens [illegible] infestaque
sima infesta [illegible] infesta [illegible]
hominibus a communi usu remota
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut vel
sola vel cibis immixta [illegible]
torquerent, tormina [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] sanguinem, torporem mentis
et [illegible] adducerent ac
[illegible] corporis debilitarent
languorem, et mortem ipsam inferrent.

Propterea quod inter verisimilia
videtur pro uniuscuiusque stir-
pis vi qua noxia vel utilis in-
veniebatur, stirpium historiam con-
scriptam fuisse, ac in partes certas
digestam, quibus subtilius ac di-
lucidius discerni, singulisque ampli-
ficatis cum noua incrementa ac-
cederent, [illegible] et ut pars colonis
atque divitibus cederet, pars me-
dicis addiceretur. Quarum autem
virtus incomperta erat, nullaque
utilitate, commodo, aut usu humano
generis, atque animalia hominibus
Et opportuna sublevabant, hae omnes
neglectae, atque inhonoratae
sine nomine vivebant. Huius
finibus circumducta stirpium disci-
plina coepta, atque quatenus [illegible]
usibus, siquidem quas ad vestitum
subinde aptas detegebant, quas ad vin-
[illegible], aliaque commoda, ab earum
numero non separabant, quo
sanis hominibus utiles concludebantur.
Inferiori multo humana vita gradu
ut ceteras artes et disciplinas, ita stir-
per Graecos pium studium solertius excultum ea quae
ex Theophrasto scripserunt, ostendunt.
Attamen quo potiori ordine stirpes
dispositas, quasque in partes digestas
erant, et quibus signis constituta [illegible]
nata, et quot et quanta, scriptoribus
3 [illegible] solertia illa omnia exacta [illegible]
[illegible], quo consentientis, non plane manifest[illegible]